

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

VIEŠOSIOS POLITIKOS ANALIZĖS MAGISTRO PROGRAMA

AGNĖ GREIMAITĖ

II kurso studentė

POLITINIO KONTEKSTO KAITOS POVEIKIS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ
PASIRENKAMOMS STRATEGIJOMS: TOS PAČIOS LYTIES PORŲ TEISINIO PRIPAŽINIMO
ATVEJIS LIETUVOJE

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė

Vilnius, 2026 m.

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Politinio konteksto kaitos poveikis nevyriausybinių organizacijų pasirenkamoms strategijoms: tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo atvejis Lietuvoje“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

A., Greimaitė

(v., pavardė)

.....
(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Greimaitė A. Politinio konteksto kaitos poveikis nevyriausybinių organizacijų pasirenkamoms strategijoms: tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo atvejis Lietuvoje: Viešosios politikos specialybė, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė I. Petronytė-Urbonavičienė. - V., 2026. - 118 p.

Reikšminiai žodžiai: nevyriausybinių organizacijos, strategija, LGBTQIA+ teisės, tos pačios lyties porų partnerystė.

Šiame darbe nagrinėjama, kaip politinio konteksto kaita veikia LGBTQIA+ teises atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų strateginius pasirinkimus siekiant tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo Lietuvoje. Siekiama paaiškinti, kaip skirtingais politiniais laikotarpiais organizacijos vertino politinio veikimo galimybes ir kaip tai lėmė jų pasirinktas advokacijos strategijas. Darbe, remiantis skirtingomis nevyriausybinių organizacijų advokacijos teorinėmis priegomis, sintezuojamos keturios strategijos: vidinė advokacija, išorinė advokacija, strateginis bylinėjimasis ir bumerango strategija. Šios strategijos darbe yra siejamos su skirtingais politiniais kontekstais per interpretacinį mechanizmą, paremtą organizacijų suvokiama institucine prieiga, reputacine rizika ir galimybėmis veikti viešojoje erdvėje. Darbe analizuojama, kaip šios strategijos kito 2016-2026 metais, per keturių Lietuvos Vyriausybės kadencijas.

Turinys

Ivadas	6
1. Teorinė dalis	9
1.1. Vidinė ir išorinė advokacijos.....	11
1.2. Strateginis bendradarbiavimas	14
1.3. Bumerango strategija.....	16
1.4. Politinio konteksto įtaka NVO strategijoms	18
1.5. Teorinė sintezė	20
2. Metodologija	24
3.1. Lyginamoji atvejo analizė	24
3.2. Priežastinių ryšių tyrimas: analizė tarp atvejų	25
3.3. Priežastinio mechanizmo tyrimas: vidinė atvejo analizė	26
3.4. Operacionalizacija ir duomenų šaltiniai	26
3.5. Interviu duomenų rinkimas ir analizė	28
3.6. Empirinių duomenų analizė	29
4. Empirinė analizė	29
4.1. Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpis (2016-2020 m.)	29
4.2. Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpis (2020-2024 m.).....	35
4.3. Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpis (2024-2025.09 m.)	41
4.4. Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpis (2025.09 m.-2026.01)	46
4.5. Analizė tarp atvejų	53
4.6. Vidinė atvejų analizė	57
Išvados	61
Literatūros sąrašas ir šaltiniai	65
Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija	73
Summary.....	75
1 priedas. Interviu klausimynai	77
2 priedas. Interviu transkripcijos	80
3 priedas. „Lietuvos gėjų lygos“ metinių pajamų suvestinė	117

Išvadas

Demokratija ir žmogaus teisės yra neatsiejamos viena nuo kitos, o mažumų teisių apsauga dažnai yra laikoma demokratijos kokybės indikatoriumi. LGBTQIA+ (lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių, *queer*, interlyčių ir aseksualių) asmenų teisių pripažinimas siejamas su demokratinių vertybių stiprėjimu¹. LGBTQIA+ teisių klausimai dažnai tampa platesnių politinių ir visuomeninių konfliktų dalimi, o jų reguliavimo kryptis priklauso ne tik nuo institucinių sprendimų, bet ir nuo visuomenės nuostatų ir vyraujančio viešojo diskurso². Europos mastu šio klausimo politinis ir teisinis reguliavimas pasižymi ryškiais regioniniais skirtumais. Vakarų Europos valstybėse tos pačios lyties porų teisinis pripažinimas yra institucionalizuotas ir laikomas įprasta viešosios politikos dalimi. Tuo tarpu dalyje Vidurio ir Rytų Europos valstybių, šis klausimas išlieka konfliktiškas ir priklausomas nuo nacionalinės politinės dinamikos³. Tokie regioniniai skirtumai rodo, kad formali priklausomybė Europos Sąjungai ar tarptautiniams žmogaus teisių institucijoms savaime neužtikrina vienodo LGBTQIA+ teisių gynimo, o realūs pokyčiai priklauso nuo nacionalinių politinių procesų ir jų atvirumo.

Šiame platesniame kontekste Lietuvos situacija atitinka Vidurio ir Rytų Europos regionui būdingą modelį, kai LGBTQIA+ teisių klausimai išlieka politiškai jautrūs, o teisinis tos pačios lyties porų santykių pripažinimas iki šiol nėra įgyvendintas⁴. Lietuvoje tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo klausimas nuolat grįžta į politinę darbotvarkę, bet galiojantis teisinis reguliavimas nenumato partnerystės ar santuokos galimybes tos pačios lyties poroms, todėl jos lieka už formalaus teisinio pripažinimo ribų, be teisės į bendrą turtą, paveldėjimą ar atstovavimą vienas kitam sveikatos priežiūros srityje⁵. Tai ne tik riboja dalies žmonių teises, bet ir palaiko nuolatinę politinę ir socialinę įtampą, kadangi klausimas tampa vertybinių nesutarimų objektu⁶. Lietuvos politinėje sistemoje ši tema pasižymi nestabilumu ir priklausomybe nuo konkrečių politinių laikotarpių ar politinių partijų⁷. Šią dinamiką papildė ir visuomenės nuomonės poliarizacija. Sociologiniai tyrimai Lietuvoje rodo

¹ Peter Laverack, „Criminalising Homosexuality and Democratic Values“, (Human Dignity Trust, 2015), 4.

² Daniel C. Lewis, „Direct Democracy and LGBT Politics.“ (*Oxford Research Encyclopedia of Politics*. 2019), 1.

³ Michael Lipka and David Masci, „Where Europe stands on gay marriage and civil unions“, Pew Research Center, žiūrėta 2026 m. gegužės 1 d., <https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/10/28/where-europe-stands-on-gay-marriage-and-civil-unions/>

⁴ Ibid.

⁵ Monika Guliakaitė-Danisevičienė, „Diskriminacija dėl lytinės orientacijos ir lytinės tapatybės“, kn. Žmogaus teisės Lietuvoje 2022 – 2023, sud. Žmogaus teisių stebėjimo institutas (2024), 12-13.

⁶ Ibid.

⁷ „Visuomenės ir politikų nuomonės apie LGBT tyrimas parodė, jog?“, infa.lt, žiūrėta 2026 m. sausio 16 d., <https://infa.lt/19252/visuomenes-ir-politiku-nuomones-apie-lgbt-tyrimas-parode-jog/>

plačiai paplitusias nepalankias nuostatas apie LGBTQIA+ bendruomenę, kurios atsispindi viešajame diskurse ir kasdienėse socialinėse praktikose⁸. Tokia sąveika tarp politinių ir socialinių veiksmų stiprina klausimo konfliktiškumą ir apsunkina nuoseklų politinį progresą. Todėl tampa svarbu analizuoti, kaip skirtingi veikėjai veikia kintančiame politiniame kontekste ir kokias strategijas jie pasirenka siekdami pokyčių.

Vieni svarbiausių veikėjų šioje aplinkoje yra nevyriausybinių organizacijų (toliau-NVO), kurios veikia kaip tarpininkės tarp valstybės institucijų, pilietinės visuomenės ir pačios LGBTQIA+ bendruomenės⁹. Žmogaus teisių srityje dirbančios NVO prisideda prie visuomenės informavimo, organizuoja kampanijas, teikia pagalbą pažeidžiamoms grupėms ir siekia atkreipti dėmesį į žmogaus teisių problemas. Tokios NVO taip pat gali daryti įtaką politiniams sprendimams, skatindamos viešas diskusijas ir siūlydamos pokyčius, susijusius su žmogaus teisių apsauga ir įgyvendinimu¹⁰. Vis dėlto nevyriausybinių organizacijų veikla nevyksta stabilioje aplinkoje. NVO galimybes veikti formuoja platesnis politinis kontekstas, kuris gali būti atviras ar ribojantis¹¹. Atitinkamai NVO veikla yra glaudžiai susijusi su kintančiais politiniais kontekstais, kurie apibrėžia galimybes ir apribojimus organizacijoms pasiekti politinių tikslų. Skirtingais politiniais laikotarpiais NVO susiduria su nevienodomis institucinės prieigos galimybėmis, skirtingu reputacinės rizikos lygiu ir nevienareikšme viešosios erdvės dinamika¹². Dėl to nevyriausybinių organizacijų strateginiai pasirinkimai negali būti statiški ar vien tik organizacijos vidinių veiksmų nulemti sprendimai.

Literatūroje nevyriausybinių organizacijų veikimas yra analizuojamas iš skirtingų teorinių perspektyvų. Fanxu Zeng et al. pabrėžia strateginio problemų rėminimo svarbą, teigiant, kad sėkminga advokacija priklauso nuo nevyriausybinių organizacijų gebėjimo įtvirtinti palankų diskursą¹³. George E. Mitchell siūlo išteklių priklausomybės prieigą, kurioje NVO strategijos aiškinamos per priklausomybę nuo išorinių finansavimo resursų¹⁴. Tuo tarpu dalis autorių daugiau dėmesio skiria politinio konteksto reikšmei. Joke Swiebel, remiasi socialinių judėjimų ir darbotvarkės

⁸ Monika Guliakaitė-Danisevičienė, „Diskriminacija dėl lytinės orientacijos ir lytinės tapatybės“, 13-14.

⁹ Joshua King, „The role of non-governmental organizations (NGOs) in advancing political change.“ (*International Journal of Political Science Studies* 1.1, 2023), 48.

¹⁰ „Human Rights Activism and the Role of NGOs“, Council of Europe, žiūrėta 2025 m. spalio 19 d., <https://www.coe.int/en/web/compass/human-rights-activism-and-the-role-of-ngos>

¹¹ Ryan Cragun, and Deborah Cragun. „Introduction to sociology“. (Blackslee River, 2006), 233-234.

¹² Šiame darbe pateikiama klasifikacija yra interpretacinė, plėtojanti K. Brumley siūlomą teorinę prieigą.

Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, (*Qualitative Sociology* 33, 2010), 398-399.

¹³ Fanxu Zeng, Jia Dai, and Jeffrey Javed. "Frame alignment and environmental advocacy: the influence of NGO strategies on policy outcomes in China." (*Environmental Politics* 28.4, 2019), 747.

¹⁴ George E. Mitchell, "Strategic responses to resource dependence among transnational NGOs registered in the United States." (*Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 25.1, 2014), 67.

formavimo teorijomis, teigia, kad organizacijų sėkmė priklauso nuo politinių galimybių struktūrų¹⁵. Panašiai Sarah Stroup pabrėžia, kad NVO įtaką lemia ne tik ekspertinės žinios ar gebėjimas formuluoti politines darbotvarkes, bet organizacijų santykis su valdžios institucijomis ir platesnis politinis ir socialinis kontekstas¹⁶. Nors literatūroje yra plačiai analizuojami nevyriausybinių organizacijų naudojami strateginiai repertuarai ir jų veikimo sąlygos, vis dar mažai dėmesio yra skiriama tam, kaip pačios organizacijos konkrečiose situacijose interpretuoja politinį kontekstą ir pagal tai pasirenka strategijas. Strategijų pasirinkimo procesas retai siejamas su organizacijų veikėjų interpretacijomis apie vietinį politinį kontekstą¹⁷. Tokie empiriniai atvejai kaip LGBTQIA+ teisių advokacija Lietuvoje sudaro analitiškai reikšmingą kontekstą šiai spragai nagrinėti, nes leidžia tirti, kaip NVO strategijos kinta reaguojant į besikeičiančias politines galimybes ir apribojimus ir kaip šie pasirinkimai formuojasi konkrečiame politiniame kontekste. Tyrimas yra orientuotas į teorijos plėtojimą ir tikrinimą, empiriškai vertinant, kaip esamos teorinės prielaidos apie politinio konteksto ir strategijų ryšį pasireiškia Vidurio ir Rytų Europos regiono kontekste, remiantis Lietuvos atveju.

Šiame darbe analizuojamas 2016-2026 m. laikotarpis, apimantis keturių skirtingų Lietuvos Vyriausybių kadencijas: Sauliaus Skvernelio 2016-2020 m., Ingridos Šimonytės 2020-2024 m., Gintauto Palucko 2024-2025 m. rugsėjis ir nepilnas Ingos Ruginienės 2025 m. rugsėjis - 2026 m. sausis. Sausio mėnuo pasirinktas kaip tyrimo chronologinė riba, nes tuo metu buvo baigtas šiame darbe analizuojamo politinio konteksto aprašymas. Laikotarpio pasirinkimas grindžiamas tuo, kad 2016-2026 m. tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo klausimas tapo vis reikšmingesne politinės darbotvarkės tema, o skirtingų Vyriausybių laikysena šiuo klausimu pasižymėjo nevienoda laikysena. Šio darbo tikslas yra teoriškai ir empiriškai paaiškinti, kaip politinis kontekstas veikia LGBTQIA+ teises atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų strateginius pasirinkimus siekiant tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo Lietuvoje. Tyrimo klausimas formuluojamas taip: **Kaip politinis kontekstas veikia LGBTQIA+ teises atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų strateginius pasirinkimus siekiant tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo?**

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti nevyriausybinių organizacijų strategijas ir teorinius požiūrius, aiškinančius strategijų pasirinkimą skirtingomis politinio konteksto sąlygomis.

¹⁵ Joke Swiebel, "Lesbian, gay, bisexual and transgender human rights: the search for an international strategy." (Contemporary Politics 15.1, 2009), 19-20.

¹⁶ Sarah Stroup, „NGOs and States in Global Politics: A Brief Review”, E-International Relations, žiūrėta 2026 balandžio 30 d., <https://www.e-ir.info/2020/08/03/ngos-and-states-in-global-politics-a-brief-review/>

¹⁷ Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, 394.

2. Apibrėžti politinio konteksto kaitą Lietuvoje tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo klausimu ir išanalizuoti, kaip šias sąlygas skirtingais laikotarpiais suvokė LGBTQIA+ teisės atstovaujančios nevyriausybinės organizacijos.
3. Nustatyti pagrindines LGBTQIA+ teisės atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų advokacijos strategijas skirtingais politiniais laikotarpiais Lietuvoje.
4. Įvertinti, kaip politinis kontekstas veikia šių strategijų pasirinkimą.

Tyrime taikoma teorija grįsta lyginamoji atvejo analizė¹⁸, leidžianti tirti skirtingus politinius laikotarpius kaip atskirus analitinius vienetų. Analizėje derinamas tarp atvejų atliekamas politinio konteksto ir NVO strategijų palyginimas su vidine priežastinio mechanizmo analize, leidžiančia įvertinti, kaip organizacijos supranta politinį kontekstą ir kaip tai lemia jų pasirenkamas strategijas. Empiriniai duomenys renkami taikant dokumentų, viešosios erdvės analizę ir pusiau struktūruotus interviu su LGBTQIA+ teisės atstovaujančiais NVO atstovais ir susijusių institucijų atstovais.

Darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, kurioje pristatomas analitinis pagrindas, metodologinė dalis ir empirinė analizė bei išvados.

1. Teorinė dalis

Didėjant nevyriausybinių organizacijų reikšmei šiuolaikinėje visuomenėje, jos vis dažniau suvokiamos, kaip aktyvios politinio proceso dalyvės, kurios formuoja darbotvarkes, kuria koalicijas, mobilizuoja visuomenę ir daro įtaką viešosios politikos sprendimams¹⁹. Michele M. Betsill and Elisabeth Corell teigia, kad nevyriausybinių organizacijos daro įtaką politiniams procesams, tačiau ši įtaka priklauso nuo konkrečių veikimo sąlygų. Todėl yra svarbu analizuoti, kokiomis aplinkybėmis ir kokiame politiniame kontekste NVO poveikis tampa reikšmingas²⁰. Norint geriau suprasti, kaip nevyriausybinių organizacijos siekia politinių tikslų, reikia pažvelgti į jų taikomų strategijų įvairovę. Literatūroje pabrėžiama, kad NVO gali veikti per tiesioginį bendradarbiavimą su politikos formuotojais arba per visuomenės mobilizavimą ir viešąją komunikaciją. Tai atspindi Wiebke Marie Junk išskiriama vidinė ir išorinė advokacija²¹. Panašiai Dr. Umair Ahmad ir Zaryab Fatima teigia, kad NVO gali rinktis bendradarbiavimo strategijas, grindžiamas partneryste su valstybės institucijomis

¹⁸ Ingo Rohlfing, „Case studies and causal inference: An integrative framework.“ (Springer, 2012), 9-10.

¹⁹ Maria Matiatou, "NGOs, Civil Society, and Global Governance in the Era of Sustainability and Consolidation: A Taxonomy of Value." (*Handbook of Research on Civic Engagement and Social Change in Contemporary Society*. IGI Global Scientific Publishing, 2018), 183-184.

²⁰ Michele M. Betsill, and Elisabeth Corell. „NGO influence in international environmental negotiations: a framework for analysis.“ (*Global environmental politics* 1.4, 2001), 81-82.

²¹ Wiebke Marie Junk, „Two logics of NGO advocacy: understanding inside and outside lobbying on EU environmental policies.“ (*Journal of European Public Policy* 23.2, 2016), 236.

arba nebendradarbiavimo strategijas, kai yra siekiama pokyčių per spaudimą ar opoziciją²². Be to, Niina Meriläinen pabrėžė viešosios komunikacijos ir darbotvarkės formavimo svarbą²³, o Europos studentų analitinis centras atkreipia dėmesį į NVO veiklą per žiniasklaidą ir internetinę komunikaciją²⁴, siekiant mobilizuoti visuomenę. Transnacionalinių tinklų tyrimai taip pat rodo, kad NVO gali pasitelkti tarptautinius veikėjus, siekdamos daryti spaudimą nacionalinėms valdžioms²⁵.

Vis dėlto, nors literatūroje yra plačiai nagrinėjamos skirtingos nevyriausybinių organizacijų strategijos, vis dar trūksta teorinio indėlio apie tai, kodėl konkrečiame politiniame kontekste organizacijos pasirenka vienas strategijas vietoje kitų. Michal Almog-Bar ir Hillel Schmid atkreipia dėmesį, kad literatūroje nepakankamai kalbama apie tai, kaip NVO atstovauja savo interesų grupes politiniuose procesuose²⁶. Heather MacIndoe ir Erynn Beaton taip pat pažymi, kad tyrimuose nepakankamai dėmesio yra skiriama politinei aplinkai kaip veiksniai, formuojančiam nevyriausybinių organizacijų advokacijos strategijas²⁷.

Siekiant sistemingai analizuoti, kaip NVO veikia politiniame procese, šiame darbe išskiriamos keturios pagrindinės strategijų kategorijos: vidinė advokacija, išorinė advokacija, strateginis bendradarbiavimas ir bumerango strategija. Šios keturios strategijos yra grupuojamos pagal jų pagrindinę veikimo kryptį: vidinė advokacija orientuojasi į sprendimų priėmėjus, išorinė advokacija į visuomenę, strateginis bendradarbiavimas į kitas nevyriausybines organizacijas, o bumerango strategija į tarptautinius veikėjus. Tokia klasifikacija leidžia nuosekliai analizuoti, kokius poveikio kanalus organizacijos pasirenka skirtingomis politinėmis sąlygomis. Šiame darbe yra remiamasi prielaida, kad strategijų pasirinkimą reikšmingai formuoja politinis kontekstas ir organizacijų suvokiamos galimybės ir ribojimai jame veikti. Šiai sąsajai aiškinti pasitelkiamas Krista M. Brumley požiūris, pabrėžiantis, kad NVO strateginiai pasirinkimai priklauso nuo to, kaip pačios organizacijos jas interpretuoja²⁸.

²² Zaryab Fatima, „Strategies and Tactics in NGO – Gov Relations“, (University of Sargodha, Department of Sociology and Criminology, 2023), 1.

²³ Niina Meriläinen, and Marita Vos. "Human rights organizations and online agenda setting." *Corporate Communications: (An International Journal)* 16.4, (2011), 293.

²⁴ „Opportunities for NGOs to influence political decision making“, European Student Think Tank, žiūrėta 2024 m. gruodžio 14 d., <https://esthinktank.com/2017/07/25/opportunities-for-ngos-to-influence-political-decision-making/>

²⁵ David Bassano, „The boomerang pattern: verification and modification." (*Peace & Change* 39.1, (2014), 24.

²⁶ Michal Almog-Bar, and Hillel Schmid. "Advocacy activities of nonprofit human service organizations: A critical review." (*Nonprofit and voluntary sector quarterly* 43.1, (2014), 12.

²⁷ Heather MacIndoe, and Erynn Beaton. "Friends or foes? How managerial perceptions of the political opportunity structure shape nonprofit advocacy." (*Public Performance & Management Review* 42.1, (2019), 59.

²⁸ Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, (*Qualitative Sociology* 33, (2010), 390.

Toliau teorinėje dalyje pirmiausia yra aptariamos minėtos keturios pagrindinės NVO strategijos: vidinė advokacija, išorinė advokacija, strateginis bendradarbiavimas ir bumerango strategija. Vėliau pristatomas Krista M. Brumley analitinis požiūris, aiškinantis politinio konteksto ir organizacijų strategijų pasirinkimo ryšį. Galiausiai teorinės sintezės skyriuje visos šios teorinės prieigos yra sujungiamos į bendrą analitinį pagrindą, taikomą empirinei tyrimo analizei.

1.1. Vidinė ir išorinė advokacijos

Demokratinėse visuomenėse nevyriausybinių organizacijos veikia kaip tarpininkės tarp visuomenės ir sprendimų priėmėjų, atstovaudamos tam tikrų grupių interesus, vertybes ir poreikius politinio proceso metu. Viena pagrindinių jų veikimo strategijų yra advokacija, t. y. sistemingas siekis daryti įtaką politikos formavimui ir sprendimų priėmimui, mobilizuojant visuomenės paramą, formuojant viešąją nuomonę ir darant spaudimą valdžios institucijoms. Ši veikla gali būti įgyvendinta įvairiomis formomis²⁹, bet literatūroje dažniausiai išskiriamos dvi pagrindinės advokacijos strategijų kryptys: vidinė ir išorinė advokacija³⁰.

Vidinė advokacija - tai strateginis veikimo būdas, tiesiogiai orientuotas į sprendimų priėmėjus, dažniausiai vykstantis už uždarų durų ir retai pastebimas plačiajai visuomenei³¹. Ši strategija apima dalyvavimą vyriausybių organizuojamuose komitetuose, tiesioginius susitikimus su politikais, komunikaciją elektroniniu paštu ar telefonu, ekspertinių žinių ir techninės pagalbos teikimą, taip pat dalyvavimą teisėkūros procese rengiant ar koreguojant teisės aktus³². Vidinės advokacijos pasirinkimą gali lemti politinė, institucinė aplinka, bet kartu ir pačių nevyriausybinių organizacijų instituciniai pajėgumai. Organizacijos, turinčios labiau biurokratizuotą struktūrą, profesionalų personalą ir nuolatinius veiklos išteklius, dažniau pasitelkia šią strategiją, nes jų institucinis brandumas leidžia efektyviai veikti sprendimų priėmimo aplinkoje³³. Tokios NVO neretai atstovauja plačiosios visuomenės interesus, todėl jų ekspertinės žinios vertinamos kaip patikimos ir politiškai neutralios, ypač sprendžiant techninius ar mažai politizuotus viešosios politikos klausimus. Vidinė advokacija yra ypač veiksminga, kai sprendimų priėmėjai neturi daug žinių tam tikroje temoje ir remiasi išorės ekspertų žiniomis³⁴. Esant mažam visuomenės dėmesiui arba mažam klausimo

²⁹ „Human Rights Activism and the Role of NGOs“, Council of Europe, žiūrėta 2025 m. spalio 19 d., <https://www.coe.int/en/web/compass/human-rights-activism-and-the-role-of-ngos>

³⁰ Iskander De Bruycker, „Lobbying, fast and slow: principles of influence beyond reason.“ (*Interest Groups & Advocacy*, 2025), 5-8.

³¹ Andreas Dür, and Gemma Mateo, „Lobbying in the face of politicisation: Interest group strategies in trade policy“, (*Journal of European Public Policy* 31.1, 2024), 213.

³² Elise Antoine, „Lobbying global venues: Sitting in or speaking out?“, (*Governance* 38.2, 2025), 3.

³³ Edward A. Fogarty, „Nothing succeeds like access? NGO strategies towards multilateral institutions“, (*Journal of Civil Society* 7.2, 2011), 1-3.

³⁴ Elise Antoine, 5.

politiniam jautrumui, ši strategija leidžia efektyviai veikti be būtinybės mobilizuoti visuomenės palaikymą. Be to, stiprūs ir ilgalaikiai partnerystės ryšiai, pavyzdžiui, glaudus bendradarbiavimas su politinėmis partijomis ar valstybinėmis institucijomis, sustiprina organizacijos galimybes naudotis vidinėmis advokacijos strategijomis, nes tai užtikrina pasitikėjimą ir lengvą prieigą prie formalių sprendimų priėmimo mechanizmų³⁵.

Tuo tarpu išorinė advokacijos strategija grindžiama viešosios nuomonės formavimu ir visuomenės mobilizavimu siekiant daryti netiesioginį poveikį sprendimų priėmėjams. Renkantis šią strategiją, politikos formuotojai yra veikiami per platesnės auditorijos įtraukimą, viešą spaudimą ir temų kėlimą į viešąją darbotvarkę³⁶. Tipinės išorinės advokacijos formos apima viešas kampanijas žiniasklaidoje ir socialiniuose tinkluose, protesto akcijas, demonstracijas, reklamą, pranešimus spaudai ir kitus viešosios komunikacijos kanalus³⁷. Ši strategija dažnai siejama su aukštu viešumo laipsniu ir simboliniu matomumu, o jos pasirinkimo motyvai gali būti įvairūs. Nevyriausybinių organizacijų, atstovaujančių viešuosius interesus, pasitelkia išorinę advokaciją siekdamos atkreipti visuomenės dėmesį į aktualius klausimus, formuoti visuomenės nuostatas ir skatinti platesnius socialinius ir normatyvinius pokyčius, kartu viešai išreikšti savo poziciją ir veiklos tikslus. Išorinės strategijos ypač dažnai taikomos tuomet, kai politinis klausimas yra stipriai politizuotas ar kelia didelius nesutarimus. Tokiu atveju nevyriausybinių organizacijų gali vengti institucinio dialogo formų ir rinktis platesnį spaudimą, nes tai leidžia įtraukti visuomenę ir daryti moralinį ar reputacinį spaudimą valdžios atstovams³⁸. Išorinė advokacija kartais yra laikoma paskutine išeitimi, nes yra pasitelkiama tada, kai kiti, labiau institucionalizuoti metodai, buvo išbandyti, tačiau nesukėlė pageidaujamo poveikio³⁹. Nors paprastai manoma, kad ši strategija reikalauja mažiau išteklių, efektyviai įgyvendintos kampanijos gali būti sudėtingos, brangios ir reikalaujančios profesionalių komunikacijos gebėjimų. Išorinė advokacija tampa ypač svarbi, kai sprendimų priėmėjai yra jautrūs viešajai nuomonei arba kai siekiama įtraukti naujus klausimus į politinę darbotvarkę⁴⁰.

Šios dvi strateginės kryptys atspindi ne tik skirtingas veikimo formas, bet ir strateginę poziciją politinės galios lauke. Dr. Umair Ahmad ir Zaryab Fatima siūlo šias strategijas vertinti platesniame

³⁵ Iskander De Bruycker, 4.

³⁶ Andreas Dür, and Gemma Mateo, 215.

³⁷ Elise Antoine, 3-4.

³⁸ Andreas Dür, and Gemma Mateo, 216.

³⁹ Raf Weverbergh, and Kristien Vermoesen, „Public affairs: how to choose between “inside lobbying” and “outside lobbying”?,“ finn.agency, žiūrėta 2025 m. birželio 1 d., <https://www.finn.agency/public-affairs-inside-lobbying-outside-lobbying/>

⁴⁰ Ibid.

bendradarbiavimo - nebendradarbiavimo spektre⁴¹, kurio pasirinkimas priklauso tiek nuo organizacijos savybių, tiek nuo politinio konteksto. Nors teoriniu lygmeniu vidinė ir išorinė advokacija dažnai analizuojamos atskirai, praktikoje šios strategijos dažnai derinamos, tai leidžia nevyriausybiniams organizacijoms lanksčiau reaguoti į politinio lauko pokyčius ir padidinti savo poveikį. Pavyzdžiui, išorinė advokacija gali sustiprinti vidinę advokaciją, kai ji derinama su strategijomis, siunčiančiomis plačius politinės paramos signalus, tokiomis kaip dalyvavimas koalicijose ar aljansuose. Tokios kombinuotos strategijos efektyvumas priklauso nuo jų tarpusavio suderinamumo ir nuo konkretaus politikos klausimo pobūdžio bei jautrumo⁴². Taigi, vidinės ir išorinės advokacijų pasirinkimas priklauso ne tik nuo organizacijos savybių, bet ir nuo konkretaus politinio klausimo pobūdžio ir aplinkos. Visgi kai kurie autoriai pabrėžia, kad tam tikrais atvejais organizacijos yra linkusios vienu metu koncentruoti pastangas į vieną strategiją⁴³.

Siekiant apibendrinti pagrindinius vidinės ir išorinės advokacijos skirtumus, 1 lentelėje pateikiamas šių dviejų strategijų palyginimas pagal pagrindinius analitinius kriterijus: poveikio kryptį, veikimo formas, viešumo lygį ir tikslus.

Kriterijus	Vidinė advokacija	Išorinė advokacija
Poveikio kryptis	Tiesioginis poveikis sprendimų priėmėjams.	Netiesioginis poveikis per visuomenės mobilizavimą.
Veikimo formas	Susitikimai, dalyvavimas komitetuose, ekspertinės žinios, dalyvavimas teisėkūros procesuose.	Protestai, kampanijos, demonstracijos, pranešimai spaudai, reklamos, komunikacija per socialinius tinklus.
Viešumo lygis	Žemas, dažnai nematomas plačiai visuomenei.	Aukštas, siekiama didelio viešumo.
Pagrindinis tikslas	Daryti tiesioginę įtaką sprendimų priėmėjams.	Daryti netiesioginę įtaką sprendimų priėmėjams per visuomenę.

lentelė 1: Vidinės ir išorinės advokacijos strategijų palyginimas. Sudaryta remiantis Dür ir Mateo (2024), Antoine (2025), Fogarty (2011), Weverbergh ir Vermoesen (2025).

Tad, vidinė ir išorinė advokacijos atstovauja dvi pagrindines nevyriausybinių organizacijų strategijas siekiant daryti įtaką politiniame procese. Jų pasirinkimas priklauso nuo organizacijos išteklių, pajėgumų, politinio konteksto ir ypač nuo prieigos prie institucijų ir klausimo politinio

⁴¹ Dr. Umair Ahmad, and Zaryab Fatima, „Strategies and Tactics in NGO – Govt Relations“, (Department of Sociology and Criminology, University of Sargodha, Sargodha), 1-2.
⁴² Elise Antoine, 5.
⁴³ Andreas Dür, and Gemma Mateo, 215.

jautrumo. Nors šios strategijos dažnai derinamos tarpusavyje, konkrečiose situacijose organizacijos gali prioritetą teikti vienai iš jų, siekdamos efektyviausiai prisitaikyti prie samų politinių sąlygų.

1.2. Strateginis bendradarbiavimas

Strateginis bendradarbiavimas yra vienas iš būdų kaip nevyriausybinių organizacijų gali siekti politinių tikslų. NVO bendradarbiauja su įvairiais veikėjais, tokiais kaip kitos nevyriausybinių organizacijos, valstybinės institucijos, verslai ar tarptautiniai partneriai. Tokios partnerystės leidžia savarankiškiems veikėjams koordinuoti veiksmus, sujungti išteklius ir veikti efektyviau siekiant bendrų tikslų⁴⁴. Šiame magistro darbo tyrime didžiausias dėmesys skiriamas nevyriausybinių organizacijų tarpusavio bendradarbiavimui advokacijos kontekste. Mokslinėje literatūroje NVO tarpinstituciniam bendradarbiavimui apibūdinti yra vartojama daug skirtingų terminų, nuo sąjungų, tinklų ir koalicijų, iki tarybų bei federacijų, tačiau vienareikšmio apibrėžimo ar universalaus modelio nėra⁴⁵. Tokios bendradarbiavimo formos skiriasi naryste ir valdymo forma, vienais atvejais vienijant vertybiškai artimas organizacijas, o kitais įtraukiant skirtingų pozicijų atstovus⁴⁶. Bendradarbiavimo formos gali būti tiek formalus pobūdžio, pavyzdžiui, nuolatinės koalicijos, turinčios aiškią struktūrą ir personalą, tiek laikinos *ad hoc* partnerystės, orientuotos į konkretų tikslą⁴⁷. Pastarosios paprastai apima trumpesnį laikotarpį santykius, reikalauja mažesnio įsipareigojimo ir dėl savo lankstumo leidžia NVO greitai reaguoti į besikeičiančias politines aplinkybes⁴⁸. Dažnai tokie laikino pobūdžio aljansai susiformuoja siekiant trumpalaikio rezultato, pavyzdžiui, konkretaus įstatymo priėmimo, ir veikia ribotą laiką. Bendradarbiavimo struktūrų gyvavimo trukmė dažniausiai būtent ir yra siejama su jų keliamų tikslų pobūdžiu. Dalis partnerysčių formuojamos konkrečioms, trumpalaikiams uždaviniais ir pasiekus numatytą rezultatą, veikla yra nutraukiama. Tokios vadinamosios „patogumo koalicijos“ (angl. *coalitions of convenience*) paprastai egzistuoja tik tol, kol sprendžiamas konkretus politinis klausimas⁴⁹. Tuo tarpu kiti bendradarbiavimo tinklai geba ilgai transformuotis į stabilias, nuolatinės platformas, išlaikančias veiklą ir prisitaikančias prie kintančio politinio konteksto ir naujų politinių prioritetų. Tyrimai rodo, kad iš pradžių laikinam tikslui suburtos partnerystės laikui bėgant gali stiprėti ir peraugti į institucionalizuotas advokacines koalicijas⁵⁰. Tad dalis aljansų užbaigia

⁴⁴ Jonathan Fox, „Coalitions and networks.“ (*International encyclopedia of civil society*. Springer, New York, NY, 2010), 486.

⁴⁵ Cyril Ritchie, „Coordinate? Cooperate? Harmonise? NGO policy and operational coalitions.“ (*Third World Quarterly* 16.3, 1995), 513-514.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ „Alliances and Coalitions“, justassociates.org, žiūrėta 2025 m. birželio 1 d., https://justassociates.org/wp-content/uploads/2007/08/new_weave_en_ch17.pdf, 311.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Goff, C., Burnett, J., Borges Farfan, C., and Stachowiak, S., „Coalition Conditions for Success“, (Public Welfare Foundation, 2025), 3.

⁵⁰ Ibid.

veiklą įgyvendinę savo pagrindinį tikslą, o kiti institucionalizuojasi ir tęsia bendrą veiklą platesniame politinių problemų lauke.

Strateginis bendradarbiavimas yra ypač aktualus advokacijos kontekste, nes padeda viešinti klausimus, koordinuoti žinutes ir pasiekti platesnes auditorijas, taip didinant viešąją paramą ir spaudimą sprendimų priėmėjams⁵¹. Sujungdamos skirtingų organizacijų stiprybes ir išteklius, organizacijos sukuria vieningą ir stiprų balsą siekiant politinių pokyčių. Bendradarbiavimas taip pat išplečia prieigą prie finansinių ir ekspertinių išteklių, didina organizacijos patikimumą ir padeda patekti prie sprendimų priėmimo stalo⁵². Veikdamos kartu NVO gali veiksmingiau derinti vidines ir išorines advokacijos strategijas, taip dar labiau sustiprindamos savo poveikį. Tačiau strateginis bendradarbiavimas advokacijos kontekste yra sudėtingas procesas. Praktikoje neretai kyla įtampų susijusių su finansavimo ir valdymo klausimais. Dažniausiai bendradarbiavimas remiasi pačių narių finansiniais ir žmogiškaisiais ištekliais, kuriuos nėra lengva sutelkti ir paskirstyti. Be to, bendradarbiavimas reikalauja didelių organizacinių, laiko sąnaudų, kurios gali kelti sunkumų ilgalaikiam bendradarbiavimui⁵³. Sėkmingai veiklai kartu yra būtini aiškiai apibrėžti bendri tikslai ir veiksminga tarpusavio komunikacija. Praktikoje matoma, kad sėkmingos koalicijos pirmiausia susitaria dėl bendros politikos krypties ir pagrindinių valdymo principų, o procedūrinius klausimus nusprendžia vėliau. Tai padeda išlaikyti veiklos lankstumą ir aiškų bendrą tikslą⁵⁴.

Naujesni tyrimai rodo, kad nevyriausybinės organizacijos bendradarbiauja ne tik su vertybiškai artimais partneriais, bet ir su skirtingas pozicijas užimančiais veikėjais, siekdamos ne tik konkrečių politinių tikslų, bet ir ilgalaikės strateginės pozicijos stiprinimo. Tokia partnerystė gali suteikti prieigą prie derybų stalo, pradėti tapti patikimais politikos dalyviais ateityje, net jei politinės pozicijos iš esmės skiriasi⁵⁵. Ši strategija grindžiama „tarpininkavimo logikos“ (angl. *logic of brokerage*) samprata, kuri papildo tradicines įtakos (angl. *logic of influence*) ir išlikimo (angl. *logic of survival*) dimensijas⁵⁶. Tarpininkavimo logika reiškia, kad NVO gali aktyviai siekti deeskalacijos politiniuose konfliktuose per kompromiso ieškojimą. Vis dėlto, tokia strategija ne visada palanki, stiprūs ryšiai su bendraminčiais gali sumažinti motyvaciją bendradarbiauti su oponuojančiomis organizacijomis, nes

⁵¹ Ibid, 312.

⁵² Ibid, 312.

⁵³ Jonathan Fox, „Coalitions and networks.“, 489-490.

⁵⁴ Cyril Ritchie, „Coordinate? Cooperate? Harmonise? NGO policy and operational coalitions.“, 515-516.

⁵⁵ Marcel Hanegraaff, et al., „The Logic of Brokerage: Why Interest Organizations Network with Their Opponents.“, (Political Studies, 2025), 1-2.

⁵⁶ Ibid, 3.

kyla rizika susigadinti reputaciją tarp bendraminčių⁵⁷. Nepaisant to, tokia strategija gali būti naudinga organizacijoms, kurios siekia ilgai veikti politikoje ir geba išlaikyti nekonfliktišką santykį⁵⁸.

Apibendrinant, strateginis bendradarbiavimas yra reikšminga nevyriausybinių organizacijų strategija, leidžianti sustiprinti politinį balsą, efektyviau panaudoti išteklius ir išplėsti veiklos galimybes. Skirtingos bendradarbiavimo formos suteikia organizacijoms lankstumo prisitaikyti prie kintančio politinio konteksto ir siekti trumpalaikių ir ilgalaikių tikslų. Tačiau bendradarbiavimas kartais kelia iššūkių, susijusių su išteklių paskirstymu, koordinavimu ir interesų suderinimu. Nors partnerystė su skirtingas pozicijas užimančiais veikėjais gali atverti naujas įtakos galimybes ir sustiprinti organizacijų vaidmenį politiniame lauke, jos taip pat reikalauja balansavimo tarp bendradarbiavimo ir reputacinių rizikų. Todėl strateginio bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo NVO gebėjimo derinti tikslus, pasirinkti tinkamas partnerystės formas ir prisitaikyti prie politinės aplinkos dinamikos.

1.3. Bumerango strategija

Nors nevyriausybinių organizacijos dažniausiai siekia įtakos naudodamos vidines ar išorines advokacijos strategijas ar bendradarbiaudamos tarpusavyje, šios priemonės ne visuomet būna veiksmingos. Ypač uždaruose ar priešiškuose politiniuose kontekstuose, kur nėra galimybių dialogui ar bendradarbiavimui. NVO susiduria su būtinybe ieškoti alternatyvių įtakos kanalų. Tokiais atvejais gali būti pasitelkiama bumerango strategija (angl. *boomerang pattern*), pristatyta Margaret E. Keck ir Kathryn Sikkink 1998 m. knygoje „Activists beyond Borders“. Tai teorinis modelis, paaiškinantis, kaip nevyriausybinių organizacijos, susidurdamos su kliūtimis savo valstybėje, gali pasitelkti tarptautinius kanalus tam, kad darytų netiesioginį spaudimą savo valdžiai⁵⁹. Ši strategija ypač aktuali besivystančiose šalyse, kur pilietinė visuomenė yra silpna, o valdžios institucijos represyvios arba atsisakančios bendradarbiauti⁶⁰. Tokiais atvejais NVO negali veiksmingai paveikti sprendimų priėmėjų nacionaliniu lygmeniu, todėl kreipiasi į tarptautines organizacijas, užsienio vyriausybes ar tarpvyriausybines institucijas, siekdamos sukelti išorinį spaudimą, kuris grįžtamuoju ryšiu paskatintų pokyčius jų šalyje. Modelis veikia tokiu principu: nacionalinės NVO perduoda informaciją apie pažeidimus ar problemas tarptautiniams veikėjams (dažnu atveju kitoms nevyriausybiniams organizacijoms), kurie dėl savo didesnių veikimo laisvių, išteklių ar autoriteto gali mobilizuoti politinę, ekonominę ar socialinę paramą. Šie tarptautiniai veikėjai tuomet daro spaudimą

⁵⁷ Ibid, 6.

⁵⁸ Ibid, 4-6.

⁵⁹ David Bassano, „The boomerang pattern: verification and modification“, (*Peace & Change* 39.1, 2014), 23.

⁶⁰ Ibid.

neatliepiančiai vyriausybei per diplomatinis kanalus, viešą kritiką ar kitus svertus, taip siekdami pokyčių⁶¹. Nors ši strategija kilo iš žmogaus teisių aktyvizmo autoritariniuose režimuose, teoriniu požiūriu ji taikytina platesniame kontekste⁶². Tokiose situacijose, kai nacionalinė valdžia ignoruoja tam tikrų visuomenės grupių interesus, o pokyčių šalies viduje pasiekti nepavyksta, NVO gali siekti reformų pasitelkdamos tarptautinę paramą ar spaudimą. Bumerango strategija parodo, kaip vietinis aktyvizmas gali sustiprėti per tarptautinį bendradarbiavimą.

Bumerango strategijos veiksmingumas yra glaudžiai susijęs su politinių galimybių sąveika nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Ji dažniausiai pasitelkiama tada, kai vidaus institucijos yra uždaros, represyvos ar nereaguojančios į pilietinės visuomenės reikalavimus, o tarptautinė erdvė suvokiama kaip santykinai atviresnė alternatyva veikti⁶³. Tokiu atveju nevyriausybinių organizacijų veikia tarptautiniu lygmeniu tam, kad kompensuotų ribotas galimybes veikti nacionaliniu lygiu. Vis dėlto tarptautinės galimybės nėra vienalytės, jų atvirumas kinta priklausomai nuo politikos srities, regiono ar laikotarpio, o skirtingos institucijos suteikia nevienodas dalyvavimo galimybes. Be to, sprendimas kreiptis į tarptautinius veikėjus grindžiamas ne tik objektyviomis sąlygomis, bet ir pačių organizacijos narių suvokimu⁶⁴.

Bumerango strategija dažnai kritikuojama dėl riboto gebėjimo atliepti galios santykius nevyriausybinių organizacijų viduje ir tarp skirtingų tarptautinių partnerių, todėl lieka neaišku, kas ir kokiais mechanizmais formuoja darbotvarkes ir sprendimų priėmimą. Be to, teorija nepakankamai aiškiai paaiškina, kaip tarptautinės žmogaus teisių normos paveikia vyriausybes⁶⁵. Empiriniai tyrimai rodo, kad ryšiai tarp vietinių ir tarptautinių veikėjų dažniausiai yra dvikrypčiai. Tarptautiniai aktoriai ne tik priima informaciją, bet ir aktyviai formuoja vietines strategijas, o pati tarptautinė erdvė nėra vienalytis spaudimo šaltinis, veikia ji atspindi konkurencingų interesų ir nuolatinių derybų lauką⁶⁶. Dėl šių priežasčių bumerango strategija yra linkusi supaprastinti sudėtingą sprendimų priėmimo procesą ir neleidžia užtikrintai prognozuoti jo veiksmingumo. Nepaisant šių ribotumų, literatūroje pabrėžiama, kad bumerango modelis išlieka analitiškai naudingas kaip conceptualus „įrankių rinkinys“, leidžiantis sistemingai nagrinėti vietinių ir tarptautinių veikėjų sąveikas. Jis padeda identifikuoti informacijos, ekspertinių žinių, solidarumo kampanijų ir liudijimų judėjimą tarp skirtingų lygmenų ir paaiškinti, kaip formuojamas politinis spaudimas. Taip pat modelis parodo, kad

⁶¹ Ibid, 25.

⁶² Ibid, 24.

⁶³ Kathryn Sikkink, "Patterns of dynamic multilevel governance and the insider-outsider coalition." (*Transnational protest and global activism*, 2005): 155.

⁶⁴ Ibid, 159.

⁶⁵ David Bassano, „The boomerang pattern: verification and modification.“ (*Peace & Change* 39.1, 2014), 24.

⁶⁶ Ibid, 27.

tarptautinė erdvė nėra savaimė palanki, nes valstybės ir nevyriausybinių organizacijos pirmiausia siekia savo interesų. Todėl sėkmingas bendradarbiavimas priklauso ne tik nuo mobilizacijos, bet ir nuo gebėjimo strategiškai prisitaikyti prie kintančios tarptautinės politikos⁶⁷. Tad bumerango strategija nėra universalus paaiškinimas, bet labiau būdas analizuoti skirtingus atvejus ir juos vertinti kritiškai.

Apibendrinant, bumerango strategija leidžia nevyriausybiniams organizacijoms išplėsti savo veikimo lauką tada, kai nacionaliniai kanalai tampa neveiksmingi ar uždari. Ji išsiskiria tuo, kad pagrindinis spaudimo mechanizmas veikia per tarptautinius sąjungininkus, kurie padeda atkreipti dėmesį į pažeidimus ir kurti išorinį spaudimą. Šios strategijos pasirinkimas yra glaudžiai susijęs su politinio konteksto sąlygomis, nes yra pasitelkiamas tada, kai nacionalinės galimybės daryti įtaką yra ribotos.

1.4. Politinio konteksto įtaka NVO strategijoms

Krista M. Brumley teorinis modelis suteikia analitinį pagrindą sisteminti nevyriausybinių organizacijų veikimo strategijas pagal politinio konteksto vertinimą. K. Brumley parodo, kad NVO strateginiai pasirinkimai negali būti paaiškinami remiantis vien organizacijų tikslais ar turimais išteklių, jie priklauso nuo to, kaip organizacijos interpretuoja politinę aplinką ir vertina galimas savo veiksmų pasekmes⁶⁸. Ši perspektyva leidžia strategijas analizuoti ne kaip statiškus pasirinkimus, bet kaip prisitaikymo prie kintančių politinių sąlygų rezultatą.

K. Brumley politinį kontekstą apibrėžia kaip vietinę sociopolitinę aplinką, kurią sudaro politinės institucijos, įtakingi socialiniai aktoriai, ekonominės galios struktūros ir kultūrinės normos, formuojančios galimybes ir apribojimus nevyriausybinių organizacijų veikimui⁶⁹. Nevyriausybinių organizacijos vertina vietinę politinę struktūrą ir tai, kiek konkretūs NVO tikslai yra keliantys iššūkių tam tikroje aplinkoje, o strategijos pasirenkamos atsižvelgiant į skirtingą jų rizikos lygį. Kartu autorė kritikuoja supaprastintas binarines klasifikacijas, kurios nevyriausybinių organizacijų veikimą aiškina tik per priešpriešą, pavyzdžiui, „bendradarbiaujančios“ ir „besipriešinančios“ organizacijos⁷⁰. Vietoje to K. Brumley siūlo analizuoti konkrečią vietinę sociopolitinę aplinką ir tai, kaip organizacijos interpretuoja ten veikiančias galios struktūras ir galimybes veikti⁷¹. Antrasis esminis K. Brumley modelio elementas yra strateginė rizika. Autorė riziką sieja su konfrontacijos laipsniu ir galimos

⁶⁷ Ibid, 45.

⁶⁸ Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, (Qualitative Sociology 33, 2010), 390.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

politinės reakcijos intensyvumu. Aukštos rizikos strategijos pasižymi viešu pasipriešinimu, dideliu matomumu ir galimybe sukelti neigiamą valdžios ar kitų galingų veikėjų atsaką. Vidutinės rizikos strategijos orientuotos į tiesioginį poveikį sprendimų priėmėjams, tačiau dažnai vykdomos riboto viešumo sąlygomis. Žemos rizikos strategijos yra labiau nekonfrontacinės, grindžiamos informavimu, pajėgumų stiprinimu ar bendradarbiavimu ir paprastai nesukelia tiesioginio politinio konflikto⁷². Svarbu tai, kad K. Brumley pabrėžia rizikos reliatyvumą, tas pats veiksmas skirtinguose politiniuose kontekstuose gali būti suvokiamas ir patiriamas kaip skirtingo rizikos lygio⁷³. Vieša komunikacija ar kampanija atviresnėje politinėje aplinkoje gali būti laikoma įprasta demokratinio dalyvavimo forma, o labiau konfliktiškame kontekste gali būti vertinama kaip provokacija, sukelianti didesnę politinės ar reputacinės reakcijos tikimybę. Todėl politinis kontekstas ir strateginė rizika K. Brumley modelyje yra glaudžiai susiję ir yra analizuojami kartu.

Strategijų pasirinkimas nėra vien tiesioginė politinio konteksto pasekmė. Organizacijos interpretuoja politinę aplinką, vertina galimas savo veiksmų pasekmes ir tada renkasi tam tikrus veikimo būdus. Todėl šiame magistro darbo tyrime tarp politinio konteksto ir NVO strateginių pasirinkimų yra įvedamas papildomas analitinis lygmuo, kuriame analizuojami organizacijų suvokimo mechanizmai. Toks papildymas svarbus, nes K. Brumley modelis išlieka gana abstraktus, neatskleidžiantis konkrečių mechanizmų, per kuriuos ši interpretacija virsta strateginiais pasirinkimais. Dėl to šiame darbe yra siekiama detaliau operacionalizuoti interpretacinį procesą, išskiriant konkrečius sociopolitinio konteksto vertinimo aspektus, kurie K. Brumley analizėje siejami su organizacijų strategijų pasirinkimu. Šie mechanizmai leidžia tirti, kaip nevyriausybinių organizacijos interpretuoja politinės aplinkos suteikiamas galimybes ir apribojimus, ir kaip šis vertinimas formuoja jų strateginius pasirinkimus. Šis interpretacinis lygmuo susideda iš trijų tarpinių suvokimo mechanizmų. Pirmasis mechanizmas yra suvokiama institucinė prieiga (Z1). Šis tarpinis kintamasis remiasi K. Brumley politinio konteksto samprata, bet yra naudojamas giliau pažvelgti į tai, kaip organizacijos suvokia tiesioginę prieigą prie sprendimų priėmėjų, galimybę dalyvauti politinėse diskusijose ar daryti įtaką teisėkūros procesams⁷⁴. Antrasis mechanizmas yra suvokiama reputacinė rizika (Z2). Šis kintamasis beveik tiesiogiai remiasi K. Brumley strateginės rizikos samprata, bet ši idėja yra plėtojama analizuojant ne pačių strategijų rizikos lygį, bet organizacijų vertinimą, kokią galimą reputacinę riziką gali sukelti skirtingi veikimo būdai konkrečiu politiniu laikotarpiu⁷⁵. Trečias mechanizmas yra suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3). Šis

⁷² Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, 393-394, 399.

⁷³ Ibid, 393.

⁷⁴ Ibid, 398.

⁷⁵ Ibid, 390.

kintamasis remiasi K. Brumley tyrime analizuojamu žiniasklaidos ir viešosios komunikacijos aplinkos vaidmeniu formuojant NVO veikimo galimybes. Šiame tyrime analizuojama, kaip NVO vertina viešąją erdvę kaip strateginį veikimo kanalą ir kiek žiniasklaida ar viešoji komunikacija laikoma galimybe daryti politinį poveikį⁷⁶. Šiame tyrime nėra perimami makro lygmens sociopolitinio konteksto veiksniai, kuriuos savo darbe tiria Krista M. Brumley, tokie kaip ekonominė struktūra, istorinės kolektyvinio veikimo tradicijos ar klasiniai santykiai, nes jie mažiau tiesiogiai paaiškina konkrečius strateginius pasirinkimus. Tokiu būdu šiame tyrime K. Brumley teorinis modelis yra papildomai detalizuojamas įterpiant tris minėtuosius konkrečius suvokimo mechanizmus. Šių trijų tarpinių kintamųjų derinys leidžia paaiškinti, kaip politinio konteksto sąlygos yra interpretuojamos pačių organizacijų ir kaip šis vertinimas formuoja jų strateginius pasirinkimus skirtingais laikotarpiais.

1.5. Teorinė sintezė

Šiame skyriuje siekiama teoriškai susieti nevyriausybinių organizacijų pasirinktas strategijas su politiniu kontekstu ir tarpiniais suvokimo mechanizmais, remiantis Krista M. Brumley siūlomu analitiniu modeliu ir šiame tyrime sukonstruotu keturių NVO strategijų rinkiniu. Politinis kontekstas šiame tyrime yra nepriklausomas kintamasis (X), apibrėžiamas per Vyriausybės požiūrį į LGBTQIA+ teises ir yra skirstomas į palankų, selektyvų, suvaržytą ir priešišką kontekstus. Remiantis Krista M. Brumley analitine logika, daroma prielaida, kad struktūrinės politinės sąlygos veikia NVO pasirenkamas strategijas (Y) ne tiesiogiai, bet per tarpinius interpretacinius mechanizmus (Z)⁷⁷, atspindinčius tai, kaip pačios organizacijos suvokia ir įvertina politinę aplinką. Atsižvelgiant į K. Brumley siūlomą požiūrį ir jį adaptuojant šio tyrimo kontekstui, išskiriami trys pagrindiniai suvokimo mechanizmai: suvokiama institucinė prieiga (Z1), suvokiama reputacinė rizika (Z2) ir suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3)⁷⁸. Šie mechanizmai turėtų kisti priklausomai nuo politinio konteksto. Palankiu laikotarpiu organizacijos turėtų matyti atvirus kanalus, mažą reputacinę riziką ir dialogui imlią viešąją erdvę, o selektyviu laikotarpiu prieiga turėtų būti suvokiama kaip ribota, reputacinė rizika didesnė, o viešoji erdvė konfliktiška. Taigi politinis kontekstas (X) ir NVO strateginiai pasirinkimai (Y) yra susiejami per suvokimo mechanizmus (Z), kurie veikia kaip

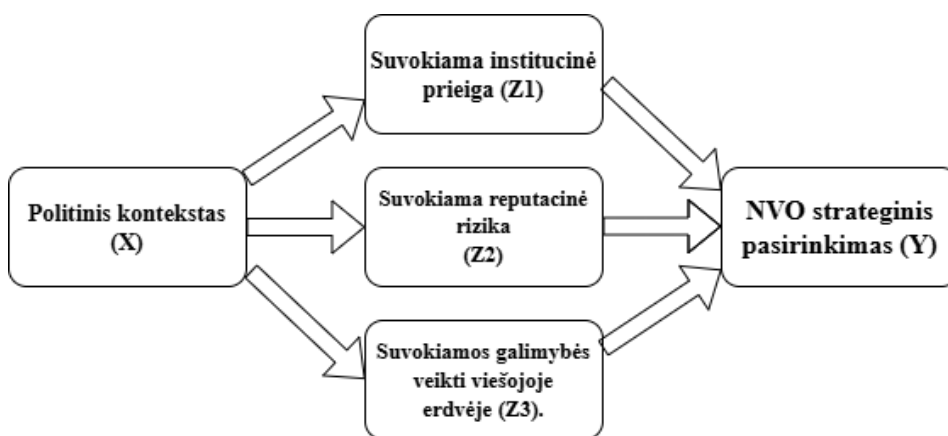
⁷⁶ Ibid, 398.

⁷⁷ Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, (Qualitative Sociology 33, 2010), 390.

⁷⁸ Šiame darbe pateikiama klasifikacija yra interpretacinė, plėtojanti K. Brumley siūlomą teorinę prielaidą.

Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, (Qualitative Sociology 33, 2010), 398-399.

priežastinis tarpininkas tarp struktūrinių sąlygų ir organizacijų elgsenos. Šių kintamųjų tarpusavio ryšiai schematiškai pavaizduoti 1 paveiksle.

pav. 1: Schema vaizduoja politinio konteksto (X) poveikį NVO strateginiams pasirinkimams (Y) per paralelinius suvokimo mechanizmus (Z1–Z3).

Šiame magistrinio darbo tyrime sukonstruotas teorinis modelis leidžia išskirti analitinius scenarijus, paaiškinančius, kaip politinis kontekstas per suvokimo mechanizmus formuoja NVO strateginius pasirinkimus. **Palankaus politinio konteksto atveju, kai Vyriausybės pozicija LGBTQIA+ klausimais yra atvira (X)**, organizacijos bus linkusios matyti politinę aplinką kaip sudarančią realias veikimo galimybes. Tokiomis sąlygomis tikėtina jos dažniau vertins turinčios pakankamą institucinę prieigą prie sprendimų priėmėjų (Z1), nematys reikšmingos nepalankios reputacinės rizikos (Z2) ir matys galimybes veikti viešojoje erdvėje kaip palankią viešosios komunikacijos ir argumentuoto dialogo su visuomene erdvę (Z3). Šie vertinimai leistų daryti prielaidą, kad tiesioginis įsitraukimas į politikos formavimo procesus yra racionalus ir efektyvus veikimo būdas. Tokiame kontekste organizacijos tikėtina rinksis **vidinės advokacijos strategiją (Y)**. Šiame tyrime vidinė advokacija operacionalizuojama kaip į sprendimų priėmėjus nukreipta, instituciniais kanalais grindžiama veikla, vykdoma pirmiausia per uždarus bendradarbiavimo formatus: reguliary dalyvavimą formaliuose politikos formavimo procesuose, nuoseklų įsitraukimą į sprendimų priėmėjų darbotvarkę ir ekspertinių pasiūlymų teikimą⁷⁹. Tokia strategija grindžiama bendradarbiavimu ir instituciniu įsitraukimu.

Tais atvejais, kai Vyriausybės pozicija yra selektyvi, rodanti nestabilias ir neapibrėžtas politines galimybes, esančias tarp atviros institucinės prieigos ir aiškaus politinio uždarumo (X), tikėtina, kad organizacijos dažniau suvoks, kad jų prieiga prie sprendimų priėmėjų yra ribota ir priklausoma nuo politinės valios ar neformalių ryšių (Z1), o veikimas vieniems bus vertinamas kaip

⁷⁹ Elise Antoine, „Lobbying global venues: Sitting in or speaking out?“, (*Governance* 38.2, 2025), 3.

reputaciškai pažeidžiamas (Z2). Kartu organizacijos matys galimybes veikti viešojoje erdvėje, tačiau šį kanalą vertins kaip riboto efektyvumo (Z3). Iš tokio vertinimo turėtų kilti suvokimas, kad siekiant didesnio legitimumo, apsaugos ir politinio svorio tikslinga jungtis su kitais veikėjais, dalytis ištekliais ir atsakomybe, todėl **strateginis bendradarbiavimas (Y)** taptų racionalia strategija tarp vidinės ir išorinės advokacijos. Šiame tyrime strateginis bendradarbiavimas operacionalizuojamas per koordinuotas kampanijas, bendrus pareiškimus, bendrai rengiamus veiksmų planus ir viešai deklaruojamus tarpinstitucinius susitarimus⁸⁰.

Suvaržyto politinio konteksto atveju, kai Vyriausybės pozicija LGBTQIA+ klausimais yra priešiška (X), remiantis K. Brumley požiūriu, kad uždaresnės ar mažiau imlios sistemos dažniau „išstumia“ NVO į viešąsias, spaudimą kuriančias formas⁸¹, šiame tyrime daroma prielaida, jog organizacijos suvoks, kad prieiga prie sprendimų priėmėjų yra suvaržyta (Z1). Tai savo ruožtu skatins išvadą, kad vidiniai kanalai yra menkai efektyvūs ir gali būti susiję su padidėjusia reputacine rizika (Z2), o viešosios nuomonės ir žiniasklaidos mobilizavimas bus vertinamas kaip pagrindinis politinio poveikio šaltinis (Z3). Tokiu atveju politinis kontekstas (X) tikėtina ne tik sumažins vidinės advokacijos patrauklumą, bet ir padidins paskatas rinktis **išorinę advokaciją (Y)**, ieškant paveiklaus spaudimo per viešuosius kanalus. Empiriškai išorinė advokacija atpažįstama per viešas kampanijas, protestus, spaudos konferencijas ir aktyvią veiklą socialiniuose tinkluose⁸². Šiame tyrime ji suprantama kaip strategija, pasižyminti didesniu matomumu ir potencialiai didesne sprendimų priėmėjų bei valstybės institucijų politinės reakcijos tikimybe, tačiau demokratiname kontekste vis dar laikoma teisėta politinio dalyvavimo forma.

Tais laikotarpiais, kai politinis kontekstas tampa priešiškas, Vyriausybės pozicija LGBTQIA+ yra nepalanki ir nacionaliniai politiniai kanalai faktiškai užsiveria (X), šiame tyrime daroma prielaida, kad organizacijos suvoks vietinę institucinę prieigą kaip neprieinamą ar pavojingą (Z1) ir supras didelę galimos reputacinės rizikos tikimybę (Z2). Tokiomis aplinkybėmis organizacijos viešąją erdvę turėtų vertinti kaip nepalankią ar neprieinamą politiniam spaudimui kurti, o realias viešosios komunikacijos ir politinės įtakos galimybes pradėtų sieti su tarptautine erdve ir tarptautiniais informaciniais kanalais (Z3). Iš tokio vertinimo kiltų sprendimas rinktis **bumerango strategiją (Y)**⁸³, kai vietos organizacijos kreipiasi į tarptautinius veikėjus, kurie įgyvendina spaudimą

⁸⁰ „Alliances and Coalitions“, justassociates.org, žiūrėta 2025 m. birželio 1 d., https://justassociates.org/wp-content/uploads/2007/08/new_weave_en_ch17.pdf, 311-312.

⁸¹ Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, (Qualitative Sociology 33, 2010), 401.

⁸² Elise Antoine, „Lobbying global venues: Sitting in or speaking out?“, (Governance 38.2, 2025), 3-4.

⁸³ David Bassano, „The boomerang pattern: verification and modification“, (Peace & Change 39.1, 2014), 23.

nacionalinei valdžiai. Ši strategija siejama su šešėlinių ataskaitų (angl. *shadow report*) rengimu, kreipimusi į tarptautines organizacijas, dalyvavimu tarptautinėse kampanijose ir normatyvinio spaudimo perkėlimu į viršvalstybinį lygmenį⁸⁴. Šiame tyrime bumerango strategija suprantama kaip atsakas į situaciją, kai vietinės politinės galimybės matomos kaip itin ribotos ir vienintelis įtakos darymo būdas yra veikimas su tarptautinės pagalbos spaudimu.

Šią logiką galima apibendrinti kaip priežastinį ryšį, kuriame politinis kontekstas (X) veikia NVO strateginius pasirinkimus (Y) per tarpinę suvokimo mechanizmų visumą (Z). Šią visumą sudaro trys tarpusavyje susiję, bet ne nuosekliai išvedami mechanizmai: suvokiama institucinė prieiga (Z1), suvokiama reputacinė rizika (Z2) ir suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3). Šie mechanizmai veikia paraleliai ir kartu formuoja organizacijų galimų strategijų suvokimą. Apibendrinant galima schematiškai išskirti keturis šiame darbe testuojamus scenarijus:

Politis kontekstas (X)	Suvokiama institucinė prieiga (Z1)	Suvokiama reputacinė rizika (Z2)	Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3)	Dominuojanti NVO strategija (Y)
Palankus	Vertinama kaip pakankama ir stabili, manoma, kad yra tiesioginiai kanalai prie sprendimų priėmėjų.	Vertinama kaip žema, neigiamos reputacinės reakcijos tikimybė minimali.	Vertinama kaip palanki dialogui ir argumentuotai komunikacijai.	Vidinė advokacija
Selektyvus	Vertinama kaip ribota ir priklausoma nuo politinės valios ar neformalių ryšių.	Vertinama kaip vidutinė, pavienis veikimas laikomas rizikingesniu.	Vertinama kaip potenciali, bet riboto efektyvumo.	Strateginis bendradarbiavimas
Suvaržytas	Vertinama kaip suvaržyta, vidiniai kanalai laikomi menkai efektyviais.	Vertinama kaip vidutinė ar aukšta.	Vertinama kaip atvira, palanki komunikaciniam veikimui.	Išorinė advokacija
Priešiškas	Vertinama kaip neprieinama arba pavojiinga	Vertinama kaip aukšta, tikėtina reputacinė rizika.	Erdvė vertinama kaip nepalanki, neprieinama.	Bumerango strategija

lentelė 2: Politinio konteksto (X), suvokimo mechanizmų (Z1-Z3) ir NVO strateginių pasirinkimų (Y) sąsajos. Sudaryta remiantis De Bruycker ir Beyers (2019), Fox (2010), Bassano (2014) ir Brumley (2010).

Ši teorinė sintezė leidžia žiūrėti į NVO kaip į strategiškai orientuotus veikėjus, kurie vertina Vyriausybės poziciją ir platesnį politinį kontekstą, interpretuoja galimybes ir galimas pasekmes per savo patirtį ir atitinkamai renka skirtingas veikimo formas. Remiantis K. Brumley modeliu, šiame tyrime akcentuojama, kad politinio konteksto poveikis NVO strategijoms pasireiškia per tris tarpinius mechanizmus. Būtent šių mechanizmų visuma formuoja, kaip organizacijos vertina savo veikimo galimybes ir pasirenka strategijas. Šiame tyrime iš K. Brumley perimama nuostata, kad strateginiai

⁸⁴ Piotr Godzisz, and Richard CM Mole. "To Geneva and back: externalising anti-LGBT hate crime as a policy issue." (*The International Journal of Human Rights* 27.4, 2023), 710.

pasirinkimai nėra tiesioginė politinio konteksto pasekmė, bet priklauso nuo to, kaip organizacijos interpretuoja veikimo sąlygas ir vertina riziką. Šio darbo indėlis yra trijų suvokimo mechanizmų išskyrimas, kuris padeda konkrečiau paaiškinti, kaip organizacijos interpretuoja politinį kontekstą. Taip pat šiame tyrime šie mechanizmai yra susiejami su keturiomis NVO strategijomis. Ši priežastinė logika ($X \rightarrow Z1-Z3 \rightarrow Y$) tampa tyrimo analitiniu pagrindu, leidžiančiu vertinti, kaip politinio konteksto kaita siejasi su nevyriausybinių organizacijų strategijų pasirinkimų kaita ir koku būdu šis ryšys susiformuoja.

2. Metodologija

3.1. Lyginamoji atvejo analizė

Šis tyrimas yra į teoriją orientuota lyginamoji atvejo analizė (*angl. theory-centered comparative case study*), kuria siekiama empiriškai testuoti iš anksto suformuluotą hipotezę apie politinio konteksto poveikį nevyriausybinių organizacijų strateginiams pasirinkimams⁸⁵. Tyrimas remiasi Ingo Rohlfing siūlomu integruotu modeliu (*angl. integrative framework*), remiantis kuriuo, stipri priežastinė analizė turi apjungti tiek priežastinių ryšių (*angl. causal effects*), tiek priežastinių mechanizmų (*angl. causal mechanisms*) metodus⁸⁶. Priežastinių ryšių analizė leidžia nustatyti, ar politinio konteksto kaita siejasi su NVO strategijų kaita. Tačiau ji savaime neatskleidžia, koku būdu šis ryšys susiformuoja. Tuo tarpu mechanizmo analizė leidžia paaiškinti, kaip politinis kontekstas, per organizacijų suvokimą, formuoja strateginius sprendimus. Be laikotarpių palyginimo neįmanoma įvertinti, ar šis paaiškinimas yra sistemingas. Todėl šiame darbe analizuojama, kaip politinio konteksto kaita siejasi su NVO strategijų kaita skirtingais laikotarpiais. Taip pat siekiama paaiškinti, kaip šis ryšys susiformuoja per tarpinius mechanizmus. Kartu tyrimas yra orientuotas į teorijos patikrinimą: hipotezė apie politinio konteksto poveikį NVO strateginiams pasirinkimams suformuluota prieš empirinę analizę, o empiriniai duomenys naudojami jos paaiškinamajai galiai įvertinti⁸⁷.

Analizės atvejai šiame tyrime apibrėžiami per politinius laikotarpius, sutampančius su Vyriausybės kadencijomis Lietuvoje. Toks laikotarpis pasirinktas, nes partnerystės klausimas Lietuvoje politiškai aktualiausias būtent pastarąjį dešimtmetį. 2016-2026 m. laikotarpis suskaidomas į keturis analitinius atvejus, atitinkančius keturias skirtingas Vyriausybes: Sauliaus Skvernelio 2016-

⁸⁵ Ingo Rohlfing, „Case studies and causal inference: An integrative framework.“ (Springer, 2012), 9-10.

⁸⁶ Ibid, 3.

⁸⁷ Ibid, 9.

2020 m., Ingridos Šimonytės 2020-2024 m., Gintauto Palucko 2024-2025 m. rugsėjis ir nepilnas Ingos Ruginienės 2025 m. rugsėjis - 2026 m. sausis. Politiniai laikotarpiai laikomi atskirais analitiniais vienetais dėl skirtingų politinio konteksto charakteristikų. Analizė apsiriboja tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo klausimu ir neapima kitų LGBTQIA+ politikos sričių. Tiriami veikėjai yra Lietuvoje veikiančios nevyriausybinės LGBTQIA+ teises atstovaujančios organizacijos ir su nagrinėjama sritimi susijusios institucijos atstovė.

3.2. Priežastinių ryšių tyrimas: analizė tarp atvejų

Tyrimo pirmasis analitinis lygmuo yra analizė tarp atvejų (angl. *cross-case*)⁸⁸, paremta panašiausių sistemų dizaino (angl. *most similar system design*) logika⁸⁹. Šis lyginamosios analizės principas remiasi prielaida, kad lyginant atvejus, kurie yra panašūs daugeliu požymių, tačiau skiriasi vienu pagrindiniu paaiškinamuoju veiksniu, galima identifikuoti šio veiksnio galimą poveikį nagrinėjamam rezultatui. Tokiu būdu siekiama sumažinti kitų veiksnių įtaką ir aiškiau įvertinti ryšį tarp nepriklausomo ir priklausomo kintamojo⁹⁰. Šiame tyrime lyginami keturi politiniai laikotarpiai Lietuvoje, kurie pasižymi panašiomis institucinėmis ir organizacinėmis sąlygomis. Šie panašumai apima tą pačią politinę ir institucinę sistemą, tą pačią politikos sritį, iš esmės tuos pačius nevyriausybinių organizacijų veikėjus. Dėl šių bendrų bruožų pagrindinė variacija tarp atvejų yra siejama su politinio konteksto pobūdžiu skirtingais laikotarpiais. Nors tyrimo analizėje tikrinamas politinio konteksto poveikis strateginiams pasirinkimams, teoriškai yra galimas ir atvirkštinis ryšys (angl. *reverse causality*⁹¹), kai NVO strategijos prisideda prie politinio konteksto pokyčių. Šį priežastingumą savo darbe laikau alternatyvia, bet netestuojama kryptimi. Šiame analitiniame lygmenyje nepriklausomas kintamasis (X) yra politinis kontekstas, o priklausomas kintamasis (Y) yra nevyriausybinių organizacijų strateginiai pasirinkimai. Analizės tikslas yra įvertinti, ar politinio konteksto kaita skirtingais laikotarpiais siejasi su NVO strategijų kaita. Jei variacija nepriklausomame kintamajame (X) sistemingai atitinka dedukciškai lauktą variaciją priklausomame kintamajame (Y), tai suteikia pagrindą manyti, kad politinis kontekstas yra reikšmingas priežastinis veiksnys.

⁸⁸ Ibid, 65-66.

⁸⁹ „Comparative Research Methods (Most Similar, Most Different Systems Design)“, Business case studies, žiūrėta 2026 m. kovo 15 d., <https://businesscasestudies.co.uk/comparative-research-methods-most-similar-most-different-systems-design/>

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ran Spiegler, "On the behavioral consequences of reverse causality." (*European Economic Review* 149, 2022), 1.

3.3. Priežastinio mechanizmo tyrimas: vidinė atvejo analizė

Antrasis analitinis lygmuo yra vidinė atvejo (angl. *within-case*) mechanizmo analizė⁹². Politinis kontekstas (X) aiškinamas kaip veikiantis per tarpinius suvokimo mechanizmus (Z1-Z3), kurie formuoja nevyriausybinių organizacijų strateginius pasirinkimus (Y). Analizė remiasi priežastinio mechanizmo (angl. *causal mechanisms*) logika ir siekia empiriškai įvertinti, ar šie tarpiniai mechanizmai iš tiesų sieja politines sąlygas su strateginiu elgesiu ($X \rightarrow Z1-Z3 \rightarrow Y$)⁹³. Priežastinė išvada laikoma pagrįsta tada, kai tarp atvejų analizė ($X \rightarrow Y$) ir vidinė atvejo mechanizmo analizė ($X \rightarrow Z1-Z3 \rightarrow Y$) rodo tarpusavyje suderintą paaiškinimą.

Mechanizmo analizėje taikomi proporcingi įrodymų testai:

- „Lanko“ testas (angl. *Hoop Test*), kuriame tikrinama ar egzistuoja minimalūs būtini empiriniai įrodymai, kad Z1-Z3 figūruoja organizacijų strateginių pasirinkimų paaiškinimuose⁹⁴, remiantis interviu, dokumentų ir viešosios komunikacijos duomenimis.
- „Rūkstančio ginklo“ (angl. *Smoking Gun*) įrodymai, kur identifikuojami atvejai, kai mechanizmo logika aiškiai atsispindi interviu, dokumentuose ar viešojoje komunikacijoje⁹⁵.
- Alternatyvių paaiškinimų analizė⁹⁶, kurioje testuojamas nevyriausybinių organizacijų resursų (angl. *Resource Dependence*) paaiškinimas, vertinant, ar NVO strategijų kaita gali būti paaiškinama organizacijų finansiniais ir žmogiškaisiais pajėgumais, o ne politinio konteksto pokyčiais⁹⁷. Tikrinama, ar resursų kaita sutampa su strategijų kaita ir ar ji gali paaiškinti stebimus pokyčius taip pat nuosekliai kaip ir politinis kontekstas.

3.4. Operacionalizacija ir duomenų šaltiniai

Tyrime teoriniai mechanizmo elementai (X, Z1-Z3, Y) susiejami su empiriškai stebimais indikatoriais, naudojant dokumentų analizę, pusiau struktūruotus interviu su LGBTQIA+ teises atstovaujančiais NVO atstovais ir susijusių institucijų atstovais ir viešosios erdvės turinio analizę.

⁹² Ingo Rohlfing, „Case studies and causal inference: An integrative framework.“, 12-14.

⁹³ Ibid, 33-35.

⁹⁴ David Collier, „Understanding Process Tracing.“ (PS: Political Science and Politics, 44(4), 2011), 826.

⁹⁵ Ibid, 827.

⁹⁶ Andrew Bennett, „Process Tracing for Program Evaluation.“ (In: Widner J, Woolcock M, Ortega Nieto D, eds. *The Case for Case Studies: Methods and Applications in International Development*. Strategies for Social Inquiry. Cambridge University Press, 2022), 202-204.

⁹⁷ George E. Mitchell, "Strategic responses to resource dependence among transnational NGOs registered in the United States." (*Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 25.1, 2014), 67.

- Politinis kontekstas (X) operacionalizuojamas per politinius ir institucinius rodiklius, atspindinčius valdžios požiūrį į LGBTQIA+ teises. Analizuojamos Vyriausybės programos, valdančiųjų partijų pozicijos, parlamentiniai balsavimai, teisėkūros procesai ir politinių veikėjų vieši pasisakymai. Šie duomenys leidžia identifikuoti skirtingus politinio konteksto laikotarpius kaip palankius, selektyvius, suvaržytus ar priešiškus. Remiantis šiais empiriniais rodikliais ir politinio konteksto operacionalizacija, darbe sudaroma analitinė keturių politinių kontekstų klasifikacija:

Politisinis kontekstas	Empiriniai požymiai
Palankus	Egzistuoja realios teisėkūros iniciatyvos, dalis valdančiųjų viešai palaiko ir inicijuoja reformą, projektai pasiekia svarstymo stadiją, instituciniai kanalai nėra blokuojami vykdomosios valdžios.
Selektyvus	Formalūs kanalai egzistuoja, tačiau nėra aiškaus vykdomosios valdžios įsipareigojimo, parlamentinė parama fragmentuota, retorika vengianti normatyvinio įsipareigojimo, dviprasmiška, reformos galimybė yra nestabili, priklausoma nuo situacinių daugumų, ir išlieka politiškai „ant stalo“ per parlamentines iniciatyvas ar epizodinius balsavimus.
Suvaržytas	Vykdomoji valdžia neinicijuoja reformos ir neperima politinės lyderystės, reforma pasitraukia iš politinės darbotvarkės ir nebėra aktyviai keliama kaip vykdomosios valdžios prioritetas, retorikoje daugiau atsiranda ribojančių pozicijų. Demokratiniai kanalai formaliai egzistuoja, tačiau jų praktinis veiksmingumas tampa ribotas.
Priešiškas	Vyriausybės programoje ar politinėje retorikoje išreiškiama neigiama pozicija partnerystės atžvilgiu, teisėkūros iniciatyvos sistemingai blokuojamos, politiniai veikėjai viešai delegitimizuoja reformą, instituciniai kanalai tampa faktiškai neprieinami reformai.

lentelė 3: Lentelė sudaryta autorės, remiantis tyrime naudojama politinio konteksto operacionalizacija.

- Tarpiniai suvokimo mechanizmai (Z) identifikuojami daugiausia per interviu su NVO atstovais, papildomai remiantis organizacijų dokumentais ir viešąja komunikacija. Suvokiama institucinė prieiga (Z1) analizuojama per tai, kaip NVO vertino savo galimybes dalyvauti formaliuose ir neformaliuose sprendimų priėmimo procesuose. Reputacinės rizikos suvokimas (Z2) nustatomas analizuojant, kaip NVO vertino galimas reputacines savo veiksmų pasekmes skirtingais laikotarpiais. Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje

(Z3) analizuojamos per tai, kaip NVO suvokė žiniasklaidą ir viešąją komunikaciją kaip galimą politinio poveikio kanalą.

- Nevyriausybių organizacijų strateginiai pasirinkimai (Y) identifikuojami juos išskirstant pagal keturias analitines strategijų kategorijas: vidinę advokaciją, išorinę advokaciją, strateginį bendradarbiavimą ir bumerango strategiją. Tam naudojamos NVO metinės ataskaitos, vieši pareiškimai, žiniasklaidos pranešimai, socialinių tinklų turinys ir interviu medžiaga.

Siekiant užtikrinti empirinio vertinimo patikimumą, tyrime taikoma duomenų šaltinių trianguliacija. Ten, kur yra įmanoma, interviu metu gauta informacija lyginama su dokumentiniais ir žiniasklaidos šaltiniais⁹⁸.

3.5. Interviu duomenų rinkimas ir analizė

Šiame tyrime duomenų rinkimui taikomi pusiau struktūruoti interviu, leidžiantys naudotis iš anksto parengtas klausimų gaires ir kartu lanksčiai reaguoti į informantų atsakymus. Šis interviu tipas pasirinktas siekiant užtikrinti, kad visi tyrimui reikšmingi aspektai būtų nuosekliai aptarti, bet kartu ir sudaryti sąlygas informantams laisvai reflektuoti apie savo organizacijos veikimą ir sprendimų priėmimą skirtinguose politiniuose kontekstuose. Informantai atrinkti taikant tikslinę atranką, pasirinkus LGBTQIA+ teises atstovaujančias nevyriausybines organizacijas Lietuvoje, kurios užsiima advokacine veikla: Lietuvos gėjų lyga, Universiteto LGBT+ grupė, Lietuvos žmogaus teisių centras, Įvairovės ir edukacijos namai, Lietuvos įvairovės chartija. Papildomai į tyrimą įtrauktas interviu su Seimo kontrolierių įstaigos atstove, siekiant įtraukti institucinę perspektyvą. Atrenkant informantus buvo svarbu organizacijos veiklos aktualumas nagrinėjamai temai, informantų tiesioginis įsitraukimas į organizacijos sprendimų priėmimą ar strateginį veikimą. Atsižvelgiant į tai, kad šioje srityje veikia ribotas skaičius organizacijų, tokia imtis laikoma pakankama kokybinei analizei⁹⁹. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų, informantams užtikrinant anonimiškumą ir konfidencialumą.

Šiame darbe interviu duomenims analizuoti taikoma teminė analizė. Tai yra kokybinių duomenų analizės metodas, skirtas identifikuoti, analizuoti ir aprašyti pasikartojančius reikšmių modelius duomenyse. Šis metodas leidžia sistemingai apibendrinti interviu turinį ir pereiti nuo

⁹⁸ Jessica Abbadia, „Kas yra trianguliacija moksliniuose tyrimuose?“, Mind the Graph, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 21 d., <https://mindthegraph.com/blog/lt/kas-yra-trianguliacija-moksliniuose-tyrimuose/>

⁹⁹ Greg Guest, Arwen Bunce, and Laura Johnson. "How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability." (*Field methods* 18.1, 2006), 78.

aprašymo prie interpretacijos¹⁰⁰. Analizėje taikoma teorija grįsta prieiga, nes duomenys yra interpretuojami remiantis iš anksto suformuluotomis teorinėmis kategorijomis, kurios leidžia palyginti, kaip NVO strategijos kinta skirtinguose politiniuose kontekstuose. Analizė atliekama semantiniu lygmeniu, daugiausia dėmesio skiriant tiesiogiai informantą įvardinamoms patirtims ir suvokimams. Interviu pasakojimai yra laikomi svarbiu empiriniu šaltiniu, leidžiančiu rekonstruoti NVO veikimo logiką¹⁰¹. Remiantis teoriniu pagrindu, šiame darbe iš anksto suformuluojamos analizės temos: politinio konteksto vertinimas (X), institucinės prieigos suvokimas (Z1), reputacinės rizikos suvokimas (Z2), galimybių veikti viešojoje erdvėje suvokimas (Z3) ir NVO taikomos strategijos siekiant įteisinti tos pačios lyties porų partnerystę (Y). Analizėje šios temos naudojamos lyginant interviu pasakojimus apie skirtingus politinius periodus. Tuo siekiama nustatyti, kaip skirtinguose politiniuose kontekstuose NVO pasirenka strategijas (Y) ir kaip šie sprendimai siejasi su informantų suvokiama institucine prieiga (Z1), reputacine rizika (Z2) ir galimybe veikti viešojoje erdvėje (Z3).

3.6. Empirinių duomenų analizė

Šiame darbe analizė yra atliekama remiantis teorine priežastinio mechanizmo schema $X \rightarrow Z1-Z3 \rightarrow Y$. Ši schema nurodo, kad politinis kontekstas veikia nevyriausybinių organizacijų strateginius pasirinkimus per tarpinius organizacijų suvokimo kintamuosius. Kiekviename laikotarpyje yra aprašomi trys pagrindiniai elementai: politinio konteksto charakteristika (X), NVO suvokimo mechanizmai (Z1-Z3) ir dominuojančios strategijos partnerystės klausimu (Y). Rekonstruojant šį priežastinį mechanizmą vertinama, ar ir kaip tarpiniai suvokimo kintamieji sieja politinį kontekstą su NVO pasirinktomis strategijomis ir ar šis ryšys atitinka numatytą mechanizmo logiką, remiantis mechanizmo analizės įrodymo testais. Analizėje taip pat papildomai tikrinamas alternatyvus paaiškinimas, siekiant įvertinti, ar NVO strategijų pokyčius nuosekliausiai paaiškina politinio konteksto modelis. Tai leidžia patikrinti teorines hipotezes ir įvertinti, kuriose mechanizmo grandyse teorinis modelis gali būti papildytas ir patikslintas.

4. Empirinė analizė

4.1. Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpis (2016-2020 m.)

Sauliaus Skvernelio vadovaujamos XVII Vyriausybės laikotarpis (2016-2020 m.) pasižymėjo selektyviu politiniu kontekstu. LGBTQIA+ teisių klausimai nebuvo laikomi prioritetiniais, o

¹⁰⁰ Virginia Braun and Victoria Clarke, „Using thematic analysis in psychology“, (*Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3, No. 2, 2006), 6-7.

¹⁰¹ Ibid, 12-14.

partnerystės įstatymas nebuvo įtrauktas į vykdomosios valdžios darbotvarkę. Vyriausybės programoje partnerystės ar LGBTQIA+ teisių klausimai nebuvo įvardijami kaip atskira reformų kryptis¹⁰². Tai leidžia teigti apie egzistavusį ribotą politinį įsipareigojimą partnerystės klausimui spręsti. 2017 m. birželio 15 d. Seimas atmetė Civilinio kodekso pataisas dėl lyčiai neutralios partnerystės, kas parodo parlamentinės daugumos paramos trūkumą ir šio klausimo nevienareikšmį vertinimą¹⁰³. Nors teisėkūros iniciatyvos buvo formaliai įmanomos, institucinė prieiga reformai išliko ribota, nestabili, nes buvo priklausoma nuo situacinių daugumų. Valdančiųjų retorika dažnai pasižymėjo prieštaringumu, pripažįstant teisinės apsaugos spragas, siūlymai dažniausiai apsiribojo techniniais ar turtiniais sprendimais, vengiant aiškaus normatyvinio partnerystės instituto įtvirtinimo. Nors buvo pripažįstamas reguliavimo poreikis, jis buvo įvardinamas kaip praktinis civilinių santykių klausimas, o ne kaip platesnė teisinė reforma¹⁰⁴. Tai patvirtina ir interviu duomenys, informantė minėjo, kad „reikia tos pačios lyties porų santykius kažkaip teisiškai sureguliuoti. Bet niekad nebuvo kalbos, kad sureguliuot kaip šeimos vieneto¹⁰⁵“. Kadangi buvo sprendžiamos pavienės praktinio pobūdžio problemos, bet tuo pačiu vengiama sisteminių normatyvinių sprendimų, šį laikotarpį galima interpretuoti kaip selektyvaus atvirumo atvejį. Vis dėlto šis laikotarpis nėra laikomas priešišku. 2019 m. Konstitucinis Teismas pripažino, kad diskriminacijos draudimas apima ir seksualinę orientaciją, o leidimas gyventi Lietuvoje negali būti ribojamas dėl tos pačios lyties santuokos sudarymo užsienyje¹⁰⁶. Nors tai neįtvirtino partnerystės instituto, nutarimas išplėtė teisinę apsaugą ir sustiprino teisinės advokacijos galimybes. Tad, 2016–2020 m. politinis kontekstas gali būti apibūdinamas kaip selektyviai atviras. Vykdomosios valdžios įsipareigojimo trūkumas riboja reformos institucionalizavimą, fragmentiški sprendimai atspindėjo selektyvų politinį atvirumą, o priklausomybė nuo situacinių parlamentinių daugumų lėmė nestabilumą.

4.1.1. Suvokiama institucinė prieiga (Z1)

¹⁰² Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa“ (XVII Vyriausybė), patvirtinta 2016 m. gruodžio 13 d. Seimo nutarimu Nr. XIII-82, e-TAR, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ed6be240c12511e6bcd2d69186780352/asr>

¹⁰³ Tomas Vytautas Raskevičius, „Diskriminacija dėl lytinės orientacijos“, *Žmogaus teisės Lietuvoje 2016–2017*, (2018), p. 54. *Ir kartu* Lrytas.lt, „Seimas nepritarė partnerystės įteisinimui“, *Lrytas.lt*, 2017 m. birželio 15 d., žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2017/06/15/news/seimas-nepritare-partnerystes-iteisinimui-1689527>

¹⁰⁴ Delfi, „Vyriausybė sako, kad jungtinės veiklos sutartys netinka gyvenimui kartu reglamentuoti“, delfi, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vyriausybė-sako-kad-jungtinės-veiklos-sutartys-netinka-gyvenimui-kartu-reglamentuoti-76162773>

¹⁰⁵ A. S., Interviu su autore, 2026 balandžio 10 d.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, „Nutarimas dėl Lietuvos respublikos įstatymo „dėl užsieniečių teisinės padėties“ 43 straipsnio 1 dalies 5 punkto atitikties Lietuvos respublikos konstitucijai“, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas, e-TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c1fec24015a011e9a02091a7dde47252>

Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpiu NVO suvokė institucinę prieigą kaip ribotą ir mažai reikšmingą veikimo kanalą. Organizacijos suvokė, kad nebuvo įtraukiamos į politikos formavimo procesus kaip ekspertės, o dalyvavimo galimybės institucinėse struktūrose buvo minimalios. Informantų pasisakymai rodo ne tik formalaus įtraukimo trūkumą, bet ir platesnį institucinio atotrūkio jausmą. Organizacijos neįžvelgė galimybių užmegzti prasmingų ryšių su sprendimų priėmėjais („ne, nebuvom mes matomos kaip ekspertės kažkokių tai temų <...> mes niekaip su institucijomis neturėjom kažkokio gilesnio ryšio.¹⁰⁷“). Tai parodo juntamą žemą ekspertinio pripažinimo lygį. Organizacijos juto ribotą institucinę prieigą ir dėl to teigė, kad sąmoningai riboja veikimą instituciniuose kanaluose, nes nematė tokio įsitraukimo prasmės („nebuvo taip, kad labai būtume aktyviai įėjusios į institucijas Skvernelio metu.¹⁰⁸“). Tai rodo, jog organizacijos vertina savo institucinės prieigos galimybes ir atitinkamai koreguoja advokacijos strategijas pagal suvokiamą institucinės prieigos atvirumą.

Politiniu lygmeniu nevyriausybinių organizacijų atstovai partnerystės klausimą suvokė kaip esantį už politinės darbotvarkės ribų. Dalies informantų teigimu, šios temos nebuvo laikomos prioritetinėmis ir neatsispindėjo politiniuose planuose („tikrai nebuvo joks dedamasis politinei darbotvarkei¹⁰⁹“, „partnerystės klausimas nebuvo iš esmės politinės darbotvarkės klausimas.¹¹⁰“). Tai rodo ne tik suvoktą žemą institucinį atvirumą, bet ir matytą politinės valios stoką šiam klausimui spręsti. Be to, kai kurie informantai pabrėžė, kad valdančiosios daugumos viduje trūko aiškiai artikuliuotos pozicijos LGBTQIA+ teisių klausimu, o tai dar labiau riboja dialogo galimybes („jie dar neturėjo netgi šito klausimo taip aštriai suformuluotos pozicijos <...> jie nematė poreikio savęs pozicionuoti taip.¹¹¹“). Tai leidžia teigti, kad politinė sistema buvo suprantama ne tik kaip uždara, bet ir kaip neturinti aiškos krypties šiuo klausimu.

Bendrai, suvokiama institutinė prieiga šiuo laikotarpiu buvo žema. NVO pasigedo ekspertinio pripažinimo, įtraukimo į sprendimų priėmimo procesus, aiškos politinės darbotvarkės.

4.1.2. Suvokiama reputacinė rizika (Z2)

Interviu duomenys rodo, kad Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpiu nevyriausybinių organizacijų reputacinę riziką suvokė kaip santykinai žemą. Nors egzistavo tam tikras politinis ir visuomeninis pasipriešinimas LGBTQIA+ temoms, tai nebuvo vertinama kaip reikšmingas aspektas

¹⁰⁷ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹¹⁰ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹¹¹ Ibid.

organizacijų veikimui. Informantai minėjo nepalankią aplinką ir pasipriešinimą („jautėsi ganėtinai daug pasipriešinimo šioms temoms¹¹²“), tačiau šie vertinimai nebuvo siejami su konkrečiomis reputacinėmis pasekmėmis. Priešingai, kai kurios organizacijos pabrėžė, kad reikšmingų neigiamų padarinių nepatyrė („reikšmingų kažkokių tokių atvejų nepasakyčiau¹¹³“). Tad nors bendrai socialinė aplinka buvo suvokiama kaip nepalanki, situacijos intensyvumas nebuvo pakankamas sukurti aukštą reputacinę riziką. Panašu, jog būtent tai, kad partnerystės klausimas nebuvo politinio dėmesio centre („dvidešimtas geopolitinės darbotvarkės klausimas¹¹⁴“) ir mažino politinę įtampą ir potencialią reputacinių pasekmių tikimybę.

Apibendrinant, suvokiama reputacinė rizika buvo juntama kaip santykinai žema. Nors egzistavo tam tikras pasipriešinimas temai, jis nebuvo suvokiamas kaip pakankamai intensyvus, kad reikšmingai ribotų organizacijų veiksmus.

4.1.3. Suvokiamos galimybes veikti viešojoje erdvėje (Z3)

Viešojoje erdvėje Sauliaus Skvernelio laikotarpiu buvo suvokiama kaip riboto efektyvumo advokacijos kanalas trumpuoju laikotarpiu, bet išlaikė svarbų vaidmenį ilgalaikėje strategijoje. NVO teigimu, nors formaliai galimybės viešai kalbėti egzistavo, praktikoje diskusijos buvo fragmentiškos ir retai turėjo tiesioginį poveikį politiniams sprendimams. Informantai nurodė, kad viešojoje erdvėje buvo juntamas spaudimas riboti žmogaus teisių temų matomumą („buvo stengiamasi kažkaip tų temų sumažinti <...> kad kuo mažiau viešumoje šnekėtumėm apie visas kitas temas.¹¹⁵“), o vykusios diskusijos dažnai buvo vertinamos kaip neproduktyvios („jos buvo tokios labiau nevedančios niekur, net ir į diskusiją.¹¹⁶“). Tai rodo, kad NVO jautė silpną ryšį tarp viešosios komunikacijos ir politinių sprendimų priėmimo. Tačiau šios ribotos trumpalaikės galimybės nepanaikino matomos viešosios erdvės reikšmės. Organizacijos viešąją erdvę siejo su galimybe formuoti visuomenės nuostatas, didinti LGBTQIA+ klausimų matomumą ir prisidėti prie jų normalizavimo viešajame diskurse. Dalies organizacijų komunikacija dažnai būdavo nukreipta į bendruomenės vidų („komunikacija su pačia bendruomene, ne su plačiąja visuomene.¹¹⁷“), taip mobilizuojant žmones ir kuriant prielaidą platesniam visuomenės įtraukimui ateityje. Informantai pastebėjo pokyčius visuomenėje, pavyzdžiui,

¹¹² Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹¹³ Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, interviu su autore, 2026 m. kovo 3 d.

¹¹⁴ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹¹⁵ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, interviu su autore, 2026 m. kovo 3 d.

didėjantį dalyvavimą viešuose renginiuose, tokiuose kaip „Pride“ eitynės¹¹⁸. Tačiau šie pokyčiai nebuvo perkelti į politinį lygmenį („matei, kad visuomenėje iš esmės, kaip ir pokyčiai vyksta, bet politiniam lygmenyje [ne].“¹¹⁹). Tai rodo aiškiai matomą atotrūkį tarp visuomeninių nuostatų ir politinių sprendimų.

Tad, viešoji erdvė buvo suvokiama kaip riboto poveikio kanalas trumpuoju laikotarpiu. Čia buvo juntamas spaudimas riboti žmogaus teisių temas, vykusios diskusijos dažnai vertintos kaip neproduktyvios ir nevedančios į realius politinius pokyčius. Tačiau viešąją erdvę organizacijos suvokė kaip svarbią vietą darbui su visuomene ir pačia LGBTQIA+ bendruomene. Viešoji erdvė buvo siejama su galimybe didinti LGBTQIA+ temų matomumą, mobilizuoti bendruomenę ir prisidėti prie ilgalaikio visuomenės nuostatų pokyčio.

4.1.4. Dominuojanti strategija (Y)

Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpis informantų nėra labai plačiai reflektuojamas. Didelė dalis organizacijų atstovų nurodė, kad tuo metu dar nebuvo aktyviai įsitraukusios į LGBTQIA+ teisių advokaciją arba tuo metu sakė dirbantys su kitomis temomis, todėl jų galimybės kokybiškai vertinti šį laikotarpį yra ribotos („apie Skvernelį mažai galiu pakomentuoti“¹²⁰, „aš tuo metu tiesiog nelabai buvau įsitraukus į būtent LGBT teisių klausimus“¹²¹). Kai kurias atvejais organizacijos dar tik formavosi ir LGBTQIA+ klausimai nebuvo tarp pagrindinių jų prioritetų („partnerystės klausimas nebuvo mūsų organizacijos *adžendos* numeris vienas klausimas“¹²²). Tai rodo, kad analizuojamas laikotarpis pasižymi ne tik ribotomis politinėmis galimybėmis, bet ir mažesniu pačių organizacijų įsitraukimo intensyvumu.

Nepaisant to, turimi empiriniai duomenys leidžia identifikuoti veiklos strateginę kryptį. Analizuojamu laikotarpiu LGBTQIA+ teisių srityje dirbusių nevyriausybinų organizacijų veikloje dominavo išorinės advokacijos strategijos, orientuotos į viešosios nuomonės formavimą, visuomenės mobilizavimą ir LGBTQIA+ ir partnerystės temų legitimizavimą. Galima teigti, jog organizacijoms vertinant selektyvų politinį kontekstą ir matant ribotą institucinę prieigą prie sprendimų priėmėjų, pagrindiniu politinio poveikio kanalu tapo viešosios erdvės išnaudojimas. Viena ryškiausių išorinės advokacijos formų buvo mobilizaciniai renginiai, ypač „Baltic Pride“ eitynės. 2019 m. Vilniuje vykęs

¹¹⁸ „Vilniuje vykusiose „Baltic Pride“ 2019 eitynėse „Už lygybę! – rekordinis dalyvių skaičius“, LGL.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/vilniuje-vykusiose-baltic-pride-2019-eitynese-uz-lygybe-rekordinis-dalyviu-skaicius/>

¹¹⁹ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹²⁰ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹²¹ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹²² Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

renginys sulaukė apie 10 tūkst. dalyvių ir veikė kaip kolektyvinio matomumo ir bendruomenės telkimo veikla¹²³. Tokie renginiai per kolektyvinį dalyvavimą ir buvimą viešojoje erdvėje kuria spaudimą politikos formuotojams ir kartu prisideda prie LGBTQIA+ teisių normalizavimo visuomenėje. Panaši mobilizacinė logika atsispindėjo ir protesto akcijose¹²⁴, kvietimuose pasirašyti peticijas¹²⁵ ar tokiose iniciatyvose kaip vaivorykštės spalvų perėja¹²⁶, kur per simbolinius veiksmus buvo reiškiamos politinės pozicijos, didinamas temos matomumas ir kuriamas aiškus akcentas apie temos svarbą. Kultūriniai ir švietimo renginiai taip pat mobilizavo bendruomenę ir prisidėjo prie ilgalaikių visuomenės nuostatų formavimo. Tokie renginiai kaip „Vaivorykštės dienos“¹²⁷ ar *queer* festivalis „Kreivės“¹²⁸ veikė per kultūrinę reprezentaciją, bendruomenės telkimą ir alternatyvių naratyvų kūrimą. Šios iniciatyvos rodo, kad dalis advokacijos buvo orientuota į ilgalaikį visuomenės normų keitimą, kas vėliau, tikėtina, galėtų prisidėti prie politinių pokyčių.

Kita svarbi išorinės advokacijos kryptis buvo aktyvus organizacijų dalyvavimas žiniasklaidoje¹²⁹ ir viešose diskusijose¹³⁰. Organizacijos teikė komentarus televizijai, radiui ar žiniasklaidai, aktyviai dalinosi informacija socialiniuose tinkluose¹³¹. Viešos diskusijos veikė kaip galimybė partnerystės temą aktualizuoti. Išorinė advokacija taip pat reikėsi per bendradarbiavimą su žiniasklaida¹³², kas leido pasiekti platesnes auditorijas ir integruoti LGBTQIA+ temas į platesnį viešą diskursą. Šis aspektas ypač išryškėjo „Baltic Pride“ kontekste, kai partnerystės su dideliais naujienų portalais reikšmingai išplėtė komunikacijos pasiekiamumą. Taip pat buvo pasitelkiami tarptautiniai

¹²³ LGL, „Vilniuje vykusiose „Baltic Pride“ 2019 eitynėse „Už lygybę!“ – rekordinis dalyvių skaičius“, Igl.lt, žiūrėta balandžio 4 d., [Vilniuje vykusiose „Baltic Pride“ 2019 eitynėse „Už lygybę!“ - rekordinis dalyvių skaičius - LGL](https://www.lgl.lt/naujienos/vilniuje-vykusiose-baltic-pride-2019-eitynese-uz-lygybe-l-rekordinis-dalyviu-skaičius-l-ggl)

¹²⁴ „Prie Rusijos ambasados ir Seimo protestavo Gėjų lyga“, 15min.lt, žiūrėta balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prie-rusijos-ambasados-ir-seimo-protestavo-geju-lyga-56-797026>

¹²⁵ „2019 metų veiklos ataskaita“, Lietuvos žmogaus teisių centras, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., https://manoteises.lt/wp-content/uploads/2020/07/LZTC-2019_veiklos_ataskaita.pdf, 12-13.

¹²⁶ „Perėja Vilniaus miesto širdyje nusidažė vaivorykštės spalvomis“, 15min.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., [Perėja Vilniaus miesto širdyje nusidažė vaivorykštės spalvomis | 15min.lt](https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/perėja-vilniaus-miesto-širdyje-nusidažė-vaivorykštės-spilvomis-15min.lt)

¹²⁷ „„Vaivorykštės dienos“ 2018: šimtas metų LGBT bendruomenei Lietuvoje“, Igl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/vaivorykstes-dienos-2018-simtas-metu-lgbt-bendruomenei-lietuvoje/>

¹²⁸ „Startuojantis Vilniaus queer festivalis „Kreivės“ kviečia susipažinti su LGBT+ judėjimo herojais“, Igl.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/startuojantis-vilniaus-queer-festivalis-kreives-kviecia-susipazinti-su-lgbt-judejimo-herojais/>

¹²⁹ „LGBT organizacijos narys: partnerystės sutartis – ne riba“, 15min.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lgbt-organizacijos-narys-partnerystes-sutartis-ne-riba-56-754630>

¹³⁰ „LGL kviečia į „Vaivorykštės dienu“ diskusiją dėl partnerystės instituto reglamentavimo Lietuvoje“, Igl.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/lgl-kviecia-i-vaivorykstes-dienu-diskusija-del-partnerystes-instituto-reglamentavimo-lietuvoje/>

¹³¹ „TJA veiklos ataskaita už 2017 m.“, tja.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://tja.lt/2018-04-15-tja-veiklos-ataskaita-uz-2017-m.htm>

¹³² „Pirmasis Lietuvoje žiniasklaidos kanalas, išreiškęs paramą LGBT: 15min tapo „Baltic Pride“ informaciniu partneriu“, Igl.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/pirmasis-lietuvoje-ziniasklaidos-kanalas-isreiskes-parama-lgbt-15min-tapo-baltic-pride-informaciniu-partneriu/>

vertinimai, pavyzdžiui, „ILGA-Europe“ reitingai, siekiant kurti reputacinį spaudimą ir pabrėžti Lietuvos situaciją platesniame kontekste¹³³.

Apibendrinant, Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpis pasižymėjo selektyviai atvira politinių galimybių struktūra LGBTQIA+ teisių srityje. Nors formaliai instituciniai kanalai išliko prieinami, šiam klausimui trūko nuoseklaus politinio įsipareigojimo ir aiškos politinės krypties, todėl realios galimybės inicijuoti sisteminius pokyčius buvo ribotos. Nevyriausybinių organizacijų ši kontekstą suvokė kaip turintį ribotą ir neefektyvią institucinę prieigą. Jos nesijautė įtraukiamos į sprendimų priėmimo procesus ir nebuvo pripažįstamos kaip ekspertinės veikėjos. Tuo pačiu metu reputacinė rizika buvo suvokiama kaip santykinai žema, kadangi LGBTQIA+ klausimai nebuvo politinio konflikto centre ir nesukėlė reikšmingų neigiamų pasekmių. Viešoji erdvė, nors ir vertinama kaip riboto poveikio kanalas trumpuoju laikotarpiu, buvo suvokiama kaip prieinama ir strategiškai reikšminga ilgalaikėje perspektyvoje. Šiuo laikotarpiu organizacijos jautė norą aktualizuoti LGBTQIA+ teisių temą ir ėmėsi išorinės advokacijos strategijos. Nors teorinis modelis leidžia tikėtis, kad selektyviai atvirame kontekste organizacijos rinksis strateginį bendradarbiavimą, empiriniai duomenys rodo kitokią dinamiką. Galima būtų manyti, kad dėl žemos reputacinės rizikos ir riboto politinio susidomėjimo klausimu, organizacijos nebuvo skatinamos veikti kartu siekiant apsaugos ar legitimumo. Vietoje to jos rėmėsi išorine advokacija, orientuota į visuomenės nuostatų formavimą ir temos matomumo didinimą. Nors išorinės advokacijos veiklose organizacijos kartais bendradarbiaudavo tarpusavyje organizuodamos viešus renginius, dalyvaudamos „Pride“ eitynėse, inicijuodamos protesto akcijas, tačiau toks bendradarbiavimas daugiausia buvo epizodinis ir skirtas viešoms akcijoms ar matomumo didinimui ir nepasireiškė pastoviai šiame laikotarpyje.

4.2. Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpis (2020–2024 m.)

Ingridos Šimonytės vadovaujamos XVIII Vyriausybės laikotarpis (2020–2024 m.) pasižymėjo palankesniu politiniu kontekstu. LGBTQIA+ teisės tuo metu buvo labiau integruotos į politinę darbotvarkę, o partnerystės klausimas buvo įtvirtintas parlamentinėje darbotvarkėje ir perkeltas į aktyvų teisėkūros procesą. Nors Vyriausybės programoje partnerystė nebuvo įtvirtinta kaip atskira reformų kryptis, bet buvo įtvirtintas bendras žmogaus teisių, nediskriminavimo ir teisės viršenybės normatyvinis rėmas¹³⁴. Koalicijos formavimo etape dalis partnerių viešai įvardijo lyčiai neutralios

¹³³ „Gėdinga Lietuvos vieta LGBTI teisių reitinge: atsakomybė krinta Seimui“, ltl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/gedinga-lietuvos-vieta-lgbti-teisiu-reitinge-atsakomybe-krinta-seimui/>

¹³⁴ Lietuvos Respublikos Seimas, „DĖL AŠTUONIOLIKTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS programos (nutarimas Nr. XIV-72)“, patvirtinta 2020 m. gruodžio 11 d., e-Seimas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c?positionInSearchResults=3&searchModelUID=bff608bb-6779-43c4-a449-dd9f8c8ad92c>

partnerystės įteisinimą kaip politinį siekį, nors vieningo ir nuoseklaus visos koalicijos įsipareigojimo nebuvo¹³⁵. 2021 m. Seime buvo registruotas lyčiai neutralios partnerystės įstatymo projektas, kuris pasiekė svarstymo stadiją, tačiau nebuvo priimtas dėl kelių balsų trūkumo¹³⁶. Šis balsavimas atskleidė, kad nors politinė iniciatyva egzistavo, stabili parlamentinė dauguma reformai nebuvo suformuota. Atsižvelgiant į ribotą paramą, 2022 m. buvo pasiūlytas kompromisinis Civilinės sąjungos įstatymo projektas, kuriuo siekta siauresnio teisinio reguliavimo, vengiant šeimos statuso klausimo. 2023 m. Seimas po svarstymo pritarė šiam projektui, tačiau iki kadencijos pabaigos jis nebuvo galutinai priimtas¹³⁷. Tai rodo, kad teisėkūros procesas buvo aktyvus, bet nebuvo pasiekta aiškių rezultatų.

Valdančiųjų retorika buvo santykinai palanki partnerystės idėjai, kartu akcentavo kompromisų būtinybę ir ribotą politinę paramą. Partnerystės klausimas dažniau buvo įreminamas kaip parlamentinio sprendimo objektas, priklausomas nuo Seimo daugumos, o ne kaip nuosekli vykdomosios valdžios iniciatyva¹³⁸. Dalis politikų aktyviai siekė išlaikyti reformos darbotvarkę, tačiau kartu pripažino, kad politinė dinamika yra nestabili ir priklausoma nuo fragmentuotos paramos¹³⁹. Tad, 2020-2024 m. politinis kontekstas laikomas palankesniu ir selektyviai atviru teisėkūros iniciatyvoms. Partnerystės klausimas pasiekė parlamentinio svarstymo stadiją, buvo inicijuoti keli įstatymų projektai, o dalis valdančiųjų atvirai rėmė reformą. Visgi šis atvirumas nebuvo pilnas ar stabilus, nes parlamentinės paramos fragmentacija apsunkino galutinį reformos priėmimą.

4.2.1. Suvokiama institucinė prieiga (Z1)

Šios Vyriausybės laikotarpiu nevyriausybinių organizacijos suvokė institucinę prieigą kaip atvirą ir palankią žmogaus teisių klausimams. Organizacijos šį kontekstą vertino kaip sudarantį realias

¹³⁵ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Paskelbta koalicijos programa: kai kurie klausimai nesulaukė visų trijų partnerių palaikymo“, LRT, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1270190/paskelbta-koalicijos-programa-kai-kurie-klausimai-nesulauke-visu-triju-partneriu-palaikymo?srsId=AfmBOoqsfZPm4RZLgteNOE7zTwZFUEMIYcCXS62rwxulAed0Wd1XVF6R>

¹³⁶ Indrė Jurčenkaitė, „Partnerystės įstatymas Seime neįveikė net pirmojo laiptelio“, *15min*, 2021 m. gegužės 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/seime-teikiamas-partnerystes-istatymo-projektas-55-1508908>

¹³⁷ Monika Guliakaitė-Danisevičienė, „Diskriminacija dėl lytinės orientacijos ir lytinės tapatybės“, *Žmogaus teisės Lietuvoje 2022–2023*, (2024), 12-13. & Paulius Perminas, „Seimas pavasario sesijoje nebesvarstys Civilinės sąjungos įstatymo“, *15min*, 2024 m., žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/seimas-pavasario-sesijoje-nebesvarstys-civilines-sajungos-istatymo-56-2275586>

¹³⁸ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Šimonytė apie balsavimą dėl civilinės sąjungos: niekas niekam rankų nesukinėjo“, LRT, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1703074/simonyte-apie-balsavima-del-civilines-sajungos-niekas-niekam-ranku-nesukinejo?srsId=AfmBOorgeSsuqAAT5WIDNFfom6lRl4bmOYVZeSIn4JtLV1oHIYYR4O>

¹³⁹ Milena Andriukaitytė, „I. Šimonytė: dėl neįteisintos partnerystės Lietuva sulaukia pastabų iš užsienio“, *Kauno diena*, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/politika/i-simonyte-del-neiteisintos-partnerystes-lietuva-sulaukia-pastabu-uzsienio-1126299>

galimybes užmegzti ryšius su sprendimų priėmėjais ir dalyvauti politikos formavimo procesuose. Informantų atsakymai rodo, kad šis pokytis pirmiausia buvo juntamas per bendrą institucinį klimatą ir santykių kokybę. Viena informantė teigė, kad „emocinis laukas, man atrodo, buvo labai toksai saugesnis dirbti žmogaus teisių temomis¹⁴⁰“, taip pat pabrėždama, kad „bendravimas su kai kuriomis ministerijomis jisai buvo patogesnis ir paprastesnis¹⁴¹“. Tai rodo, kad institucinė prieiga buvo matoma kaip atviresnė dialogui. Padidėjusi prieiga taip pat buvo siejama su konkrečiomis bendradarbiavimo galimybėmis. Dalis informantų akcentavo, kad atsirado daugiau žmogaus teises palaikančių asmenų, su kuriais „galėjome bendradarbiauti daug paprasčiau¹⁴²“. Panašiai situaciją vertino ir Seimo kontrolieriaus įstaigos atstovė, teigusi, kad „žmonės, kurie palaikė idėją, kad reikia pokyčių LGBT teisių srityje, ypač partnerystės klausimu, tai ir čia niekad nebuvo slepiama, ir dėl to tas santykis ir požiūris tikrai buvo pozityvus¹⁴³“. Tai pat pats bendradarbiavimas tapo operatyvesnis („organizacijos pažinojo tuos žmones ir tada buvo paprasčiau kreiptis, gauti atsakymus¹⁴⁴“). Prieiga buvo suvokiama kaip egzistuojanti, efektyvi ir pagrįsta asmeniniais ryšiais. Šį suvokimą sustiprino ir politiniai ženklai, leidę organizacijoms matyti realią galimybę pokyčiui. NVO atstovai pabrėžė, kad Vyriausybė „atnešė labai daug tikėjimo apskritai LGBT bendruomenei, kad kas nors gali keistis¹⁴⁵“, nes tuo metu žmogaus teisių klausimai tapo labiau matomi politinėje darbotvarkėje ir buvo siejami su konkrečiomis teisėkūros iniciatyvomis. Net ir kritikuojuantis teisėkūros kokybę, buvo akcentuojama, kad „bent jau politinė ambicija buvo vienareikšmiškai rodoma ir aiški¹⁴⁶“. Organizacijų atstovai taip pat jautėsi labiau įsitraukę į institucinį procesą ir intensyvesnį bendradarbiavimą su sprendimų priėmėjais. Teigiama, kad „bendradarbiauti visumoje pavyko, tikrai pavyko su tiek Vyriausybe, tiek su visu ministrų kabinetu¹⁴⁷“, o pats veikimas apibūdinamas kaip itin intensyvus („*non stop* iš esmės šitas darbas vyko. Tarimasis, kalbėjimas, įvairūs veiksmai¹⁴⁸“). Tai leidžia teigti, kad nevyriausybinių organizacijų dirbančių su LGBTQIA+ teisių klausimais suvokė turinčios formalią prieigą ir realias galimybes veikti per institucinius kanalus.

Tad, suvokiama institucinė prieiga šiuo laikotarpiu buvo aukšta. Organizacijos matė galimybių bendradarbiauti su sprendimų priėmėjais, jautė didesnę žmogaus teisių legitimumą institucijose ir aktyviau įsitraukė į politikos formavimo procesus.

¹⁴⁰ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Interviu Nr. 6: Seimo kontrolierių įstaiga, interviu su autore, 2026 m. balandžio 10 d.

¹⁴⁴ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁴⁵ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹⁴⁶ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹⁴⁷ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹⁴⁸ Ibid.

4.2.2. Suvokiama reputacinė rizika (Z2)

Interviu duomenys rodo, kad šiuo laikotarpiu reputacinė rizika buvo suvokiama kaip aukšta ir intensyvi. Didesnis LGBTQIA+ ir partnerystės temų matomumas politinėje darbotvarkėje buvo lydimas stipresnio visuomenės ir politinio antagonizmo. Dalis informantų teigė, kad šiuo laikotarpiu „LGBT temos tapo labai nepalankios kalbėti ir susilaukiančios labai daug priešpriešos¹⁴⁹“, siejant tai su didėjančia visuomenės poliarizacija. Tai rodo, kad augantis politinis dėmesys kartu didino ir konflikto intensyvumą.

Reputacinė rizika pasireiškė per konkrečias neigiamas reakcijas, pavyzdžiui, grasinimus ir viešą diskreditavimą („gavom krūvas žinučių apie tai, kad mes galėtume susideginti¹⁵⁰“, „kai kurie politikai kiekvieną iš mūsų metodiką išnarstė¹⁵¹“), taip pat atsiradusį spaudimą po viešų projektų („Tai ten crazy kas buvo... turėjom prašyti, kad rašytų laiškus palaikymo LRT, nes LRT sprogo nuo laiškų¹⁵²“). Dėl to dalis organizacijų mąstė apie kitokius būdus kaip kalbėti šiomis temomis („Labiau galvoju, kaip formuoti argumentą, <...> ieškojimo naratyvų, argumentavimo naratyvų, kurie būtų tokie labiau *mainstream* būtų.¹⁵³“). Kartais rizika buvo patiriama ir individualiai, kai NVO atstovai patirdavo stiprią emocinę reakciją į dalyvavimą viešojoje erdvėje („Man jau buvo paskui potrauminis streso sindromas kalbant viešojoje erdvėje, mane tiesiog jau vimdydavo kažkuriuo metu kai paskambindavo žurnalistai¹⁵⁴“). Tačiau ši rizika nebuvo suprantama kaip stabdanti. Kaip tik rizika buvo vertinama kaip neišvengiama ir atsiperkanti, nes organizacijos jautė realią galimybę daryti poveikį („atrodė, kad gal vis dėlto įmanoma tą *gazą* iki galo paspausti¹⁵⁵“, „jeigu mes nedirbsim, tai vadinasi, nebus to balso¹⁵⁶“). Kai kuriais atvejais juntama reputacinė rizika net turėjo mobilizuojantį poveikį („Tai buvo noras dalyvaut ir noras, tarkim, įsitraukti į protestus. Tai nu toks jausmų suaštrėjimas ir iš noro padėt ir iš susierzinimo¹⁵⁷“, „tikrai buvo žmonių, kurie buvo motyvuoti savanoriauti¹⁵⁸“).

¹⁴⁹ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹⁵⁶ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁵⁷ Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, interviu su autore, 2026 m. kovo 3 d.

¹⁵⁸ Ibid.

Tad, suvokiama reputacinė rizika šiuo laikotarpiu buvo aukšta, bet ne ribojanti. Reputacinė rizika buvo priimama kaip neišvengiama žmogaus teisių advokacijos kaina, kuri buvo toleruojama dėl juntamos realios galimybės pasiekti politinį pokytį.

4.2.3. Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3)

Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpiu galimybės veikti viešojoje erdvėje buvo suprantamos kaip išaugusios ir aktyviai išnaudojamos, tačiau kartu priešiškos ir reikalaujančios atsargumo. Didesnis LGBTQIA+ klausimų matomumas politinėje darbotvarkėje lėmė intensyvesnį viešą diskursą ir daugiau galimybių organizacijoms pasisakyti („buvo daugiau šitų temų pačiose įstatymų priėmimuose, ten buvo daugiau apie ką rašyti ir žiniasklaidai <...> atsirasdavo daugiau galimybių pasisakyti¹⁵⁹“). Informantai nurodė aktyvų dalyvavimą viešose diskusijose, nuolatinį komunikacinį spaudimą („tas kalbėjimas, komunikavimas, dalyvavimas visur <...> buvo labai intensyvus¹⁶⁰“), kuris buvo siejamas su suvokimu, kad politinis pokytis yra įmanomas. Tačiau tuo pat metu šis diskursas pradėtas matyti kaip keliantis daug nesutarimų („visuomenė labai sujautrėjo ir visiškai susipoliarizavo¹⁶¹“, „Buvo ženkliai suapibrintas tas klausimas. Vyko diskursas aštresnis apie LGBT temas¹⁶²“). NVO tokią priešišką viešąją erdvę taip pat siejo su platesniu kontekstu visuomenėje: „Covidą laikų, man atrodo, sprogo toksai labai labai didelis pykčio burbulas¹⁶³“, o žmogaus teisių temos „tapo kažkokiom atpirkimo temom¹⁶⁴“. Dėl tokios poliarizuotos ir jautrios viešosios erdvės NVO suvokė poreikį atsargiau vertinti savo komunikaciją. Viena informantė teigė, kad „viešai <...> palaikom“, tačiau praktikoje „stengiamės tas temas <...> apvilkti per kitų temų kontekstą“, nes „visada yra toksai mintyse klausimas, kaip išvinguriuoti, kad nebūtų didelio skandalo¹⁶⁵“. Tad, viešojo erdvė buvo suvokiama kaip suteikianti daugiau matomumo galimybių, tačiau tuo pat metu ir poliarizuota. Organizacijos viešojoje erdvėje matė realias galimybes daryti poveikį, jautė daugiau dėmesio LGBTQIA+ temoms, bet tas galimybes nuolatos lydėjo rizika ir poreikis prisitaikyti prie jautraus konteksto.

4.2.4. Dominuojanti strategija (Y)

Šiuo laikotarpiu nevyriausybinų organizacijų veikla pasižymėjo dideliu advokacijos intensyvumu, kai vienu metu buvo naudojamos skirtingos strategijos. Informantai šį laikotarpį

¹⁵⁹ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁶⁰ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹⁶¹ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁶² Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, interviu su autore, 2026 m. kovo 3 d.

¹⁶³ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

apibūdina kaip įvairų ir aktyvų („2020-2024 metų kadencijos tai ten buvo *non stop* iš esmės šitas darbas vyko. Tarimasis, kalbėjimas, įvairūs veiksmai, viešinimas, prisidėjimas, redagavimas. Na ta prasme tai buvo labai intensyvu.¹⁶⁶“), o bendras veikimo mastas siejamas su plačiu resursų telkimu („visų resursų įmanomų mobilizavimas ir taip toliau, jis buvo labai intensyvus¹⁶⁷“). Taip pat buvo juntamas platesnis visuomenės įsitraukimas („Tai tas labai jautėsi, jautėsi, kad yra visuomenės dalis, nu tikrai dalyje visuomenės užvirė šitas klausimas. Ir dalis visuomenės tokiu būdu, koku gali, nori prisidėti prie šito klausimo sprendimo¹⁶⁸“). Todėl galima teigti, kad bendrai prie atviro politinio konteksto LGBTQIA+ teisių srityje veikiančios nevyriausybines organizacijos pasitelkė visas veikimo strategijas.

Nepaisant šio NVO veikimo įvairialypiškumo, kaip dominuojanti veikimo strategija išryškėjo vidinė advokacija, orientuota į tiesioginį įsitraukimą į politikos formavimo procesus per institucinius kanalus. Empiriniai duomenys rodo, kad organizacijos aktyviai plėtojo ryšius su sprendimų priėmėjais ir tas kontaktas buvo abipusis („bendradarbiauti visumoje pavyko, tikrai pavyko su tiek Vyriausybe, tiek su visu ministrų kabinetu. Ir tas labai jautėsi, nes ministrė Dobrowolska buvo labai aktyvi LGBT teisių klausimais, taip pat ministrę Armonaitę, tai ne kartą turėjom progą pakviesti į renginius ir aptarti situaciją¹⁶⁹“). Tai atspindi atsiradusią galimybę bendradarbiauti, nuosekliai įsitraukti į vidinę politinę diskusiją. Vidinė advokacija, visų pirma, reiškėsi per tiesioginį kontaktą ir bendradarbiavimą su sprendimų priėmėjais. Interviu duomenys rodo, kad tokių susitikimų buvo daug („buvo institucijose daugiau žmonių palaikančių žmogaus teises, su kuriomis galėjome bendradarbiauti daug paprasčiau, su kažkokiais labai artimais kontaktais¹⁷⁰“, „turėjome, na, ne tiesiogiai su ministre pirmininke, bet su aplinkos žmonėmis, susitikimus¹⁷¹“). NVO organizacijų atstovai taip pat dalyvaudavo oficialiuose susitikimuose kaip ekspertai¹⁷² bei dalyvaudavo diskusijose su įvairių institucijų atstovais¹⁷³. Tai leido ne tik reaguoti į jau egzistuojančias iniciatyvas, bet ir aktyviai formuoti darbotvarkę, kelti konkrečias problemas ir siūlyti sprendimus. Įdomu ir tai, kad ši artimą santykį su sprendimų priėmėjais galima buvo pamatyti ir neoficialiuose susitikimuose¹⁷⁴ ar

¹⁶⁶ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹⁷⁰ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁷¹ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹⁷² „Asociacijos vadovas dalyvavo susitikime su Seimo Pirmininke“, tja.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d.,

<https://tja.lt/2022-05-18-asociacijos-vadovas-dalyvavo-susitikime-su-seimo-pirmininke.htm>

¹⁷³ „Surengta tarpinstitucinė diskusija dėl nacionalinio LGBTIQ teisių plano poreikių“, lgl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/surengta-tarpinstitucine-diskusija-del-nacionalinio-lgbtiq-teisiu-plano-poreikiu/>

¹⁷⁴ „Susitinkam su Teisingumo ministre Ewelina Dobrowolska“, tja.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d.,

<https://tja.lt/2023-11-30-susitinkam-su-teisingumo-ministre-ewelina-dobrowolska.htm>

NVO ir LGBTQIA+ bendruomenės organizuojamuose renginiuose¹⁷⁵, kuriuose politikai ne tik dalyvaudavo, bet ir sakė oficialias kalbas. Tad šiame politiniame laikotarpyje dominavo vidinė advokacija. Strategija, kurios pasitelkimui buvo sukurtos palankios sąlygos ir kuri buvo matoma kaip efektyviausias būdas pasiekti tos pačios lyties partnerystės įstatymą.

Apibendrinant, Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpis pasižymėjo palankesne politinių galimybių struktūra LGBTQIA+ teisių srityje. Nors parlamentinė parama partnerystės reformai išliko nestabili, instituciniai kanalai buvo realiai prieinami ir aktyviai naudojami, o pats klausimas buvo įtvirtintas politinėje darbotvarkėje. Nevyriausybinių organizacijų šį kontekstą suvokė kaip turintį aukštą ir efektyvią institucinę prieigą. Tuo pat metu reputacinė rizika buvo suvokiama kaip aukšta, tačiau ji buvo vertinama kaip neišvengiama efektyvios advokacijos dalis. Viešoji erdvė buvo suvokiama kaip aktyvi ir reikšminga, tačiau kartu konfliktiška ir reikalaujanti strateginio atsargumo. Nors teorinis modelis leidžia tikėtis, kad palankiame kontekste organizacijos veiks esant žemai rizikai ir stabiliai viešajai erdvei, empiriniai duomenys rodo sudėtingesnę dinamiką. Nors NVO vienu metu taikė skirtingas advokacijos strategijas, atviresnis politinis kontekstas skatino vidinės advokacijos dominavimą. Nepaisant aukštos reputacinės rizikos ir konfliktiškos viešosios erdvės, veikimas per institucinius kanalus buvo suvokiamas kaip efektyviausias būdas daryti įtaką politikos formavimo procesui.

4.3. Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpis (2024-2025.09 m.)

Gintauto Palucko vadovaujamos XIX Vyriausybės laikotarpis (2024-2025 m. rugsėjis) partnerystės klausimu pasižymėjo suvaržytu politiniu kontekstu, kuriame teisinė plėtra vyko greičiau nei politinė valia ją institucionalizuoti. Skirtingai nei 2020-2024 m., kai partnerystės klausimas buvo aktyviai plėtojamas parlamentiniame procese, šiuo laikotarpiu jis iš dalies pasitraukė iš politinės darbotvarkės ir tapo labiau teisinės praktikos ir administracinio reagavimo sritimi. Vyriausybės programoje buvo akcentuojamas įsipareigojimas kovoti su neapykantos nusikaltimais ir diskriminacija¹⁷⁶, tačiau konkretūs sprendimai dėl partnerystės ar civilinės sąjungos įteisinimo nebuvo įvardyti¹⁷⁷. Tai rodo, kad klausimas išliko normatyviai reikšmingas, bet politiškai

¹⁷⁵ Erika Fuks, Ingrida Šimonytė apie tai, kodėl partnerystė dar nėra įteisinta Lietuvoje: „Vadinasi, kažko dar esu nepadarusi“, tv3.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/ingrida-simonyte-apie-tai-kodel-partneryste-dar-nera-iteisinta-lietuvoje-vadinasi-kazko-dar-esu-nepadariusi-n1167452>

¹⁷⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „DĖL DEVYNIOLIKTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS (nutarimas Nr. XV-54)“, patvirtinta 2024 m. gruodžio 12 d., e-Seimas, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0b418dc0b89811ef88c08519262548c4>

¹⁷⁷ ELTA, „Žmogaus teisių srityje G. Palucko Vyriausybė žada kovą su antisemitizmu ir neapykanta prieš LGBT asmenis“, *Lrytas.lt*, (2024), žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2024/12/04/news/zmogaus-teisiu-srityje-g-palucko-vyriausybe-zada-kova-su-antisemitizmu-ir-neapykanta-pries-lgbt-asmenis-35485386>

neįpareigojantis. O vykdomoji valdžia neinicavo reformos ir kartu neformulavo aiškos pozicijos jos atžvilgiu. Esminis lūžis įvyko 2025 m. balandžio 17 d., kai Konstitucinis Teismas pripažino, kad partnerystės siejimas tik su skirtingų lyčių asmenimis prieštarauja Konstitucijai¹⁷⁸, ir atvėrė galimybę partnerystę pripažinti teisiniu keliu¹⁷⁹. Šis sprendimas sukūrė situaciją, kai teisinė apsauga išsiplėtė nepaisant politinio pasyvumo. 2025 m. vasarą pirmieji teismų sprendimai, pripažinę tos pačios lyties porų partnerystę, parodė, kad teisinis kelias tapo realiai veikiančia alternatyva politinei reformai¹⁸⁰. Tačiau vykdomosios valdžios laikysena išliko atsargi, buvo pabrėžiama, kad galutiniai sprendimai priklauso nuo Seimo politinės valios¹⁸¹, o teisėkūros iniciatyvos neturėtų būti teikiamos, jei nėra galimybių joms būti priimtoms¹⁸². Politikų retorikoje daugiausia dominavo nuosaiki pozicija, akcentuojant, kad pagrindiniai sprendimai turi ateiti iš Seimo, kai kurie koalicijos partneriai pasižymėjo kritiška pozicija partnerystės atžvilgiu¹⁸³.

Tad laikotarpis gali būti apibūdinamas kaip suvaržytas. Vykdomoji valdžia neperėmė reformos lyderystės ir neinicavo teisėkūros sprendimų. Partnerystės klausimas iš dalies pasitraukė iš aktyvios politinės darbotvarkės. Nors teisiniai sprendimai išplėtė apsaugą ir sudarė alternatyvius galimybių kanalus, politiniu lygmeniu reforma liko neįgyvendinta.

4.3.1. Suvokiama institucinė prieiga (Z1)

Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpiu nevyriausybinių organizacijos institucinę prieigą interpretavo kaip neorientuotą į jų įtraukimą į sprendimų priėmimo procesus. Informantų pasisakymai rodo, kad NVO nematė turinčios realių galimybių prasmingai įsitraukti į sprendimų priėmimo procesus, nors formalūs komunikacijos kanalai su institucijomis išliko. Viena informantė apibūdino pirmuosius kontaktus su naująja valdžia kaip perspėjančius, kad NVO nebuvo laikomos svarbiomis

¹⁷⁸ BNS, „KT leido registruoti lyčiai neutralią partnerystę per teismus (atnaujintas)“, BNS, (2025 m. balandžio 17 d.), žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://bns.lt/naujiena/kt-leido-registruoti-lyciai-neutralia-partneryste-per-teismus-atnaujintas-c5cxpsat>

¹⁷⁹ Gytis Pankūnas, „Konstituciniame Teisme – istorinis sprendimas: LGBT poros gali registruoti partnerystę“, Lrytas.lt, (2025 m. balandžio 17 d.), žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2025/04/17/news/kt-sprendimas-tos-pacios-lyties-partnerystes-instituto-nebuvimas-priestarauja-konstitucijai-37405661>

¹⁸⁰ Austėja Paulauskaitė, „Vilniaus miesto apylinkės teismas pripažino dar vieną tos pačios lyties asmenų partnerystę“, Delfi, žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.delfi.lt/veidai/ivairenybes/vilniaus-miesto-apylinkes-teismas-pripazino-dar-viena-tos-pacios-lyties-asmenu-partneryste-l20138511>

¹⁸¹ Saulius Jakučionis (BNS), „Paluckas: Seimas yra laisvas spręsti, kaip įgyvendinti KT sprendimą dėl partnerystės“, LRT, 2025 m. balandžio 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2539407/paluckas-seimas-yra-laisvas-spresti-kaip-igyvendinti-kt-sprendima-del-partnerystes?srsId=AfmBOopyokhYcZxkOjLgbrqQRgIS2fmi6ZOuLHiTpH07Wq185IEpLqOm>

¹⁸² Augustas Stankevičius, „G.Paluckas apie pakitusią socdemų poziciją dėl partnerystės: žiūrime realybei į akis“, 15min, žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/g-paluckas-apie-pakitusia-socdemu-pozicija-del-partnerystes-ziurime-realybei-i-akis-56-2293020>

¹⁸³ „Paluckas ir Skvernelis signalizuoja, kad partnerystės įteisinimas bus ilgas procesas“, gayline.lt, žiūrėta 2026 balandžio 15 d., <https://www.gayline.lt/node/5420>

sprendimų priėmimo procese („turėjome susitikimą su jų atstovais ir ten buvo labai aiškiai pasakyta, kad mes atėjome dirbti, o jūs esat tokie... nu žodžiu, jūs galit dirbti, bet mes geriau žinom, ką padirbti.¹⁸⁴“). Tai rodo, kad nevyriausybinių organizacijos jautėsi, jog nėra matomos kaip naudingos ekspertinės veikėjos. Juntamas institucinės prieigos ribotumas taip pat pasireiškė per bendrą politinio dėmesio stoką LGBTQIA+ klausimams. Informantai teigė, kad politinė sistema veikė reaktyviai, o ne proaktyviai („Vyriausybė ir apskritai politika yra labiau reaktyvi negu pro aktyvi LGBT teisių klausimais¹⁸⁵“), o realių iniciatyvų ar nuoseklaus darbo šioje srityje trūko. Taip pat informantai minėjo, kad jų nuomone naujoji valdžia turėjo aiškiai apibrėžtus prioritetus, į kuriuos, žmogaus teisių klausimai nepateko („Iš esmės jie atsakė taip: „žiūrėkit, čia yra mūsų programiniai klausimai, mes su jais atėjom, mes juos išspręsim vienaip arba kitaip ir tada gal galėsime galvoti apie kitus klausimus“¹⁸⁶“). Dėl to nevyriausybinių organizacijų atstovai LGBTQIA+ teises matė kaip nustumtas į antrinę darbotvarkę. Kai kuriais atvejais buvo minima, kad net pats kontaktas su institucijomis buvo sunkiai apčiuopiamas („Kontakto ne, bet aišku tam ir laiko labai dideliame kažkokiam kontaktui nebuvo, bet ne, negalėčiau kažko išskirti.¹⁸⁷“), kas gali būti aiškinama trumpu Vyriausybės laikotarpiu, kuris apsunkino nuoseklaus ryšių sukūrimą. Tokia situacija lėmė, kad NVO šio laikotarpio valdžią suvokė kaip iš esmės nefigūruojančią LGBTQIA+ teisių politikoje („Palucko Vyriausybė apskritai, sakyčiau, šitoj vietoj nu, kaip ir nefigūruoja¹⁸⁸“). Dalis informantų šį laikotarpį vertino kaip stagnacinį ir ribojantį progresą („Paluckas, kiek jis galėjo, jis neleido progresui vykti¹⁸⁹“), pabrėždami politinės valios trūkumą ir vidinius valdančiosios daugumos apribojimus. Tai rodo, kad suvokiama institucinė prieiga buvo žema ir neefektyvi. NVO nematė turinčios aiškių galimybių pasiekti sprendimų priėmėjus ar daryti realų poveikį ir šį laikotarpį suvokė kaip pasižyminti politiniu dėmesio trūkumu ir stagnacija partnerystės klausimu.

4.3.2. Suvokiama reputacinė rizika (Z2)

Empiriniai duomenys rodo, kad šiuo laikotarpiu reputacinė rizika buvo suvokiama kaip žema. Informantai neapibrėžė sisteminių neigiamų reakcijų į organizacijų veiklą („kažkokio antagonizmo tikrai nėra jaučiama prieš mūsų organizaciją¹⁹⁰“), kas leidžia teigti, kad konflikto intensyvumas buvo matomas kaip mažesnis nei ankstesniu laikotarpiu. Tačiau nevyriausybinių organizacijos šios santykinai žemos rizikos nesiejo su palankesne aplinka veikimui. Priešingai, buvo kalbama apie

¹⁸⁴ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁸⁵ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹⁸⁶ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹⁸⁷ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

¹⁸⁸ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹⁸⁹ Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, interviu su autore, 2026 m. kovo 3 d.

¹⁹⁰ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

bendros motyvacijos mažėjimą („Paluckas labai neigiamą įtaka entuziazmui paliko ir dabar nu tokioj lėtinėj nevilty gal žmonės yra¹⁹¹“). Tai rodo, kad reputacinės rizikos sumažėjimas buvo susiejamas su mažesniu temos aktualumu politinėje darbotvarkėje. Dalis informantų taip pat pabrėžė, kad Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpiu visuomenės nuostatos iš dalies stabilizavosi („tas klausimas yra šiek tiek labiau normalizuotas¹⁹²“). Vis dėlto šis stabilizavimas nebuvo siejamas su didesnėmis galimybėmis veikti ar pasiekti pokytį. Priešingai, buvo akcentuojamas nuolatinis politinio palaikymo trūkumas ir neapibrėžtumas dėl galimų rezultatų („neaišku, ar nu ar tikrai kažkas ten gali padėti sėkmingai kažką įteisinti¹⁹³“). Tai rodo, kad suprantama žema reputacinė rizika nebūtinai reiškia palankesnes veikimo sąlygas, bet gali būti susijusi su politinio proceso stagnacija. Skirtingai nei ankstesniu laikotarpiu, ji nebuvo kompensuojama suvokiamomis politinėmis galimybėmis, todėl veikimas nebuvo motyvuojamas net ir esant mažesniai politiniam pasipriešinimui.

4.3.3. Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3)

Galimybės veikti viešojoje erdvėje Gintauto Palucko laikotarpiu buvo suvokiamos kaip prieinamos, tačiau riboto politinio efektyvumo. Dalis informantų nurodė, kad viešojo kalbėjimo galimybės egzistavo, tačiau jų intensyvumas buvo nepastovus ir priklauso nuo politinės darbotvarkės dinamikos („Tiesiog galbūt, kai prie Šimonytės Vyriausybės buvo daugiau šitų temų pačiose įstatymų priėmimuose, ten buvo daugiau apie ką rašyti ir žiniasklaidai, ir dėl to tada nu ieškojo kažkokių tai įžvalgų iš organizacijų dirbančių su tom temom. Tai tiesiog tada atsirasdavo daugiau galimybių pasisakyti, o vėlgi, sakau, kadangi dabar yra turbūt sumažėjęs tas toksai priėmimų [skaičius]...¹⁹⁴“). Tai rodo, kad viešojoji erdvė nebuvo matoma kaip savarankiškas politinio spaudimo kanalas, bet priklausoma nuo institucinių procesų, kurie šiuo metu buvo sulėtėję. Nepaisant to, viešojoji erdvė vis tiek buvo siejama su galimybe palaikyti LGBTQIA+ partnerystės klausimo matomumą ir visuomenės palaikymą. Tokie renginiai kaip „Pride“ eitynės buvo įvardijamos kaip pagrindinis mobilizacijos ir matomumo kanalas („skaičiai kalba patys už save, kad jau nuo praeitų metų mums pasiseka pasiekti 20 000 dalyvių.¹⁹⁵“), leidžiantis organizacijoms stebėti augantį visuomenės palaikymą. Tai leidžia manyti, kad viešojoji erdvė šiame laikotarpyje buvo suvokiama kaip reikšminga erdvė ilgalaikiam klausimo matomumo palaikymui, bet ne kaip tiesioginis politinio spaudimo kanalas.

4.3.4. Dominuojanti strategija (Y)

¹⁹¹ Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, interviu su autore, 2026 m. kovo 3 d.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

¹⁹⁵ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpiu LGBTQIA+ teisių srityje dirbančių NVO veikloje dominavo išorinė advokacija, orientuota į viešosios nuomonės formavimą, visuomenės mobilizavimą ir LGBTQIA+ klausimų legitimizavimą viešojoje erdvėje. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį, kad šis politinis laikotarpis buvo itin trumpas, todėl turimų empirinių duomenų apimtis yra ribota. Be to, organizacijos galėjo nespėti pilnai prisitaikyti prie pakitusio politinio konteksto ir permąstyti galimą savo veikimo strategiją. Taip pat, interviu duomenyse šio laikotarpio patirtys kartais persidengdavo su vėlesniu Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpiu, todėl organizacijų refleksijose šių dviejų periodų ribos ne visada aiškiai atskiriamos.

Viena iš išorinės advokacijos iniciatyvų šiuo metu buvo komunikacija, orientuota į konkrečių žmonių patirtis. Organizacijos siekė suasmeninti partnerystės klausimą ir jį perkelti iš abstraktaus teisinio ar politinio lygmens į kasdienį gyvenimą („Mūsų tikslas buvo labiau ieškoti vietinių istorijų, vietinių, vietinių nu per tam tikrus lokalius labiau priėjimus kelt šitą klausimą. <...> mes ejom per šituos dalykus, nes jie atrodė gerokai paveikesni Lietuvos sprendimų priėmėjams.¹⁹⁶“). Vitaliaus ir Albino, kartu gyvenančių daugiau nei 50 metų, istorija buvo viešinama per radiją, žiniasklaidą, kol galiausiai buvo surengta humanistinės santuokos ceremonija¹⁹⁷, NVO organizacijos rinko parašus ant santuokos liudijimo¹⁹⁸, kuris vėliau buvo įamžintas nacionaliniame muziejuje¹⁹⁹. Tokiu būdu buvo galima ne tik didinti visuomenės empatijos jausmą, bet ir netiesiogiai daryti spaudimą sprendimų priėmėjams, pasitelkiant moralinius ir socialinius argumentus. Kartu Lietuvos žmogaus teisių centro direktorė dalinosi savo šeimos istorija ir patirtimi siekiant būti teisiškai pripažinta savo vaiko mama²⁰⁰ bei buvo dalinamasi kitų LGBTQIA+ porų istorijomis²⁰¹.

Taip pat, išorinė advokacija šiuo laikotarpiu buvo įgyvendinta per viešus komentarus²⁰², kuriais buvo siekiama aktualizuoti tos pačios lyties partnerystės klausimą. Nevyriausybinių organizacijų rengė

¹⁹⁶ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

¹⁹⁷ „Susituokė 52 metus kartu nugyvenę Vitalius ir Albinas: vyrų meilę liudijo 100 žinomų žmonių“, zmones.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://zmones.15min.lt/naujiena/susituoke-52-metus-kartu-nugyvene-vitalius-ir-albinas-vyru-meile-liudijo-100-zinomu-zmoniu-MJ5wAvmvQz0>

¹⁹⁸ „Po humanistinės santuokos ceremonijos beveik 20 000 žmonių paliudijo Albino ir Vitaliaus santuoką internete“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/po-humanistines-santuokos-ceremonijos-beveik-20-000-zmoniu-paliudijo-albino-ir-vitaliaus-santuoka-internete/>

¹⁹⁹ „Vitaliaus ir Albino meilė bus įrašyta į istoriją: Lietuvoje to dar nėra buvę“, tv3.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/gyvenimas/vitaliaus-ir-albino-meile-bus-irasyta-i-istorija-lietuvoje-to-dar-nera-buve-n1372414>

²⁰⁰ „Jūratė Juškaitė. Aš esu mama“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/jurate-juskaite-as-esu-mama/>

²⁰¹ „Prieš metus susituokę Marius ir Martynas: „Visi žmonės turi būti lygūs – nesvarbu, ką jie myli“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/pries-metus-susituoke-marius-ir-martynas-visi-zmones-turi-buti-lygus-nesvarbu-ka-jie-myli/>

²⁰² *Keli pavyzdžiai: 1)* „Panorama“, nufilmuota 2025-06-25, LRT mediateka, reportažas nuo 23:53-27:00, <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000424303/panorama-su-vertimu-i-gestu-k?fbclid=IwY2xjawRIQJlleHRuA2FlbQlzMABicmlkETFHQmpQbHVdMIJUMU9BNmhyc3J0YwZhchBfaWQOMjI>

spaudos konferenciją dėl tos pačios lyties santuokų nepripažinimo²⁰³ bei dalyvavo nacionalinėse konferencijose²⁰⁴. Svarbi išorinės advokacijos kryptis buvo ir bendruomenės telkimas ir kultūrinės, švietėjiškos veiklos. kasmetinis *queer* festivalis „Kreivės“²⁰⁵, audiofestivalis „Banguoja“ su *queer* programa²⁰⁶, ar kiti įvairūs edukaciniai renginiai, tokie kaip „Pride namai“²⁰⁷, kurie kūrė saugias erdves bendruomenei ir prisidėjo prie ilgalaikio visuomenės nuostatų formavimo. Šios iniciatyvos rodo, kad dalis advokacijos buvo orientuota į ilgalaikį socialinį pokytį. Panaši logika atsispindi ir „Baltic Pride“ eitynėse, kurios išlaikė šventės ir protesto dimensijas²⁰⁸. Šie renginiai veikė kaip kolektyvinio matomumo ir simbolinio spaudimo priemonė, ypač kontekste, kai politinė sistema nebuvo linkusi aktyviai spręsti partnerystės klausimą.

Apibendrinant, Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpis pasižymėjo suvaržytu politiniu kontekstu, kuriame partnerystės klausimas iš dalies pasitraukė iš politinės darbotvarkės. Institucinė prieiga buvo suvokiama kaip neefektyvi. Reputacinė rizika buvo vertinama kaip žema, bet nekurianti palankesnių veikimo galimybių ir labiau siejama su politinio proceso stagnacija. Viešoji erdvė išliko prieinama, bet buvo laikoma riboto politinio efektyvumo kanalu. Visgi NVO rinkosi išorinę advokaciją, kuri buvo naudojama dėl ribotos institucinės prieigos ir bendro politinio proceso neveiksmingumo, siekiant išlaikyti klausimo matomumą.

4.4. Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpis (2025.09 m.-2026.01)

Ingos Ruginienės vadovaujamos XX Vyriausybės laikotarpis (2025 rugsėjis-2026 m. sausis) partnerystės klausimu pasižymėjo ryškėjančiais politinio ir institucinio ribojimo bruožais.

[yMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHvW79LuiIvZaBhF7LaMpFPD4iY0Gk7Y3cYb2cCu2jhe7hzeUjP8Ls3epoU0F_aemL8hILf1dzW2FeUpC55JwA](https://manoteises.lt/straipsnis/tarptautiniame-lgbtq-reitinge-lietuva-ir-vel-es-saliu-pabaigoje/)

2) „Tarptautiniame LGBTQ+ reitinge Lietuva ir vėl ES šalių pabaigoje“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/tarptautiniame-lgbtq-reitinge-lietuva-ir-vel-es-saliu-pabaigoje/>

²⁰³ „Balandžio 24 d. – TJA spaudos konferencija – Teisme nauji reikalavimai apginti LGBTQ+ šeimas“, tja.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://tja.lt/2025-04-23-balandzio-24-d-tja-spaudos-konferencija-teisme-nauji-reikalavimai-apginti-lgbtq-seimas.htm>

²⁰⁴ „Tarptautinę žmogaus teisių dieną – 7-asis Nacionalinis žmogaus teisių forumas“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/tarptautine-zmogaus-teisiu-diena-7-asis-nacionalinis-zmogaus-teisiu-forumas/>

²⁰⁵ „12-asis Vilniaus queer festivalis „Kreivės“-jau šią savaitę“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., https://manoteises.lt/straipsnis/12-asis-vilniaus-queer-festivalis-kreives-jau-sia-savaite/?fbclid=IwY2xjawRIP7ZleHRuA2FlbQlXMQBzcnRjBmFwcF9pZBAyMjIwMzIxNzg4MjAwODkyAAEe4yqHr3-2NIUx610LbJKi48ZDSH08XyHcbMTgoK-ltgTERC-KFBRXzkHcCEU_aem_F29LltOsvhHIZtRqIuJ-RQ

²⁰⁶ Lietuvos žmogaus teisių centro įrašas Facebook platformoje, žiūrėta 2026 balandžio 23 d., <https://www.facebook.com/LZTC.LCHR/posts/pfbid02tXdNrRfsVRPF2z3uU3xuXrsJxJgUpZ3U2uU5TztdiGnS7EoLZgedrksfJZfAGG6jl>

²⁰⁷ „Apsilankykite „Pride namuose“ – skelbiama programa“, lgl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/apsilankykite-pride-namuose-skelbiama-programa/>

²⁰⁸ „Sostinėje praūžė „Baltic Pride“: tūkstančiai žmonių reikalavo lygybės“, 15min.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vilniuje-renkasi-baltic-pride-festivalio-eityniu-uz-lygybe-dalyviai-56-2465814>

Vyriausybės pradžia sutapo su situacija, kai politinės institucijos buvo priverstos reaguoti į 2025 m. Konstitucinio Teismo priimtą nutarimą, kuriuo buvo pripažinta valstybės pareiga užtikrinti teisinį tos pačios lyties porų santykių pripažinimą. Nors partnerystės klausimas nebuvo formaliai atmestas, reforma buvo vilkinama, o atsakomybė dėl jos įgyvendinimo stumdoma tarp skirtingų institucijų. Ši prieštarą politinį veikimą atliepia ir interviu duomenys: „prie dabartinės Vyriausybės nu vėl tokia tokia paradoksali, komiška situacija, kai teisingumo ministerija teikia civilinio kodekso pas pataisas, o tuo tarpu teisingumo ministrė sako, kad joms nepritaria.“²⁰⁹

XX Vyriausybės programa neįtvirtino aiškaus įsipareigojimo įteisinti partnerystę ar civilinę sąjungą²¹⁰. Nors yra deklaruojamas dėmesys žmogaus teisėms ir nediskriminavimui, įskaitant ir nusikaltimus prieš LGBTQIA+ asmenis²¹¹, tai nesukūrė aiškaus įsipareigojimo spręsti tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo klausimą. Dėl to partnerystės tema liko neapibrėžta politinėje darbotvarkėje ir nebuvo įtvirtinta kaip prioritetinga reformos kryptis. Po Konstitucinio Teismo nutarimo dalis parlamentarų iniciavo siūlymus riboti partnerystės instituto taikymą ir sustabdyti atitinkamų Civilinio kodekso normų galiojimą. Ši iniciatyva buvo teisinama noru apriboti teismų vaidmenį sprendžiant partnerystės klausimą, tačiau sulaukė kritikos iš Seimo Teisės departamento dėl prieštaravimo Konstitucinio Teismo sprendimui²¹². Vykdomoji valdžia taip pat neprisiėmė aiškos lyderystės įgyvendinant Konstitucinio Teismo nutarimą, atsakomybę skirstė tarp institucijų. Nors Ministrė Pirmininkė pabrėžė, kad partnerystės teisinis suregulavimas negali būti nuolatos atidėliojamas ir turi kilti iš Teisingumo ministerijos²¹³, pastaroji kritiškai vertino Seime registruotus partnerystės projektus, teigiant, kad siūlomas reguliavimas yra pernelyg artimas santuokai ir neatitinka teisingumo ministrės ar dalies visuomenės lūkesčių²¹⁴. Vienu metu premjerė viešai kėlė galimybę projektą teikti per parlamentinį kanalą, taip faktiškai perleisdama iniciatyvą kitoms

²⁰⁹ Interviu Nr. 6: Seimo kontrolierių įstaiga, interviu su autore, 2026 m. balandžio 10 d.

²¹⁰ ELTA, „I. Ruginienės Vyriausybės programoje nėra įsipareigojimo dėl partnerystės“, Lrytas, 2025 m. rugsėjo 9 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/09/09/news/i-ruginienes-vyriausybes-programoje-nera-isipareigojimo-del-partnerystes-39445232>

²¹¹ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimas Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, e-Seimas, 2025 m. rugsėjo 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/24290d0099f611f0bb51b0620d4bdb93>

²¹² ELTA, „TTK: siūlymas atidėti partnerystės instituto įsigaliojimą prieštarauja Konstitucijai“, Lrytas, 2025 m. birželio 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/06/25/news/ttk-siulymas-atideti-partnerystes-instituto-isigaliojima-priestarauja-konstitucijai-38426336>

²¹³ Liudmila Petrakova, „I. Ruginienė: jeigu teisingumo ministrė neteiks įstatymo projekto dėl partnerystės, tai bus pateikta kitaip“, Lrytas, 2025 m. spalio 9 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/10/09/news/i-ruginiene-jeigu-teisingumo-ministre-neteiks-istatymo-projekto-del-partnerystes-tai-bus-pateikta-kitaip-39834011>

²¹⁴ Gytis Pankūnas; Liudmila Petrakova (ELTA), „Tamašunienė nepritaria partnerystės pataisoms: neatitinka mano ir daugelio žmonių nuomonės“, LRT, 2025 m. lapkričio 4 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2735307/tamasuniene-nepitaria-partnerystes-pataisoms-neatitinka-mano-ir-daugelio-zmoniu-nuomones>

institucijoms²¹⁵. Taip pat viešojoje erdvėje periodiškai pasirodydavo užuominų apie galimus teisėkūros veiksmus, bet jie buvo nukeliami į ateitį²¹⁶. Tokia praktika rodo sprendimų atidėliojimą, kai reforma nėra atmetama, bet yra nėra nuosekliai įgyvendinama.

Šis laikotarpis neatitinka priešiško politinio konteksto aprašyto teorijoje, nes visa valdžia nereiškė tiesioginės opozicijos partnerystės klausimui ir formaliai jo neišstūmė iš darbotvarkės. Tačiau šiame laikotarpyje reforma buvo vilkinama, institucijos neprisiėmė aiškios atsakomybės spręsti klausimą ir nebuvo matoma aiški politinė lyderystė. Skirtingai nei Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpiu, kai buvo matomas politinis pasyvumas ir atsargi laikysena partnerystės klausimu, Ingos Ruginienės Vyriausybės metu jau buvo matomas nuoseklus reformos vilkinimas ir institucijų vengimas prisiimti atsakomybę už klausimo sprendimą. Tai kūrė politiškai nepalankų ir instituciškai ribojantį kontekstą.

4.4.1. Suvokiama institucinė prieiga (Z1)

Šiuo laikotarpiu suvokiama institucinė prieiga buvo vertinama kaip formaliai egzistuojanti, bet neefektyvi. Interviu duomenys rodo, kad prieiga prie sprendimų priėmėjų buvo vertinama kaip galima, bet ne kaip galinti padėti siekti politinių tikslų. Dėl to institucinė prieiga NVO atstovų vertinama kaip simbolinio pobūdžio. Vienas iš tokio vertinimo veiksnių yra politinės koalicijos sudėtis. Dalis informantų pabrėžė, kad valdančiojoje daugumoje dalyvaujant konservatyviems partneriams, žmogaus teisių klausimų svarstymas buvo ribotas („Kadangi mes turim ne tikrai socialdemokratus, bet ir kitus visiškai konservatyvius koalicijos partnerius, tai čia turbūt net ir neverta tikėtis, kad kokie nors klausimai, susiję su žmogaus teisėmis, arba bus lengvai priimami, arba bus išviso priimami.²¹⁷“). Tai tik įrodo, kad prieiga vertinama ne tik pagal formalius kanalus bet ir pagal realias politines galimybes juos išnaudoti. Kitas vertinimo veiksnys buvo neaiškumas dėl pačių kontaktų. Dalis informantų pabrėžė, kad ne visada buvo aišku, į ką kreiptis („dabar tai jaučiu, kad nebūtinai net yra aišku į ką reikėtų kreiptis norint gauti kažkokį atsakymą²¹⁸“), o tai jų teigimu apsunkino bandymus veikti per institucijas. Toks neapibrėžtumas galėjo būti susijęs ir su tuo, kad tai buvo palyginti naujos Vyriausybės laikotarpis, kuriame ryšiai ir veikimo kanalai dar nebuvo nusistovėję. Visgi šį suvokimą stiprina neigiamos kai kurių institucijų ar jų atstovų pozicijos, kurios iš anksto įspėjo apie dialogo beprasmiškumą („Aš iš tikrųjų net kartais pagalvoju, kad net ir

²¹⁵ Liudmila Petrakova, „I. Ruginienė: jeigu teisingumo ministrė neteiks įstatymo projekto dėl partnerystės, tai bus pateikta kitaip“

²¹⁶ Liudmila Petrakova (ELTA), „Šedvydis: prie diskusijų dėl partnerystės klausimo Seimas sugrįš pavasario sesijoje“, Delfi, 2025 m. gruodžio 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.delfi.lt/naujienos/politika/sedvydis-prie-diskusiju-del-partnerystes-klausimo-seimas-sugris-pavasario-sesijoje-120190941>

²¹⁷ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

²¹⁸ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

nenorėčiau kreiptis, nes tu žinai, kad tu neturi jokių prošvaisčių²¹⁹“). Net ir tais atvejais, kai pavykdavo susitikti, nevyriausybinės organizacijos pokalbius vertino kaip paviršutiniškus. Informantai minėjo, kad kreipimasis į institucijas neretai baigdavosi formaliais atsakymais („yra tam tikrų kreipimųsi į tas pačias institucijas iš kurių gaunam tokius paviršinius atsakymus, kad nieko nebus daroma ir kam daryti dabar²²⁰“), kas rodė, kad dialogas nebuvo matomas kaip turintis realų poveikį. Galima teigti, kad bendravimas su institucijomis buvo matomas kaip formaliai prieinamas, bet neprasmingas, neturintis realaus poveikio politikai.

Nepaisant riboto efektyvumo, organizacijos vis tiek matė tam tikrus politinio atvirumo ženklus. Informantai minėjo premjerės komunikaciją ir susitikimus su bendruomenės atstovais („Vėlgi svarbu tai, kad ministrė pirmininkė aiškiai komunikuoja palaikymą, partnerystės projektui. <...> tai yra pakankamai svarbus simbolinis, politinis veiksmas ta, palaikanti komunikacija²²¹“). Tačiau tai nebuvo palydima konkrečių politinių sprendimų. Nors premjerės lygmenyje buvo juntamas palaikymas, ministrų kabinetas buvo suvokiamas kaip nevienodas ir ne visada palankus („galbūt ir jaučiamas premjerės, sakykim, supratimas šitos temos, bet ministrų kabinetas, kas yra Vyriausybės dedamoji, yra toks, koks yra.²²²“). Tai tarsi rodo, kad suvokiamas politinis temos palaikymas ir prieiga priklausė nuo konkrečių ministerijų ir jų pozicijų.

Tad institucinė prieiga buvo vertinama kaip formaliai egzistuojanti, bet praktiškai neveiksminga. Prieiga buvo labiau simbolinė, nevedanti link konkrečių susitarimų.

4.4.2. Suvokiama reputacinė rizika (Z2)

Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpiu NVO reputacinę riziką, susijusią su LGBTQIA+ klausimu, vertino kaip padidėjusią, tačiau kitaip nei ankstesniais laikotarpiais. Informantai rečiau kalbėjo apie tiesioginį puolimą ar atvirą konfliktą, labiau pabrėžė bendrą nesaugumo jausmą. Reputacinė rizika šiuo laikotarpiu buvo siejama su abejonėmis ar apskritai verta veikti. Dalis informantų pabrėžė, kad organizacijos vis susidurdavo su neigiamu visuomenės vertinimu („Manau, kad dalyje visuomenės mes tikrai turim labai neigiamą vaizdą ir būtent dėl šito klausimo²²³“, „jaučiasi ypatingai tarp organizacijų dirbančių žmogaus teisių srityje, man atrodo, yra jausmas, kad tuoj galimai mes tapsim tais užsienio agentais²²⁴“), kas skatino atsargumą viešai veikiant. Šis neigiamas vertinimas buvo siejamas su politiniu diskursu, kai tam tikri klausimai viešai perinterpretuojami ir

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Ibid.

²²¹ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

²²² Ibid.

²²³ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

²²⁴ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

naudojami visuomenės priešpriešai kurti („Ir kiekvieną tokį įstatymą jie paverčia apie tai, kaip priešinti visuomenę“²²⁵). Kadangi dėl Konstitucinio Teismo sprendimo partnerystės klausimas bent iš dalies grįžo į politinį lauką, tai stiprina jausmą, kad viešas, aktyvus veikimas siekiant tos pačios lyties partnerystės pripažinimo gali sulaukti platesnės neigiamos reakcijos. Kitas svarbiausias veiksnys vertinant aukštą reputacinę riziką buvo suvokiamas rezultato pasiekiamumas. Reputacinė rizika buvo glaudžiai susijusi su suvokimu, kad pastangos neduos rezultatų. Rizika buvo vertinama ne viena, bet kartu su tikėtina veikimo nauda. Jei politinio sprendimo tikimybė yra matoma kaip maža, organizacijos nesijaučia, kad yra prasminga rizikuoti. Tai aiškiai matyti tame, kaip organizacijos reflektavo apie atsisakymą imtis tam tikrų veiklų („mes net neteikėm savo rašto, kažkokios esmingesnės pozicijos. Nes iš esmės šitas darbas, jis neturi prasmės, tai yra tiesiog laiko, nu iš esmės laiko gaišinimas būtų“²²⁶). Dalis organizacijų sąmoningai vertino politinio sprendimo tikimybę („Įvyko pasiskaičiavimas koalicijos viduje, supratom, kokie yra skaičiai ir tiesiog nu tai yra politinis reikimas. Neturi jokios prasmės iš esmės. Jeigu siekiamas tikslas yra sprendimas politinis, tada tai neturi jokios prasmės“²²⁷) ir anksčiau naudotos advokacijos formos informantams pasirodė nevertos pastangų. Šis suvokimas turėjo ir platesnių pasekmių nevyriausybinių organizacijų veikimui. Maža tikimybė pasiekti politinį rezultatą mažino ne tik individualią motyvaciją, bet ir galimybes išlaikyti platesnį įsitraukimą. Dalis informantų pabrėžė, kad sunku sulaukti palaikymo, kai nėra tikėjimo, kad rezultatas bus pasiektas („kad iškiltų kažkoks masinis judėjimas, palaikymas čia reikia daugiau entuziazmo kad būtų.“²²⁸).

Tad reputacinė rizika buvo matoma kaip padidėjusi dėl temos grįžimo į politinį lauką ir dėl to, kad partnerystės klausimas buvo naudojamas specialiai priešpriešai visuomenėje kurti. Aukšta suvokiama reputacinė rizika veikė kartu su nematoma galimybe pasiekti politinių tikslų ir tai demotyvavo nevyriausybines organizacijas veikti.

4.4.3. Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3)

Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpiu galimybės veikti viešojoje erdvėje buvo suvokiamas kaip egzistuojančios, bet ne visada naudingos. Nors viešojo erdvė išliko prieinama, organizacijos ne visada matė tai kaip efektyviausią būdą daryti politinį poveikį, o kai kuriais atvejais viešojo erdvė netgi buvo vertinama kaip galinti pakenkti. Tokios interpretacijos viena iš priežasčių, visai kaip ir prieš tai buvusiame politiniame laikotarpyje, buvo suvokimas, kad viešosios diskusijos apie

²²⁵ Ibid.

²²⁶ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

²²⁷ Ibid.

²²⁸ Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, interviu su autore, 2026 m. kovo 3 d.

LGBTQIA+ klausimus priklauso nuo politinės darbotvarkės. Dalis informantų teigė, kad apskritai viešoji erdvė suaktyvėja tada, kai Seime yra svarstomi su LGBTQIA+ teisėmis susiję klausimai ir tada neretai socialiniai tinklai tampa politinės priešpriešos arena („socialiniai tinklai tapo labai stipriu įrankiu priešinti visuomenę ir dėl to dabar man atrodo eina tokiais kalneliais. Jeigu Seime nėra jokių įstatymų susijusių su Stambulo konvencija, su partneryste, su galų gale... su dabartiniu reprodukcinio įstatymu dėl pagalbinio apvaisinimo, jeigu šitos temos.. jų nėra, tai tu gali dirbti ramiai, žmonės apie tai nekalba, vyksta ramus darbas²²⁹“). Organizacijų atstovai viešąją erdvę šiuo metu matė kaip politiškai jautrią, lengvai poliarizuojamą aplinką. Dalis organizacijų atstovų nematydami kaip aktyvus dalyvavimas viešojoje erdvėje galėtų paveikti politinius sprendimus, pradėjo abejoti viešosios advokacijos nauda. Kai kuriais atvejais viešoji erdvė pradėta vertinti kaip mažai efektyvi ar net žalinga („Jeigu siekiamas tikslas yra sprendimas politinis, tada tai neturi jokios prasmės, jeigu kažkokie kiti tikslai būtų, na tarkime klausimo viešinimas, aštrinimas, bet šiuo metu manau, kad tai būtų netgi kontrproduktivu, nes iš esmės geopolitinė situacija, saugumo klausimai dominuoja ir balsų daugumos Seime civilinio kodekso pataisoms nėra.²³⁰“), todėl organizacijų atstovai pradėjo abejoti, ar viešoji erdvė šiuo laikotarpiu bendrai sudaro sąlygas prasmingai kelti LGBTQIA+ klausimus.

Tad viešoji erdvė šiuo laikotarpiu buvo vertinama kaip ribotai veiksminga siekiant tos pačios lyties partnerystės įteisinimo. Nors viešoji komunikacija išliko galima, organizacijos abejojo ar per šį poveikio kanalą yra įmanoma pasiekti politinių tikslų ir vis dažniau viešąją erdvę siejo su konfliktais ir poliarizacija.

4.4.4. Dominuojanti strategija (Y)

Ingos Ruginienės laikotarpiu dominuojančia NVO strategija tapo strateginis bylinėjimasis. Strateginis bylinėjimasis yra teisinė strategija, kuria per konkrečių bylų sprendimus yra siekiama platesnių politinių, socialinių ar teisinių pokyčių. Per šią veiklą yra siekiama atkreipti dėmesį į sisteminės problemas, teisės aktų spragas ar bendrai nepakankamą teisių apsaugą²³¹. Empiriniai duomenys rodo, kad šiuo laikotarpiu LGBTQIA+ teisių lauke veikiančios nevyriausybines organizacijos matė vis mažiau prasmės iki tol naudotose vidinėje ar išorinėje advokacijose ir rinkosi veikti teisiniu keliu. Tokį pasirinkimą galima sieti su keliais aspektais. Pirmiausia, su suvokimu, kad politinis procesas yra neefektyvus, o sprendimų priėmimas yra įstrigęs („vaikytis ten kažkoks politinio sprendimo, kurio dabar tikrai neįmanoma, tai yra tiesiog, man atrodo, laiko gaišimas, resursų

²²⁹ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

²³⁰ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

²³¹ „Strategic litigation“, European Center for Constitutional and Human Rights, žiūrėta 2026 balandžio 15 d., <https://www.ecchr.eu/en/glossary/strategic-litigation/>

taškymas, o mes jų neturim²³²). Kartu, Konstitucinio Teismo sprendimas suteikė naują reikšmingą instrumentą, leidžiantį toliau judėti net ir tada, kai politinis laukas yra matomas kaip nepalankus tos pačios lyties partnerystei pasiekti („Mes turime Konstitucinio Teismo sprendimą, tai mes turim jau na labai didelį teisinį įrankį su kuo galima dirbti²³³“). Dėl to strateginis bylinėjimasis pradėtas suvokti kaip reikšminga advokacijos priemonė. Dalis informantų aiškiai įvardino, kad būtent nauji teisiniai instrumentai šiuo metu tapo pagrindine veikla siekiant partnerystės įstatymo („Mes organizuojame kai kuriuos bylinėjimus ir kai kurias strategines bylas. Tai manau, kad dabar ta strategija toliau ir bus²³⁴“, „Tiesiog dabar yra tokia situacija, kai pagrindinė advokacija galbūt yra susijusi su partnerystės klausimu, bet čia yra dėl vat būtent šitų naujų teisinių instrumentų, kuriuos mes naudojame²³⁵“). Teisinis kelias šiuo atveju kartu palaiko ir paties klausimo matomumą viešojoje erdvėje, nes bylinėjimasis generuoja žiniasklaidos dėmesį ir išlaiko partnerystės klausimą aktualų („Mes turime registruojamas teismo keliu partnerystes ir tai tą poreikį irgi sužadina, nes sužadina ir dėmesį šitam klausimui, nes, žinoma, žurnalistams aktualu kiek tų bylų, kaip vyksta, kokios dar nusimato²³⁶“). Strateginis bylinėjimasis taip pat pasižymi tuo, kad leidžia pasiekti apčiuopiamų rezultatų. Teismai šiuo atveju sprendžia klausimus, kurių politinė valdžia nesiima. Nors tokie sprendimai nesukuria nuoseklios teisinės sistemos, galinčios užtikrinti partnerystės pripažinimą visiems, jie leidžia individualiems asmenims pasiekti savo santykių teisinį pripažinimą ir kartu formuoja teisinius precedentes, kurie gali būti naudojami tolesnėse bylose²³⁷. Tai atspindi ir vieno iš informantų nuomonė: „strateginio bylinėjimosi dėka turime šitą galimybę sudaryti partnerystės teismo keliu. Ar tai yra sprendimas ilgalaikis? Žinoma, ne, bet tai yra jau apčiuopiamas rezultatas ir tiesiog, galbūt tam tikra prasme, ir motyvacija žmonėms eiti šituo keliu²³⁸“. Kartu empiriniai duomenys rodo, kad strateginis bylinėjimasis reiškėsi dviem kryptimis. Pirma, strateginis bylinėjimasis reiškėsi tarptautiniu lygmeniu per bylas Europos Žmogaus Teisių Teisme²³⁹. Tokiais atvejais NVO ir pareiškėjai siekia, kad tarptautinės teisminės institucijos sukurtų spaudimą Lietuvos valstybei ir įpareigotų ją keisti praktiką. Antroji kryptis yra strateginis bylinėjimasis nacionaliniu

²³² Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

²³³ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

²³⁴ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

²³⁵ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

²³⁶ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

²³⁷ „Partnerystės klausimas Lietuvoje: kai teismai tampa vienintele apsauga, o delsimą apmoka visi“, jarmo.net, žiūrėta 2026 m. balandžio 15 d., https://www.jarmo.net/2025/12/partnerystes-klausimas-lietuvoje-kai.html?fbclid=IwY2xjawRMXIFleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFIOWF5ejZoRHNYUTZvSW9Cc3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHr8hqfketCioaEeXgSNGdxKs5uGKHSAkhuNbkvbxmAi4HFGylhEza5wzxno_aem_XqNzl1kzM48yaUbrqh6NHOQ

²³⁸ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

²³⁹ „EŽTT nagrinės dvi bylas dėl tos pačios lyties porų santykių teisinio nepripažinimo Lietuvoje“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, žiūrėta 2026 balandžio 15 d., <https://tm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/atstovavimas-eztt/naujienos/eztt-nagrines-dvi-bylas-del-tos-pacios-lyties-poru-santykiu-teisinio-nepripazinimo-lietuvoje/>

lygmeniu. Šiuo atveju teismai tampa alternatyviu teisių gynimo kanalu, kai politinis procesas matomas kaip neveikiantis. Vis dėlto empiriniai duomenys rodo, kad klasikinė Keck ir Sikkink aprašyta bumerango strategija šiame tyrime nepasireiškė kaip dominuojanti NVO veikimo forma. Organizacijos šiuo laikotarpiu nelabai rėmėsi išoriniu politiniu spaudimu taip, kaip tai yra aprašyta teorinėje dalyje. Vietoje to empirinėje dalyje išryškėjo strateginis bylinėjimasis. Nevyriausybinių organizacijų, norėdamos apeiti politinio proceso ribotumus ir gavusios naują advokacinį instrumentą, rinkosi kelią rezultato siekti per teismus. Nors galima matyti ir panašumų tarp bumerango strategijos ir strateginio bylinėjimosi, nes abi advokacinės veiklos dažniausiai pasitelkiamos uždaresniuose politiniuose kontekstuose ir siekia daryti spaudimą sprendimų priėmėjams per išorinius veikėjus ar alternatyvius poveikio kanalus.

Apibendrinant, Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpis pasižymėjo ryškėjančiais politinio ir institucinio ribojimo bruožais LGBTQIA+ teisių srityje. Nors šis laikotarpis neatitinka teorinėje dalyje aprašyto priešiško politinio konteksto, vis tiek reforma buvo vilkinama, nepriimta, nebuvo matomos politinės lyderystės šiam klausimui spręsti. Nevyriausybinių organizacijų institucinę prieigą suvokė kaip formaliai egzistuojančią, bet neveiksmingą. Reputacinė rizika buvo vertinama kaip didelė ir, dėl nematomų galimybių pasiekti politinių sprendimų, demotyvuojanti veikti. Viešojo erdvė, nors ir išliko prieinama, nebuvo suvokiama kaip efektyvi politiniam poveikiui daryti, o kartais net ir vertinama kaip kontrproduktyvi. Šie suvokimo mechanizmai rodo, kad organizacijos visiškai nematė galimybės ir prasmės veikti iki tol įprastais advokacijos būdais ir kaip pagrindinę strategiją pasirinko strateginį bylinėjimąsi. Tarptautinis bylinėjimasis turi panašumų su bumerango strategija, nes spaudimas yra kuriamas per tarptautines teisines institucijas. Tačiau dėl to, kad strateginis bylinėjimasis šiuo atveju pasireiškia ir nacionaliniu lygmeniu, verta kalbėti apie visai atskirą strategiją. Tad šis atvejis rodo, kad politiškai ribojančiuose kontekstuose NVO gali remtis ne tik bumerango strategija, bet ir strateginiu bylinėjimusi.

4.5. Analizė tarp atvejų

Analizės tarp atvejų skyriuje siekiama įvertinti, ar politinio konteksto (X) kaita skirtingais laikotarpiais yra susijusi su nevyriausybinių organizacijų strateginių pasirinkimų (Y) kaita taip, kaip tikėtasi pagal teoriją. Remiantis panašiausių sistemų dizaino (angl. *most similar system design*) logika²⁴⁰, nagrinėjami laikotarpiai yra panašūs daugeliu aspektų, todėl pagrindinė variacija tarp atvejų siejama su politinio konteksto pobūdžiu. Visgi empirinė analizė parodė, kad politiniai kontekstai

²⁴⁰ „Comparative Research Methods (Most Similar, Most Different Systems Design)“, Business case studies, žiūrėta 2026 m. kovo 15 d., <https://businesscasestudies.co.uk/comparative-research-methods-most-similar-most-different-systems-design/>

idealiai neatitinka teorijos tipologijos ir vienas nuo kito skiriasi ne taip ryškiai. Dauguma tyrime nagrinėjamų laikotarpių pasižymi panašiomis savybėmis: ribotu politiniu įsipareigojimu, fragmentuota parlamentine parama ir nestabiliomis reformos galimybėmis. Dėl to galima teigti, kad empiriškai šie kontekstai nėra griežtai skirtingi, o veikiau panašūs. Net ir tie laikotarpiai, kurie pagal teorinę prielaidą turėtų būti suvaržyti ar atviri, realybėje išlieka vidutiniškai riboti. Tai rodo skirtumą tarp teorinio modelio ir empirinių duomenų. Tačiau šis skirtumas nereiškia, kad politinio konteksto tipologija nėra naudinga. Nors empirikoje skirtumai tarp laikotarpių nėra tokie ryškūs, jie vis tiek išlieka pakankamai aiškūs ir teoriškai prasmingi, kad būtų galima analitiškai atskirti skirtingus politinio konteksto tipus ir su jais siejamas NVO strategijas.

Nepaisant to, tarp atvejų analizė atskleidžia nuoseklias sąsajas tarp politinio konteksto ir nevyriausybinių organizacijų pasirenkamų strategijų. Kuo politinis kontekstas yra atviresnis, tuo labiau organizacijos yra linkusios rinktis vidinę advokaciją. Tai atitinka teorinę prielaidą, kad didesnis institucinės prieigos lygis didina paskatas veikti per tiesioginius politinio poveikio kanalus. Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpiu partnerystės klausimas buvo realiai svarstomas, egzistavo teisėkūros iniciatyvos, dalis politikų aktyviai palaikė reformą. Tokiomis sąlygomis vidinė advokacija tampa racionalia strategija, nes leidžia tiesiogiai dirbti su sprendimų priėmėjais ir siekti konkretaus politinio rezultato. Kartu empiriniai duomenys rodo ir tai, kad atsiradus palankesnėms politinėms sąlygoms, organizacijos pradeda aktyviau veikti ir derinti skirtingas strategijas, siekdamos padidinti advokacijos sėkmę. Kitos strategijos veikė kaip papildančios vidinę advokaciją, jos padėjo stiprinti nevyriausybinių organizacijų viešą poziciją, kurti palaikymą ar išlaikyti klausimą viešojoje darbotvarkėje. Visgi pagrindinis organizacijų dėmesys buvo sutelktas į vidinę advokaciją.

Ribotuose ir suvaržytuose politiniuose kontekstuose dominavo išorinė advokacija. Sauliaus Skvernelio ir Gintauto Palucko Vyriausybių laikotarpiais partnerystės klausimui spręsti trūko vykdomosios valdžios lyderystės, vyravo nuosaiki ir atsargi politinė retorika, reforma liko „nustumta“ į šalį. Tokiuose politiniuose kontekstuose NVO rinkosi veikti per išorinę advokaciją, siekdamos didinti klausimo matomumą ir įtraukti jį į politinę darbotvarkę. Nors šie laikotarpiai teoriškai klasifikuojami kaip skirtingi politinio konteksto tipai, empiriškai juose dominuoja ta pati strategija. Abiem laikotarpiais politinio proceso ribotumas ir vykdomosios valdžios pasyvumas sukuria panašias sąlygas rinktis išorinę advokaciją. Nevyriausybinių organizacijų naudojama išorinė advokacija veikia kaip ilgalaikė strategija, orientuota į visuomenės nuostatų keitimą ir klausimo matomumo didinimą. Kai nėra galimybės pasiekti sprendimus per institucinius kanalus tiesiogiai, dėmesys nukreipiamas į plačiąją visuomenę.

Galiausiai politiškai nepalankiame, instituciškai ribojančiame laikotarpyje išryškėja NVO veikimas per strateginį bylinėjimąsi. Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpiu politinis procesas pasižymėjo neveiksnumu ir sprendimų vilkinimu. Nors šis laikotarpis pilnai neatitinka teorijoje apibrėžto priešiško politinio konteksto, bet šiuo metu reforma buvo vilkinama, trūko aiškos politinės lyderystės, atsakomybė dėl klausimo buvo stumdoma tarp institucijų. Tokiame kontekste buvo stebima nevyriausybinių organizacijų strateginė kaita link uždaresniems politiniams kontekstams būdingų veikimo strategijų. Tokį strateginį pasirinkimą taip pat paaiškina atsiradusi veiksminga galimybė eiti teisiniu keliu. Anksčiau priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas suteikė naują kelią NVO siekti partnerystės pripažinimo ne per įprastas advokacijos formas, o teisinėmis priemonėmis. Tai sukūrė situaciją, kai politiškai ribojantis kontekstas derinamas su teisiniu atvirumu. Tokiomis sąlygomis strateginis bylinėjimasis tampa būdu apeiti politinį neveiksnumą ir siekti pokyčių alternatyviais keliais. Tai atliepia ir interviu duomenys, informantai pabrėžia, kad strateginis bylinėjimasis „nulemia apskritai, kad įmanoma kažką padaryti. <...> bet jis jau sukuria precedentą ir vėlgi daro spaudimą, pasako, kad žiūrėkite, čia nėra ilgalaikė išeitis ir reikia imtis tokių aiškių politinių sprendimų, kurie išspręs šituos klausimus²⁴¹“. Akademiniėje literatūroje strateginis bylinėjimasis vis dažniau pripažįstamas kaip viena iš nevyriausybinių organizacijų naudojamų strategijų politiniams ir teisiniams pokyčiams pasiekti. Strateginis bylinėjimasis dažniausiai naudojamas tada, kai organizacijos mato ribotas galimybes pasiekti tikslų per nacionalinius politinius kanalus. Tokiose situacijose teismai tampa galimybe apeiti nepalankius ar uždarus politinius kontekstus. Ypač Europos Sąjungos teisės kontekste strateginis bylinėjimasis suteikia mažumų grupėms papildomas erdves ginti savo interesus²⁴². Tad empirinė analizė rodo, kad politiškai ribojančiuose kontekstuose nevyriausybinių organizacijų gali remtis ne tik bumerango strategija, bet ir strateginiu bylinėjimusi. Tyrime matoma, kad strateginis bylinėjimasis tampa svarbia strategija tada, kai politinis kontekstas tampa instituciškai ribojančiu, bet tuo pat metu yra galimybės pasiekti tikslų per teisine institucijas. Tokiu būdu strateginis bylinėjimasis šiame tyrime išryškėja kaip atskira strategija, kuri nebuvo pakankamai išplėtotą teorinėje dalyje naudotoje akademiniėje literatūroje.

Teorinėje dalyje strateginis bendradarbiavimas buvo įvardinamas kaip viena iš galimų nevyriausybinių organizacijų strategijų, kuri turėtų pasireikšti selektyviame politiniame kontekste, kai veikimas pavieniui tampa neefektyvus. Vis dėlto empiriniai duomenys rodo, kad šiame tyrime strateginis bendradarbiavimas nepasireiškia kaip dominuojanti strategija konkrečiais laikotarpiais ir nėra aiškiai susieta su vienu politinio konteksto tipu. Strateginis bendradarbiavimas kažkiek

²⁴¹ Interviu Nr. 6: Seimo kontrolierių įstaiga, interviu su autore, 2026 m. balandžio 10 d.

²⁴² Hofmann, Andreas. "Who Does and Who Does Not Engage in Strategic Litigation in European Law?." *German Law Journal* 25.6 (2024): 860.

pasireiškė visų laikotarpių metu, nepriklausomai nuo politinio konteksto pobūdžio. Tai rodo, kad strateginis bendradarbiavimas empirikoje veikia kitaip, nei dažniausiai numatoma teorinėje literatūroje apie NVO strategijas ir politinį kontekstą. Organizacijos bendradarbiauja ir palankiuose²⁴³, ir ribotuose²⁴⁴ kontekstuose. Politiškai ribotuose kontekstuose bendradarbiavimas įgauna tarpusavio palaikymo, solidarumo funkciją. Informantai teigia, kad tokiomis sąlygomis „buvo jaučiamas toksai didelis organizacijų pasivienijimas bent jau dėl kažkokių tai viešų pareiškimų, ėjimų²⁴⁵“, nes stiprėja suvokimas, kad „po vieną mūsų gali nelikti²⁴⁶“ ir atsiranda poreikis vieniems kitus palaikyti. Taip pat bendradarbiavimas tampa emocinio palaikymo būdu („ieškodavome pritarimo mūsų organizacijose, mūsų draugų organizacijose <...> kažkokio emocinio užtarimo, palaikymo socialiniuose tinkluose²⁴⁷“). Tuo tarpu palankiame politiniame kontekste bendradarbiavimas įgauna platesnę tinklaveikos kūrimo formą. Interviu duomenys rodo, kad tokiu laikotarpiu „atsirado daug sąjungininkų²⁴⁸“, prie iniciatyvų prisijungė įvairios, ne tik žmogaus teisių srityje veikiančios organizacijos („Prisijungė prie to ir ten nereikėjo vaikščioti, įtikinėti, skambinėti, verkėti, prašyti. <...> Ten buvo gana daug tų organizacijų.²⁴⁹“). Interviu duomenys taip pat patvirtino, kad bendradarbiavimas yra plačiai naudojama strategija, apimanti įvairias veikimo formas. Organizacijos bendradarbiauja ir tarptautiniu lygmeniu²⁵⁰, kurdamos platesnius tinklus („nevyriausybines organizacijas kuo toliau, tuo labiau gal bando sukurti tokį bendrą tinklą. Mes bendradarbiaujame su tikrai daugeliu iš jų, bet kartais taip gali būti konsultaciniai klausimai, kartais tai gali būti bendri renginiai, idėjos, pasitarimai²⁵¹“). Visgi nei viename laikotarpyje šiame darbe strateginis bendradarbiavimas nepasireiškė kaip dominuojanti, nuo konkretaus politinio laikotarpio priklausanti strategija. Strateginis bendradarbiavimas veikė kaip šalia esanti, papildanti advokacinė veikla.

Apibendrinant, analizė tarp atvejų rodo, kad politinio konteksto kaita yra susijusi su LGBTQIA+ teises atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų pasirinktų strategijų kaita siekiant tos

²⁴³ „ŽTOK palaiko Europos Sąjungos LGBTQI strategiją, ragina šalies institucijas įgyvendinti ją ir Lietuvoje“, ztok.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., https://ztok.lt/ztok_naujienos/ztok-palaiko-europos-sajungos-lgbtqi-strategija-ragina-salies-institucijas-igyvendinti-ja-ir-lietuvoje/

²⁴⁴ „ŽTOK išreiškė susirūpinimą dėl Teisingumo ministerijos veiklos krypties ir viešosios komunikacijos žmogaus teisių srityje“, ztok.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., https://ztok.lt/ztok_naujienos/ztok-isreiske-susirupinima-del-teisingumo-ministerijos-veiklos-krypties-ir-viesosios-komunikacijos-zmogaus-teisiu-srityje/

²⁴⁵ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

²⁴⁶ Ibid.

²⁴⁷ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

²⁴⁸ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

²⁴⁹ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

²⁵⁰ „LGL atstovė dalyvavo „INACH“ metiniame narių susitikime ir metinėje konferencijoje“, lgl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/lgl-atstove-dalyvavo-inach-metiniame-nariu-susitikime-ir-metineje-konferencijoje/>

²⁵¹ Interviu Nr. 3: Lietuvos įvairovės chartija, interviu su autore, 2026 m. kovo 4 d.

pačios lyties porų teisinio pripažinimo. Tačiau ši schema nėra pakankama. Nagrinėjami politiniai kontekstai empiriškai išliko panašūs, todėl vien jų tipologija negali iki galo paaiškinti, kodėl strategijos taip aiškiai skiriasi. Būtent čia išryškėja tarpinių kintamųjų svarba. Tai rodo, kad nevyriausybinių organizacijų strategijos nėra vien struktūriškai determinuotos, jos priklauso ir nuo to, kaip NVO interpretuoja politinį kontekstą ir vertina savo galimybes veikti. Dėl to siekiant pilnai paaiškinti strateginius pasirinkimus, būtina pereiti prie vidinės atvejo analizės ir nagrinėti, kaip politinis kontekstas per organizacijų suvokimo mechanizmus (Z1-Z3) formuoja strateginius pasirinkimus.

4.6. Vidinė atvejų analizė

Šiame skyriuje siekiama įvertinti, ar analizėje tarp atvejų nustatomas ryšys tarp politinio konteksto (X) ir nevyriausybinių organizacijų pasirinktų strategijų (Y) gali būti paaiškinamas per teorinėje dalyje, remiantis teorine sinteze, numatytus tarpinius suvokimo mechanizmus (Z1-Z3): suvokiamą institucinę prieigą, reputacinę riziką ir galimybes veikti viešojoje erdvėje. Taip pat vertinama, kiek empiriniai duomenys atitinka numatytą priežastinį mechanizmą ir kuriose vietose teorinis modelis reikalauja patikslinimo.

4.6.1. „Lanko“ testas

Pirmiausia reikia pažvelgti į „lanko“ testą (angl. *Hoop Test*), kuriuo tikrinama, ar empiriniuose duomenyse aptinkami teorijoje numatyti tarpiniai kintamieji ir jų sąsajos su nevyriausybinių organizacijų pasirinktomis strategijomis. Empirinė analizė rodo, kad visi trys tarpiniai suvokimo kintamieji yra identifikuojami visais analizuojamais laikotarpiais. Tačiau jų reikšmė ir poveikis strategijoms skiriasi. Suvokiama institutinė prieiga (Z1) pasirodo kaip stipriausias ir nuosekliausias mechanizmas. Skirtingais laikotarpiais šis suvokimas kinta nuo riboto ir mažai reikšmingo (S. Skvernelio ir G. Palucko Vyriausybės laikotarpiai) iki atviro ir efektyvaus (I. Šimonytės Vyriausybės laikotarpis) ar simboliškai atviro, bet neveiksmingo (I. Ruginienės Vyriausybės laikotarpis). Šie skirtumai gali būti tiesiogiai siejami su organizacijų pasirenkamomis strategijomis, nes suvokiama institutinė prieiga lemia, ar organizacijos renkasi veikti per vidinės advokacijos kanalus, ar ieško alternatyvių poveikio kelių.

Suvokiama reputacinė rizika (Z2) taip pat aiškiai matoma organizacijų pasakojimuose, bet šio kintamojo poveikis strategijoms nėra toks tiesioginis kaip numatyta teoriniame modelyje. Teoriškai daroma prielaida, kad didėjantis rizikos jausmas turėtų skatinti rinktis labiau į išorę orientuotus, alternatyvius poveikio kanalus, bet empiriniai duomenys rodo sudėtingesnę dinamiką. Pirmiausia, rizikos jausmas bendrai yra siejamas su LGBTQIA+ teisių advokacija Lietuvoje („visada yra

pasipriešinimas šitom temom, nu tai čia mūsų gyvenimo dalis²⁵²“, „kalbėjimas apie LGBT temas mum pakankamai daug davė iššūkių ir emociškai turbūt ir visaip kaip²⁵³“, „tai yra tikriausiai viena sunkiausių temų, su kuria galima dirbti²⁵⁴“, „vien tik veikti kaip „Lietuvos gėjų lyga“ yra tam tikra rizika, kurią žmonės jau prisiima²⁵⁵“), todėl šis interpretacinis kintamasis neveikia taip tiesiogiai pasirenkamų strategijų. Taip pat, reputacinė rizika yra vertinama ne tik dėl intensyvumo, bet ir dėl to, kaip organizacijos suvokia realią galimybę pasiekti politinį rezultatą. Pavyzdžiui, Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpiu aukšta reputacinė rizika netrukdė aktyviai advokacijai, nes buvo derinama su realia politinio pokyčio galimybe ir rizika buvo suprantama kaip neišvengiama kaina siekiant politinio pokyčio. Tačiau Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpiu, panašiai aukšta reputacinė rizika veikė demotyvuojančiai, nes buvo siejama su maža reformos įgyvendinimo tikimybe. Tai rodo, kad reputacinė rizika veikia labiau kaip nuolatos egzistuojanti šios advokacijos temos sąlyga, neveikianti strateginių pasirinkimų taip aiškiai.

Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3) taip pat figūruoja visais laikotarpiais, bet šio kintamojo vaidmuo yra ribotas. Empiriniai duomenys rodo, kad viešoji erdvė nevyriausybinių organizacijų yra apibūdinama kaip konfliktiška, kartais sukelianti neigiamas reakcijas. Informantai mini neigiamus komentarus, visuomenės susipriešinimą ir rizikas, susijusias su LGBTQIA+ temų matomumu. Tačiau šios rizikos nėra siejamos su jokių konkrečiu laikotarpiu, tai labiau veikia kaip nuolatinė veikimo LGBTQIA+ teisių temoje sąlyga. Dėl to reikšmingų pokyčių komunikacijos intensyvume ar bendrai santykyje su viešąja erdve informantai neišskyrė. Net ir tais atvejais, kai viešoji erdvė yra vertinama kaip konfliktiška ir mažiau palanki, NVO ir toliau aktyviai rėmėsi kampanijomis, protestais, eitynėmis ar kitomis viešomis komunikacijos formomis. Viešosios erdvės naudojimas dažniau priklausė nuo LGBTQIA+ teisių ar partnerystės klausimo aktualumo politinėje darbotvarkėje. Bet ne nuo to, ar pati erdvė savaime buvo suvokiama kaip palanki. Tai leidžia teigti, kad Z3 kintamasis labiau atspindi pastovią veikimo aplinką, o ne kintantį interpretacinį mechanizmą, lemiantį pasirinktą strategiją.

Tad, tarpinių kintamųjų teorinis modelis pasitvirtina tik iš dalies. Nors visi trys interpretaciniai mechanizmai yra randami nevyriausybinių organizacijų atstovų pasakojimuose, tik suvokiama institucinė prieiga (Z1) nuosekliai paaiškina strategijų pasirinkimų skirtumus tarp laikotarpių.

²⁵² Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

²⁵³ Ibid.

²⁵⁴ Interviu Nr. 3: Lietuvos įvairovės chartija, interviu su autore, 2026 m. kovo 4 d.

²⁵⁵ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

Reputacinė rizika (Z2) ir viešosios erdvės suvokimas (Z3) labiau veikia kaip pastovus LGBTQIA+ teisių advokacijos kontekstas.

4.6.2. „Rūkstančio ginklo“ testas

Antrasis testas yra „rūkstančio ginklo“ (angl. *Smoking Gun*), kuriuo siekiama identifikuoti atvejus, kai mechanizmo logika tiesiogiai atspindi empiriniuose duomenyse. Empirinėje analizėje galima rasti tam tikrų stipresnių įrodymų, pavyzdžiui, suvokiamos institucinės prieigos (Z1) ryšį su dominuojančia strategija, bet iš esmės tarpinių kintamųjų ryšiai nėra visais atvejais vienareikšmiai, kad leistų teigti apie pilną „rūkstančio ginklo“ įveikimą.

Ryškiausias pavyzdys matomas palankiame politiniame kontekste, kai NVO organizacijos aiškiai siejo didesnę institucinę prieigą su aktyvesniu veikimu per vidinės advokacijos kanalus. Dalis informantų pabrėžė tiesioginio kontakto su sprendimų priėmėjais turėjimą ir dėl to sekusį intensyvių bendradarbiavimą („organizacijos pažinojo tuos žmones ir tada buvo paprasčiau kreiptis, gauti atsakymus²⁵⁶“, „*non stop* iš esmės šitas darbas vyko. Tarimasis, kalbėjimas, įvairūs veiksmai²⁵⁷“). Šiuo laikotarpiu nevyriausybinių organizacijų institucinius kanalus suvokė kaip prasmingus, atvirus ir galinčius priversti prie realaus politinio sprendimo. Kitais laikotarpiais mechanizmo logika nebuvo įvardinama taip tiesiogiai. Sauliaus Skvernelio, Gintauto Palucko ir Ingos Ruginienės Vyriausybių laikotarpiais nevyriausybinių organizacijų daugiau neigiamai vertino institucinę prieigą, bet informantai ne visada tiesiogiai siejo šį suvokimą su pasirinkama strategija. Tad, galima teigti, kad „rūkstančio ginklo“ testas aiškiausiai pasireiškia suvokiamos institucinės prieigos (Z1) atveju atvirame, Ingridos Šimonytės Vyriausybės politiniame laikotarpyje, bet kitais laikotarpiais šis ryšys tarp interpretacinių mechanizmų ir strateginių pasirinkimų išlieka ne taip tiesiogiai įvardintas.

4.6.3. Alternatyvių paaiškinimų tyrimas

Šiame tyrime nevyriausybinių organizacijų strategijų pasirinkimui galima svarstyti ir alternatyvius teorinius paaiškinimus. Viena svarbiausių alternatyvų yra priklausomybės nuo išteklių teorija (angl. *Resource Dependence Theory*), kuri teigia, kad organizacijos yra priklausomos nuo išorinių finansinių ir kitų išteklių, kuriuos suteikia rėmėjai ar kiti išorės veikėjai. Kadangi NVO dažniausiai neturi pakankamai vidinių pajamų savo veiklai finansuoti, jos tampa priklausomos nuo šio išorinio finansavimo. Priklausomybė suteikia rėmėjams ir išorės veikėjams galimybę daryti įtaką organizacijų sprendimams, veikloms ir prioritetams²⁵⁸. Empiriniai duomenys rodo, kad ši alternatyva

²⁵⁶ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

²⁵⁷ Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, interviu su autore, 2026 m. kovo 5 d.

²⁵⁸ R. Kluvers, and T. Isbister. "Resource Dependency and the NGO Response to Famine: A Theoretical Study." (*Corporate Ownership & Control* 13.1, 2015), 1010.

atsispindi ir dalyje nevyriausybinių organizacijų pasvarstymų. Interviu metu informantų buvo klausiama apie galimus alternatyvius paaiškinimus NVO strategijų pasirinkimui ir finansavimo vaidmuo buvo ne kartą minimas („skirtingi fondai reikalauja skirtingų dalykų²⁵⁹“, „turi tam tikra puse pakoreguoti apie tai, ką tu dirbi, kad tu atitiktum dar reikalavimus ir kad tu gautum iš esmės finansavimą savo darbui²⁶⁰“, „finansavimas, aišku, kad yra, kad yra svarbus klausimas²⁶¹“). Nors dalis informantų minėjo ir žmogiškuosius išteklius ar kompetencijas, jie taip pat priklauso nuo finansavimo, todėl gali būti laikomi tos pačios priklausomybės nuo išteklių dalimi. Nevyriausybiniame sektoriuje dalis veiklų neretai yra vykdoma savanorišku pagrindu, tačiau toks veikimo būdas ilgalaikėje perspektyvoje nėra tvarus organizacijų strateginių veiklų užtikrinimui ir galiausiai žmogiškųjų išteklių klausimas grįžta atgal prie finansinių pajėgumų.

Tačiau priklausomybės nuo išteklių teorija negali paaiškinti analizuojamos strategijų kaitos taip pat gerai, kaip politinis kontekstas. Žvelgiant į skirtingus laikotarpius galima matyti, kad bendras finansavimo lygis išlieka santykinai stabilus, neturintis didelių pokyčių. Nors šiame darbe nebuvo atlikta visų į tyrimo lauką patekusių organizacijų kasmetinių finansų analizė, buvo remtasi tik pagrindinės ir aktyviausiai LGBTQIA+ temoje veikiančios „Lietuvos gėjų lygos“ viešai prieinamomis metinėmis ataskaitomis. Ten galima pastebėti, kad Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpiu organizacijos metinės pajamos svyravo nuo 200 tūkst. iki 400 tūkst. eurų per metus, o Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpiu nuo 220 tūkst. iki 550 tūkst. eurų, Gintauto Palucko laikotarpiu apie 500 tūkst. eurų per metus (žr. 3 priedą). Nors bendrai tarp Vyriausybių galima pastebėti augimo tendenciją, kasmetinis finansavimas iš esmės yra panašus ir nemažai finansinių svyravimų pasireiškia pačių laikotarpių viduje. Tai rodo, kad finansavimas iš esmės išlieka stabilus arba didėja palaipsniui, kas yra normalu atsižvelgiant į infliaciją, nors organizacijų strategijos tuo metu keičiasi. Dar svarbu ir tai, kad finansavimas, ateinantis iš valstybės institucijų, visais laikotarpiais sudaro tik nedidelę bendro biudžeto dalį ir nėra nuosekliai kintantis (žr. 3 priedą). Tai svarbu todėl, kad didesnė priklausomybė nuo valstybės finansavimo galėtų reikšti didesnę organizacijų norą vengti veiksmų, galinčių pabloginti santykį su institucijomis. Visgi duomenys rodo, kad valstybės finansavimo vaidmuo išlieka ribotas ir nepastovus.

Taip pat, viena informantė teigė, kad organizacijos gali surasti finansavimą savo veikloms, bet esminė sąlyga yra matymas realios galimybės pasiekti rezultatą. Tai rodo, kad organizacijos pirmiausia vertina suvokiamas politines galimybes, o po to sprendžia kokioms veikloms ieškoti

²⁵⁹ Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, interviu su autore, 2026 m. vasario 27 d.

²⁶⁰ Ibid.

²⁶¹ Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

finansavimo („jeigu dabar būtų, pavyzdžiui, kokių nors nu tikrai realių galimybių, ar ne nu priimti [partnerystės įstatymą]? <...> Bet aš manau, kad mes vis tiek rastumėm, konsoliduotumėm, ieškotumėm, nu ir išsisuktumėm iš situacijos. Bet nėra prasmės²⁶²“). Nors finansavimo šaltiniai gali daryti įtaką konkrečių veiklų formai ar prioritetams, empiriniai duomenys rodo, kad pats strateginis pasirinkimas pirmiausia yra siejamas su organizacijų suvokiamomis politinėmis galimybėmis.

Tad, nors finansiniai ištekliai yra svarbūs nevyriausybinių organizacijų veikimui, jie negali paaiškinti šiame tyrime stebimos strategijų kaitos taip gerai kaip politinio konteksto veiksnys. Empiriniai duomenys rodo, kad strategijos keičiasi net ir esant santykinai stabiliai finansavimo situacijai, todėl priklausomybės nuo išteklių teorija šiuo atveju turi ribotą paaiškinamąją galią. Priešingai, šio tyrimo teorinis modelis, siejantis politinį kontekstą su pasirenkamomis strategijomis per organizacijų suvokimą, leidžia nuosekliau paaiškinti stebimus skirtumus. Dėl to galima sakyti, kad pasirenkamas strategijas lemia ne tiek turimi ištekliai, o tai, kaip organizacijos vertina politines galimybes ir jų pagrindus sprendžia ar ir kaip veikti.

Išvados

Šiame magistriniame darbe buvo siekiama atsakyti į klausimą, kaip politinis kontekstas veikia LGBTQIA+ teises atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų strateginius pasirinkimus siekiant tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo. Tyrimas parodė, kad politinio konteksto kaita iš tiesų veikia LGBTQIA+ teises atstovaujančių NVO strategijas. Kuo organizacijos labiau suvokė politinį kontekstą kaip atvirą ir matė didesnes galimybes veikti per tiesioginius institucinius kanalus, tuo labiau rinkosi vidinės advokacijos strategiją, o kai politiniai kanalai buvo suvokiami kaip selektyvūs, suvaržyti ar priešiški, dažniau buvo pasitelkiama išorinė advokacija ar strateginis bylinėjimasis.

Tyrimo pradžioje apžvelgtos teorinės prieigos parodė, kad literatūroje yra plačiai nagrinėjamos skirtingos NVO strategijos, kurias organizacijos naudoja siekdamos daryti poveikį politiniams procesams. Šiame darbe yra išskiriamos keturios pagrindinės strategijos: vidinė ir išorinė advokacijos, strateginis bendradarbiavimas ir bumerango strategija. Tačiau literatūroje yra mažiau dėmesio skiriama paaiškinimui, kodėl nevyriausybinių organizacijos kintant politiniam kontekstui renkasi skirtingas strategijas. Didžiausią analitinę vertę šiam tyrimui suteikia Krista M. Brumley teorinė prieiga, kurioje yra kalbama apie tai, kad nevyriausybinių organizacijų strateginiai pasirinkimai priklauso nuo to, kaip organizacijos interpretuoja politinio konteksto sąlygas ir vertina veikimo galimybes. Remiantis šia teorine logika šiame darbe buvo sukonstruotas analitinis modelis,

²⁶² Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, interviu su autore, 2026 m. kovo 13 d.

kuriame politinio konteksto poveikis strategijoms yra aiškinamas per tarpinius suvokimo mechanizmus: suvokiamą institucinę prieigą, suvokiamą reputacinę riziką ir suvokiamas galimybes veikti viešojoje erdvėje. Tyrime remiamasi teoriniu požiūriu, kad palankesnėmis politinėmis sąlygomis organizacijos norės tiesiogiai dalyvauti sprendimų priėmime ir rinksis vidinę advokaciją. Selektiviame kontekste didesnę reikšmę įgys strateginis bendradarbiavimas, suvaržytame kontekste stiprės išorinės advokacijos svarba, o priešiškae politiniame kontekste organizacijos bus skatinamos ieškoti tarptautinių įtakos kanalų per bumerango strategiją. Teorinė analizė taip pat pagrindė idėją, kad politinis kontekstas NVO pasirenkamas strategijas veiks per organizacijų interpretacijas (suvokiamą institucinę prieigą, suvokiamą reputacinę riziką ir suvokiamas galimybes veikti viešojoje erdvėje) kurios lems, kokie veikimo kanalai konkrečiu laikotarpiu yra matomi kaip prieinami ir politiškai veiksmingi.

Tyrimo rezultatai parodė, kad teorinis modelis pasitvirtina tik iš dalies. Bendrai buvo patvirtinta prielaida apie tai, kad politinio konteksto kaita yra susijusi su LGBTQIA+ teisės atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų strategijų kaita, siekiant tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo. Tačiau šis ryšys pasirodė kiek kitoks, nei buvo numatyta teorijoje. Teorinis modelis numatė, kad selektiviame politiniame kontekste turėtų dominuoti strateginis bendradarbiavimas, tačiau empiriniai duomenys atskleidė, kad ši strategija nei vienu politiniu kontekstu netapo dominuojančia. Nors selektiviame politiniame kontekste, kaip ir tikėtasi, pasireiškė strateginis bendradarbiavimas, visgi jo galima buvo rasti ir kitais laikotarpiais. Jis veikė ne kaip dominuojanti strategija konkrečiu laikotarpiu, bet kaip papildoma advokacija, šalia kitų strategijų. Tai gali būti siejama su tuo, kad LGBTQIA+ teisės Lietuvoje ir platesniame Vidurio ir Rytų Europos kontekste išlieka nepriimtinas, jautrus klausimas²⁶³, todėl organizacijos jaučia nuolatinį poreikį stiprinti savo balsą ir legitimumą veikdamos kartu. Be to, santykinai nedidelis LGBTQIA+ teisių srityje veikiančių organizacijų tinklas Lietuvoje taip pat gali skatinti didesnę norą bendradarbiauti tarpusavyje. Tyrime taip pat išryškėjo strateginio bylinėjimosi vaidmuo. Teorinėje dalyje buvo numatoma, kad priešiškae politiniame kontekste turėtų pasireikšti bumerango strategija, orientuota į poveikį per tarptautinius veikėjus. Tačiau Konstitucinio Teismo sprendimas dėl tos pačios lyties porų teisinio užtikrinimo sukūrė papildomą galimybę organizacijoms siekti pokyčių per teisines institucijas. Tai rodo, kad politiškai ribojančiame kontekste organizacijos gali ieškoti alternatyvių poveikio kanalų ne tik per tarptautinius veikėjus, bet ir per teisinę sistemą. Galima būtų svarstyti idėją, kad organizacijos rinkosi strateginį bylinėjimąsi ir dėl anksčiau buvusio atviresnio laikotarpio patirties. Kai aktyvi advokacija nesukūrė

²⁶³ Pew Research Center, „Social Views and Morality“, žiūrėta 2026 gegužės 14 d., <https://www.pewresearch.org/religion/2017/05/10/social-views-and-morality/>

ilgalaikių politinių rezultatų net ir esant palankiam politiniam kontekstui, organizacijos galėjo būti labiau linkusios ieškoti alternatyvių poveikio kanalų dėl nenoro kartoti anksčiau taikytas strategijas.

Detalesnė empirinių duomenų analizė parodė, kad skirtingi teorinio modelio elementai pasitvirtino nevienodai. Labiausiai pasitvirtino suvokiamos institucinės prieigos reikšmė NVO pasirenkamoms strategijoms aiškinti. Tyrimas parodė, kad tai, kaip nevyriausybinių organizacijų vertino galimybes pasiekti sprendimų priėmėjus ir daryti įtaką politiniam procesui, geriausiai paaiškino pasirenkamas strategijas skirtingais laikotarpiais. Kita vertus, nepasitvirtino prielaida, kad reputacinė rizika ir suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje aiškiai nulemia strategijų pasirinkimą. Reputacinė rizika buvo suvokiama kaip nuolatinė LGBTQIA+ advokacijos dalis, kuri daugiausia priklausė nuo to, ar LGBTQIA+ teisių ir partnerystės klausimas tuo metu buvo politinėje darbotvarkėje. Kartu reputacinė rizika skirtingais kontekstais veikė nevienodai, nes ji buvo vertinama kartu su galimybėmis pasiekti politinių tikslų. Kai buvo matoma reali galimybė pasiekti pokyčių, rizika skatino aktyvesnį veikimą, o kai tokių galimybių nebuvo matoma, rizika veikė demotyvuojančiai. Panašiai ir viešojoje erdvėje beveik visais laikotarpiais buvo vertinama kaip prieinama, bet konfliktiška. Tai taip pat susiję su pačios LGBTQIA+ temos nevienareikšmiu vertinimu visuomenėje ir politikoje. Tai leidžia teigti, kad šiame tyrime adaptuotas ir K. Brumley požiūriu paremtas teorinis modelis Lietuvos kontekste pasitvirtino tik iš dalies. Svarbu tai, kad autorė analizavo nevyriausybines organizacijas bendrai, o ne specifiskai LGBTQIA+ teisių temoje veikiančias organizacijas. Be to, analizuotas Meksikos sociopolitinis kontekstas reikšmingai skiriasi nuo Lietuvos ir platesnio Europos konteksto. Tikėtina, kad viešosios erdvės nevienareikšmis vertinimas ir nuolatos juntama reputacinė rizika yra ne kintantys veiksniai, bet labiau pastovi LGBTQIA+ teisių advokacijos sąlyga Vidurio ir Rytų Europos regione, kur šios temos vis dar išlieka nepriimtinos.

Šiame tyrime ribotumu galima laikyti siaurą tyrimo lauką, orientuotą į LGBTQIA+ teises atstovaujančias nevyriausybines organizacijas. Nors tyrime buvo įtrauktos pagrindinės šioje srityje dirbančios NVO, tyrimo rezultatai pirmiausia atspindi būtent LGBTQIA+ advokacijos kontekstą ir negali būti tiesiogiai perkeltami visam nevyriausybiniam sektoriui. Be to, dalis analizuojamų laikotarpių buvo gana trumpi, todėl juose atsiskleidžia nepilnas strateginių pokyčių ir politinio konteksto poveikio vaizdas. Ateities tyrimuose būtų naudinga analizuoti platesnį nevyriausybinių organizacijų lauką ir įtraukti daugiau skirtingose srityse veikiančių organizacijų, siekiant įvertinti, kiek šiame tyrime nustatytos tendencijos būdingos ir kitų nevyriausybinių sektoriaus organizacijų veiklai. Be to, ateities tyrimuose reikėtų daugiau dėmesio skirti tarpinių suvokimo mechanizmų

plėtojimui, siekiant tiksliau paaiškinti, kaip nevyriausybinių organizacijų interpretuoja politinį kontekstą ir kaip šios interpretacijos formuoja pasirenkamas strategijas.

Nepaisant šių ribotumų, tyrimas prisideda prie geresnio supratimo apie tai, kaip politinis kontekstas veikia LGBTQIA+ teises atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų strateginius pasirinkimus. Lietuvos atvejis gali būti laikomas reprezentatyviu platesniam Vidurio ir Rytų Europos kontekstui, kuriame LGBTQIA+ teisės išlieka politiškai ir visuomeniškai poliarizuojančiu klausimu. Tyrimas parodė, kad organizacijų strateginius pasirinkimus ypač formuoja ne vien objektyvios politinio konteksto sąlygos, bet ir tai, kaip pačios organizacijos suvokia savo galimybes pasiekti sprendimų priėmėjus ir prisidėti prie politinių sprendimų. Tyrimas taip pat atskleidė strateginio bylinėjimosi svarbą politiškai ribojančiuose kontekstuose. Praktiniu požiūriu tyrimo rezultatai rodo, kad siekiant stiprinti nevyriausybinių organizacijų galimybes atstovauti mažumų teisėms ir prisidėti prie politikos formavimo, svarbu užtikrinti prieinamus politinius kanalus, sklandų bendradarbiavimą su institucijomis ir bendrai stiprinti NVO supratimą apie skirtingų advokacijos strategijų pritaikymą įvairiuose politiniuose kontekstuose.

Literatūros sąrašas ir šaltiniai

1. „„Vaivorykštės dienos“ 2018: šimtas metų LGBT bendruomenei Lietuvoje“, lgl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/vaivorykstes-dienos-2018-simtas-metu-lgbt-bendruomenei-lietuvoje/>
2. „12-asis Vilniaus queer festivalis „Kreivės“-jau šią savaitę“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., https://manoteises.lt/straipsnis/12-asis-vilniaus-queer-festivalis-kreives-jau-savaite/?fbclid=IwY2xjawRIP7ZleHRuA2FlbQIxMQBzcnRjBmFwcF9pZBAyMjIwMzkxNzg4MjAwODkyAAEe4yqHr3-2NIUx610LbJKi48ZDShO8XyHcbMTgoK-ltgTERC-KFBRXzkHcCEU_aem_F29LtOsvhHIZtRqJuJ-RQ
3. „2019 metų veiklos ataskaita“, Lietuvos žmogaus teisių centras, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., https://manoteises.lt/wp-content/uploads/2020/07/LZTC-2019_veiklos_ataskaita.pdf
4. „Alliances and Coalitions“, justassociates.org, žiūrėta 2025 m. birželio 1 d., https://justassociates.org/wp-content/uploads/2007/08/new_weave_en_ch17.pdf
5. „Apsilankykite „Pride namuose“ – skelbiama programa“, lgl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/apsilankykite-pride-namuose-skelbiama-programa/>
6. „Asociacijos vadovas dalyvavo susitikime su Seimo Pirmininke“, tja.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://tja.lt/2022-05-18-asociacijos-vadovas-dalyvavo-susitikime-su-seimo-pirmininke.htm>
7. „Balandžio 24 d. – TJA spaudos konferencija – Teisme nauji reikalavimai apginti LGBTQ+ šeimas“, tja.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://tja.lt/2025-04-23-balandzio-24-d-tja-spaudos-konferencija-teisme-nauji-reikalavimai-apginti-lgbtq-seimas.htm>
8. „Comparative Research Methods (Most Similar, Most Different Systems Design)“, Business case studies, žiūrėta 2026 m. kovo 15 d., <https://businesscasestudies.co.uk/comparative-research-methods-most-similar-most-different-systems-design/>
9. „EŽTT nagrinės dvi bylas dėl tos pačios lyties porų santykių teisinio nepripažinimo Lietuvoje“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, žiūrėta 2026 balandžio 15 d., <https://tm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/atstovavimas-eztt/naujienos/eztt-nagrines-dvi-bylas-del-tos-pacios-lyties-poru-santykiu-teisinio-nepripazinimo-lietuvoje/>
10. „Gėdinga Lietuvos vieta LGBTI teisių reitinge: atsakomybė krinta Seimui“, ltl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/gedinga-lietuvos-vieta-lgbti-teisiu-reitinge-atsakomybe-krinta-seimui/>
11. „Human Rights Activism and the Role of NGOs“, Council of Europe, žiūrėta 2025 m. spalio 19 d., <https://www.coe.int/en/web/compass/human-rights-activism-and-the-role-of-ngos>
12. „Jūratė Juškaitė. Aš esu mama“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/jurate-juskaite-as-esu-mama/>
13. „LGBT organizacijos narys: partnerystės sutartis – ne riba“, 15min.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lgbt-organizacijos-narys-partnerystes-sutartis-ne-riba-56-754630>

14. „LGL atstovė dalyvavo „INACH“ metiniame narių susitikime ir metinėje konferencijoje“, lgl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/lgl-atstove-dalyvavo-inach-metiniame-nariu-susitikime-ir-metineje-konferencijoje/>
15. „LGL kviečia į „Vaivorykštės dieną“ diskusiją dėl partnerystės instituto reglamentavimo Lietuvoje“, lgl.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/lgl-kviecia-i-vaivorykstes-dienu-diskusija-del-partnerystes-instituto-reglamentavimo-lietuvoje/>
16. „Opportunities for NGOs to influence political decision making“, European Student Think Tank, žiūrėta 2024 m. gruodžio 14 d., <https://esthinktank.com/2017/07/25/opportunities-for-ngos-to-influence-political-decision-making/>
17. „Paluckas ir Skvernelis signalizuoja, kad partnerystės įteisinimas bus ilgas procesas“, gayline.lt, žiūrėta 2026 balandžio 15 d., <https://www.gayline.lt/node/5420>
18. „Panorama“, nufilmuota 2025-06-25, LRT mediateka, reportažas nuo 23:53-27:00, https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000424303/panorama-su-vertimu-i-gestu-k?fbclid=IwY2xjawRIQJlleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFHQmpQbHVDMlJUMU9BNmhyyc3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHvW79LuiIvZaBhF7LaMpFPD4iY0Gk7Y3cYb2cCu2jhe7hzeUjP8Ls3epoU0F_aem_L8hILf1dzW2FeIUUpC55JwA
19. „Partnerystės klausimas Lietuvoje: kai teismai tampa vienintele apsauga, o delsimą apmoka visi“, jarmo.net, žiūrėta 2026 m. balandžio 15 d., https://www.jarmo.net/2025/12/partnerystes-klausimas-lietuvoje-kai.html?fbclid=IwY2xjawRMXIFleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFIOWF5ejZoRHNyUTZvSW9Cc3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHr8hqfsketCioaEeXgSNgdxKs5uGKHSakhuNbkvbxmAi4HFGyIhEza5wzxnO_aem_XqNz1kzM48yaUbrqh6NHQQ
20. „Perėja Vilniaus miesto širdyje nusidažė vaivorykštės spalvomis“, 15min.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/pereja-vilniaus-miesto-sirdyje-nusidaze-vaivorykstes-spalvomis-56-972874>
21. „Pirmasis Lietuvoje žiniasklaidos kanalas, išreiškęs paramą LGBT: 15min tapo „Baltic Pride“ informaciniu partneriu“, lgl.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/pirmasis-lietuvoje-ziniasklaidos-kanalas-isreiskes-parama-lgbt-15min-tapo-baltic-pride-informaciniu-partneriu/>
22. „Po humanistinės santuokos ceremonijos beveik 20 000 žmonių paliudijo Albino ir Vitaliaus santuoką internete“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/po-humanistines-santuokos-ceremonijos-beveik-20-000-zmoniu-paliudijo-albino-ir-vitaliaus-santuoka-internete/>
23. „Prie Rusijos ambasados ir Seimo protestavo Gėjų lyga“, 15min.lt, žiūrėta balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prie-rusijos-ambasados-ir-seimo-protestavo-geju-lyga-56-797026>
24. „Prieš metus susituokę Marius ir Martynas: „Visi žmonės turi būti lygūs – nesvarbu, ką jie myli“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/pries-metus-susituoke-marius-ir-martynas-visi-zmones-turi-buti-lygus-nesvarbu-ka-jie-myli/>
25. „Sostinėje praūžė „Baltic Pride“: tūkstančiai žmonių reikalavo lygybės“, 15min.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vilniuje-renkasi-baltic-pride-festivalio-eityniu-uz-lygybe-dalyviai-56-2465814>

26. „Startuojantis Vilniaus queer festivalis „Kreivės“ kviečia susipažinti su LGBT+ judėjimo herojais“, lgl.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/startuojantis-vilniaus-queer-festivalis-kreives-kviecia-susipazinti-su-lgbt-judejimo-herojais/>
27. „Strategic litigation“, European Center for Constitutional and Human Rights, žiūrėta 2026 balandžio 15 d., <https://www.ecchr.eu/en/glossary/strategic-litigation/>
28. „Surengta tarpinstitucinė diskusija dėl nacionalinio LGBTIQ teisių plano poreikių“, lgl.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/surengta-tarpinstitucine-diskusija-del-nacionalinio-lgbtiq-teisiu-plano-poreikiu/>
29. „Susitinkam su Teisingumo ministre Ewelina Dobrowolska“, tja.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://tja.lt/2023-11-30-susitinkam-su-teisingumo-ministre-ewelina-dobrowolska.htm>
30. „Susituokė 52 metus kartu nugyvenę Vitalius ir Albinas: vyrų meilę liudijo 100 žinomų žmonių“, zmones.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://zmones.15min.lt/naujiena/susituoke-52-metus-kartu-nugyvene-vitalius-ir-albinas-vyru-meile-liudijo-100-zinomu-zmoniu-MJ5wAvmvQz0>
31. „Tarptautinę žmogaus teisių dieną – 7-asis Nacionalinis žmogaus teisių forumas“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/tarptautine-zmogaus-teisiu-diena-7-asis-nacionalinis-zmogaus-teisiu-forumas/>
32. „Tarptautiniame LGBTQ+ reitinge Lietuva ir vėl ES šalių pabaigoje“, manoteises.lt, žiūrėta 2026 balandžio 12 d., <https://manoteises.lt/straipsnis/tarptautiniame-lgbtq-reitinge-lietuva-ir-vel-es-saliu-pabaigoje/>
33. „TJA veiklos ataskaita už 2017 m.“, tja.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://tja.lt/2018-04-15-tja-veiklos-ataskaita-uz-2017-m.htm>
34. „Vilniuje vykusiose „Baltic Pride“ 2019 eitynėse „Už lygybę! – rekordinis dalyvių skaičius“, LGL.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 23 d., <https://www.lgl.lt/naujienos/vilniuje-vykusiose-baltic-pride-2019-eitynese-uz-lygybe-rekordinis-dalyviu-skaicius/>
35. „Visuomenės ir politikų nuomonės apie LGBT tyrimas parodė, jog?“, infa.lt, žiūrėta 2026 m. sausio 16 d., <https://infa.lt/19252/visuomenes-ir-politiku-nuomones-apie-lgbt-tyrimas-parode-jog/>
36. „Vitaliaus ir Albino meilė bus įrašyta į istoriją: Lietuvoje to dar nėra buvę“, tv3.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/gyvenimas/vitaliaus-ir-albino-meile-bus-irasyta-i-istorija-lietuvoje-to-dar-nera-buve-n1372414>
37. „ŽTOK išreiškė susirūpinimą dėl Teisingumo ministerijos veiklos krypties ir viešosios komunikacijos žmogaus teisių srityje“, ztok.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., https://ztok.lt/ztok_naujienos/ztok-isreiske-susirupinima-del-teisingumo-ministerijos-veiklos-krypties-ir-viesosios-komunikacijos-zmogaus-teisiu-srityje/
38. „ŽTOK palaiko Europos Sąjungos LGBTQI strategiją, ragina šalies institucijas įgyvendinti ją ir Lietuvoje“, ztok.lt, žiūrėta 2026 m. balandžio 30 d., https://ztok.lt/ztok_naujienos/ztok-palaiko-europos-sajungos-lgbtqi-strategija-ragina-salies-institucijas-igyvendinti-ja-ir-lietuvoje/
39. Andreas Dür, and Gemma Mateo, „Lobbying in the face of politicisation: Interest group strategies in trade policy“, (*Journal of European Public Policy* 31.1, 2024).

40. Andrew Bennett, „Process Tracing for Program Evaluation.“ (In: Widner J, Woolcock M, Ortega Nieto D, eds. *The Case for Case Studies: Methods and Applications in International Development*. Strategies for Social Inquiry. Cambridge University Press, 2022).
41. Augustas Stankevičius, „G.Paluckas apie pakitusią socdemų poziciją dėl partnerystės: žiūrime realybei į akis“, 15min, žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/g-paluckas-apie-pakitusia-socdemu-pozicija-del-partnerystes-ziurime-realybei-i-akis-56-2293020>
42. Austėja Paulauskaitė, „Vilniaus miesto apylinkės teismas pripažino dar vieną tos pačios lyties asmenų partnerystę“, Delfi, žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.delfi.lt/veidai/ivairenybes/vilniaus-miesto-apylinkes-teismas-pripazino-dar-viena-tos-pacios-lyties-asmenu-partneryste-120138511>
43. BNS, „KT leido registruoti lyčiai neutralią partnerystę per teismus (atnaujintas)“, BNS, (2025 m. balandžio 17 d.), žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://bns.lt/naujiena/kt-leido-registruoti-lyciai-neutralia-partneryste-per-teismus-atnaujintas-c5cxpsat>
44. Cyril Ritchie, „Coordinate? Cooperate? Harmonise? NGO policy and operational coalitions.“ (*Third World Quarterly* 16.3, 1995).
45. Daniel C. Lewis, "Direct Democracy and LGBT Politics." (*Oxford Research Encyclopedia of Politics*. 2019).
46. David Bassano, „The boomerang pattern: verification and modification." (*Peace & Change* 39.1, 2014).
47. Delfi, „Vyriausybė sako, kad jungtinės veiklos sutartys netinka gyvenimui kartu reglamentuoti“, delfi, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vyriausybe-sako-kad-jungtines-veiklos-sutartys-netinka-gyvenimui-kartu-reglamentuoti-76162773>
48. Dr. Umair Ahmad, and Zaryab Fatima, „Strategies and Tactics in NGO – Govt Relations“, (Department of Sociology and Criminology, University of Sargodha, Sargodha).
49. Edward A. Fogarty, „Nothing succeeds like access? NGO strategies towards multilateral institutions“, (*Journal of Civil Society* 7.2, 2011).
50. Elise Antoine, „Lobbying global venues: Sitting in or speaking out?“, (*Governance* 38.2, 2025).
51. ELTA, „I. Ruginienės Vyriausybės programoje nėra įsipareigojimo dėl partnerystės“, Lrytas, 2025 m. rugsėjo 9 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/09/09/news/i-ruginienes-vyriausybes-programoje-nera-ispareigojimo-del-partnerystes-39445232>
52. ELTA, „TTK: siūlymas atidėti partnerystės instituto įsigaliojimą prieštarauja Konstitucijai“, Lrytas, 2025 m. birželio 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/06/25/news/ttk-siulymas-atideti-partnerystes-instituto-isigaliojima-priestarauja-konstitucijai-38426336>
53. ELTA, „Žmogaus teisių srityje G. Palucko Vyriausybė žada kovą su antisemitizmu ir neapykanta prieš LGBT asmenis“, *Lrytas.lt*, (2024), žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2024/12/04/news/zmogaus-teisiu-srityje-g-palucko-vyriausybe-zada-kova-su-antisemitizmu-ir-neapykanta-pries-lgbt-asmenis-35485386>

54. Erika Fuks, Ingrida Šimonytė apie tai, kodėl partnerystė dar nėra įteisinta Lietuvoje: „Vadinasi, kažko dar esu nepadariusi“, tv3.lt, žiūrėta 2026 balandžio 4 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/ingrida-simonyte-apie-tai-kodel-partneryste-dar-nera-iteisinta-lietuvoje-vadinasi-kazko-dar-esu-nepadariusi-n1167452>
55. Fanxu Zeng, Jia Dai, and Jeffrey Javed. "Frame alignment and environmental advocacy: the influence of NGO strategies on policy outcomes in China." (*Environmental Politics* 28.4, 2019).
56. George E. Mitchell, "Strategic responses to resource dependence among transnational NGOs registered in the United States." (*Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 25.1, 2014).
57. George E. Mitchell, "Strategic responses to resource dependence among transnational NGOs registered in the United States." (*Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 25.1, 2014).
58. Gytis Pankūnas, „Konstituciniame Teisme – istorinis sprendimas: LGBT poros gali registruoti partnerystę“, *Lrytas.lt*, (2025 m. balandžio 17 d.), žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/04/17/news/kt-sprendimas-tos-pacios-lyties-partnerystes-instituto-nebuvimas-priestarauja-konstitucijai-37405661>
59. Gytis Pankūnas; Liudmila Petrakova (ELTA), „Tamašunienė nepritaria partnerystės pataisoms: neatitinka mano ir daugelio žmonių nuomonės“, LRT, 2025 m. lapkričio 4 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2735307/tamasuniene-nepritaria-partnerystes-pataisoms-neatitinka-mano-ir-daugelio-zmoniu-nuomones>
60. Goff, C., Burnett, J., Borges Farfan, C., and Stachowiak, S. „Coalition Conditions for Success“, (Public Welfare Foundation, 2025).
61. Greg Guest, Arwen Bunce, and Laura Johnson. "How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability." (*Field methods* 18.1, 2006).
62. Heather MacIndoe, and Erynn Beaton. "Friends or foes? How managerial perceptions of the political opportunity structure shape nonprofit advocacy." (*Public Performance & Management Review* 42.1, 2019).
63. Hofmann, Andreas. "Who Does and Who Does Not Engage in Strategic Litigation in European Law?." *German Law Journal* 25.6 (2024).
64. Indrė Jurčėnkaitė, „Partnerystės įstatymas Seime neišveikė net pirmojo laiptelio“, *15min*, 2021 m. gegužės 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/seime-teikiamas-partnerystes-istatymo-projektas-55-1508908>
65. Ingo Rohlffing „Case studies and causal inference: An integrative framework.“ (Springer, 2012).
66. Iskander De Bruycker, „Lobbying, fast and slow: principles of influence beyond reason.“ (*Interest Groups & Advocacy*, 2025).
67. Jessica Abbadia, „Kas yra trianguliacija moksliniuose tyrimuose?“, *Mind the Graph*, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 21 d., <https://mindthegraph.com/blog/lt/kas-yra-trianguliacija-moksliniuose-tyrimuose/>
68. Joke Swiebel, "Lesbian, gay, bisexual and transgender human rights: the search for an international strategy." (*Contemporary Politics* 15.1, 2009), 19-20.

69. Jonathan Fox, „Coalitions and networks.“ (*International encyclopedia of civil society*. Springer, New York, NY, 2010).
70. Joshua King. „The role of non-governmental organizations (NGOs) in advancing political change.“ (*International Journal of Political Science Studies* 1.1, 2023).
71. Kathryn Sikkink, "Patterns of dynamic multilevel governance and the insider-outsider coalition." (*Transnational protest and global activism*, 2005).
72. Krista M Brumley, „Understanding Mexican NGOs: Goals, strategies, and the local context“, (*Qualitative Sociology* 33, 2010).
73. LGL, „Vilniuje vykusiose „Baltic Pride“ 2019 eitynėse „Už lygybę!“ – rekordinis dalyvių skaičius“, lgl.lt, žiūrėta balandžio 4 d., [Vilniuje vykusiose „Baltic Pride“ 2019 eitynėse „Už lygybę!“ - rekordinis dalyvių skaičius - LGL](#)
74. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, „Nutarimas dėl Lietuvos respublikos įstatymo „dėl užsieniečių teisinės padėties“ 43 straipsnio 1 dalies 5 punkto atitikties Lietuvos respublikos konstitucijai“, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas, e-TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c1fec24015a011e9a02091a7dde47252>
75. Lietuvos Respublikos Seimas, „DĖL AŠTUONIOLIKTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS programos (nutarimas Nr. XIV-72)“, patvirtinta 2020 m. gruodžio 11 d., e-Seimas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=bff608bb-6779-43c4-a449-dd9f8c8ad92c>
76. Lietuvos Respublikos Seimas, „DĖL DEVYNIOLIKTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS (nutarimas Nr. XV-54)“, patvirtinta 2024 m. gruodžio 12 d., e-Seimas, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0b418dc0b89811ef88c08519262548c4>
77. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimas Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos““, e-Seimas, 2025 m. rugsėjo 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/24290d0099f611f0bb51b0620d4bdb93>
78. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa“ (XVII Vyriausybė), patvirtinta 2016 m. gruodžio 13 d. Seimo nutarimu Nr. XIII-82, e-TAR, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ed6be240c12511e6bcd2d69186780352/asr>
79. Lietuvos žmogaus teisių centro įrašas Facebook platformoje, žiūrėta 2026 balandžio 23 d., <https://www.facebook.com/LZTC.LCHR/posts/pfbid02tXdNrRfsVRPF2z3uU3xuXrsJxJgUpZ3U2uU5TztdiGnS7EoLZgedrksfJZfAGG6jl>
80. Lisa Maria Dellmuth, and Jonas Tallberg. "Advocacy strategies in global governance: Inside versus outside lobbying." (*Political Studies* 65.3, 2017).
81. Liudmila Petrakova (ELTA), „Šedvydis: prie diskusijų dėl partnerystės klausimo Seimas sugrįš pavasario sesijoje“, Delfi, 2025 m. gruodžio 25 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.delfi.lt/naujienos/politika/sedvydis-prie-diskusiju-del-partnerystes-klausimo-seimas-sugris-pavasario-sesijoje-120190941>
82. Liudmila Petrakova, „I. Ruginienė: jeigu teisingumo ministrė neteiks įstatymo projekto dėl partnerystės, tai bus pateikta kitaip“, Lrytas, 2025 m. spalio 9 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/10/09/news/i-ruginiene-jeigu->

[teisingumo-ministre-neteiks-istatymo-projekto-del-partnerystes-tai-bus-pateikta-kitaip-39834011](#)

83. Lrytas.lt, „Seimas nepritarė partnerystės įteisinimui“, *Lrytas.lt*, 2017 m. birželio 15 d., žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2017/06/15/news/seimas-nepritare-partnerystes-iteisinimui-1689527>
84. Marcel Hanegraaff, et al., „The Logic of Brokerage: Why Interest Organizations Network with Their Opponents“, (Political Studies, 2025).
85. Maria Matiatou, "NGOs, Civil Society, and Global Governance in the Era of Sustainability and Consolidation: A Taxonomy of Value." (*Handbook of Research on Civic Engagement and Social Change in Contemporary Society*. IGI Global Scientific Publishing, 2018).
86. Michael Lipka and David Masci, „Where Europe stands on gay marriage and civil unions“, Pew Research Center, žiūrėta 2026 m. gegužės 1 d., <https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/10/28/where-europe-stands-on-gay-marriage-and-civil-unions/>
87. Michal Almog-Bar, and Hillel Schmid. "Advocacy activities of nonprofit human service organizations: A critical review." (*Nonprofit and voluntary sector quarterly* 43.1, 2014).
88. Michele M. Betsill, and Elisabeth Corell. „NGO influence in international environmental negotiations: a framework for analysis." (*Global environmental politics* 1.4, 2001).
89. Milena Andriukaitytė, „I. Šimonytė: dėl neįteisintos partnerystės Lietuva sulaukia pastabų iš užsienio“, Kauno diena, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/politika/i-simonyte-del-neiteisintos-partnerystes-lietuva-sulaukia-pastabu-uzsienio-1126299>
90. Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Paskelbta koalicijos programa: kai kurie klausimai nesulaukė visų trijų partnerių palaikymo“, LRT, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1270190/paskelbta-koalicijos-programa-kai-kurie-klausimai-nesulauke-visu-triju-partneriu-palaikymo?srsId=AfmBOoqsfZPm4RZLgteNOE7zTwZFUeMIYcCXS62rwxulAed0Wd1XVF6R>
91. Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Šimonytė apie balsavimą dėl civilinės sąjungos: niekas niekam rankų nesukinėjo“, LRT, žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1703074/simonyte-apie-balsavima-del-civilines-sajungos-niekas-niekam-ranku-nesukinejo?srsId=AfmBOorqeSsuqAAT5WIDNFnfom6lR1r4bmOYVZeSIn4JtLV1oHIYYR4O>
92. Monika Guliakaitė-Danisevičienė, „Diskriminacija dėl lytinės orientacijos ir lytinės tapatybės“, kn. Žmogaus teisės Lietuvoje 2022 – 2023, sud. Žmogaus teisių stebėjimo institutas (2024).
93. Niina Meriläinen, and Marita Vos. "Human rights organizations and online agenda setting." *Corporate Communications: (An International Journal* 16.4, 2011).
94. Paulius Perminas, „Seimas pavasario sesijoje nebesvarstys Civilinės sąjungos įstatymo“, *15min*, 2024 m., žiūrėta 2026 m. sausio 13 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/seimas-pavasario-sesijoje-nebesvarstys-civilines-sajungos-istatymo-56-2275586>

95. Peter Laverack , „Criminalising Homosexuality and Democratic Values“, (Human Dignity Trust, 2015).
96. Pew Research Center, „Social Views and Morality“, žiūrėta 2026 gegužės 14 d., <https://www.pewresearch.org/religion/2017/05/10/social-views-and-morality/>
97. Piotr Godzisz, and Richard CM Mole. "To Geneva and back: externalising anti-LGBT hate crime as a policy issue." (*The International Journal of Human Rights* 27.4, 2023).
98. R. Kluvers, and T. Isbister. "Resource Dependency and the NGO Response to Famine: A Theoretical Study." (*Corporate Ownership & Control* 13.1, 2015).
99. Raf Weverbergh, and Kristien Vermoesen, „Public affairs: how to choose between “inside lobbying” and “outside lobbying”?“, finn.agency, žiūrėta 2025 m. birželio 1 d., <https://www.finn.agency/public-affairs-inside-lobbying-outside-lobbying/>
100. Ran Spiegler, "On the behavioral consequences of reverse causality." (*European Economic Review* 149, 2022).
101. Ryan Cragun, and Deborah Cragun. „*Introduction to sociology*“. (Blacksleet River, 2006).
102. Sarah Stroup, „NGOs and States in Global Politics: A Brief Review“, E-International Relations, žiūrėta 2026 balandžio 30 d., <https://www.e-ir.info/2020/08/03/ngos-and-states-in-global-politics-a-brief-review/>
103. Saulius Jakučionis (BNS), „Paluckas: Seimas yra laisvas spręsti, kaip įgyvendinti KT sprendimą dėl partnerystės“, LRT, 2025 m. balandžio 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 14 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2539407/paluckas-seimas-yra-laisvas-spresti-kaip-igyvendinti-kt-sprendima-del-partnerystes?srsId=AfmBOopyokhYcZxkOjLgbrqQRgIS2fmi6ZOuLHiTpH07Wq185IEpLqOm>
104. Tomas Vytautas Raskevičius, „Diskriminacija dėl lytinės orientacijos“, *Žmogaus teisės Lietuvoje 2016–2017*, (2018).
105. Virginia Braun and Victoria Clarke, „Using thematic analysis in psychology“, (*Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3, No. 2, 2006).
106. Wiebke Marie Junk, „Two logics of NGO advocacy: understanding inside and outside lobbying on EU environmental policies.“ (*Journal of European Public Policy* 23.2, 2016).
107. Zaryab Fatima, „Strategies and Tactics in NGO – Gov Relations“, (University of Sargodha, Department of Sociology and Criminology, 2023).

Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija

Vardas, pavardė: Agnė Greimaitė

Studento pažymėjimo numeris: 2415174

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам:

☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

X Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? ChatGPT, Copilot

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. X **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite: Pasitikslinimui, ar darbo struktūra yra logiška ir nuosekli, ar skyriuose dėliojama informacija yra nuosekli, kaip reikėtų struktūruoti tam tikras darbo dalis, kas turėtų būti paminima (pvz.: išvados), darbo pavadinimo idėjų generavimui.

2. X **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite: Papildomų šaltinių paieškai per Copilot.

3. X **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paaiškinkite: Stiliaus klaidų taisymui, teksto trumpinimui, reformulavimui sakinių, kad tekstas skambėtų nuosekliau, aiškiau, nesikartotų. Angliškos santraukos vertimui.

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paašškinkite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paašškirimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių pasitikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite:

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite:

7. ☒ **Efektivumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite: Kai kurių išnašų formavimui.

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paašškinkite: Žvelgiau į DI kaip į įrankį, kuris prisideda prie darbo efektyvinimo, bet ne kaip į darbo pakeitimą. DI pateiktą informaciją visuomet vertinau kritiškai (pvz.: tikrinau faktus, lyginau informaciją su kitais šaltiniais). Taip pat pilnai suprantu DI ribotumus, tą faktą, kad DI pateikiami atsakymai gali būti netikslūs, šališki. Galutinį sprendimą priimdavau aš pati.

Summary

The title of this master's thesis is "The Impact of Changes in the Political Context on the Strategies Chosen by Non-Governmental Organizations: The Case of Legal Recognition of Same-Sex Couples in Lithuania". The thesis analyzes how changes in political context influence the strategic choices of NGOs working with LGBTQIA+ rights, who are seeking legal recognition for the same-sex couples in Lithuania. The research problem arises from the fact that, although the role of NGOs in advocacy processes is widely recognized, existing literature pays considerably more attention to discussing advocacy strategies than to explaining why organizations choose certain strategies under specific conditions. In particular, there is limited research on how NGOs interpret political opportunities and constraints and how these interpretations shape strategic decision making. The Lithuanian case is analytically significant because LGBTQIA+ rights remain politically sensitive, while the legal recognition of the same-sex marriage continues to generate societal conflict. The aim of this thesis is to theoretically and empirically explain how changing political context affect the strategic choices of NGOs working with LGBTQIA+ rights in their efforts to achieve legal recognition for the same-sex marriage in Lithuania. The central research question is: *How does political context influence the strategic choices of NGOs working on LGBTQIA+ rights, who are seeking legal recognition for the same-sex couples in Lithuania?*

The thesis pursues several objectives: to analyze the strategies and theoretical approaches of NGOs that explain their choices depending on the conditions of the political context; to define the development of political context regarding same-sex couples' legal recognition in Lithuania; to examine how NGOs working with LGBTQIA+ rights perceive political opportunities and constraints during different political periods; to identify the main advocacy strategies used by these organizations; and to evaluate how changes in political context shape strategic choice.

The theoretical framework combines several approaches to NGO advocacy and develops a synthetic model consisting of four main advocacy strategies: inside advocacy, outside advocacy, strategic collaboration and the boomerang pattern strategy. These strategies are theoretically linked to different political contexts through interpretive mechanisms based on perceived institutional access, perceived reputational risk and perceived opportunities to act in the public sphere. While the thesis draws on Krista M. Brumley's theoretical perspective, it further develops and operationalizes her approach by introducing specific interpretive mechanisms explaining how political context shapes strategic decision making.

The research applies a theory-guided comparative case study design covering the 2016-2026 period and four Lithuanian governments: the government of Saulius Skvernelis, Ingrida Šimonytė, Gintautas Paluckas, and Inga Ruginienė. The study combines cross-case comparison with within-case causal mechanism analysis. Empirical data were collected through document analysis, public discourse analysis, and semi-structured interviews.

The findings demonstrate that changing political context significantly affects the strategic choices of NGOs working with LGBTQIA+ rights. When organizations perceived greater institutional access and more favorable opportunities to influence policymakers, they are more likely to choose inside advocacy strategies. In contrast, when political channels were perceived as ineffective or restricted, organizations increasingly relied on outside advocacy and strategic litigation. The study found that perceived institutional access was the most important mechanism explaining strategic variation across political periods. Meanwhile, perceived reputational risk and opportunities to act in the public sphere functioned less consistently than initially expected. Reputational risk was perceived as a relatively constant feature of LGBTQIA+ rights advocacy rather than a variable that is dependent on context. While public space was generally seen as accessible but conflictual across all periods. The study also revealed that strategic collaboration did not become the dominant strategy in selective political contexts as predicted by the theoretical model. Instead, collaboration functioned as a complementary strategy alongside other forms of advocacy. Furthermore, the analysis highlighted the growing importance of strategic litigation following the Constitutional Court's ruling on the legal recognition of same-sex couples.

Despite the limitation related to the relatively small number of NGOs analyzed and the short duration of some political periods, the thesis contributes to a better understanding of how political context shapes NGO advocacy strategies. The study is significant because it expands theoretical discussion on NGO strategic choice and offers an empirical grounded explanation of LGBTQIA+ rights advocacy in politically contested environment.

1 priedas. Interviu klausimynai

Klausimynas NVO

Ačiū, kad sutikote dalyvauti šiame interviu.

Tyrimo tikslas - ištirti, kaip LGBTQIA+ teisės atstovaujančios nevyriausybinių organizacijų keičia savo veikimo strategijas siekdamos tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo 2016–2026 m. laikotarpiu. Tyrimas analizuoja, kaip politinio konteksto kaita veikė organizacijų sprendimus dėl advokacijos. Mane domina ne tik tai, kokias veiklas organizacijos vykdo, bet ir kaip jos suvokė politinę situaciją tuo metu.

Interviu metu aptarsime keturis politinius laikotarpius, kurie šiame tyrime apibrėžiami pagal skirtingų Vyriausybių kadencijas nuo 2016 m. Man svarbu nuosekliai paliesti kiekvieną iš šių laikotarpių, kad galėčiau palyginti organizacijų patirtis skirtinguose politiniuose kontekstuose.

Interviu yra savanoriškas. Jūs galite bet kada atsakyti atsakyti į klausimą arba nutraukti pokalbį. Jeigu jūs to norite tyrime bus užtikrinamas anonimiškumas – jūsų vardas ar pareigos nebus viešinami be jūsų aiškaus sutikimo.

Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tik tyrimo ir analizės tikslams?

Ar turite klausimų prieš pradėdami?

1. Pirmiausia norėčiau, kad prisistatytumėte, pasakytumėte savo vardą, kokią organizaciją atstovaujate ir kiek metų čia dirbate.

Politiniai laikotarpiai (X)

1. Norėčiau pradėti pokalbį nuo politinės aplinkos. Ar jautėte, kad per pastaruosius 10 metų politinė situacija partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi?
2. Aš savo analizėje išskiriu kelis laikotarpius, bet man labai svarbu, ar jie jums taip pat atrodo prasmingi.
 - a. 2016-2020 m. Vyriausybei vadovavo Saulius Skvernelis ir šiuo laikotarpiu 2017 m. Seime buvo balsuojama dėl lyčiai neutralios partnerystės projekto, kuris nebuvo priimtas. Taip pat 2019 m. Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą kad diskriminacijos draudimas apima ir seksualinę orientaciją.
 - b. 2020-2024 m. laikotarpis, Ingridos Šimonytės vadovaujama Vyriausybė. Seime buvo registruoti partnerystės ir vėliau Civilinės sąjungos projektai, jie buvo svarstomi, vyko balsavimai, bet galutinis priėmimas neįvyko. Tema buvo aktyviai aptariama viešojoje erdvėje ir parlamentiniu lygmeniu.
 - c. Covidas/Pandemija: prieiga prie institucijų (ar tai buvo prioritetas), su kokiais rizikomis susidūrė ir kokia buvo prieiga prie žiniasklaidos, kaip jautėsi tuo metu kalbėti apie LGBT temas?
 - d. 2024-2025.09 laikotarpis, Gintauto Palucko Vyriausybė, 2025 m. balandžio 17 d. Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą dėl partnerystės reguliavimo, kuriame teigiama, kad partnerystė negali būti siejama tik su skirtingų lyčių asmenimis, nes tai prieštarauja Konstitucijai ir tai atvėrė galimybę partnerystę ginti per teismus.
 - e. 2025.09-2026.01 Ingos Ruginienės Vyriausybė. Viešojoje erdvėje pasirodė signalų, kad Teisingumo ministerija gali neteikti projekto, o galimas jo pateikimas būtų inicijuojamas per parlamentinį kelią. Taip pat buvo diskusijų dėl projekto turinio ir jo panašumo su santuokos institutu.
3. Kaip šis laikotarpis atrodė iš jūsų organizacijos perspektyvos?

Strateginiai pasirinkimai (Y)

1. Ar tuo laikotarpiu bandėte daryti poveikį sprendimams tiesiogiai per institucijas – pavyzdžiui, dalyvaudami darbo grupėse, teikdami pasiūlymus, konsultuodamiesi su ministerijomis ar Seimo nariais? Kaip dažnai tai vyko ir kiek tai atrodė veiksminga?

- a. Ar jautėte, kad tai buvo pagrindinis jūsų veikimo kelias tuo metu, ar labiau papildomas?
2. Ar tuo laikotarpiu daugiau rėmėtės viešu kalbėjimu – žiniasklaida, kampanijomis, socialiniais tinklais, viešais pareiškimais – siekdami daryti spaudimą sprendimų priėmėjams dėl partnerystės klausimo? Ar tai buvo sąmoningas pasirinkimas?
 - a. Kada nusprendžiate, kad verta eiti į viešumą, o kada – geriau likti užkulisiuose?
3. Ar tuo laikotarpiu sąmoningai stiprinote bendradarbiavimą su kitomis NVO ar iniciatyvomis – pavyzdžiui, rengiant bendrus pareiškimus, koordinuojant veiksmus ar dalijantis vieša komunikacija? Ar tai buvo reakcija į politinę situaciją?
 - a. Ar jautėte, kad veikti kartu buvo saugiau ar veiksmingiau nei veikti atskirai?
4. Ar buvo laikotarpių, kai matėte, kad nacionaliniu lygmeniu sprendimai stringa, ir tuomet bandėte remtis tarptautiniais partneriais, Europos institucijomis ar tarptautiniais mechanizmais siekdami daryti spaudimą Lietuvos valdžiai?
 - a. Ar kada nors sąmoningai naudojote tarptautinių organizacijų ar institucijų pozicijas kaip argumentą vidaus politinėse diskusijose?
 - b. Ar tarptautinis lygmuo jums buvo daugiau finansinis / ekspertinis palaikymas, ar realus spaudimo įrankis?

Suvokiama institucinė prieiga (Z1)

1. Kaip tuo laikotarpiu atrodė jūsų galimybės bendradarbiauti su institucijomis? Ar jautėte atvirumą, ar veikiau atsargumą?
 - a. Ar buvo lengva inicijuoti dialogą, ar reikėjo daugiau pastangų nei kitais laikotarpiais?
2. Ar tuo laikotarpiu jautėte, kad jūsų organizacijos ekspertinės žinios buvo vertinamos ir ar jūs buvot kviečiami į diskusijas ar konsultacijas su institucijų atstovais?

Suvokiama reputacinė rizika (Z2)

1. Ar tuo laikotarpiu jautėte, kad kalbėjimas apie partnerystės ar LGBTQIA+ temas galėjo sukelti neigiamų reakcijų ar iššūkių jūsų organizacijai?
 - a. Ar teko svarstyti galimas politines, reputacines ar organizacines pasekmes?
3. Ar buvo momentų, kai turėjote apsispręsti, ar ir kaip viešai reaguoti į politinius įvykius ar valdžios sprendimus? Kaip priimdavote tokius sprendimus?
4. Kieno reakcijų tuo metu labiausiai reikėjo paisyti - valdžios institucijų, partnerių, rėmėjų ar viešosios nuomonės? Kodėl?
5. Kaip vertino rizikingumą savo darbotvarkės tuo laikotarpiu (bendrai), kodėl?
6. Ar buvo veikimo formų, kurių tuo metu sąmoningai vengėte? Kas labiausiai lėmė tokį sprendimą?
7. Ar vėliau buvo situacijų, kai galvojote, kad galbūt buvote per atsargūs arba per drąsūs?
8. Ar tai turėjo realių pasekmių: finansavimui, partneriams, kvietimų skaičiui, jūsų pačių saugumui?

Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3)

1. Kaip tuo laikotarpiu vertinote viešą kalbėjimą apie partnerystę, ar jis atrodė kaip galimybė daryti poveikį, ar labiau kaip galintis sukelti problemų? kiek sunku buvo kalbėti apie tai? kodėl?
2. Ar viešoji erdvė tuo laikotarpiu buvo suvokiama kaip palanki poveikiui, ar kaip poliarizuota ir eskaluojanti konfliktą.
3. Ar buvo laikotarpių, kai jautėte, kad viešas kalbėjimas, interviu žiniasklaidai ar šviečiamoji veikla platesnei visuomenei yra veiksmingesnis nei darbas su institucijomis?

Priežastinė refleksija (pabaiga)

1. Kaip, jūsų nuomone, politinė aplinka apskritai veikia tai, kaip NVO renkasi veikti partnerystės klausimu?
2. Ar egzistuoja alternatyvūs paaiškinimai, kodėl NVO renkasi vienokias ar kitokias strategijas? Kokie tie paaiškinimai?

Klausimynas Seimo kontrolierių įstaigai

Ačiū, kad sutikote dalyvauti šiame interviu.

Tyrimo tikslas yra ištirti, kaip LGBTQIA+ teises atstovaujančios nevyriausybines organizacijos keičia savo veikimo strategijas siekdamos tos pačios lyties porų teisinio pripažinimo 2016–2026 m. laikotarpiu. Tyrimas analizuoja, kaip politinio konteksto kaita veikė organizacijų sprendimus dėl advokacijos.

Šiame interviu man labai svarbi Jūsų, kaip žmogaus teisių priežiūros institucijos atstovės, perspektyva. Kaip keitėsi institucinė aplinka, valstybės reakcijos ir nevyriausybinių organizacijų veikimo galimybės.

Interviu metu aptarsime keturis politinius laikotarpius, kurie šiame tyrime apibrėžiami pagal skirtingų Vyriausybių kadencijas 2016-2026 m. Man svarbu nuosekliai paliesti kiekvieną iš šių laikotarpių, kad galėčiau palyginti organizacijų patirtis skirtinguose politiniuose kontekstuose.

Interviu yra savanoriškas. Galite bet kada atsisakyti atsakyti į klausimą arba nutraukti pokalbį. Esant poreikiui, bus užtikrintas anonimiškumas.

1. Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tik tyrimo ir analizės tikslams?
2. Ar turite klausimų prieš pradedant?
3. Pirmiausia norėčiau, kad prisistatytumėte, pasakytumėte savo vardą, pareigas ir kiek laiko dirbate šioje institucijoje?

Politinis kontekstas (X)

1. Ar, Jūsų vertinimu, per pastaruosius 10 metų politinė situacija Lietuvoje partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi?
 - a. 2016-2020 m. Sauliaus Skvernelio Vyriausybė.
 - b. 2020-2024 m. Ingridos Šimonytės Vyriausybė.
 - c. 2024-2025.09 Gintauto Palucko
 - d. 2025.09-dabar Ingos Ruginienės
2. Kalbant apie kiekvieną laikotarpį:
 - a. Kaip jis atrodė iš Jūsų institucijos perspektyvos, ypač vertinant: žmogaus teisių užtikrinimą / institucijų jautrumą LGBTQIA+ klausimams ir bendrą politinį ir institucinį klimatą?
 - b. Kiek Jūsų praktikoje buvo pastebimi pokyčiai valstybės institucijų elgesyje ar reakcijose šiuo klausimu per skirtingus laikotarpius?

NVO veikimo ir strategijų vertinimas (Y)

1. Kiek Jūsų institucijos veiklos ar stebėjimo lauke buvo matomi NVO bandymai daryti poveikį per institucijas tiesiogiai (pvz., dalyvavimas darbo grupėse, pasiūlymų teikimas, konsultacijos)? Kaip Jūsų vertinimu toks veikimo būdas veikė skirtingais laikotarpiais?
2. Kaip, Jūsų vertinimu, NVO naudojimasis viešąja erdve (žiniasklaida, protestais) veikė jų galimybes daryti poveikį sprendimų priėmėjams? Ar tai labiau padėjo, ar kartais apsunkino sąveiką su institucijomis?
3. Ar Jūsų perspektyvoje buvo matoma, kad NVO bendradarbiavimas tarpusavyje turėjo įtakos jų matomumui ar veiksmingumui?
4. Kaip, Jūsų vertinimu, tarptautinio lygio (pvz., Europos institucijų ar tarptautinių organizacijų) įtaka pasireiškė šiame klausime Lietuvoje? Ar tai buvo reikšmingas veiksnys formuojant institucijų reakcijas?

Suvokiama institucinė prieiga (Z1)

1. Kaip, jūsų vertinimu, pačios NVO galėjo suvokti savo galimybes pasiekti sprendimų priėmėjus skirtingais laikotarpiais?
2. Kiek valstybės institucijos buvo linkusios įsitraukti į dialogą su NVO šiuo klausimu?

Suvokiama reputacinė rizika (Z2)

1. Kaip, jūsų vertinimu, LGBTQIA+ ir partnerystės klausimai skirtingais laikotarpiais buvo vertinami instituciniame lauke?
2. Kiek tai, jūsų nuomone, galėjo veikti institucijų elgesį ar atsargumą?
3. Ar, jūsų vertinimu, tokia aplinka galėjo lemti tai, kaip NVO rinkosi veikti (pvz.: ar jos galėjo vengti tam tikrų veikimo formų arba, priešingai, veikti aktyviau dėl to)?
4. Kokie veiksniai labiausiai riboja pažangą šioje srityje: politiniai sprendimai, visuomenės nuostatos, institucinis atsargumas ar kiti aspektai?

Suvokiamos galimybės veikti viešojoje erdvėje (Z3)

1. Kaip skirtingais laikotarpiais viešojoje erdvėje veikė NVO galimybės kelti partnerystės klausimą ir daryti poveikį?
2. Ar, jūsų nuomone, aktyvesnis NVO veikimas viešojoje erdvėje galėjo būti susijęs su ribotomis galimybėmis veikti per institucijas?

Refleksija

1. Kaip politinė aplinka apskritai veikia NVO galimybes daryti poveikį žmogaus teisių klausimais?
2. Ar NVO strategijų pasirinkimus labiau lemia politinis kontekstas ar kiti veiksniai? Kokie?
3. Ką NVO galėtų daryti kitaip, kad jų advokacija būtų veiksmingesnė politiškai jautriais klausimais?

2 priedas. Interviu transkripcijos

Interviu Nr. 1: Įvairovės edukacijos namai, 2026 m. vasario 27 d. 45 min. 19 s.

A: [trumpai pristatau savo tyrimą]

01:34 A: Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tik tyrimo ir analizės tikslams?

01:37 B: Taip.

01:40 A: Ar turite klausimų prieš pradedant?

01:44 B: Tai gal ne.

01:46 A: Gerai, tai pirmiausia norėčiau, kad prisistatytumėte, pasakytumėte savo vardą, kokią organizaciją atstovaujate ir kiek metų čia dirbate.

01:55 B: Tai esu [anonimizuota] ir atstovauju organizacijai Įvairovės edukacijos namai. Dabar galvoju, kiek metų dirbu... Turbūt... dabar nežinau, kiek metų dirbu... Geras. Turbūt 8-9, taip galvočiau.

02:15 A: Norėčiau pradėti pokalbį nuo politinės aplinkos. Ar jautėte, kad per pastaruosius 10 metų, arba per 9-8 kiek dirbate, politinė situacija partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi?

02:31 B: Man atrodo, kad labiausiai keitėsi būtent prie buvusios Vyriausybės. Kodėl sakau, kad keitėsi, nors taip jau nebuvo tokių kažkokių politinių sprendimų priimta, bet pats laukas arba emocinis laukas man atrodo buvo labai toksai saugesnis dirbti žmogaus teisių temomis. Nes nors ten pavyzdžiui tikrai buvo labai sunku kažkaip ten atstovauti temas, nes visada yra ta opozicija, kuri nesvarbu kurioje Vyriausybėje. Nors turėjome tikriausiai liberaliausią Vyriausybę prieš tai buvusią ir nesugebėjo priimti tam tikrų įstatymų, bet pats laukas ir bendravimas su kai kuriomis ministerijomis jisai buvo patogesnis ir paprastesnis negu po to arba prieš tai. Nes man atrodo buvo vis tiek daugiau ir didesnio supratimo apie žmogaus teises ir apie šitų temų svarbą. Tai man atrodo tasai iš sprendimų priėmimo pusės tai tikrai nebuvo nuveikta kažkaip labai daug, bet emocinis laukas tai tikrai buvo paprastesnis ir daug šiltesnis negu dabar pavyzdžiui.

03:48 A: Aš tik pasitikslinu, kad kai sakote „buvusi Vyriausybė“, tai - Ingridos Šimonytės.

03:53 B: Taip, taip, aš apie ją.

03:57 A: Kartu galbūt galėtumėte pakomentuoti ir kitus politinius laikotarpius, kaip jie jautėsi iš jūsų organizacijos perspektyvos, pavyzdžiui, Sauliaus Skvernelio.

04:07 B: Aš dabar galvoju, Sauliaus Skvernelio, kai buvo Vyriausybė, kiek aš buvau labai įsitraukusi, nes aš turbūt daugiausiai buvau įsitraukusi, kai buvo Ingrida Šimonytė. Kai Sauliaus Skvernelio buvo tai... Mūsų tema vis tiek yra apie lytiškumo ugdymą, tai ji tokia ir susijusi su LGBT temom, bet ji vis tiek visada yra diskusijų lauke. Tai jaučiu, kad tuo metu turbūt... kadangi mes bendradarbiauom su Lietuvos žmogaus teisių centru, mūsų geri partneriai, tai aš dabar galvoju... Jautėsi ganėtinai daug pasipriešinimo, šitom temom, bet buvo... dabar galvoju, kada buvo pradėta ta pati

gyvenimo įgūdžių programa svarstyti, nes jeigu aš neklystu ji buvo pradėt dar tik svarstyti prie Skvernelio Vyriausybės ir jau tada prie Šimonytės Vyriausybės buvo priimta. Tai šituo kontekstu buvo pradėta kalbėti, bet vėlgi buvo stengiamasi kažkaip tų temų sumažinti, kad apie žmogaus teises kuo aptakiau galima būtų šnekėti ir kad kuo mažiau viešumoje šnekėtumėm apie visas kitas temas. Bet lygiai taip pat buvo ta pati Stambulo konvencijos klausimas, jis man atrodo buvo išimtas ir net nediskutuojamas. Tai vėlgi jeigu taip galvojant su Šimonytės Vyriausybe, tai aišku, vėlgi nebuvo priimta ir taip toliau, ir taip toliau. Bet tos diskusijos buvo platesnės, man atrodo, prie Skvernelio Vyriausybės jos buvo tokios labiau nevedančios niekur, net ir į diskusiją, tai toksai turbūt jausmas buvo prie dar buvusios buvusios Vyriausybės.

06:18 A: O Gintauto Palucko Vyriausybė, kuriame turėjome Konstitucinio Teismo sprendimą?

06:26 B: Tai čia šitas dalykas tai taip, turėjome. Bet man atrodo, kad tai nebuvo iš pačios Vyriausybės šitas sprendimas, tai čia dėl to mano ir yra toksai pasakymas, kad prie šitos Vyriausybės mes turime kažkokių tokių labai reikšmingų priėmimų, tą patį nepilnamečių apsaugos įstatymą, kur buvo panaikinta LGBT nuostata. Tai taip, ji yra prie šitos Vyriausybės, bet ar tai yra šitos Vyriausybės darbas? Nu man atrodo, kad ne. Nes darbai yra šiaip pradėti iki tol ir pavyzdžiui tie kreipimaisi visi ir panašiai. Tai ateina iš tos pačios opozicijos ir taip toliau. Aš nežinau, galima sakyti, kad socialdemokratai dabar ir girsis viskuo čia ir reprodukcinės įstatymu, jeigu bus priimtas, sakys, kad žiūrėkit, kaip mes čia priėmėm ir taip toliau, bet visi tie klausimai, diskusijos, buvo pradėtos ne dabar.

07:31 A: O dabar su Ingos Ruginienės Vyriausybe ar jaučiasi skirtumas, ar vyksta kažkas reikšmingo?

07:45 B: Toks jausmas, kad iš mūsų organizacijos pozicijos, kad yra mažai diskusijos apskritai, mes pavyzdžiui priklausom švietimo NVO tinklui. Švietimo NVO tinklas yra tinklas, kuris vienija su švietimu dirbančias organizacijas. Palucko Vyriausybės... Kai tik socialdemokratai buvo išrinkti į valdžią, mes kaip tik turėjome susitikimą su jų atstovais ir ten buvo labai aiškiai pasakyta, kad mes atėjome dirbti, o jūs esat tokie... nu žodžiu... jūs galite dirbti, bet mes geriau žinom ką padirbti. Taip netiesiogiai, bet labai tarp eilučių. Ir tas labai, man atrodo, parodo požiūrį į nevyriausybinių organizacijų klausimus. Ir tada kažkaip tai norėjęs iš socialdemokratų kažkokio tai pushinimo tų idėjų, kurios yra socialdemokratiškos. Partnerystės visi įstatymai ir panašiai, bet toks jausmas, kad taip ir toliau yra vengiama šitų klausimų, ta pati Stambulo konvencija, vengiama šitų klausimų, nu ir vėl mes nepasiruošę klausimui. Man atrodo trūksta ir to supratimo, kad ne tik LRT yra svarbus dabar, yra ir visi kiti klausimai, kurie vis dar tęsiasi ir šita Vyriausybė turės padaryti. Bet kadangi mes turim... aišku, čia yra paprasta suprasti, kadangi mes turim ne tik socialdemokratų, bet ir kitus visiškai konservatyvius koalicijos partnerius, tai čia turbūt net ir neverta tikėtis, kad kokie nors klausimai, susiję su žmogaus teisėmis, arba bus lengvai priimami, arba bus išviso priimami.

09:52 A: Kaip tuo laikotarpiu partnerystės tema atsispindėjo jūsų organizacijos veiklose? Ar keitėsi jūsų švietimo turinys, prioritetai ar veikimo kryptys?

10:06 B: Tai turbūt partnerystės kaip objektas nėra mūsų kaip organizacijos pats pagrindinis, bet kiekvieną kartą kai mes kalbam apie kažkokias temas, LGBT tema apskritai yra viena iš tų temų, su kuriom mes dirbam, tai kas keitėsi turbūt gal ne mūsų darbo metodas, nes mes vis tiek visada atvirai transliuojam, kad mes palaikom LGBT bendruomenę, kad šitie klausimai yra svarbūs, tas pats partnerystės klausimas. Jeigu yra kažkokios organizacijos, kurios teikia kažkokius raštus, kreipimuisi ir taip toliau, mes visada palaikom juos ir atvirai palaikom. Bet kas keitėsi, tai keitėsi požiūris į temas iš tų žmonių, kurie, pavyzdžiui, užsakinėja mūsų temas. Ir tas labai pasijautė turbūt tame covido periode, kad LGBT temos tapo labai nepalankios kalbėti ir susilaukiančios labai daug priešpriešos ir tas labai jaučiasi dėl tos pačios ir visuomenės poliarizacijos, ką turbūt ir patys politikai padarė. Tai kartais jaučiasi, kad mes... Tarkim jeigu važiuojam kažkur į mokyklas, tai stengiamės LGBT temų net ir neimti, kad tas nebūtų panaudojama ir prieš mus kaip prieš organizaciją. Tai čia toks įdomus momentas, kad mes viešai kaip organizacija, jeigu pavyzdžiui, kažkur yra kažkokie tai raštai arba kreipimaisi palaikom, bet tiesioginiam savo darbe, ypatingai su jaunais žmonėmis, tada stengiamės tas temas nu vėlgi kažkaip apvilkti per kitų temų kontekstą, kad tai nebūtų vienintelė tema, apie ką galvoja, kad mes šnekam, nes tada yra labai sunku pasiekti jaunus žmones, nes ji yra ant tiek nenorima šnekėti. Tai turbūt ta strategija buvo iš to, kad kalbėdavom daug, tada šiek tiek primąžinom apie tai, kad galėtumėm apskritai galėtume pasiekti jaunus žmones ir tada dabar vėl ieškom įvairių būdų kaip... irgi su komanda vertinam mes apie tai kad, jeigu paklausia – mes visada atsakom, kad taip, mes palaikom. Nu tai tokio nesislėpimo, bet visada yra toksai mintyse klausimas, kaip išvinguriuoti, kad nebūtų didelio skandalo iš to, kad dabar skandalas pasidaro iš niekur. Tai turbūt toks pasikeitimas buvo, kad šiek tiek labiau primąžinom akcentą ir dėjom akcentą į kitus klausimus.

12:42 A: Į ką per pastaruosius 10 metų labiausiai buvo nukreiptos jūsų pastangos? Į darbą su institucijomis (pavyzdžiui, mokyklomis, savivaldybėmis, ministerijomis) ar viešesnį darbą su visuomene?

13:06 B: Kaip keitėsi...? Nu mūsų vis tiek pagrindinė tikslinė grupė turbūt yra mokyklos, atviri jaunimo centrai, nes mes darom tą tiesioginį darbą. Galbūt aš taip pasakysiu paprastai, kai buvo Šimonytės Vyriausybė, ten, man atrodo, buvo

institucijose daugiau žmonių palaikančių žmogaus teises, su kuriomis galėjome bendradarbiauti daug paprasčiau, su kažkokiais labai artimais kontaktais, kadangi kitos organizacijos pažinojo tuos žmones ir tada buvo paprasčiau kreiptis, gautis atsakymus, greičiau gauti atsakymus ir panašiai ir surasti kažkokį vienodumą apie tai, kad yra kažkokia savaime suprantami dalykai, kad žmogaus teisės yra svarbios. Tai šitas, man atrodo, mes daugiau ir kalbėdavom ir bendradarbiaudavom arba į mus, pavyzdžiui, kreipdavosi daugiau kažkokio ekspertinio vertinimo, pavyzdžiui, arba tenai tų pačių gyvenimo įgūdžių programos įgyvendinimo gairių rengime. Prie to prisidėjome kaip viena iš organizacijų. O dabar tai jaučiu, kad nebūtinai net yra aišku į ką reikėtų kreiptis norint gauti kažkokį atsakymą, nes, labai paprastas pavyzdys, mes turime teisingumo ministrę, kuri yra iš viso prieš, vicę ministrę irgi kurios yra ta prasme prieš žmogaus elementarius teises, tai apie ką mes šnekam. Aš iš tikrųjų net kartais pagalvoju, kad net ir nenorėtų kreiptis, nes tu žinai, kad tu neturi jokių prošvaisčių, nes mes irgi lygiai taip pat priklausom žmogaus teisių organizacijų koalicijai, kuri kartais ten yra tam tikrų kreipimūsi į tas pačias institucijas iš kurių gaunam tokius paviršinius atsakymus, kad nieko nebus daroma ir kam daryti dabar. Tai žodžius, pakitimas buvo toks, kad prie šimonytės Vyriausybės buvo lengviau kalbėtis su institucijom ir turėti tą palaikymą labiau negu gali dabar turėti palaikymą.

15:16 A: O kuriais laikotarpiais tapo svarbiau nei kitais laikotarpiais veikti kartu su kitomis organizacijomis ar iniciatyvomis?

15:30 B: Tai dabar (juokiasi). Bet man atrodo iš tikrųjų, aš galvoju, kad dabar nu ta pilietinė visuomenė yra visai susivienijusi, nes žino, kad... jaučiasi ypatingai tarp organizacijų dirbančių žmogaus teisių srityje, man atrodo, yra jausmas, kad tuoj galimai mes tapsim tais užsienio agentais. Tai yra iš tikrųjų ir nemažai diskusijų tarp organizacijų pilietinės visuomenės apie tai, ką daryti ir kaip būti nesiskaldant, nes čia yra labai paprasta. Nevyriausybinių organizacijų visada konkuruoja dėl tų pačių fondų, dėl tų pačių pinigų, nes tu turi išgyventi. Bet tai kaip prasideda tokie nedemokratiški veiksmai, kaip dabar vyksta Lietuvoje, arba kas vyko iki Kalėdų sakysim, dabar šiek tiek aprimę, bet, manau, vėl prasidės tuojau. Tai buvo jaučiamas toksai didelis organizacijų pasivienijimas bent jau dėl kažkokių tai viešų pareiškimų, ėjimų ir panašiais. Ar tai koncentruosis lygiai taip pat į tuos pačius partnerystės kažkokius klausimus įstatymo, ar bus lygiai toks pats susivienijimas, klausimas... bet, man atrodo, šitie visi veiksmai, kurie buvo, ką mes matėm iki naujų metų, man atrodo labai priverstė pagalvoti, kad po vieną mūsų gali nelikti ir tikria buvo jaučiamas visai vieni kitų palaikymas. Tai aš jaučiu, kad dabar yra tie procesai, nes iki tol gal buvo bandoma kažkaip tai... nu tokių antidemokratišnių dalykų nebuvo tokių didelių... visada yra pasipriešinimas šitom temom, nu tai čia mūsų gyvenimo dalis yra, bet dabar yra tas labai jaučiamas toksai nemaža baimė, kad tai, kas, pavyzdžiui, vyksta Sakartvele, Vengrijoje ir panašiai, kad tuoj ateis pas mus ir tikrai, kad mes tapsim labai labai nepatogios organizacijos, kurios šneka. Tai dabar, dabar tas metas. Nu ir šiaip labai keistai skamba, kai mes kalbam apie 2026 metus ir atrodytų, kad turėtume eiti į kitą pusę, bet man atrodo čia dabar yra tie procesai, kurie vyksta.

17:46 A: O dar kartu, ar kažkada politinė situacija Lietuvoje kada nors paskatino ieškoti paramos ar bendradarbiavimo už Lietuvos ribų?

17:59 B: Ar kuris konkrečiai laikotarpis? Ar...

18:04 A: Galima atliepti visus laikotarpius...

18:11 B: Aš jaučiu, kad visais politiniais laikotarpiais, nesvarbu, kokia ateitų valdžia. Kai sustiprėjome kaip organizacija, mes irgi pradėjom ieškoti tos paramos, dėl to kad kartais labai sunku šitose temose dirbant, būti pranašais ir pranašėmis savam krašte. Ir tada tu turi ieškoti kažkokių gerų patirčių užsienyje, kaip buvo įveikta tas. Kodėl aš sakau, kad nesvarbu, kokia valdžia ateina, nes po tos valdžios, kuri gali būti labai liberali, matom, kas atėjo. Niekada negali būti kažkaip tai tvirtai. Gali būti ramiau, bet tada turi vis tiek ieškoti paramos arba partnerių iš kitų šalių ir dar dėl to, kad tai yra ne tikrai parama ir gerosios patirties pasidalinimas, bet dar ir dėl to, kad tu ieškaisi lygiai taip pat projektų partnerių, kad galėtum išgyventi ir kad galėtum ne per kažkokius Lietuvos fondus, bet bent jau per Europinius fondus finansuoti savo veiklas, kurias tu atlieki Lietuvoje. Nu tai čia irgi toksai, nes tas šiek tiek padeda, kai tau sako jūs esate fondų visokie ten žodžiu pinigų ėmimai ir iš mokesčių mokėtojų pinigų kalbat apie, pavyzdžiui, apie LGBT temas. Tai tu tada labai gražiai gali pasakyti, kad ne iš Lietuvos mokesčių mokėtojų, bet iš Europos Sąjungos. Tai čia dar vienas toksai, man atrodo, sužaidimas yra šitose temose, bet nu yra svarbu turėti tų partnerių, kurie gali tau ir padėti finansiškai kažkaip ten prisidedant prie įvairių veiklų, bet ir ekspertiškai tada gali prisidėti, palaikymo kažkokius dalykus ir taip toliau. Nėra, man atrodo, kažkokios išskirtos vienos. Bet vėlgi kaip ir sakau dabar yra toksai politinis kontekstas, kur vat nežinau kaip bus.

20:11 A: Paminėjai Ingridos Šimonytės, ir dabartinės valdžios atvejį, bet kaip yra su Sauliaus Skvernelio vyriausybe ir tuo santykiu su institucijomis, ta prieiga, geba inicijuoti dialogą? Kaip tuo metu buvo?

20:28 B: Aš galbūt šitoj vietoj galiu mažiausiai pakomentuoti, nes pas mus turbūt nebuvo to tokio ėjimo į institucijas būtent tame laikotarpyje, dėl to, mes nebent tik su kitais partneriais... tikrai mes tuo laikotarpiu nebuvo taip, kad labai būtume aktyviai ėjusios į būtent institucijas Skvernelio metu.

20:57 A: o kaip su ekspertinėmis žiniomis? Irgi nebuvo kažkaip kviečiami į diskusijas, konsultacijas?

21:03 B: ne, nebuvom, nebuvom mes matomos kaip ekspertės kažkokių tai temų. Užtai ir sakau, kad man tas laikotarpis būtent Skvernelio yra toks turbūt mažiausiai ką galiu pakomentuoti, nes tuo metu aš irgi dar nebuvo vadove organizacijos, tai dėl to daugiausiai į edukacijas buvau orientuota. Dėl to, aš galvoju, kad jisai ir buvo toks laikotarpis, kai mes niekaip su institucijomis neturėjom kažkokio gilesnio ryšio.

21:40 A: Ar per pastaruosius 10 metų jautėte, kad kalbėjimas apie partnerystės ar LGBTQIA+ temas galėjo sukelti neigiamų reakcijų ar iššūkių jūsų organizacijai? Reputacijai?

21:59 B: taip, taip faktas. Ypač, dabar galvoju... ar šitų 10 metų periode, ar dar anksčiau... nes žinau, kad vienu momentu netgi vienas seimo narys netgi buvo parašęs mokykloms, kad neimtų jokių būdu mūsų organizacijos, nu nes čia propaganda ir taip toliau. Ir lygiai taip pat buvo gyvenimo įgūdžių programos pristatymas jau mokyklose, tai labai daug nuviltų, mes buvom linksniuojama organizacija visame kame, nes mes dėjom žmogaus teisių principu rekomendacijas į įgyvendinimą gyvenimo įgūdžių, kur tikrai tose rekomendacijose yra užsimename apie LGBT temas, apie įvairovę ir taip toliau. Nes pačioje programoje yra labai labai mažai, vienas turbūt sakyns, o tada rekomendacijose yra tam tikrų leidinių, kur yra apie šią temą yra plačiau papasakojama. Tai buvo daug labai pridaryta. Mes gavom krūvas žinučių apie tai, kad mes galėtume susideginti, tikisi, kad uždarys mūsų organizaciją pagaliau, nes mes čia norim paversti visus gėjais ir tai buvo tiesioginė... čia ir iš politikų buvo... ten pavyzdžiui, nacionalinio susivienijimo irgi kai kurie nariai mus kas antram savo poste... po kiekvienų mūsų mokymų, kiekvieno mūsų metodiką išnarstė. Kai kurie politikai kiekvieną iš mūsų metodiką išnarstė, pasižiūrėjo, įdėjo viena politikė, kuri dabar labai reiškiasi visame kame, buvo įdėjusi iš kažkokio covido metu mūsų susitikimą su mokiniais video įrašą. Kur jie pasidalino. Mokiniai patys pasidalino, bet jinaį įdėjo ten su didžiuliu prierašu... tai iš tikrųjų tas kalbėjimas apie LGBT temas mum pakankamai daug davė iššūkių ir emociškai turbūt ir visaip kaip. Lygiai tas pats, pavyzdžiui, covido metu mes turėjom porą... kai tuo metu viskas buvo online ir tuo metu buvo LRT „laikas vaikams. Įdomios pamokos“... kažkaip ten vadinosi... kažkokios pamokos, žodžiu. Ir ten mes turėjom su kolege netgi vieną laidą apie LGBT gal istoriją ar kažkas tokio. Tai ten crazy kas buvo... turėjom prašyti, kad rašytų laiškus palaikymo LRT, nes IRT sprogo nuo laiškų, kad čia žodžiu viską padaryti. Tai tikrai sunku (juokiasi), nėra taip lengva.

24:47 A: bet kaip yra įdomu, kad... nes covido laikotarpis pagrinde buvo per Ingridos Šimonytės vyriausybę, kuris tarsi... įvardini kaip tarsi atviresnį, turintį didesnę institucinę prieigą, bet tuo pačiu metu žymiai didesnę riziką dėl covido.

25:05 B: taip, už tai sakau, kad institucine prasme – taip, mes turėjom žmones, kurie apie žmogaus teises daug kalbėjo, bet visuomenei buvo visiškai priešinga reakcija, nes vienas dalykas... nes mes ką ir pastebėjome tarp šitų temų turbūt... jeigu einam iki covido, tai tos temos turbūt buvo tokios... nu kaip čia pasakyt... jos egzistavo, apie jas kalbėjo ir mes kalbėjom, bet jos tarsi nebuvo kažkaip tai labai viešai apkalbamos, nesukeldavo kažkokių tokių didelių pasipiktinimų. Covido laiku, man atrodo, sprogo toksai labai labai didelis pykčio burbulas, apie ką mes irgi labai dažnai šnekam, ir tada visi kaltininkai to buvo visi tie, kurie yra „nenormoje“. Nu tai LGBT bendruomenė – pirma, nu nes kažkokia grėsmė ten pasidarė ir panašiai ir dėl to po covido tos visos temos, kurios yra susijusios su žmogaus teisėmis, su įvairove, jos tapo kažkokiom atpirkimo temom ir tikrai visuomenė labai sujautrėjo ir visiškai susipoliarizavo ir viskas, nes iki tol man atrodo tos temos būdavo tokios kur pasišvaisto visi, bet jos ne tiek poliarizuojančios buvo. O po covido jos tiesiog tapo visiškai... dar be to, kad Šimonytės Vyriausybė pakankamai atvirai sakė, kad už žmogaus teises esame, mes už šitas temas esam ir nu vat einam, kažkaip balsuojam, darom kažkokius įstatymo pakeitimus ir dėl to gavosi, kad tas atpirkimo ožys persivertė į tą pusę. Tai jo, buvo labai įdomu stebėti. Man atrodo dėl to ir gavosi, kad nebuvo priimti tie visi įstatymai.

26:53 A: o dabar, pastaraisiais metais kažkiek nurimo tas rizikos jausmas?

26:59 B: Aš galvoju dabar... dabar, man atrodo, yra toks periodas, kur visas nepasitenkinimas yra per socialinius tinklus, aš jaučiu va čia šitas dalykas tuo metu socialiniai tinklai tapo labai stipriu įrankiu priešinti visuomenę ir dėl to dabar man atrodo eina tokiais karneliais. Jeigu Seime nėra jokių įstatymų susijusių su Stambulo konvencija, su partneryste, su galų gale... su dabartiniu reprodukcinio įstatymu dėl pagalbinių apvaisinimo, jeigu šitos temos.. jų nėra, tai tu gali dirbti ramiai, žmonės apie tai nekalba, vyksta ramus darbas, jeigu tikrai Seime atsiranda koks įstatymo projektas, kuris gali būti net nebūti susijęs su LGBT temom. Pagalbinis apvaisinimas iš dalies yra susijęs, bet šiaip pagrindinė idėja yra ne apie LGBT, bet esmė tame, kad politikai kai kurie, kurie nori priešinti, jie paima šią įstatymą ir tada perverčia, kad jeigu mes priimsime šią įstatymą, tada, vadinasi, tos pačios lyties poros galės susilaukti vaikų. Viskas, mes negalim to daryti, nes va, gėjai ir lesbietės dabar galės susilaukti vaikų. Ir kiekvieną tokį įstatymą jie paverčia apie tai, kaip priešinti visuomenę

ir dėl to atsiranda vėl... jeigu dabar vėl bus grįžtama prie Stambulo konvencijos, vėl bus šitas šaršalas pakils į viršų, jeigu tikrai bus bent kažkiek užsimenama apie tai, kad partnerystės... kokių būdu jisai grįžta, vėl grįš atgal. Lygiai taip pat jeigu dar koks nors įstatymo pakeitimas arba galų gale apie konstitucinio teismo kokį nors išaiškinimas vėl jos bus ant viršaus. Tai aš dabar manau, kad dabar va taip va yra. Dabar yra apie LRT, tai dabar šitas yra, bet turėsime tuoj ir tą pagalbinį apvaisinimą, tai grįš visos kalbos apie tapatybes ir taip toliau.

29:11 A: Ar buvo momentų, kai turėjote apsispręsti, ar ir kaip viešai reaguoti į politinius įvykius ar valdžios sprendimus? Kaip priimdavote tokius sprendimus?

29:31 B: Nu jo, čia geras klausimas. nu tiesiog, nežinau. šiaip tai aš neturiu kažkokio vieno atsakymo, nes tais momentais, kai yra labai daug puolimo ir panašiai, ką mes darydavom vėliau? Tai tada kažkaip ieškodavome pritarimo mūsų organizacijose, mūsų draugų organizacijose, ar ne, kurios organizacijos palaiko temas, dirba. tai tada ieškodavome kažkokio, nežinau, emocinio užtarimo tiesiog, palaikymo socialinėse tinkluose. palaikymo apskritai mums ir tada tiesiog tokio pasižiūrėjimo nu, kodėl mes dirbam? Mes dirbam dėl to, kad reikia jauniems žmonėms, dėl to, kad reikia šitas temas, vis tiek dirbti ir nu to tokio pagalvojimo, kad nu jeigu mes nedirbsim, tai vadinasi, nebus to balso, tai kažkokio tokio, nes šiaip tai nėra lengva ir ir kartais tikrai būdavo toksai kur - gerai atsitraukiam dabar nuo šitos temos biškį, pakeičiam kažką, bet niekada nesustoji dirbti, nes, jeigu tikrai sustoji, nu tai tas visas, žodžiu, visa ta banga nu labai greitai tave paima ir tikrai pradedi galvoti, ar ir kvestionuoti, ar tikrai mums reikia šitą kalbėti, ar tikrai reikia tą. Tai va tais momentais, kai yra labai daug puolimo atsiranda. Didelė nu turbūt pagalvojimas, ar tikrai nu ar tikrai mūsų čia reikia? Ar tikrai mes tą darome? Ar tikrai mums reikia kalbėti apie šitas temas, bet tada supranti, kad... pabūni tame, pasireflekčiuoji šiek tiek atsitraukti, mažiau įsitrauk į socialinius tinklus. tai vienas iš tų būdų irgi būdavo, kad mažiau tiesiog būti socialiniuose tinkluose pačiuose, nes tas emocinis fonas labai nepadeda. Ir tada grįžti atgal į darbus. tiesiog darai tuos darbus, kuriuos darei. tai va toksai mūsų yra atsiraukimas būdavo ir toks, ir turbūt refleksija su komanda, nes mūsų, pavyzdžiui, edukatorės irgi kaip važiuoja į mokyklas. Lygiai taip pat gaudavo daug visokio purvo. mes gaunam, pavyzdžiui, ten iš tėvų, mokyklos, jos tiesiogiai gali gauti, nu, tai žodžiu, tai tas toksai savirefleksijos daug, tokio pasikalbėjimų, išsivertinavimų. Va tokie būdai, kurie mums padėdavo.

31:45 A: Kaip per pastaruosius 10 metų vertinote viešą kalbėjimą apie partnerystę, LGBT temas, ar tai atrodė kaip galimybė daryti poveikį, ar labiau kaip galintis sukelti problemų? kiek sunku buvo kalbėti apie tai? kodėl?

32:13 B: Aš manau, kad kalbėjimas, pavyzdžiui, tuose pačiuose mokymuose, nu vat kuriuos mes vesdavom, nes mes, pavyzdžiui, turim kai kurias programas skirtas būtent lgbt temai ir ir netgi. Kai kurios mokyklos užsako būtent tą temą dėl to, kad mokykloje kažkas vyksta. tai vat mokymuose, Man atrodo, tas buvo labai svarbus kalbėjimas ir jisai darė didelį poveikį, dėl to, kad tu bendrauji labai tiesiogiai su žmonėmis, tu supranti jų nuostatas, tu supranti, iš kur jos ateina ir jie supranta, nes nu mokymų tokia ir esmė, ir tada tu gali jau dirbti su tom nuostatom ir jau tada kažkaip po truputį, galbūt nekeisti jų iki galo, bet formuoti tą kitą požiūrį, kad yra ir kita pusė, ar ne? Tai man atrodo vat šitas buvo turbūt paveikiausias dalykas. Ką mes turėdavom ir turim iki šiol. Tai yra tas grupės, bet, aišku, suprantama, tos grupės tų grupių pasiekiamumas yra nu pakankamai mažas. Ar ne tavo grupę gali ateiti į 20 žmonių ir tu ten visą dieną gali pasiekti tą 20 žmonių. su socialiniais tinklais tu gali pasiekti daug daugiau, bet ten jau yra tas toksai keliantis iššūkių ir nebūtinai visuomet pakeičiantis ką nors, nes jeigu žmogus ateina su savo nuostatom ir perskaito kokį nors, nežinau, straipsnį, komentarą apie nu kad, kad ką aš žinau apie tas pačias patyčias mokykloje, neaišku dėl tapatybės kažkokių dalykų. Tai jisai gali visiškai nereflektuoti to ir pasakyti, kad mažiau reikia šnekėti apie šitas temas ir nebus tų patyčių. Nu čia labai gi paprasta, tai va tas viešas kalbėjimas, kai yra kažkokia, tai nežinau. Kai yra kažkokia suorganizuota kampanija, tam tikrais klausimais tada jina gali daryti, man atrodo didelį poveikį, nes yra nu vat kažkokia padaryta strategija ir panašiai. Kai tai yra pavieniai išėjimai, gali būti, kad kartais irgi ten tokie paskuboti būna išėjimai apie kažkokias temas, jie gali sukelti daug pykčio, bet čia vėlgi jų irgi reikia. Vienu ar kitu atveju irgi reikia, nes tų temų turi daugėti žiniasklaidoje, kas turbūt irgi pasimatė per šitų 10 metų laikotarpį. Tai tos advokacijos arba kalbėjimo žiniasklaidoje atsirado daugiau. toje pačioje LRT atsirado straipsnių, daugiau apie LGBT temą. Analizių, kažkokių tai tokių, galbūt nešališkų, bet labai konstruktyvių, kažkokių tai straipsnių, interviu apie LGBT temas. Nes komercinėje žiniasklaidoje dažnai šitos temos yra būtent pateikiamos per tą prizmę, kur tu nori „klikų“, labai paprasta, ar ne? Nu ir tada tenai tos visos antraštės ir visa kita. Tai jos man atrodo daro daugiau žalos negu naudos. Bet jeigu tai yra kažkaip tai gerai padarytas straipsnis arba interviu. Tai gali būti, kad tas padeda prie viešinimo šitų temų. Tai reikia visaip, kas padeda turbūt labiausiai kontaktinis darbas ir labiausiai nepadeda tie visi išėjimai, kur reikia kažkokios dramos ir nu žodžiu. Čia labai puikus pavyzdys yra, kaip yra rašoma, kad „Pride“ vienas žiniasklaidos priemonės parašo: „buvo Vilniuj praidas, praėjo taip toliau ir taip toliau“, kitos žiniasklaidos priemonės pasirenka, kad: „vienas eisenos dalyvis apšaukė stovėjusį su kryžiais ir ten besimeldžiančius“ ir padaro tai kaip naujausią naujieną. Nu tai čionais, kuris daugiau duoda naudos.

36:01 A: O kaip jūsų organizacijos kontaktas su žiniasklaida? Ten prie Skvernelio, Šimonytės, dabartinės valdžios?

36:09 B: Čia labiausiai turbūt priklauso nuo mūsų ir projektinių veiklų. Tai tas irgi skiriasi, nes su žiniasklaida tai, man atrodo, yra labai... Jeigu jiems yra kažkokia tai tema, kuri jiems yra įdomi, tai jie prie bet kurios, man atrodo, Vyriausybės priims ir priimą, jeigu mes turim kažką tai pasakyti, jeigu neturim pasakyti, tai nepriima, nei prie nei vienos. Turbūt aš nematyčiau labai didelio skirtumo būtent iš žiniasklaidos perspektyvos. Tiesiog galbūt, kai prie Šimonytės Vyriausybės buvo daugiau šitų temų pačiose įstatymų priėmimuose, ten buvo daugiau apie ką rašyti ir žiniasklaidai, ir dėl to tada nu ieškojo kažkokių tai įžvalgų iš organizacijų dirbančių su tom temom. Tai tiesiog tada atsirasdavo daugiau galimybių pasisakyti, o vėlgį, sakau, kadangi dabar yra turbūt sumažėjęs tas toksai priėmimų... arba nu gal dar padaugės. Nežinau, tai matysim, kas bus.

37:18 A: O dar minėjote protestus, ar esate organizavę, ar prisidėti prie organizavimų kažkokių protestų, eitynių, piketų?

37:31 B: Mes turbūt pačios neorganizuojam, mes esam pakankamai maža organizacija, bet mes prisidedam irgi prie kitų organizacijų, jeigu yra kažkokia mūsų, kaip ir minėjau, nežinau, draugų organizacijų, kurios ten organizuoja ką nors, ar ne, tai mes irgi prisidedam, einam. Dabar galvoju, buvo toks piketas už LGBT teises prie bibliotekos. Dabar nebeatsimenu, kas organizavo, bet ten irgi kažkas organizavo seniau šiek tiek, tai mes irgi prisidedame prie tų, einame, įsidedame, kad mūsų partneriai organizuoja, mes prisidedame ir taip toliau. Tai stengiamės dalyvauti aktyviai. Bet vėlgį, kaip ir minėjau, kadangi esame pakankamai maža organizacija, tai neturime tokių resursų organizuoti kažką.

38:25 A: Paskutiniai refleksiniai klausimai. Kaip, jūsų nuomone, politinė aplinka apskritai veikia tai, kaip NVO renkasi veikti LGBT, partnerystės klausimu? Koks tas ryšys yra?

38:58 B: Tai veikia, nu tai tas veikia, nes... Veikia iš dviejų pusių aš. Tuoj susirefleksuosiu su savo galvoje, ką noriu pasakyti... Veikia iš dviejų pusių. Iš vienos pusės, kai yra Vyriausybė, pavyzdžiui, kuri yra konservatyvi, tai darbo prasme organizacijomis yra sunkiau dirbti. Sunkiau parodyti kodėl mūsų veikla yra svarbi? Sunkiau su šitom temom išeiti kažkur į viešumą, parodyti, kad jos yra svarbios. Gauti palaikymo yra sunkiau ir panašiai. Iš kitos pusės, kai yra konservatyvi Vyriausybė ir yra priiminėjami kažkokie tai... arba norimą apriboti, pavyzdžiui, žodžio laisvę, arba ten žmogaus teisės ir panašiai. Tada jaučiamas didesnis susimobilizavimas pačių organizacijų tarpusavy, tai čia toksai. Iš dviejų pusių, man atrodo. Iš vienos pusės, yra sunkiau dirbti, nes tu tada turi galvoti ne kaip įgyvendinti savo tiesiogines veiklas, bet dar ir kaip mažinti tas nuostatas. O čia šitas darbas yra žiauriai sunkus, nes žmonės yra nelinkę ir nelinkusios keisti savo nuostatų, dėl to jisai yra labai ilgas, labai varginantis ir dažniausiai tu nu negali dirbti to tiesioginio darbo ir tiesiog atnešti žinias. O tu turi kažkaip nuiminti tuos kažkokius sluoksnius. Bet tada organizacijos ieško bendrų kažkokių projektų, bendrų erdvių, kur galėtų dirbti kartu, kur kažkokias išeiti su viešais pareiškimais ir panašiai. Iš kitos pusės, kai yra liberalesnė Vyriausybė, tada gali būti, kad yra didesnė tikimybė, kad tos temos, kuri su kuriomis tu dirbi, didesnė tikimybė, kad jos atsiras kažkokiuose politiniuose sprendimuose. Bet tai nereiškia, kad yra lengviau, nes kartais tas va tikėjimas, kad tai liberali Vyriausybė, tada mums čia nieko nerekės daryti, nes jie čia viską padarys. Nu, tai tik nėra tiesa ir vis tiek tada galbūt mažiau užsiliuliuoji šiek tiek, galvoji, kad ai nu tai čia viskas gal bus geriau ir čia lengviau ir panašiai, ir panašiai. Ir tada turbūt tematiškai gal yra paprasčiau, bet iš kitos pusės nu vat yra vis tiek mąstymas tada, kaip tas temas visgi atnešti į viešumą. Tai žodžiu, tai yra tokia, man atrodo, dvipusiškai ta vat refleksija ir yra tokia dvipusinė. Nežinau, kur yra geriau, nes mes dažnai juokiamės, kad nu vat ateina dabar žmonės į valdžią, kuri yra besipriešinanti žmogaus teisėm, nu tai bus tada darbo mums tada. Tai mes kažkaip tai juokiamės tada, bet nu tas yra tiesa, ar ne. Bet lygiai taip pat, man atrodo, kai liberalesnė valdžia irgi yra visada darbo, nes tada opozicija kažką tai atranda, ką jie nori ten daryti ir kažkaip kaip kaišioti pagalius į ratus, ir tada tu turi kažkaip tai dirbti su opozicija, ar ne. Ar ten, žinai, žiūrėti, ką kaip padaryti, kad jie palaikytų ar panašiai. Nu tai žodžiu, tai čia yra tokia, turbūt nevienareikšmė refleksija. Visur reikia darbo, visur kartais gali būti sunku.

42:16 A: Paskutinis klausimas, ar egzistuoja kažkokie alternatyvūs paaiškinimai, kodėl nevyriausybinių organizacijos renkasi vienokias ar kitokias strategijas. Ne tik politinis kontekstas, bet kas dar galėtų paaiškinti besikeičiantį skirtingą nevyriausybinių organizacijų veikimą?

42:36 B: Finansavimas. Kodėl? Todėl, kad skirtingi fondai reikalauja skirtingų dalykų. Ir net ir dirbant, ar ne... kažkaip kai tu dirbi žmogaus teisių srityje, tu ieškaisi fondų, kurie finansuotų šitą sritį, bet lygiai taip pat, jeigu tu matai, kad gali šiek tiek pasikoreguoti savo darbo aplinką, nu ten nežinau, jeigu mes dirbam su žmogaus teisėmis, o ten yra apie IT kažkokius dalykus, tai turbūt nu vis tiek tu nepersidarysi į IT. Tu bandysi kažkaip suorganizuoti savo darbą taip, kad prisiderintum prie to, bet tu vis tiek turi tam tikrą puse pakoreguoti apie tai, ką tu dirbi, kad tu atitiktum dar reikalavimus ir kad tu gautum iš esmės finansavimą savo darbui, tai čia vienas dalykas. Kitas dalykas, aišku, kad yra apskritai visuomenės požiūris, turbūt. Ir tu tada turi derintis į, pavyzdžiui, Vilniuje dirbant kartais, ar ne, ir dirbant mažesniame miestelyje, nes kartais tie kontekstai skiriasi visiškai, ar ne. Kartais skiriasi mažame miestelyje ir Vilniuj, ir čia tu turi

pakoreguoti. Tai vat net ir nuo lokacijos priklauso, nuo žmonių, kurie ateina, ar ne, arba nuo žmonių, kurie tave skaito, su tavimi kažkaip bendradarbiaus ir taip toliau. Šitas irgi šiek tiek pakeičia kaip tu gali netgi kalbėti apie tam tikras temas. Su vienais tu gali... Vienuose, nežinau, bendruomenėse labai atvirai kalbėti, pavyzdžiui, apie tas pačias LGBT temas, ar ne, tu gali va būtent dirbti su temomis. Kitose tu turi dirbti su nuostatom ir jau kažkaip kitaip turi pasikeisti tavo darbas, kad tave išgirstu bent jau. Kartais ateini su, pavyzdžiui, tom pačiom LGBT temom, o ten žmonėm reikia išsivientiliuoti apie jų gyvenimą. Viskas, tavo darbo pobūdis vėl keičiasi, tai čia šitas yra dalykas. Man atrodo, ir nuo žmonių, kurie ateina į organizacijai, jeigu yra kažkokių naujų prisijungiančių, nes kiekvienas žmogus ateina su kažkokiais naujais savo patyrimais ir matymo kampu, ką galima įsidėti į organizaciją, tai nuo šito priklauso. Nuo temų, sklindančių apskritai visuomenėje, kurios yra... nes kartais irgi organizacijos pasiima tas temas, kurios yra „ant bangos“ ir tada, žodžiu, jas bando kažkaip tai reprodukuoti ir į savo darbą įsidėti, nors ten, pavyzdžiui, gali dirbti visai kitoje srityje. Tai labai man atrodo daug įvairių kontekstų, nuo ko gali priklausyti.

45:10 A: Gerai, dėkui labai už interviu.

Interviu Nr. 2: „Universiteto LGBT+ grupė“, 2026 m. kovo 3 d. 52 min. 36 s.

00:00:00 A: Tai ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tik tyrimo ir analizės tikslams?

00:00:05 B: Taip.

00:00:06 A: Ar turite klausimų prieš pradėdant?

00:00:09 B: Ne.

00:00:10 A: Pirmiausia norėčiau, kad prisistatytumėte, pasakytumėte savo vardą, kokią organizaciją ar organizacijas atstovaujate ir kiek metų dirbate čia.

00:00:22 B: Esu [anonimizuota]. Aš esu „Universiteto LGBT grupės“ narys ir pirmininkas šiuo metu. Tapau nariu beveik prieš 6 metus, bet buvau išrinktas pirmininku prieš 2 metus ir vis dar dabar paskutinis, tikiuosi, kad yra paskutinis, mano pirmininkavimo, bet dar pažiūrėsim. Tai galiu daug pasakyti apie universiteto LGBT grupę, kaip bendruomenę, kaip organizaciją. Nuo ištakų iki to, kaip jinai veikia tam tikrais laikotarpiais, tai tą tikrai gali pakomentuoti. Gali pakomentuoti apie Diversity Development Group, ten esu tyrėjas, dirbu maždaug pusantrų metų. Tai žinau maždaug kokia... Žinau, kad vienas tiriamasis projektas buvo, kad kartu su VDU, man atrodo. Apie įtraukimą ir LGBT žmonių situaciją universitetuose ir pačiam teko žiūrėti ir naudoti to tyrimo rezultatus. Tai labai džiugu, bet nežinau, kiek ten advokacijos buvo iš tikrųjų iš Diversity Development pusės, bet galiu labiausiai pasakyti apie tai, kaip dabar vyksta dalykai. Ir taip pat aš daug žinau apie kitas asociacijas. Maždaug stebiu tuos santykius, kaip jie vystosi ir kaip keičiasi visas tas laukas savanoriaujančių bendruomenės narių, labiau į organizavimą įsitraukiančių bendruomenės narių. Labai esu taip pat Tolerantiško jaunimo asociacijos narys ir buvau gal kokius 5 metus, bet ten labiau tokiam stebėtojo vaidmenyje esu, bet palaikau labai veiklą ir labai stebiu, kas vyksta. Tenka ir bendradarbiauti, ir kartais protarpiais dalyvauti. Bet nu oficialiu pajėgumu aš labiausiai istoriškai esu susieta su Universiteto LGBT grupe. Šiaip galiu paaiškinti, kaip jinai atsirado, nes man šiaip įdomus tas klausimas, kaip nuo tam tikrų Vyriausybių priklauso tas veikimas. Nors man atrodo, kalbant apie Universiteto LGBT grupę, aš tai niekada nemaniau, kad čia kažkaip mūsų veikla susieta su tam tikrais politiniais laikotarpiais. Gal labiausiai grupinė dinamika, kad tam tikri žmonės turi motyvaciją įsitraukti tam tikrais metais, padaro dalykus, kurių norėjo, po to pavargsta, išeina ir tada tiesiog tie dalykai nebevyksta. Nors, man atrodo, mūsų organizacija visai smarkiai pasikeitė nuo pačios pradžios ir buvo tokia... Nu kalbant apie Universiteto LGBT grupę, mes turėjom tam tikrų irgi etapų gyvenimo organizacijos ir dabar su mano pirmininkavimu atėjo kitoks mūsų veikimas.

00:03:48 A: Bet nemanei kad ta motyvacija, kaip sakei, kad ateina žmonės, kurie turi tam tikrą motyvaciją veikti. Ar ta motyvacija negali būti paskatinta politinių įvykiu ar politinio konteksto tuo metu?

00:04:01 B: Arba gali būti paskatinta tuo, kas dalyvauja šiuo metu bendruomenėj. Pas mus čia, tarkim, dabar pagrindė tikslųjų mokslų bakalauro studentai, bet būdavo laikotarpių, kur daugiau, pavyzdžiui, magistrantų buvo. Pats, aš tapau pirmininku, kai studijavau magistrą. Jo, antro kurso magistrą ir, manau, tas irgi svarbu. Tiesiog kas su kokiais pažįstamais ateina, ką pritraukia, nes pas mus dabar tų aktyvių narių branduolys kaip toks susiformavo iš gamtos mokslo studijų Vilniaus universitete. Tokio būrelio žmonių, kurie maždaug vienas kito orbitoj vienas kitą pažįsta, tai man atrodo, grupės dinamika yra labai svarbus aspektas, tame, kaip mes veikiamo kaip bendruomenė. Bet aš manau, kad pradėti diskusiją, man reikia paaiškinti išvis, kas čia per organizacija ir mūsų veikimo modelį. Tai istoriškai gal paaiškinsiu nuo nulio. Universiteto LGBT grupė kaip atskira NVO asociacija atsirado dėl to, kad Vilniaus universiteto studentų atstovybės programai „Be etikečių“ studentų atstovybė uždraudė dalyvauti „Pride“ eitynėse su „Pride“ vėliava kartu su universiteto simbolika ir studentų atstovybės simbolika. Tai studentų atstovybė, kadangi pasisavina tą simboliką ir sako, kad čia mes atstovaujam tam tikrus klausimus, atstovaujam studentų interesams tam tikrais atvejais, bet ne šiais atvejais. Ir taip pat

istoriškai, net iki dabar yra daug įtampos tarp „Be etikečių“ bendruomenės - studentų bendruomenės ir studentų atstovybės, kur studentų atstovybei čia ne nu labai prioritetas klausimas. Ir tikrai taip, gal dėl homofobinių priežasčių priežasčių, galbūt iš strateginių priežasčių pasirenkama neturėti viešos pozicijos šiuo klausimu. Pasirenkama aktyviai neturėti viešos pozicijos šiuo klausimu. Kadangi „Be etikečių“ yra dalis studentų atstovybės, jie neturi nepriklausomumo šito klausimo. Jie turi klausyti nurodymų prezidentės/prezidento studentų atstovybės. Kas buvo nepatenkintas tuo, tokia situacija, nusprendė, kad laikas atsiskirti ir turėti savo organizaciją. Tai užtruko porą metų [*oficialiai ši organizacija įsikūrė 2018 metais*], bet čia buvo „Be etikečių“ nariai, kurie norėjo savo nepriklausomos studentų LGBT asociacijos. Norėjo vadintis Vilniaus universiteto LGBT grupe, bet Vilniaus universitetas pasakė, kad negalima naudoti jo vardo, kadangi nesame priklausomi universitetui, o atskira organizacija. Tai pasivadino Universiteto LGBT grupe. Kokio universiteto? Jūs nuspręsite, visų, gal Vilniaus universiteto gal... Pagal įstatus, viskas parašyta apie Vilniaus universitetą, bet pagal mūsų praktiką, mes šiaip nesilaikome savo įstatų ir priimame visus. Tai nežinau, taip ir nesutvarkėme tuos įstatus, tiesiog darome, kaip mum patiems patinka. Tai iš pačių pradžių buvo iškelti 3 tikslai organizacijai bendrai: vienyti, stiprinti ir advokacija. Tai yra tokie 3 *pillars* tokie: bendruomenė, advokacija ir vienijimas, atstovavimas toks. Tai stipriausia, man atrodo sritis, kur Universiteto LGBT grupė ilgai dirbo ir iki šiol veikia yra bendruomenė, vienijamas toks, saugios erdvės kūrimas. Bet kai organizacija įsikūrė, advokacijos buvo daugiau nei dabar. Ir turėjome visai populiarią podkastą „Aš ne prieš juos, bet“. Visai ilgai jis tęsiasi. Buvo kokios kokios 3 metus aktyvių narių, kurie rūpindavosi, turėjome susitarimą su starFM studentų radiju, kad ten galime nueiti, įrašyti laidas. Daug visai žymių žmonių dalyvavo ir ėmė interviu iš tų žmonių. Tai visai sėkmingas projektas, yra gana gerai matomas. Kitas dalykas, kur visai nemažai buvo nuveikta susitinkant su universiteto vadovybe, bendraujant su studentų atstovybe ir bandant atstovauti ar advokaciją vykdyti per tą artimesnį santykį su universitetu. Tai jo, per irgi pirmus 3 metus, kai nuo organizacijos įkūrimo, kai prie organizacijos dar prisidėdavo tam tikrų pajėgumų, tie žmonės, kurie nuo pat pradžių buvo dalimi to užkūrimo organizacijos ir stovėjo už kiekvieną iš tų 3 veiklų prioritetų. Bet dabar... tuoj aš noriu atidaryti, nes pas mus puslapyje surašyta [*rodo kompiuteryje Universiteto LGBT grupės tinklalapį*] jo, čia šitie tikslai, kurie buvo įkuriant organizaciją iškelti, reiškias nuo pat pradžių: ugdyti visuomenės pagarbą žmogui, jo požiūriui, skatinti toleranciją - tai va čia tas advokacija į išorę labiau tokia. Vienyti ir stiprinti tarpusavio bendradarbiavimą, pagalbą, skatinti tarptautinį, nacionalinį bendradarbiavimą, organizuotumą bei iniciatyvumą ir stiprinti aukštųjų mokyklų bendruomenių visapusę integraciją ir lygiateisiškumą. Tai vienas į visuomenę nukreiptas advokacija, kita į universitetą nukreipta advokacija ir bendruomenė, saugios erdvės kūrimas, bendradarbiavimas, čia renginiai bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis, bendruomenėm. Tai va šitie 3 dalykai. Bet maždaug po 3 su puse metų nuo įsteigimo tiesiog smarkiai pasikeitė komanda žmonių, kurie dirba ir prisideda prie, nu mes darbuotojų niekada neturėjome, visada tikrai savanoriškais pagrindais. Ir ta komanda kažkaip pusmetį paveikdavo, surengė labai didelį Eurovizijos vakarėlį ir tai labai paskatino motyvaciją veikti toliau, daryti, bet ta motyvacija nutrūko po pusmečio ir iš esmės visos veiklos buvo sustabdytos. Buvo didelis klausimas, ar tęsti kažkaip ar gal uždaryti organizaciją, gal neturėti, gal nebėra poreikio? Aktyvumas ženkliai sumažėjo, daug žmonių nutraukė savo narystę arba nustojo aktyviai dalyvauti veiklose. Tai buvo toks labai sustojimo pasimetimo laikotarpis ir po to pusmečio pirmininkauti atėjau aš, ar po metų, žodžiu, kažkas panašiai. Tai čia jau buvo Nausėdos, ai ne prie Nausėdos, bet tas Laisvės Partijos laikais, tos Vyriausybės laikais [*tai Ingridos Šimonytės*]. Ir mano fokusas per praeitus porą metų pagrindu buvo tikrai saugi erdvė ir bendruomenė. Advokacijos mes praktiškai dabar nedarome visiškai, mūsų veiklos ir komunikacija net labiausiai nukreipta paskatinti narius prisijungti. Ištraukti į mūsų vidinius kanalus, kur turim *diskordą*, kurį sukūrėme prieš pusantų metų ir *diskorde* dabar nemažai narių ir ten vyksta daug bendravimo, palaikymo ir tą. Mano tikslas buvo palaikyti bendruomenę, kad jiniai gyventų toliau. Bet rūpintis labiausiai tiesiog narių poreikis ir tuo įgyvendinti idėjas, tą, ko žmonės nori daryti savanoriškais ir ta advokacinė dalis yra labai labai pamiršta. Dalyvaujam tik tiek, kiek mus kviečia kitos organizacijos, ar tai LGL, ar tai dažniausiai Tolerantiško jaunimo asociacija, nes LGL bendruomeniškai dalykus nedaro. Tolerantiška jaunimo asociacija daro dalykus bendruomeniškai ir todėl teko dalyvauti, pavyzdžiui, susitikime su Laurynu Šedvydžiu [*Žmogaus teisių komiteto pirmininkas nuo 2024 metų galo iki dabar*], kuris įvyko praeitą vasarą, kur mes pamatėme socialdemokratų naują partnerystės įstatymo projektą, kuris buvo parengtas Teisingumo Ministerijos. Ir taip pat dalyvavome kituose susitikimuose, kurie vyko kartu su Tolerantiško jaunimo asociacijos ar LGL atstovais, kur va tikrai, grynai LGBT organizacijos ar su grynai šiuo klausimu dirbančiu organizacijos atstovais buvo susitikimai. Tai tuo pagrindu, tarkim, su Ruginiene teko susitikti rudenį praeitą. Pirmą kartą bendruomenės istorijoje. Šimonytė – nekvieta. Ruginienė – pakvieta. Buvo šiek tiek skandalas, nes jie ten pykosi su [*Jūrate*] Juškaite, nes pirma Juškaite išsakė viešą priekaištą, kad kodėl neina į dialogą su bendruomene ir po to Ruginienė atsakė, kad nu „aš ir taip norėjau, kam čia konfliktuoti, taigi susitinkam. Aš nematau jokių problemų, kam būti priešais“.

00:16:01 A: Ar tas pokalbis buvo naudingas? Ar buvote matomi, kaip, nežinau, ekspertai? Kaip iš tiesų jūsų nuomonė yra reikšminga? Ar buvo produktyvus tas susitikimas su Inga Ruginiene?

00:16:19 B: Buvo labai svarbu sužinoti socdemų poziciją ir strategiją, kaip jie iš esmės nori prieiti prie partnerinės įstatymo klausimo. Apkalbėjom situaciją, sekančius žingsnius ir sužinojom, kokios pagalbos... Nu kaip strategija iš socialdemokratų pusės atrodo. Iš tikrųjų nepamatėm tokio proaktyvumo daug bandant skatinti sėkmingą priėmimą. Palaikymo buvo, bet jis labai minimalus. Ir sužinojom apie planą eiti per naująjį įstatymų projektą, kuris šiaip... Ta strategija, dabartinė strategija man jina labai patinka. Nežinau, kiek teko girdėti apie dabartinį projektą?

00:17:25 A: Ne ne neteko.

00:17:27 B: Tai, priešingai nuo partijų, jis parengtas ministerijos ir pristatomas kaip praktinis sprendimas realios teisinės problemos, kuri aprašyta Konstitucinio teismo sprendimu. Tai konstitucinis teismas konstatavo, kad įstatymo bazė turi spagą. Šitas įstatymas praktiškai sprendžia šitą problemą ir užpildo šitą spagą. Kaip atitinka pagal visas rekomendacijas iš žmogaus teisių teismo, iš konstitucinio teismo. Tai tiesiog bandoma sudaryti visiem tinkančią sistemą, nes dabar ekspertų išvados sako, kad jina netinkama. Tai eiti per tokį nu visiškai nužmogintą, atsietą nuo žmogaus teisių diskurso argumentacija, kad čia grynai teisiniai klausimai, teisininkai nusprendė ten... ekspertų išvados, viskas iš esmės... Tiesiog čia rūpinamės, kad teisinė sistema veiktų nuosekliai, kad tiesiog dabar nelogiška ir neveikia tam tikri dalykai. Ir išvis tas partnerystės įstatymas labiausiai reikalingas *hetero* žmonėms, nes čia, apie, tarkim, vyresnio amžiaus žmones, kurie nori turtą sutvarkyti, čia išvis mes nei LGBT čia darom, čia visiškai ne prie ko, mes tiesiog klausom, konstitucinis teismas pasako, ir mes norim, kad visiem gyventojam būtų gerai. Tai aš manau, kad tas pasirinkimas eiti mažiau per konfliktą, o labiau per technokratišką tokią žinutę, neprovokuojančią žinutę, neutrali, ekspertine tokia kalba. Aš manau, kad čia labai gerai, kad ta strategija skiriasi nuo ankstesnių strategijų. Labai gerai, kad įstatymo projektą parengė ministerija, o ne partijos. Ir aušriečių ministerija parengė partnerystės įstatymo projektą, kas irgi įspūdingas perlas, kuris įvyko realybėje ir dabar su tuo gyvenam ir judam toliau. Tai planas, kad Laurynas Šedvydis, kuris jau pateikia šitą įstatymą, tik dabar jis nesvarstytas, man atrodo, kol kas, nežinau. Negirdėjau, kad būtų svarstytas. Tai kol kas jis tiesiog kaba lygiagrečiai kitų pusiau mirusių ar pusiau gyvų projektų. Man atrodo, vienas dar tikrai kaba, tas Laisvės Partijos projektas dar kaba ir lygiagrečiai dar kažkoks kitas projektas dar kaba. Tai man atrodo, dabar kažkokioje tarpinėje stadijoje 3 projektai pakabinti Seime ir vienas iš jų tas pats naujausias, kuris iš tikrųjų nu turi galimybes, kurias neišnaudoja kitos strategijos iki šiol. Bet kita vertus, iš partijos, tiesiog ką socdemai gali padaryti, jie tiesiog pateiks, jie užtikrins, kad Vyriausybės šitas įvertinimas projekto būtų teigiamas, bet jie neadvokataus, jie nestovės už šitą klausimą Seime ir neskaitins, kad daugiau balsuotų prasme, jie tiesiog leis visiem prabalsuoti pagal savo sąžinę. Ir iš Ruginienės perspektyvos čia LGBT NVO turi būti tos organizacijos, kurios vykdo advokaciją. Kas yra visiškai *pravalas* ir nieko ten nebebus ta prasme. Nes, kas yra LGBT judėjimas Lietuvoje? 5 žmonės, nu 10. Ta prasme žmonių, kurie gali skirti savo darbo laiką, šitam klausimui yra visiškai vienetai, palyginus su tarkim, kokių transporto verslo lobizmu, ta prasme, su nekilnojamu turtu lobiu. Čia visiškai nepalyginami dalykai, kur bele kokie, visiškai kitokio masto pinigų srautai, visiškai kitokio masto žmonių, kurie gali prisidėti dirbant šitoj srity, mastas. Tai čia labai labai marginalus klausimas ir tam tikros marginalios organizacijos tuo užsiima. Universiteto LGBT grupės vaidmuo joks šitoj vietoj, mes tiesiog sudalyvavom tam susitikime. Aš savo vaidmenį, kaip interpretuočiau, kad aš tiesiog pabandžiau suvokti visą tą procesą ir aš apie jį edukavau mūsų narius su tikimybe, kad galbūt jie po to skleis žinutę, kažkaip skatins kitus bendruomenės narius pagauti tą logiką, kodėl nėra taip blogai, kad socdemai ateina su nauju tuo... Kad nu palaikyti, kad žmonės suprastų, kas vyksta ta prasme, kad čia nėra blogi dalykai. Bet sąlyginai... Nu ta prasme, ten tikrai daug dalykų nėra, bet strategija neblogo. Kad nebūtų tokios visiškai atmetimo reakcijos. Tai aš iš savo pusės kaip pirmininkas, kuris dalyvautų procese, aš tiesiog edukavau mūsų narius, bet aš nepamačiau jokio suinteresuotumo kažkaip labiau prisidėti ar savanoriaut ar kažkokią stebėseną daryti ar darbotvarkės *skrosti*? Nes nu tas lobizmas ten daug darbo įeina į tą procesą ir iš mūsų nieks ne neturi laiko ar nenori tą daryti, tiesiog. Ir iš kitur irgi tiesiog nu... Tie pora organizacijų, 10 žmonių ir nu tokie pajėgumai ir... Nu „Pride“ organizuosim, renginius suorganizuosim, bet kažkokį visuomeninį perversmą čia visiškai iš mūsų pajėgumų ribų padaryti.

00:24:00 A: O Gintautas Paluckas inicijavo kažkokį susitikimą?

00:24:05 B: Ne, nieko negi nieko neprisiėmė, nieko negirdėjau, nieko nemačiau kam būtų.

00:24:10 A: Ir nebuvo jokio jūsų kvietimo dalyvauti kažkokiose diskusijose?

00:24:18 B: Universiteto LGBT grupė – nekvietė, ar kvietė kitas organizacijas - negaliu pakomentuoti. Čia labiausiai tokiuose susitikimuose, su sprendimo priėmėjais, daugiausia dalyvauja LGL. LGL ir teisingumo ministerijoje dažnai lankosi, tai čia ta pagrindinė organizacija, kuri, iš tikrųjų, iš teisinės pusės atstovauja, rūpinasi šitais klausimais. Tai su jais būtina pakalbėti, nes jie... Su jais galima ir ten 5 val. sėdėti, kalbėti apie visą dešimties metų laikotarpį ir visą *timeline* susidėlioti, ir šiaip gal jų tiesiog metinės veiklos ataskaitas pažiūrėti, ar ką ten jie įrašė. Kas vyksta, su kuo su kuo jie

susitikdavo. Nes, nu aš sakau, ką mes padarėm, kaip mūsų didžiausi pasiekimai, kaip universiteto LGBT grupė - vieną kartą susitikom su rektorium, išleidom podkastą, kuris sulaukdavo nemažai peržiūrų, ir suvienijom visai nemažai narių. Dabar mūsų narių grynai sąrašas yra 480 žmonių, man atrodo. Bet iš jų nu daug tiesiog senų narių, kurie kol kas neištrinti iš narystės sąrašo. Ar mes nelabai turim galimybes, jo, mes šiaip negalim nutraukti jų narystę pagal įstatus, jo, nematau, kaip tiesiog atsikratyt, bet daug tokių tiesiog istorinių duomenų turim, kur techniškai yra nariai, bet nieko nedaro. Tai nu skamba visai neblogai, bet iš tikrųjų ta aktyvi bendruomenė, kas lankosi renginiuose daugiausia 50 žmonių. Praeitais metais padarėm 3 dienų festivalį, ten lankėsi unikalių žmonių tarp keturiasdešimties/penkiasdešimties. Tai čia mūsų aktyvi bendruomenė, su kuo mes dirbam ir kas aktyviai dalyvauja toj saugioj erdvėj ir savanoriškoj veikloj. Tai čia ką mes darom ir... Galim bandyti komunikuoti, skatinti kažkokį pilietinį aktyvumą, bet tiesiog dabartinėj komandoj aš nematau susidomėjimo šituo klausimu ir todėl nelabai turiu motyvacijos veikti toliau ir aš neisiu dar vienas metus į pirmininkus. Ir manau, kad tas klausimas dar labiau bus pamirštas ir nutolom nuo jo. Ypač naujų narių. Kažkaip matau tokią labai stiprią, na, kaip čia pasakyti... Nemanymas, kad išvis politiką, apie jų, kad čia kažkas labai nemalonaus ir labai nenorima net girdėti apie tai, kas vyksta, ne tik kad ar savanoriauti, prisidėti, advokataut, kažkur eiti į susitikimus, net mokytis apie tai nėra noro. Tai manau, kad nematau potencialo čia, šitoje vietoje kažkokią advokaciją į ateitį daryt. Nebent labai pasikeis žmonės. Nežinau. Tai nu čia galima skirtingai interpretuot, šiaip mes visada turėjom iššūkių su žmogiškaisiais ištekliais, nes mūsų pagrindas yra pirmakursiai, žmonės, kurie labai nepatyrę. Mes neturim finansų, gyvenom tiesiog iš paramos, žmonių, fizinės paramos. Ir mūsų biudžetas niekada neviršijo kelių €100 per metus, ta prasme, tai tokia mūsų specifika, kaip asociacijos, kad tiesiog labiausiai bendruomenė, Advokacija, tai nebent kažkas nori savanoriškai kažką padaryti.

00:28:12 A: Aš norėčiau dar truputį šiek tiek pereiti prie politinės aplinkos ir tokių labai bendrą klausimą pirmą. Bet ar jauti, jeigu galiu *tujintis*, kad per pastaruosius 10 metų politinė situacija partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi?

00:28:36 B: Nu atsirado partija, kuri eina neteisingu keliu ir atstovavo kapitalo interesus o ne LGBT bendruomenės interesus, kuri yra stipriai nemėgstama LGBT bendruomenės tarpe - progresyvių LGBT bendruomenės narių tarpe. Gal konservatyvių LGBT bendruomenės narių tarpe – taip, liberalių pažiūrų LGBT bendruomenės narių tarpe - gal sąlyginai, bet progresyvių LGBT bendruomenės narių tarpe nemėgstama. Tai ta Vyriausybė su Laisvės partija tikrai buvo kitokia nuo praeitų metų, tai faktas, bet jie nepakeitė nu tos pamatinės dinamikos, vienmandatininkų nepakeitė.

00:29:44 A: Kaip jautėsi Šimonytės Vyriausybė iš bet kurios iš organizacijų, kurią atstovaujate, perspektyvos?

00:29:54 B: Tuo metu aš buvau tiesiog narys Universiteto LGBT grupės. Aišku, įvyko daug... Buvo ženkliai suaustrintas tas klausimas. Tai vyko diskursas aštresnis apie LGBT temas, apie Stambulo konvenciją, apie partnerystės įstatymą. Tai buvo noras dalyvaut ir noras, tarkim, įsitraukti į protestus. Tai nu toks jausmų suaustrėjimas ir iš noro padėt ir iš susierzinimo, kad kodėl neveikia dalykai. Tai aš gal tokį dalyką išskirčiau, kad tiesiog kaip bendruomenės narys, bendruomeninės organizacijos, kalbėčiau apie tuos jausmus ir dalyvavimą ir savanorystę. Tai tikrai buvo žmonių, kurie buvo motyvuoti savanoriauti, prisidėti kažkaip, bet taip pat buvo daug nusivylimo tuo, kad dalykai neįvyko ir nebuvo pasiekimų.

00:31:16 A: O bet kaip įmanoma... Kaip išskirtum Gintautą Palucką, tą nepaprastai trumpą Vyriausybės periodą ar jis kažkaip pasižymėjo kažkuo? Nu, nepaisant to, kad nu būtent jo Vyriausybės metu buvo priimtas konstitucinio teismo sprendimas.

00:31:39 B: Aš kiek girdėjau, tai per rinkimus girdėjau, kad jis ir sakė poziciją, kad socdemai nieko nespęs, kažkaip neatstovaus šito klausimu ir nenorės net įtraukti į darbotvarkes ir panašiai. Tai manau, kad Paluckas, kiek jis galėjo, jis neleido progresui vykti. Nepaisant to, kad net tam tikri žmonės socdemų partijoj galėtų ir palaikyt, bet vis tiek tai mažuma ir socdemuose labai didelę galią turi vienmandatininkai. Ir nu aš suprantu ir partijos vidinę politiką, kad tam tikrų struktūrinių procesų labai sunku permušti iš esmės. Tą buvo svarbu sužinoti, tarkim, susitikime su Inga Ruginiene, kad jina aiškiai pasakė, kad „nematau jokių galimybių vienmandatininkų tarpe, tiesiog pamirštam, kad jie egzistuoja. Mes jų niekaip nepaveiksim, jie, jeigu kažkas balsuos „už“, čia tiesiog kažkoks stebuklas, priimkime jį kaip tokį. Ne neverta kreiptų dėmesį, tiesiog palikime juos kaip jie yra“ - ir nu tai nemotyvuoja, nes nu atsirastų tas... visi laukia tos kažkokios... nu galima pavadinti lyderystės, gal, bet kaip sociologas, gal pasakyčiau, kad didėja motyvacija, jeigu manai, kad yra tikimybė kažką gaut, žinai, ir kuo atrodo sėkmingesnė tas tikslas, kam tu vienijiesi, tuo gali šiek tiek daugiau motyvacijos atsirasti, nes nu tie kas nevilty vis tiek kažką darytų, nu čia tik maža dalis žmonių, bet kad iškiltų kažkoks masinis judėjimas, palaikymas čia reikia daugiau entuziazmo kad būtų. Tai Paluckas labai neigiamą įtaką entuziazmui paliko ir dabar nu tokioj lėtinėj nevilty gal žmonės yra. Nepaisant to, kad iš visuomenės kažkokio požiūrio, ilgalaikė pasekmė Laisvės partijos ir to klausimo iškilimo į paviršių... tuo metu viskas labai iš išaštrėjo ir taip pat mes matom, kad visuomenės nuostatos labai pablogėjo, žmonių, kurie neigiamas nuostatos išsakė, buvo daugiau. Tiesiog viskas labai

ženkliai paaštrėjo. Bet dabar, manau, kad tikrai tas klausimas yra šiek tiek labiau normalizuotas. Kad nu susitaikė bent su mintimi, kad yra žmonės, kurie stovės už tą klausimą ir nu jų kažkaip nepavyksta atsikratyti. Bet politinio palaikymo tai, kaip nebuvo, taip ir nėra. Ir neaišku, nu vis dar neaišku, ar nu ar tikrai kažkas ten gali padėti sėkmingai kažką įteisinti? Nu, tas konstitucinio teismo sprendimas man jis buvo labai netikėtas. Gal tiems, kurie labiau gaudosi gal ir tikėjosi, bet aš kaip tiesiog eilinės bendruomenės narys, man buvo labai netikėta, tai nežinau, kaip čia interpretuoti.

00:36:18 A: O truputį papasakot apie tą periodą, kada tavo organizacija užsiiminėjo ta advokacine veikla, kokia ji buvo, į ką ji buvo orientuota?

00:36:35 B: Labiausiai prijaučiantiems žmonėms kalbėti apie bendruomenės istoriją, įvykius, tam tikras tapatybes, mažiau žinomus dalykus pačioj bendruomenėj. Tokius šalutinius, gal marginalius aspektus pačioj LGBT bendruomenėj. Tarkim aromantikus ar atvyko kažkokie aktyvistai iš JAV tuo metu, kai JAV ambasadorius buvo labai stiprus sąjungininkas, kas irgi šiaip pasikeitė. Ir, manau, stiprią įtaką padarė LGBT bendruomenei, kad to ambasadoriaus nebėra, nes jis tikrai daug palaikydavo ir tinklaveiką padėdavo daryti LGBT organizacijom. Irgi nu toks žiauriai smulkus dalykas, bet jis reikšmingas. Sukviesti visur kartu prie stalo. Tai teko vienas kartą dalyvauti. Ir Universiteto LGBT grupę taip pat kvietė, gal aš ne visą laiką dalyvavau, bet irgi kvietė. Tiesiog mes turim tą pranašumą už kitas neoficialias bendruomenes, kad mus kviečia dėl to, kad mes egzistuojame kaip organizacija. Jeigu kviečia asociacijas, NVO, kurios atstovauja LGBT klausimus, kviečia ir Universiteto LGBT grupę dažniausiai. Jeigu žino, kad tokie esam. Jeigu nežino, tada Tolerantiško jaunimo asociaciją. Jie paima už rankos ir nuveda kartu, mes tikrai arčiausią ryšį turim su šita iš visų kitų organizacijų.

00:38:24 A: O kada nors turėjote, kokią nors...

00:38:29 B: Ai ir dar atsiprašau. Ir dar nu advokacija universiteto rėmuose, kad susitikti su ten vadovybe, administracija ir pakalbėti apie gerovę ar diskusijas kažkokias bendras turėti su bendruomenės gerovės skyriumi, tarkim. Nors jie tikrai ženkliai patobulėjo nuo to laiko ir patys gerai tai daro, neblogai supranta dalykus.

00:38:54 A: O per žiniasklaidą ar socialinius tinklus?

00:38:57 B: Socialinius tinklus... nu vėl čia komunikacija su pačia bendruomene, ne su plačiąja visuomene. Komunikavom apie veiklas, protestus ir „Pride“ kvietėm, bet vėl labiausiai nukreipta į pačią bendruomenę.

00:39:17 A: Ir visą laiką taip buvo ar ne? Niekada nesikreipiat į pačią visuomenę?

00:39:32 B: Edukuoti... Nu tikslas edukuoti visuomenėje buvo. Ir podkastas skirtas visiems, ta prasme. Man atrodo tikslinė auditorija podkasto vis tiek buvo platesnė nei tik bendruomenė ar prijaučiantys. Bet faktiškai, aš manau, tiesiog pagal rezultatą vis tiek čia nu labiausiai bendruomenės nariai ir sąjungininkai.

00:40:00 A: O jūs turite kažkokių tarptautinių partnerių?

00:40:03 B: Mes esame IGLYO tinklo nariai, neseniai atnaujinome savo narystę, seniai buvom, bet dabar vėl turime tokią galimybę dalyvauti mainuose, važiuoti, dalyvauti susitikimuose. Teko dalyvauti ILGA Europe konferencijoje nes tiesiog taip atsitiko, kad praeitais metais vyko Vilniuje. Pradėjau vėl per Tolerantiško jaunimo asociaciją, gavome kvietimą sudalyvaut, tai tas buvo labai labai svarbu, labai džiugu, kad turėjome tokią galimybę ir aš labai norėjau sudalyvauti. Tai sudalyvavau konferencijoje.

00:40:56 A: Bet šitas. Šios tarptautinės partnerystės nėra susijusios su jokia vat advokacine veikla, kažkokio spaudimo Lietuvos politikai darymui ar panašiai?

00:41:13 B: Dalyvavimas ILGA Europe, manau, labiau susietusi, bet mes ne nacionalinė LGBT organizacija. LGL ir TJA yra nariai, o vis tiek, man atrodo, jaunimo organizacijos specifika labiau liečia saugią erdvę ir bendruomenės poreikius. Ir pagal tai, kaip aš įsivaizduoju tą IGLYO veikimą, man atrodo, tai vis tiek yra kitaip nuo ILGA Europe, ten daugiau advokacijos galimybių.

00:41:59 A: O ar buvo kažkoks periodas, kada jautėte, kad jūsų kalbėjimas ar apie lgbt temas ar apie partnerystės temą yra rizikingas, galintis sukelti reikšmingų neigiamų reakcijų, iššūkių, jūsų organizacijai, kažkokios politinės, reputacinės, organizacinės rizikos?

00:42:37 B: Reikšmingų kažkokių tokių atvejų nepasakyčiau, nes tam ir buvo sukurta, kad turėti galimybę kažką to padaryt, kad būtų organizacijos užnugaris, kad mes esame asociacija. Mes einam, mušam, kviečiame susitikimą, kad ne šiaip kažkokie studentai, o studentų asociacija kviečiasi susitikti.

00:43:06 A: Ar buvo kažkokių situacijų, kad jautėtės, kad esate per daug atsargūs arba per daug drąsūs?

00:43:14 B: Man sunku pasakyti, gal ir tuo metu aš mažiau prisidėdavau prie advokacijos veiksmų. Tai man iš tikrųjų sunku būtų išsiskirti iš tų pirmų 3 metų mano narystės UNILGBT grupėj. Neišskirčiau, bet nepasakyčiau, kad tokio nebuvo. Tiesiog nekyla kažkas dabar kalbant apie tą aspektą.

00:43:42 A: Ar buvo kažkoks periodas, kada ta viešoji erdvė, kurioje jūs komunikuojat ir tos bendruomenės. Nu tai kaip jūs bendraujate, ar buvo kažkoks laikotarpis, kada ta viešoji erdvė buvo matoma kaip palanki poveikiui arba kaip tik poliarizuojant, eskaluojanti konfliktą? Ar jautėsi tas tokios tos viešos erdvės, kokią jūs naudojate, toks pokytis?

00:44:20 B: Grynai diskurso prasme, taip kaip vyko diskursas socialinėse medijose arba kokios nu, kokios tiksliai galimybės? Ar čia galimybės prisidėti prie advokacinių iniciatyvų kartu su kitomis organizacijomis, ar..?

00:44:41 A: Nu mano, galbūt toksai matymo laukas yra ta tas viešas diskursas, bet aš, kaip suprantu, jūs nelabai užsiiminėjote tuo viešu. Tai tada galbūt tas bandymas pritraukti bendruomenės narių ar kažkoks... Neįsivaizduoju, kaip galbūt tai galėtų atrodyti? Ar ar yra kažkoks viešas diskursas, kuris yra aktualus jums?

00:45:20 B: Ne per viešą komunikaciją pritraukdavom narių dažniausiai. Pagrindinė vieta, kur mes rekrutuojam narius yra studijų mugė, pirmakursių studijų mugė. Komunikuoti apie tai nereikia. Mums kviečia studentų atstovybė dalyvauti ir sudalyvauti. Vėl sakyčiau, kad tai, kaip mes pritraukdavom ir kokius narius pritraukdavom, nepriklauso nuo diskurso ar Vyriausybės, labiau tiesiog nuo to, kas daro ką tais metais ir kokie žmonės organizavo, kokias idėjas, kokias iniciatyvas.

00:46:11 A: O bendrai kokia tavo nuomonė apie tai, kokia yra politinės aplinkos sąveika su NVO besirenkamomis strategijomis? Nebūtinai tavo atstovaujama nevyriausybinė organizacija, bet bendrai tas pats klausimas apie politinės aplinkos ir nevyriausybinių organizacijų, veikiančių LGBT temoje, to strateginio pasirinkimo arba net nebūtinai LGBT temoje.

00:46:57 B: Nu man atrodo, bendrai LGBT organizacijų pajėgumai yra 10 kartų išprūsti ir nu tikėjimas, kad mes galėsime padaryti kažkokį lobizmą čia, pavyzdžiui, arba tai, kad mes iš tikrųjų daug paveikiame tą visą diskursą. Kas turėjo poveikį? Susitikimai su sprendimų priėmėjais turi poveikį, ką daro LGL, „Pride“ turi matomumą, kas irgi labai svarbu, tą dabar daro LGL ir bendruomenės nariai organizuoja kitus „Pride“ taip pat, kurie galimai vyks Lietuvoj kitur, galimai šiais metais. Tai bus daugiau „Pride“ Lietuvoj, tai tas irgi labai svarbu, bet...

00:48:06 A: Bet „Pride“ irgi yra aktyvizmas, lobizmas, nes „Pride“ yra...

00:48:13 B: Ne visi „Pride“. LGL „Pride“ yra šventė. Bet yra tam tikri „Pride“ kurie yra labiau protestai. Šiuo metu tie „Pride“, kurie suplanuoti Vilniuje, yra labiau šventės formatu.

00:48:33 A: Papasakok apie skirtumą?

00:48:36 B: Politinės kalbos vietoj koncerto. Pavyzdžiui, pranešimas spaudai su reikalavimais.

00:48:49 A: Kaip Kaune vyko?

00:48:50 B: Taip. Teisinis bylinėjimasis „Pride“ rėmuose, kaip Kaune. Ir komunikacinė žinutė, ne džiaugsmo, o apie gal išlikimą, gerbūvį ir teises, lygybę, gerovę. Kitus akcentus akcentuoti visame procese. Tai šiuo metu Vilniuje ilgai to nebus, bet galbūt bus kituose miestuose. Tai stebėkite naujienas.

00:49:53 A: Ar egzistuoja alternatyvūs paaiškinimai, kodėl nevyriausybinių organizacijų renkasi vienokias ar kitokias strategijas. Be politinio konteksto, kai sakau, alternatyvūs.

00:50:08 B: Nu tarkim kalbant grynai apie bendruomenės principais paremtą savanorišką organizaciją, svarbu, kokias kompetencijas turi žmonės, kurie įsitraukia. Tai nu, tarkim, tie tinklai, kažkokios skėtinės organizacijos, jie turi veiklas, kurie skatina ugdyti kompetencijas, kas yra labai svarbu. Ir tarkim IGLYO ar jeigu mes dalyvautume kažkokias workshopuose. TJA daro workshopus, mokymus ar panašiai, kas šiaip labai svarbu, bet nu pas mus neateina specialistai, pas mus ateina pirmakursiai, studentai, kurie tiesiog nori smagiai pabūti, turėti erdvę, kur pirmą kartą kalba apie save. Mūsų diskorde, tarkim, nu yra tokie pokalbiai, kur: „šiandien pirmą kartą užklajavau lipduką ir nuėjau į paskaitą su lipduku ant telefo ir kaip mane nustebino, kad niekas nesureagavo“, kad žmonės pirmą kartą išsikrausto į Vilnių, gyventi bendrabutį kažkur ir visiškai pradeda savo kažkokį buvimą savyje, tiesiog. Čia mes ne nekalbam apie iššūkius keliantis kompetencijas reikalaujantis sunkus juodas darbas, kuris sukeliant emocinius iššūkius, kuris nu, kurį sunku išvis atlaikyti. Kas yra advokacija, tai ko reikia? Išteklių, kompetencijų, laiko, nu išteklių irgi, noro, tikėjimo, kad čia kažką pavyktų iškovoti. Čia visi dalykai, kurie labai svarbūs ir įtakoja tą dalyvavimą ir darbą savanoriškai, ypatingai savanoriškai. O kaip kalbant apie tas organizacijas, kurios priklauso nuo kažkokio finansavimo, tai mes niekada neturėjom jokio finansavimo.

00:52:29 A: Gerai dėkui, manau, kad tiek tiek, kiek galėjau...

Interviu Nr. 3: Lietuvos įvairovės chartija, 2026 m. kovo 4 d. 40 min.

00:00:00 A: Ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tik tyrimo ir analizės tikslam?

00:00:05 B: Žinoma.

00:00:07 A: Ar turite kažkokių klausimų prieš pradedant?

00:00:10 B: Nea.

00:00:12: A: Tai pirmiausia norėčiau, kad prisistatytumėte ir pasakytumėte savo vardą, kokią organizaciją atstovaujate ir kiek metų dirbate?

00:00:20 B: Taip, kai aš esu [anonimizuota], aš dirbu „Lietuvos įvairovės chartijos asociacijoje“ ir aš dirbu jau virš vienerių metų.

00:00:30 A: Tai norėčiau šitą pokalbį pradėti nuo tokios politinės aplinkos aptarimo. Pirmas klausimas būtų šiaip bendrai toks, ar per pastaruosius 10 metų jautėte, kad politinė situacija partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi, bet lygiai taip pat, jeigu tas dešimties metų laikotarpis yra šiek tiek per platus atsakyti, tai tiesiog atsakyk taip, kaip tau... nu kiek dalyvauji šitime, kiek esi įsitraukus šitoje temoje.

00:01:00 B: Gal pasakysiu taip, kadangi vis tiek kreipiatės, kreipeisi, aš irgi sakysiu tu, į chartiją ir aš dabar čia esu, šitą interviu duodu, kaip atstovaudama chartiją, gal tada taip ir atsakysiu. Tikrai tame kontekste, kuriame, sakykime, pastarų 5 metų visus klausimus, kada chartija ir dalyvavo. Iš tikrųjų dar gal vieną dalyką, ką turiu pasakyti, kad mes esame politiškai neutralūs, sakykime taip, mes neatstovaujame jokios politinės partijos. Mes visiškai nepalaikome jokios politinės partijos. Tai kad ir kiek politiniai sprendimai, sakykime, paveikia, mums aktualiausi yra žmogaus teisių klausimai. Tai mes reaguojame, žiūrime, bet mes tikrai nei vienai politinei partijai nesame palankūs arba nepalankūs. Nesiidentifikuojame su nei viena. Iš tikrųjų su LGBT teisėmis mes iš tikrųjų sekame, nes mums tai yra aktualu, ta prasme sekame, tai kokie tai yra pokyčiai ir kas galėtų įvykti ir kas įvyko, ir kaip tai yra aktualu darbo rinkoje ir žmogaus teisių klausimu perspektyvoje. Bet kad tai yra pririšta prie, sakykime, tam tikros politinės partijos ar kažkokio tai kitų pokyčių – ne. Sakyčiau, kad būtent taip aktus, kiek Lietuvoje LGBT bendruomenei yra užtikrintos teisės, bet tuo pačiu kadangi mes atliekame ir vertinimo, stebėsenos tyrimus, pavyzdžiui, sakykime taip, mes stebime situaciją žmonių savijautos ir ypač LGBT bendruomenių. Kaip keičiasi ta situacija vertinimo tokį įrankį turime, kurį jau sekame pastaruosius 4 metus. Sakykime, per tuos chartijos visus 5 metus. Vis aišku, turime savų iniciatyvų, bet aišku žiūrime iš žiūrime būtent iš žmogaus teisių perspektyvos. Nežinau, ar pilnai atsakiau į klausimą.

00:02:50 A: Bet man galbūt yra įdomu, ar jautėte, kad per vat šituos 5 metus, kiek chartija egzistuoja, ar ta politinė situacija, partnerystės ir LGBT klausimu keitėsi?

00:03:07 B: Taip, nes pasikeitė šiek tiek įstatymai. Ta prasme, gal pasakyčiau taip – mes chartijos viduje vis tiek daugiausiai dirbame, sakykime, jeigu žiūrime į mūsų darbą kaip asociacijos aspektu, darbą su nariais, mes visą laiką turėjome tokią nuostatą ir visą laiką turime, kad iš tikrųjų tie nariai, kurie stoja, tie nariai, kurie jau pradeda su mumis dirbti, tie nariai jau yra pasirengę ir jau jie yra pažengę ir jie dažniausiai... Tu ateini, gali kalbėti su jais, va būtent visais įvairovės klausimais ir jie na niekada neklausia klausimo, kad vėl man dabar to reikia ar kaip man čia dabar, kodėl aš turėčiau rūpintis, na net ir sakykim, ar tai būtų negalia, ar tai būtų LGBT bendruomenė. Tai šitos priešpriešos mes tikrai... Jeigu pas mus ateina norintys tapti nariai ir būtent narių tarpe šito nesusiduriame. Bet ar jautėme pokyčius štai, kad pasikeitė tokios, kokios yra teisės - taip. Ir ką mes dar gal pasakyčiau, kad matome iš verslo perspektyvos, kad matome, kad daug daugiau įmonių ir organizacijų, čia gal sakyčiau, kad aktualiausia tikrai privačiam sektoriui, jie irgi reaguoja į tai, kas vyksta ir keičia savas teises, savas politikas ir jų skaičius tikrai daugėja. Tai mes tikrai matome iš tos perspektyvos, o ar didelio kažkokio tai skirtumo jaučiame iš to kaip visuomenė reaguoja? Labai stipriai nepasakyčiau, kad toks yra vis tiek tai yra tikriausiai viena sunkiausių temų, su kuria galima dirbti ir viena labiausiai diskriminuojamų grupių. Tai šitas faktas nepasikeitė, tos grupės kartais pasikeičia vietomis, bet tai yra, man atrodo, laikinai įtakojantis faktorius.

00:05:02 A: O kaip iš jūsų organizacijos perspektyvas atrodė... Kadangi per 5 metus, tai šiek tiek kabino Ingridos Šimonytės vyriausybę, Gintauto Palucko ir dabar Ingos Ruginienės, kaip šitie 3 politiniai periodai jautėsi iš jūsų organizacijos perspektyvos, siejant su jūsų veiklomis?

00:05:24 B: Taip, man, aišku, tikrai sunku komentuoti, kaip buvo prieš keletą metų, bet mes visą laiką turėjome siekį, mes visą laiką dirbome su LGBT bendruomenės klausimais. Mes visą laiką. Mes niekada neturėjom nuostatos, kad mums tai yra nesvarbu, o visą laiką tai buvo vienas iš mūsų tikslų ir mes tą nuosekliai dirbome. Gal pasakyčiau, mum nesikeitė mūsų pažiūros. Ar klimatas buvo daugiau tokių vidinių asmeninių, sakyčiau, kaip, čia pasakyti, dabar tokių *ideas*, kad tai įvyks, kad gausime kažkokį įstatymą, kad gausime kažkokį tai užtikrinimą, kad na apart konstitucinio teismo sprendimo, mes apie tai nieko nesulaukėme. Tai mes toliau nuosekliai dirbame savo tikslais. Mūsų vis tiek galbūt pačio darbo ir specifikos idėją, kad augintumėm tuos darbdavius ir kad augintumėm tuos darbdavius pasirūpinti jų darbuotojais ar žmonėmis daugiau ir būtent užpildytų tas tuos tokius *gaps*, kuo nepasirūpina valstybė. Labai dažnu atveju. Taip, kaip mes nuo pirmos dienos skatiname darbdavius padaryti vaiko priežiūros atostogas lygiai ir vienalytėms šeimoms, taip ir dabar turime tą pačią nuomonę ir politinis kontekstas to visiškai nepakeitė.

00:06:47 A: O jūsų organizacija bando daryti poveikį sprendimams tiesiogiai per institucijas? Turiu omenyje, kad, pavyzdžiui, dalyvaujant darbo grupėse, teikiant pasiūlymus, konsultuojantis su Seimo nariais, ministerijomis?

00:07:07 B: Kad pasakyčiau, kad mes konsultuotumėme su Seimo nariais, kaip kažką daryti -nelabai. Kaip sakiau, mes nesame niekaip susiję su jokia politine partija. Jeigu mes dalyvaujame kažkokiuose tai renginiuose, va tikrai, pavyzdžiui, pakviečia socialinio darbo apsaugos ministeriją, turime susitikimų, turime susitikimų ir su kitomis ministerijomis. Ar taip pasakytume su kitais savivaldybėmis. Mes darome tyrimą labai išsamiai, bendraujame savivaldos kontekstu, tai mes tikrai visą laiką paminėme ir stovime už savo poziciją ir primename šitą klausimą, kad jisai yra labai aktualus, ta prasme. Jeigu, žinote, kalbame susitikę moterų klausimais, kalbėti moterų klausimai, aktualu ir vienalyčių šeimose, nes moterų situacijų būna visokių, tai mes tikrai visą laiką tą paliečiam ir visą laiką nepamirštam to paliesti tai. Bet mes nepateikiame politinių pasiūlymų kažkokio tai.

00:08:09 A: O jūs, pavyzdžiui, ar Seimo nariai, ar vėlgi ministerijos kviečia jus tokiam ekspertiniam darbui, kur jiems reikėtų jūsų ekspertinės nuomonės LGBT klausimu?

00:08:24 B: LGBT klausimu... Dabar turiu pagalvoti, per pastaruosius keletą metų - nelabai lyg ir buvo. Būna tokių, kurie netiesiogiai iškyla, sakykime, taip, bet bet šiaip nelabai lyg ir bent jau per pastaruosius metus, kad būtent kviestų pasikonsultuoti dėl LGBT klausimų, tikrai galiu pasakyti, kad nebuvo. Prieš tai, berods ir irgi ne tai.

00:08:50 A: O kas yra „netiesiogiai iškyla“?

00:05:55 B: Na va, pavyzdžiui, ar ne. Mes susitinkame pasikalbėti... čia gal mes iškeliamė tą klausimą dažniau, gal pasakyčiau taip, kad dažniausiai vis atsimena, sakykime, socialinės apsaugos į darbo ministeriją, jeigu jie kviečia į susitikimus, tai būna susipažinimo, pabendravimo. Labai dažnai tai būna lyčių lygybės, moterų atžvilgiu klausimai. Na tai mes stengiamės priminti, kad moterų situacijų yra visokių. Yra ir moterų su negalia, yra ir vienalytėse šeimose gyvenančių moterų ir jaunesnių, vyresnių, iš kitokių migrančių, pabėgėlių. Tai tiesiog priklauso, koks tai yra susitikimo tikslas ir ką mes ten darysime. Bet ekspertinių LGBT kažkokių tai konsultacijų dar neturėjome.

00:09:46 A: O ar jūsų organizacija bando daryti įtaką per žiniasklaidą, kampanijas viešas, per socialinius tinklus, kažkokius viešus pareiškimus irgi LGBT klausimu?

00:10:02 B: Ar bando daryti įtaką kam?

00:10:09 A: Politiniams sprendimams arba...

00:10:16 B: Pasakysiu taip, mes tiesiogiai politiniams sprendimams pasileisdami, pavyzdžiui, straipsnį apie LGBT bendruomenę. Tai nėra mūsų pagrindinis tikslas. Mūsų pagrindinis tikslas yra šviesti toliau darbdavius, šviesti į kitus darbdavius, pritraukti daugiau darbdavių, kad darytų šias iniciatyvas ir mūsų tikslas labiau yra šviesti visuomenę ir daryti tai visuomenės labui, nes taip pat, kaip ir reikia, sakykime, visuomenės Lietuvos Europos mastu šių pakeitimų, taip pat ir reikia ir visuomenės tiesiog mąstymo perspektyva, nes kitas kampas vienas yra politinių sprendimų poveikimas, kitas kampas yra diskriminacijos mažinimas. Tai aš sakčiau, kad mes tiesiog norime kuo daugiau edukotai kalbėti apie šią temą ir tos temos nevengti ir labai tikrai tikimės visą laiką, kad aišku, kad žinote, pasikeis tie įstatymai ir pasidarys, bet dar mūsų fokusas niekada nėra politika ir politiniai sprendimai.

00:11:27 A: O ar kada nors per pastaruosius 5 metus pajautėte, kad kalbėjimas viešoj erdvėj apie LGBT klausimus, kad ir kokia švietėjiška, kad ir kokia forma tapo sunkesnis, arba lengvesnis, kad tas toksai socialinės erdvės, viešo diskurso klimatas kito?

00:11:52 B: Ar sunkesnis ar lengvesnis?.. aš manyčiau, kad čia žinokit nuo dienos priklauso labai nuo dienos, priklauso. Bendros kažkokios tai nuostatos ne, yra tiesiog manyčiau, momentų, kada taip paastrėja, kada taip palengvėja. Labai priklauso, na tai, ką mes daroma. Tikiu, kad tai kažkiek daro įtaką tam, kas sukasi socialinėse medijose, kas vyksta politiniame klimate, bet taip pat sakčiau, kad kuo mes didesnį, sakykime... jeigu dabar paimčiau iš socialinių tikslų perspektyvos, kuo didesnį mes turime sekėjų skaičių net ir taip, arba jeigu naudojame reklamą, arba jeigu įkeliamė kokius nors postus, parašymus ir taip būna susiję, pavyzdžiui, su LGBT temomis. Tikrai sulaukėme kartais komentarų ir labai negražių komentarų, bet čia nieko, dažnai tokių matome feisbuke ir socialiniuose tinkluose. Tai aš sakčiau, nuo to priklauso, kiek plačiai mes leidžiame tą konceptą. Gal tai pasakyčiau, kad daro didesnę įtaką, o iš verslo perspektyvos? Tai ne, sakčiau, kad visą laiką yra gana vienodai. Sakau, jeigu mes bendraujame su savo nariais ir su savo narių institucijomis, tai ir organizacijomis, tai tikrai visą laiką turime labai priimamą ir labai palaikantį ryšį. Galbūt tai ne visos organizacijos dar pradėję savo kelionę dirbti su LGBT temomis, bet tikrai visos supranta jos svarbą. Na, o jeigu su kitomis organizacijomis bendravime, tai tiesiog priklauso tai, kur yra organizacijos įvairovės ir įtraukties branda, kokiame lygyje.

00:13:37 A: O santykis su žiniasklaida bandant paviešinti kažkokius klausimus?

00:13:46 B: Manyčiau, kad šiaip organizacijų santykis su žiniasklaida labai pakito pastaruoju metu, nes labai dažnai, pasakyčiau, kad mes pametėme iš kitos pusės, kad jeigu norėtų, sakykime taip. Pasakysiu labai buitiškai, bet pasileisti kokią nors straipsnį, net jeigu ir straipsnis turinio prasme yra itin vertingas. Dažniausiai dabar pamatome, kad na iš tikrųjų už tai reikėtų susimokėti ir tai nėra mūsų kažkokio darbo stilius. Tai tos santykio su žiniasklaida, kad jie sakytų „ne šito

tiksliau nedarysim arba šitą tikrai darysim“ ne, dažniausiai tai nu žinot, jeigu turim kažkokį, tai norim parašyti straipsniuką. Tai čia tiesiog priklausom, ar mes jiems mokėsime, ar ne, bet čia man atrodo normalus. Na, ką pasakysiu taip, kad tikrai daugiau susilaukėm dėmesio ir pastebėjimo apie mus iš LGBT žiniasklaidos. Tai yra JARMA tinklaraštis, tai [užstringa įrašas] kurie irgi sakykim, nuo kuriuos mes parašome.

00:15:04 A: Truputį ryšys truputį ryšys buvo buvo su užstrigęs, bet dabar viskas gerai. Ar taip ar buvo per pastaruosius 5 metus laikotarpis, kada sąmoningai stiprinote savo bendradarbiavimą su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis? Kažkokiam poveikiui daryti?

00:15:40 B: Būtent LGBT temoje, ar ne?

00:15:41 A: Taip

00:15:44 B: Tai mes iš tikrųjų, kaip ir daugelis nevyriausybinių organizacijų, tikrai stengiamės dalyvauti ir na mūsų organizacijos veikla yra tokia, kad mes padengiame labai daug skirtingų įvairovės tipų. Jeigu yra nevyriausybinių organizacijos, kurios, pavyzdžiui, dirba tik su negalios klausimais, mes ir su negalia, ir LGBT, ir migrantais, tai mes pasidalinę plačiai, bet stengiamės dėmesio duoti kaip ir kiekvienai įvairovės grupei ir stengiamės daryti pokytį kiekvienoje grupėje. Tai, pavyzdžiui, šiuo metu mes bendradarbiaujame su keliomis organizacijomis nevyriausybiniomis Bulgarijoje, bet taip pat Lietuvoje mūsų partneriai yra LGL, su kuriais turime sukūrę LGBT stažuotių programą. Tai taip stengiamės visą laiką naudoti ir šiaip nevyriausybinių organizacijos kuo toliau, tuo labiau gal bando sukurti tokį bendrą tinklą. Mes bendradarbiaujame su tikrai daugeliu iš jų, bet kartais taip gali būti konsultaciniai klausimai, kartais tai gali būti bendri renginiai, idėjos, pasitarimai vat iš tokių, sakyčiau, didelių projektų. Tai va turime. Šiuo metu projektą su elvovu taip va turime labai dažnai projektą. Turėjome iš, pavyzdžiui, iš LGBT pusės kalbėjome tikrai labai daug apie įtraukią komunikaciją. Čia irgi dirbame su keliomis institucijomis, visą laiką palaikome ryšius su lygių galimybių kontrolierės tarnyba irgi, jeigu kas neaišku, bandoma su ja, susisiektini. Tai aišku, nėra nevyriausybinių organizacija, bet, sakyčiau, irgi ta pati žmogaus teisių sritis. Tai iš nevyriausybinių mūsų daug.

00:17:23 A: Ar galėtum papasakoti apie kokį nors vat vieną, galbūt pastarąjį vat projektą, kurį kurį kartu kūrėte?

00:17:32 B: Tai gal ir galiu, nors kadangi dabar dar vis aktyvus šitas LGBT testo žodžiu, projektas tai šitas projektas yra gana platus. Tai yra kartu Bulgarijoje, sakykime, daro tą patį, ką ir mes darome čia, Lietuvoje. Tai Lietuvoje bendradarbiaujame mes ir LGL. Mes atsakingi už darbuotojų pusę, už verslo pusę, organizacijų pusę, LGL yra atsakingas už asmenų pusę. Tai yra projektas, skirtas LGBT jaunimui, nuo sakykim 18 iki trisdešimties metų, kurie šiuo metu nesimoko ir nedirba, ir norėtų gauti paramos būtent karjeros klausimais, nes tikrai žinome, kad labai didelė dalis LGBT asmenų, kaip jau ir minėjau, yra diskriminuojama, net bijo laikytis už rankų einant gatve. Tai taip pat yra ir darbo aplinkoje, tų stereotipų ir nuostatų, kad darbo aplinkoje bus nepalaikanti LGBT bendruomenės darbo aplinkoje yra labai labai daug. Tai mes dirbame su keliomis perspektyvomis, LGL ieško kandidatų ir su jais kartu bendradarbiauja, teikia jiems psichologinės konsultacijas, karjeros konsultacijas. O mes jau iš savo perspektyvos būtent tiems kandidatams randame stažuotių vietas būtent organizacijose, kurios yra LGBT *friendly*, kurios palaiko ir nori priimti stažuotojus, jiems suteikia tas kelių mėnesių stažuotių vietas, bet tuo pačiu tos organizacijos ir turi specialius mokymus LGBT klausimais. Turėjo mokymus bendrai apie LGBT bendruomenę, turėjo mokymus ar trants žmonių įtraukti darbo aplinkoje. Ką tai reiškia? Iš kitos pusės, abiejose vietose yra praktiniai patarimai ir kokia tai būtų iš tų praktinių patarimų, tiesiog, kokia tai būtų politikų ir, sakykime, nuostatų pakeitimai darbo aplinkoje, kaip tai galėtų pasireikšti ir kaip tas LGBT bendruomenės įtrauktis darbo rinkoje yra plačiau negu tik nu komunikaciniai pokyčiai. Tai gal apie šito projekto tiek.

00:19:45 A: O kelintais metais jisai prasidėjo?

00:19:48 B: Šiaip praeitais metais... ne jisai prasidėjo techniškai 2024 metų lapkritį tai, bet mes pradėjome taip plačiau komunikuoti, sakykime, nuo praeitų metų. Tai gal sakykime. Praeitais metais.

00:20:05 A: O ar per pastaruosius 5 metus, kada nors bendradarbiavote su tarptautiniais partneriais ar iš Europos sąjungos, ar kažkokiu platesniu mastu ir taip pat kaip, kodėl?

00:20:25 B: Taip, tai mes iš tikrųjų, kaip Lietuvos įvairovės chartija, mes priklausome įvairovės chartijos tinklui, kuris yra visoje Europoje. Kiekviena Europos sąjungos šalis turi po savo įvairovės chartiją ir mes bendradarbiaujame kartu su, sakykime, Europos Komisijos pagalba ir priežiūra. Turime bendrą ryšį su visomis tomis chartijomis, vienos yra aktyvesnės, kitos yra mažiau aktyvios, bet labai dažnai sprendžiame bendrus klausimus, susitinkame keletą kartų į metus gyvai, dalyvaujame, sakykime, Įvairovės mėnesio veikloje ir bendrus europinius Europos struktūrinių fondų projektus vykdome. Tai iš tikrųjų tas įvairovės chartijų tinklo veiklos yra labai labai plačios, bet labai gera galimybė dalintis bendromis praktikomis ir patarimais, net ar taip galėčiau pasakyti, kiekviena valstybė turi daug ko iš kiekvienos išmokti. Ir taip pat Europos Komisija yra labai labai gera ir didelė pagalba.

00:21:35 A: Tai tiktais dar kartą pasitikslinu, kad per pastaruosius 5 metus jūs nelabai inicijavote kažkokį kontaktą su institucijomis? Turiu omeny ten Seimo nariais ar ministerijomis LGBT klausimu arba lygiai taip pat ir jie nelabai inicijavo susitikimu su jumis?

00:22:00 B: O ką jūs turite omenyje „inicijuoti“?

00:22:06 A: Iš Seimo, tarkime, narių ar ar nu institucijų pusės, tai būtų kvietimai dalyvauti kažkokiose darbo grupėse. Kažkokiose diskusijose, kažkokiose, galbūt netgi vienas ant vieno, tiesiog tokiuose pokalbiuose siekiant kažkokio ekspertinio supratimo ar bendrai suteikti kažkokią informaciją nevyriausybiniam sektoriui ar kad nevyriausybiniu sektoriui suteiktų kažkokią informaciją. Tokį tiesioginį ryšį.

00:22:42 B: Taip greitai permetu galvoj, nes jeigu mes kreipiamės, mes kreipiamės susirinkti duomenų. Dažniausiai tai LGBT klausimas jokių duomenų ji ne gali pasiūlyti. Nes na tai yra tiriminė statistika. Dažniausiu atveju, kai tų duomenų jie nelabai renka, nebent patikslinkite kažko nežinau, o į mus, kad būtų kreipęsi per tikrai per pastaruosius 5 metus nepakomentuosiu, nes manęs nebuvo pastaruosius 5 metus, bet šiaip - ne nelabai. Mes vis tiek gal pasakysiu tai, kad mes daugiausiai atstovaujame verslo sektorių ir viešo privataus kad ir koks tai būtų, tai aš suprantu, kad labai dažnai, jeigu kreipiasi kažkokiu tai ekspertiniu kreipiasi būtent į sakykime, tas organizacijas, kurie atstovauja būtent tą pirmą grupę, bet šiaip ne esu girdėjęs į kolegas, kurie dalyvavo ir kurie turėjo tokius susitikimus. Tai galėčiau nukreipti į tuos, į kuriuos kreipiasi, bet mūsų ne.

00:23:57 A: Per pastaruosius 5 metus jautėte, kad kalbėjimas apie partnerystę arba lgbt temas galėjo sukelti neigiamų reakcijų, iššūkių jūsų organizacijai, ar teko svarstyti kažkokias politines, reputacines, organizacines pasekmes?

00:24:22 B: Tikrai ne, mes visą laiką turėjom tą poziciją. Visą laiką padėsim ir visą laiką suprantam, kad bus tų neigiamų nuostatų ir jas visą laiką jaučiam. Tai čia tai, kad kažkas kažką pasakė tikrai dažnai galime girdėti. Gal sakyčiau, iš kitos pusės galėčiau paliesti, kad ar darbovietės yra kreipiasi į mus ir sakė, kad va mes jaučiame kažkokį tai spaudimą, ar galbūt darbuotojai ne taip reaguoja arba nežinome, kaip pristatyti šitą klausimą. Taip, tai tikrai yra. Tai veikia, nuolatos vyksta ir karts nuo karto, stipriau karts nuo karto lengviau pasitaiko. Dar sakyčiau, kad tikrai buvo kai kuriose darbovietėse pokyčiai su Trump politikos pasikeitimais, nes tenai ir įvairovės įtraukties iniciatyvų stabdymu. Dažnai jeigu kalbame apie Amerikos kapitalo įmones, tai ir esame girdėję, ar kad sunkiau yra kalbėti tomis temomis, bet tuo metu metu gal į mus labiau kreipiasi ir klausia, kaip į įtraukiai komunikuoti, bet ar įmonės apleidžia, ar organizacijos apleidžia savo poziciją? Ne. Tai čia gal svarbi žinutė, kad tiesiog kaip iškomunikuoti arba kaip papasakoti, kaip pristatyti tą temą?

00:25:46 A: Bet tokių kreipimųsi į jus padidėjimas, kad nors buvo susijęs su Lietuvos politiniu kontekstu, ne su Amerikos?

00:25:57 B: Ne, ne, aš sakyčiau labiausiai susijęs su tuo, kada įmonė pradeda apie tai kalbėti ir jau pradeda tai tiek, bet bet irgi niekada nebuvo taip, kad „o kaip čia mum dabar nesiseka, kaip čia kažkas buvo“, kad ne čia tiesiog. Jeigu vienas kažkas pasakė neigiamą komentarą, kaip jiems švelniau arba kažkaip atsakyti, kaip su tuo pasitarkuoti ir tiek. Kaip šviesti labiau švietimo pusė, aš pasakyčiau taip.

00:26:25 A: Ar yra arba buvo kažkokių veikimo formų, kur sąmoningai vengiate dėl tos kažkokios juntamos rizikos?

00:26:37 B: Ai ne. Ne, tiesiog sakau mes į politinį kontekstą ne, ne, nesikišam, mes ne nepasirenkam, bet ar mes stengiamės daryti tokias veiklas, kurias, kurios atsako į žmogaus teisių klausimus? Taip, žinoma, ir mes stengiamės komunikuoti apie tai, kuo daugiau.

00:27:08 A: Ar komunikacinėje erdvėje, kad ir kokia jūs ją naudojate ir kad ir kaip jūs ją naudojate, kažkuriuo laikotarpiu ta erdvė buvo suvokiama labiau kaip palanki arba labiau kaip poliarizuota, arba, nežinau, eskaluojantį konfliktą? Ar ta viešoji erdvė kažkaip keitė tą savo pobūdį, jausmą?

00:27:38 B: Gal sakyčiau, kad ne. Gal sakyčiau, tikrai iš to... nu žinot, 5 metai - dar visai nauja organizacija palyginus, tai čia sakyčiau, kad mes gal tobulėjome ir keitės tiesiog apie ką plačiau komunikuojame. Mes turėjome ir daug veiklų, apie ką papasakoti ir daugiau kvietimų, bet apie ką galima pasidalinti ir pateikiame. Mes turime kiekvienais metais konferenciją, tai yra apie tą konferenciją plačiau kalbame. Tiesiog mes tobulėjom, bet kažkokio tai kitokio... Žiūrint į riziką, tai tikrai ne, bet mes nelabai ir turim kažkokių tai sakykime, nežinau, mes visą laiką labai nuoširdžiai kalbame apie tas temas, apie kurias, kurios mum yra aktualios ir kuriose atstovaujame. Tai neįaučiame tame kažkokio, tai sunkumo. Gal sakyčiau vienas toks dalykas, kuri buvo tai čia praeitais, man atrodo, metais išėjo feisbuko pakeitimai, kad neleidžia... turėtų neleisti leisti reklamų, susijusių su įvairovės ir įtraukties klausimais. Ten galėčiau atsiųsti pasiskaityti kaip tiksliai formuluojama, aš neatsimenu. Bet buvo Metos iniciatyva, kad jie ribos ir neleis tokių būstinių tų postų. Tai čia gal vienintelis toksai, kur mes šiek tiek išsigandome, kad ką daryti, jeigu negalėsime leisti feisbuko reklamų, nes mum tai yra aktualu konferencijai, bet nieko nereikia keisti. Viską darome ir kaip toliau, ir viskas veikia gerai, bet esame girdėję iš kitų organizacijų, kad jiems, pavyzdžiui, neleidžia facebooke tam tikrų reklamų paleisti. Būtent dėl šitos feisbuko taisyklių pakeitimo.

00:29:24 A: O gal galėtum papasakoti apie konferenciją?

00:29:29 B: Tai mes kiekvienais metais darome savo konferenciją, tai yra įvairovės chartijos metinė konferencija, jinai vyksta įvairovės mėnesio metu, kiekvienais metais gegužę ir mes visą laiką, nors kiekvienais metais ta tema skiriasi, mes norime kalbėti apie visas įvairovės įtraukties grupes, ar tai būtų, sakykime, praktiniai patarimai, ar tai būtų bendrai pristatant grupę ir papasakojant labiau apie kiekvieną žmogaus. Poreikis yra apie kiekvieną žmogaus kasdienybę, bet vis tiek tai yra konferencija būtent įvairovės ir įtraukties specialistams, darbovietėms ir tai yra vieta, kur na iš tikrųjų daugiau kitos įvairovės ir įtraukties konferencijos Lietuvoje nelabai yra, tai mes stengiamės tai ir paliesti, ir ir organizuojame. Ar tai būtų diskusijos ar panelė. Šiais metais turėsime workshopus. Bet tikrai kasmet liečiame ir LGBT klausimus, ir ir bandome atrasti naujų pusių, kaip tą padaryti ir tiesiog tiesiogiai diskutuoti, kaip mes galime pasikeisti, kaip mes galime padėti.

00:30:40 A: Ir tai šita konferencija vyksta kiekvienus metus per pastaruosius 5 metus nuo pat pradžių?

00:30:48 B: Jo man atrodo, kad net ir ilgiau, nes ten buvo atskiri projektai, bet jau ten buvo bendra su kitais konferencija. Jo per pastaruosius 5 metus kiekvienais metais organizuojam irgi didėja, didėja ir ir kiekvienais metais, dabar jau pastaruosius keletą metų surenkame virš 200 žmonių gyvai ir apie 60 000 peržiūrų online. Mes taip pat gyvai transliuojame, turime gestų kalbos vertimą ir sinchroninį vertimą į anglų kalbą ir iš anglų kalbos. Jeigu kas nors būna, tai taip augame su konferencija irgi.

00:31:27 A: Turiu kelis paskutinius tokius refleksinius klausimus. Tai vienas iš jų yra, kaip jūsų nuomone, politinė aplinka apskritai veikia tai kaip nevyriausybinių organizacijų renkasi veikti partnerystės klausimu?

00:31:52 B: Priklauso labai nuo nevyriausybinių organizacijų, nes tos nevyriausybinių organizacijų yra skirtingos tai priklauso nuo jų pobūdžio. Bet aš manyčiau, kad čia įvyks su nevyriausybinių organizacijomis ir bent jau kiek kiek aš esu susidūrusi su daug žmogus teises atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų, jų siekis yra visada toks pats, jie turi savo misiją, kaip ir mes. Mes turime savo tikslą, mes turime savo misiją, tai kurti socialiai saugią ir atsakingas darbovietes Lietuvoje ir. Gali stebėti tą politinį kontekstą, bet gali žinoti, kad visą laiką yra daug plačiau ir daug daugiau ką galima pasiekti, kad sustojimas tiek part, tiek partnerysčių įstatymų neišspręs visos lgbt bendruomenės patiriamų sunkumų ir klausimų, tai tas darbas visa yra visada. Jisai yra nuolatinis ir jeigu atsiranda, sakykime, politiniai klausimai, kurie išsprendžia ir padeda bendruomenei, tai būna toks super puiku, bet žiūrėkime, kiek dar kiek dar žingsnelių galima nužengti į priekį ir tai jaučiasi ne vyriausybinių organizacijoms, kad jeigu iš tikrųjų pamato, kad labiau gal ne tik politinį kontekstą, bet jeigu pamatai socialinėje erdvėje, tiesiog didesnę žmonių susidomėjimo pokalbius. Tikrai kartais matosi, kad kitas labai stipriai reaguoja. Ar tai yra irgi super mūsų komunikacijos tipas tiesiog yra kitoks, bet jo aš sakyčiau, kad visi tiesiog žiūri į savo tikslą. Visi supranta, kad na, jeigu aš per šiuos 4 metus per šią kadenciją yra vienaip, gal per kitą bus kitaip ką ir matėme iš tikrųjų ir ir laukiame tų pasikeitimų. Žinau, kad tikrai, kai buvo konstitucijos teismo. Sprendimas po laimingi širdy, bet tada kalbame apie tai, kad žiūrėkite, kad taip šitas dalykas atsirado, bet kiek dar daug jisai nepadengia. Ar tai būtų Europos žmogus teisių teismo, nes neseniai laimėta byla, ar tai būtų šita? Dabar iškrito teismo pavadinimas, bet irgi Europos mastu laimėta byla dėl santuokų įteisinimo Europos sąjungoje. Tai iš tikrųjų. Visą laiką taip lengvai pasidžiaugi, bet supranti, kad čia nesustojame. Ar svarbiausias klausimas kas mum, pavyzdžiui, yra vienas svarbiausių? Tai taip, kad tau užtikrinti saugią tą aplinką ir kad nebūtų diskriminacijos lgbt bendruomenei darbo aplinkoje, bet kitas dalykas mum labai labai svarbus. Tai yra vaiko priežiūros atostogos LGBT bendruomenei ir pakolkas nei vienas iš šitų absoliučiai įstatymų ar šitų pakeitimų ar šitų teismo sprendimų to neužtikrina. Ir vaiko tiesiog vaikų, augančių vienaitytėse šeimose klausimų nesprendžia. Tai mes dar suprantame, kad esame kame kontekstą.

00:35:09 A: O ar egzistuoja alternatyvūs paaiškinimai, kodėl nevyriausybinių organizacijų renkasi vienokias ar kitokias veikimo strategijas? Jau paminėjai, kad turi savo kažkokių tikslus. Kas be tikslų, be politinio konteksto, kokie dar galėtų būti paaiškinimai, kodėl nevyriausybinių organizacijų renkasi veikti vienaip arba kitaip?

00:35:32 B: O, ką reiškia veikia vienaip arba kitaip?

00:35:35 A: Kodėl organizacijos gali rinktis eiti į tiesioginį kontaktą su politikais arba kurti protestą, arba kurti konferenciją, arba koku noriu susijungtų su kitomis nevyriausybinių organizacijomis ir tada taip veikti vietoj to, kad veiktų vienos? Vat tas toks skirtingas modelis. Tas skirtinga prieiga, ar ten kaip nors vat kreiptis į konstitucinį teismą, kad jis ten padėtų priimti kažkokių sprendimus nebūtinai konstitucinį, bet netgi Europos žmogaus teisių teismą, kad padėtų priimti, kažkokį spaudimą sukurtų?

00:36:18 B: Aš nesakyčiau, kad čia yra spaudimo, vien tiktai sukūrimas. Aš manyčiau, kad kiekviena organizacija išsikelia savo tikslus ir pagal tuos tikslus ir veikia, nes, kaip ir minėjau, labai dažnai nu nėra 6 įvairovės chartijų Lietuvoje ir nėra 6 LGL Lietuvoje. Visos tos organizacijos turi šiek tiek skirtingą savo pobūdį ir jeigu turi vienodą, jau bendradarbiauja tarpusavyje, bet jos atstovauja gan skirtingus interesus arba, sakykime, jos veikia savo regiono mastu. Galbūt jos veikia

labai labai siaurai, galbūt nu jų pokyčiai skiriasi čia, kaip ir kiekviena darbovietė, kiekviena darbovietė turi atitinka įstatymo reikalavimus, bet turi savo veikimo principus. Galima kopijuoti vienas iš kitų, bet mes irgi esame skirtingos organizacijos. Mes turime tiesiog nusimantę, kaip mes veikiame ir kokios yra mūsų idėjos, kas yra mūsų tikslinė grupė, nes mūsų, pavyzdžiui, tikslinė grupė yra tikrai darbdaviai ir organizacijos. Ar tai būtų ne nevyriausybinis sektorius, ar tai būtų viešasis, ar tai būtų privatus sektorius? Mūsų fokusas yra daugiausiai į juos, o, sakykime kitų organizacijų tikslai nevyriausybinių gali būti visuomenės švietimas. Tada jie ir stengiasi dar daryti daugiau švietėjiškos veiklos kitų organizacijų tikslai yra būtent tų žmogaus teisių užtikrinimas. Tai tada ir yra tiesiogiai politiniai klausimai, kreipimais į Europos sąjungą aktualūs, tačiau viskas priklauso nuo to, kokia nevyriausybinių organizacija išsikėlė tikslą. Nes nėra vienas modelio kaip nevyriausybinių organizacija turėtų veikti čia. Tai, ką tu atstovauji, bet jo, kiek gal pasakysiu.

00:38:18 A: Kokia buvo įvairovės chartijų susikūrimo istorija, kaip jūs atsiradot kaip organizacija?

00:38:27 B: Taip, tai mes iš tikrųjų Europos įvairovės partijos prasidėjo labai jau senai. Jos prasidėjo. Pirmą prasidėjo Prancūzijoje. Šiaip labai įdomi istorija, nes tai prasidėjo nuo vieno incidento, kuomet Prancūzijoje įvyko į vagystę ir pro šalį ėjo tamsesnės odos spalvos vyrukai ir policija, būtent veikiama savo stereotipų, apkaltino juos ir suėmė juos ir na tas įvykis ant tiek nuskambėjo Prancūzijoje, kad tiesiog įmonė atkreipė dėmesį ir sako, kai mes galime kažką dėl šito daryti, tai yra vieta, kur mes irgi galime prisidėti. Taip atsirado pirmą įvairovės chartija, tada Ispanijoje atsirado ta plėtėsi per visą Europą ir taip vienas po kita atsirado ir Lietuvoje. Tai Lietuvoje prasidėjo nuo iniciatyvos. Pirmą veikiame šiek tiek, kokių savanorišku principu. Testavomės, o paskui na įsikūrėme kaip atskira asociacija ir kaip atskira nevyriausybinių organizacija. Ir taip per pastaruosius 5 metus ir dirbame. Turėjome kelias kitas organizacijas, kurios įkūrė, bet iš tikrųjų, kadangi buvo ir toks bendras Europos Komisijos ir Europos sąjungos paskatas, tai gi tai buvo verta žiūrėti būtent atskiros organizacijos prizmę.

00:39:57 A: Gerai, dėkui labai.

Interviu Nr. 4: Lietuvos gėjų lyga, 2026 m. kovo 5 d. 1 val. 03 min. 50 s.

00:00:00 A: Pradžioje ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tiktais tyrimo ir analizės tikslams?

00:00:08 B: Gerai, žinoma.

00:00:09 A: Ar turite kokių klausimų prieš pradėdami?

00:00:12 B: Ne, aš neturiu klausimo, aš tikrai pakomentuosiu, kad turbūt labai detalios analizės tų pirmųjų, nuo 2016 metų Vyriausybės, aš turbūt negalėčiau. Nesu tas asmuo, kur geriausiai kalbėtų apie tas, sakykim, kad ir 2016 metų vyriausybė, nes aš tuo metu tiesiog nelabai buvau įsitraukęs į būtent LGBT teisių klausimus. Aš dirbau daugiau su kitais klausimais, bet per pastarąsias 3 [Vyriausybės], tai turbūt galėčiau detaliai pakomentuoti, taip.

00:00:53 A: Pirmas klausimas būtų. Tiesiog norėčiau, kad prisistatytumėt, pasakytumėt savo vardą, kokią organizaciją atstovaujate ir kiek metų čia dirbate?

00:01:04 B: Tai aš esu [anonimizuota], su žmogaus teisių klausimais dirbu tikrai labai ilgai, bet su LGBT teisių advokacija dirbu nuo 2019 metų konkrečiai jau.

00:01:20 A: Norėčiau visą šitą pokalbį ir pradėti nuo tos politinės aplinkos. Tai pirmas klausimas būtų, ar jautėte, kad per pastaruosius 10 metų politinė situacija partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi?

00:01:36 B: Nežinau, ar aš apibūdinau tai žodžiu „reikšmingai“, bet situacija dėl partnerystės keičiasi tada, kai apskritai keičiasi požiūris į LGBT teisių klausimą. Negali vienas LGBT teisių klausimas kardinaliai keistis, o į partnerystę tarsi kažkoks būtų partnerystės burbulas, į kurį, ar įstatymų leidėjas ar politikai labiau ar mažiau reaguotų. Tačiau mūsų situacija yra galbūt tuo specifiška Europos kontekste, kad mūsų Vyriausybė ir įstatymo leidėjas, jis yra toksai labiau reaktyvus negu proaktyvus. Tai, sakykim, jeigu yra kažkoks dėsningumas, pavyzdžiui, Teisingumo Teismo išaiškinimas, Strasbūro bylos, strateginis bylinėjimasis nacionaliniu lygmeniu, tai taip, tada tikėtina, valdžia bus labiau reaktyvi ir kažką bandys keisti. Tai čia tokia bendra tendencija, bet kad ir į tą bendrą dešimties metų laikotarpį žiūrint, atrodytų ten galbūt kažkas labiau išsiskiria, kalbant apie žmogaus teisių ambiciją apskritai, bet visumoje tai vis vien situacija yra tokia, kokią turim. Mes neturim šiuo metu nei partnerystės, nei santuokos lygybės. Tai ten apie esminius grandiozinius skirtumus turbūt negalima būtų kalbėti, nes rezultatai kalba už save. Rezultatai yra tokie, kokie yra.

00:03:44 A: Norėčiau, kad galbūt jūs pakomentuotumėte kaip skirtingos šitos Vyriausybės jautėsi iš jūsų organizacijos perspektyvos. Aš paminėsiu Sauliaus Skvernelio vyriausybę. Nežinau, kiek galite, ar negalite pakomentuoti apie tai, kaip jautėsi dirbti prie tokios valdžios.

00:04:09 B: aš konkrečiai prie Skvernelio Vyriausybės nedirbau su LGBT teisių aktyvizmu. Aš dirbau su kitais žmogaus teisių klausimais iš dalies. Ir tam tikrais klausimais ten kažkokio esminio proveržio gal ir nebuvo, bet buvo sakykim toks

daugiau mažiau stabilumas, bet galiu palyginti ne per partnerystės klausimą, bet per LGBT propagandos draudimo klausimus, nes tai yra tarpusavy koreliuojantys dalykai. Nes LGBT propagandos įstatymas, vadinamasis, tai yra mažamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas. Jis vis vien kalba apie šeimos pobūdį savyje, savyje jis talpina sąvoką tai dėl to, manau, kad verta šiek tiek pakomentuoti. Tai Skvernelio Vyriausybė išsiskyrė galbūt tuo, kad vėlgi jokių proaktyvių veiksmų nesiėmė ir net turbūt tokių ketinimų nebuvo, bet jie vystė tą pačią strategiją viešai komunikuoti, kad šitas įstatymas, aš kalbu apie propagandos tą, vadinamąjį, įstatymą, jis yra interpretuojamas, taikomas nediskriminaciniu būdu. Tai netgi tos bendros žmogaus teisių ambicijos gal ir nebuvo, bet ta Vyriausybė vis vien daugiau mažiau stengiasi atitikti tarptautinius standartus ar bent jau išlaikyti tą tokią pozą. Aišku, ten jokio giluminio įsipareigojimo nebuvo nei bendruomenei LGBT, nei žmogaus teisių klausimams apskritai, bet buvo tas toksai parodomasis minimalus dalykas, kad bent jau šitą jie bandė sakyti, tai va. O kalbant apie, aišku, jau konkrečiai apie partnerystę ar juolab santuokos lygybę tai tikrai nebuvo joks dedamasis politinei darbotvarkei.

00:06:38 A: O Ingridos Šimonytės Vyriausybė?

00:06:42 B: Ingridos Šimonytės Vyriausybė turbūt atnešė labai daug tikėjimo apskritai LGBT bendruomenei, kad kas nors gali keistis. Net ir Vyriausybės teisėkūros plane buvo turbūt pirmą kartą paminėti tikslai dėl partnerystės, dėl, pavyzdžiui, translyčių asmenų administracinės procedūros, ko niekada nebuvo anksčiau. Juolab koalicija tuometinė irgi suponavo, kad žmogaus teisių ambicija yra ir galbūt jau atėjo laikas priimti politinius sprendimus ir dėl partnerystės. Tai žinoma, jų įgyvendinti, deja, nepavyko, kalbant apie partnerystės įstatymą, nors čia, žinoma, strėlės jokių būdu ne pačiai vyriausybei, o įstatymų leidėjui. Buvo suformuluotas teisės akto projektas, partnerystės įstatymo, Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpiu, tas teisės aktas buvo, nu švelniai tariant, nekokybiškas. Jis neatitiko teisėkūros standartų ir apskritai dar didelis klausimas, ar taip paruoštas įstatymas, kurį, tikėtina, ruošia politikai - ne teisinį išsilavinimą turintys žmonės, ar jis galėjo pareiti apskritai teisės departamento filtrą tokioj būklėj. Tai čia bėdų buvo su tuo įstatymu. Aišku, vien tik jo egzistavimas irgi buvo didelis simbolinis veiksnys ir rodė nusiteikimą šitą klausimą spręsti. Jeigu visus kokybės kriterijus atmetame, mes vis vien kalbam apie tai, kad bent jau politinė ambicija buvo vienareikšmiškai rodoma ir aiški. Ką aš paminėčiau konkrečiai dėl būtent šitos Vyriausybės? Tai na, prieš pat nueinant šitai vyriausybei buvo kitai ateinančiai vyriausybei duodami namų darbai. Tai yra nukreipiami tam tikri klausimai į Konstitucinį Teismą ir tai yra labai pagirtinas dalykas ir labai stiprus politinis veiksmas už kurį tikrai galima pagirti. Kitas dalykas, kalbant apie darbą su Šimonytės vyriausybe, tai galėčiau dar paminėti ir tai, kad lygių galimybių plane buvo numatyta priemonė dėl LGBT klausimo. Irgi pirmą kartą numatyta nacionalinė priemonė LGBT klausimams spręsti būtent konkrečiai na... Anksčiau galima buvo tuos klausimus, aišku, dėti per kitus kriterijus, bet vienareikšmiškai lygių galimybių planas numatė LGBT priemones su konkrečiu finansavimo šaltiniu. Tai čia irgi, mano nuomone, yra didelis pasiekimas. Nors tai aišku nėra tiesiogiai susijęs su partnerystės klausimu. Bet aš visą laiką noriu sakyti, kad LGBT teisių klausimai partnerystėje nei pasibaigia, nei prasideda. Tai yra tiesiog vienas iš esminių lygiateisiškumo klausimų, bet vis vien kalbant apie vyriausybes, negalima ignoruoti to bendro klimato. Tai kalbant apie tą bendrą klimatą, jis buvo labai nuteikiantis, daug tikėjimo suteikia bendruomenei, kad vis dėlto kažkas gali pasikeisti. Ypatingai dar kalbant apie tą pirmąjį teisėkūros planą, pateiktą partnerystės įstatymo projektą ir vėliau, aišku, nukreiptus klausimus į Konstitucinį Teismą.

00:11:44 A: O kai kalbate apie tą bendrą jausmą prie Ingridos Šimonytės Vyriausybės tuo metu taip pat nemažą dalį vyko pandemija ar pandemija atnešė kažkokį kitokį emocinį klimatą kalbant... Na kalbant apie, nežinau, prieigą prie institucijų ar tapo lengviau, ar sunkiau bendrauti šituo klausimu arba galbūt kažkokios rizikos iškilo daugiau iš organizacinio lygmens?

00:12:21 B: Labai geras klausimas, čia toks verčiantis susimąstyti... Aišku, pirmas instinktas sakyti, kad net čia didelių pokyčių nebuvo, bet galiu paminėti situaciją, kai Seimas nesilaikė savo statutiniu terminu atsakinėdamas į mūsų užklausas ir tuo pačiu eliminavo mums galimybę rengti konferenciją apie šeimų įvairovę Lietuvos Respublikos Seime. Vėlgi tai nėra Vyriausybės diskrecija, Vyriausybės klausimas, bet šioje vietoje norėčiau pagirti būtent ministrę [Ewelina] Dobrowolską - teisingumo ministrę, nes jinau mums tas patalpas rengti šitą konferenciją apie Šeimų įvairovę, tuo pačiu ir LGBT šeimų teises, teisingumo ministerijoje, tai, ko nepadarė įstatymų leidėjas arba ieškojo formalaus atmetimo, tai ten įsikisio būtent teisingumo ministrė ir mums tą prieigą suteikė. Ir mes tą konferenciją vis dėlto padarėme teisingumo ministerijoje ir labai sėkmingai, net ir pandemijos, sakykim, sąlygom ir laikotarpiu. Tai šičia, manau, tikrai didelis buvo parodymas, kad vis dėlto Vyriausybė šitą klausimą priima.

00:14:20 A: Trumpas Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpis, kurio metu šiaip ir buvo priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas.

00:14:30 B: Na kalbant apie konstitucinio teismo sprendimą, tai vėlgi čia nėra konkrečiai Palucko ar kažko kitas nuopelnas. Čia yra, sakykim, labai geras strateginis veiksmas praėjusios, Šimonytės Vyriausybės perduoti tą klausimą

[perduoti Konstituciniam Teismui] ir palikti šitą darbą Palucko ar ne Palucko vyriausybei. Tai čia didelio komentaro aš negaliu sakyti dėl to, kad vėlgi grįžtame prie to leitmotyvo, kad pas mus Vyriausybė ir apskritai politika yra labiau reaktyvi negu pro aktyvi LGBT teisių klausimais. Tiek ir žinių tiesiog, kad buvo reaguojama vis dėlto į konstitucinio teismo išaiškinimą ir na... Ir tiek žinių ten tikrai per trumpas laikotarpis turbūt kažką daugiau pakomentuoti.

00:15:30 A: O Ingos Ruginienės? Ar jaučiasi kažkoks skirtumas?

00:15:36 B: Šiaip iš dalies jaučiasi. Vėlgi svarbu tai, kad ministrė pirmininkė aiškiai komunikuoja palaikymą, partnerystės projektui. Aišku, būtų keista, jeigu nekomunikuotų to palaikymo po konstitucinio teismo išaiškinimo, bet vis vien tai yra pakankamai svarbus simbolinis, politinis veiksmas ta, palaikanti komunikacija. Kita vertus, ministrė pirmininkė Ruginienė pirmą kartą susitiko su LGBT bendruomenę atstovaujančiomis organizacijomis ir aktyvistais. Tai irgi svarbus palaikantis veiksmas, kalbant apie partnerystės pripažinimą ir reguliavimo numatymą, tai, žinoma, yra šio toks kokybinis pokytis nuo praėjusių vyriausybių. Bet vėlgi jisai yra daugiau... Mes kalbame ne apie strateginį LGBT klausimo integravimą, o vėl į reakciją į kažką tai. Tai, žinoma, bus ne tik konstitucinio teismo sprendimai, dar artėja ir teisingumo teismo priimti sprendimai. Tai, žinoma, mūsų, sakykim, valdžia vienaip ar kitaip turi reaguoti. Bet na, tam tikras vėlgi kokybinis pokytis jaučiamas, bet ar tai yra stabilu, tvaru tai? Didelis klausimas dėl to, kad, kaip matome dabar jokių daugiau veiksmų, kalbant apie partnerystės priėmimą, nematome. Bet iš Vyriausybės tas simbolinis palaikymas irgi yra vienareikšmiškai svarbus.

00:17:59 A: Ar šitų 3 vyriausybių laikotarpiu bandėte daryti poveikį sprendimams per institucijas tiesiogiai? Tiesiogiai dalyvaudami darbo grupėse, teikdami pasiūlymus, konsultuodami ministerijas, Seimo narius ir pakomentuokite, jeigu įmanoma, Šimonytės, Gintauto Palucko, jeigu ten yra ką pasakyti, ir Ingos Ruginienės Vyriausybės.

00:18:28 B: Galiu pasakyti, kad vėlgi prie Šimonytės Vyriausybės tas kokybinis pokytis jautėsi, lyginant su prieš tai buvusia vyriausybe, nes turėjome, na, ne tiesiogiai su ministre pirmininke, bet su aplinkos žmonėmis, susitikimus. Nesakyčiau, kad jie buvo kažkokie labai daug žadantys ar panašiai, bet vis vien jie buvo. Kita vertus, tai, kad pavyko pasiekti, jog lygių galimybių plane atsirado LGBT specifinė priemonė socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje. Tai irgi na pakankamai iliustruoja tą kokybinį pokytį ir bendradarbiauti visumoje pavyko, tikrai pavyko su tiek Vyriausybe, tiek su visu ministrų kabinetu. Ir tas labai jautėsi, nes ministrė Dobrowolska buvo labai aktyvi LGBT teisių klausimais, taip pat ministrė Armonaitė, tai ne kartą turėjom progą pakviesti į renginius ir aptarti situaciją. Tai net visų tuo atveju turbūt nesuskaičiuosiu, kiek kartų tas pavyko, bet tikrai kokybinis pokytis buvo. Tik tiek, kad rezultatų nepavyko pasiekti net prie labiausiai LGBT klausimams imlios Vyriausybės Lietuvoje.

00:20:22 A: Ir tada Gintautas Paluckas inicijavo, ar ne inicijavo kažkokį kontaktą?

00:20:29 B: Kontakto ne, bet aišku tam ir laiko labai dideliame kažkokiam kontaktui nebuvo, bet ne negalėčiau kažko išskirti.

00:20:40 A: Ar per šitų 3 vyriausybių laikotarpius daug rėmėtės viešu kalbėjimu: žiniasklaidoje, kampanijomis, socialiniuose tinkluose, kažkokiuose viešuose pareiškimuose ir panašiai, siekdami daryti spaudimą priėmėjams dėl partnerystės klausimo?

00:21:01 B: Čia klausimas, gal patikslinkite šiek tiek, ar mes kalbame apie viešų kampanijų organizavimą ar analizę pačių sprendimų priėmėjų komunikacijos ar kaip čia? Gal galite šiek tiek išplėsti šitą klausimą?

00:21:19 A: Aš dar taip iš toliau paklausiu, man yra įdomi išorinė advokacija. Kiek jūs rėmėtės tokiu kalbėjimu? Ar tai su žiniasklaida, jeigu tai yra įmanoma? Ar socialinėje erdvėje, ar tose pačiose kampanijose, kiek jūs rėmėtės ta išorine advokacija?

00:21:45 B: Tai bet kuriuo atveju ta išorinė advokacija yra labai reikalingas dalykas. Tai nepriklausomai, kokia Vyriausybė turbūt visą laiką ta išorinės advokacijos svarba, yra tokia pat. Tai net negalėčiau kažkaip išskirti konkrečios Vyriausybės, tiesiog dabar mes turim labai tokių apčiuopiamų svartų, ar ne? Mes turime Konstitucinio Teismo sprendimą, tai mes turim jau na labai didelį teisinį įrankį su kuo galima dirbti. Mes turime registruojamas teismo kelių partnerystes ir tai tą poreikį irgi sužadina, nes sužadina ir dėmesį šitam klausimui, nes, žinoma, žurnalistams aktualu kiek tų bylų, kaip vyksta, kokios dar nusimato ir taip toliau, ir panašiai. Bet čia vis vien šiandien net nekoreliuoja su konkrečia vyriausybe. Čia koreliuoja su tais naujais atsiradusiais teisiniais instrumentais, kuriuos mes naudojame, bet visais atvejais ta svarba, aš sakyčiau, visiškai vienoda ir pakankamai tokia tolygi. Tiesiog mes irgi reaguojam tada į tai, kokias mes turim šiuo metu priemones ir na, tiesiog dabar taip jau palankiai susiklostė, kad jų yra tiesiog daugiau. Tai tiek, bet tai ne su vyriausybe susiję. Aišku, kai kalbame apie kitas vyriausybes, tai tuo metu ir šiek tiek jau ir dinamika socialinė ir politinė buvo kita, nes partnerystės klausimas tuo metu irgi paskendo klausimuose, susijusiuose, pavyzdžiui, su įtraukiu švietimu arba su migracijos klausimais, arba su nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo. Tiesiog dabar yra

tokia situacija, kai pagrindinė advokacija galbūt yra susijusi su partnerystės klausimu, bet čia yra dėl vat būtent šitų naujų teisinių instrumentų, kuriuos mes naudojame.

00:24:55 A: Kaip dėl protestų, eitynių, piketų?

00:25:00 B: Dėl protestų, eitynių, piketų, tai aišku, mūsų didžiausia advokacijos platforma yra „Pride“ [eitynių] organizavimas Vilniuje. Tai, manau, skaičiai kalba patys už save, kad jau nuo praeitų metų mums pasiseka pasiekti 20 000 dalyvių. Na rodo, manau, tai tam tikrą socialinį pokytį, kad visuomenė yra kur kas imlesnė apskritai įtraukčiai ir labiau palaikanti. Ir apskritai tas lygiateisiškumo noras, jisai yra daugiau universalus, o ne susijęs su konkrečios visuomenės grupės apsauga. Kalbant apie, pavyzdžiui, „Pride“ patirtį, tai prie šitų 3 vyriausybių, tai nemanau, kad tai siejasi tiesiogiai su vyriausybių kaita, čia tiesiog siejasi su visuomenės branda. Tai čia net kažkaip ne, neketinčiau netgi sieti kažkaip su vyriausybių kaitomis. Taip pat apie protestus, tai aišku, „Pride“ yra didžiausias protestas, bet atitinkamai turėjome ir neigiamą patirtį su protestu dėl įtraukaus švietimo ir dėl minėtos propagandos nuostatos eliminavimo iš mūsų teisinės sistemos. Tai ten patirtis buvo nelabai gera net ir prie buvusios Šimonytės Vyriausybės, nes tiesiog teisėsaugos institucijos parodė, kad na, kad nėra pajėgios užtikrinti mūsų teisių į taikų protestą. Tai ten aišku, didelis buvo nusivylimas ir rodė, kad daug tos problemos niekur nedingę. Bet aš tikrai to nesiečiau su konkrečia vyriausybe ar su kažkokiomis konkrečiomis klaidomis, sakykim, jeigu būtų tas protestas daromas dabar, ar ne? Jeigu dar nebūtų panaikinta ta nuostata. Aš manau, kad situacija būtų lygiai tokia pati, nes vėlgi čia yra klausimas daugiau skirtas teisėsaugos institucijom ir jų pasiruošimui apskritai su šiais klausimais dirbti ir kovoti, bet nesiečiau, nedrįsčiau to sieti su konkrečia vyriausybe.

00:28:19 A: Ar kažkuriuo laikotarpiu sąmoningai stiprinate bendradarbiavimą su kitomis nevyriausybėmis organizacijomis. Tam, kad jautėte, kad veikti išvien kartu daro didesnę poveikį nei veikti vienas?

00:28:38 B: Tikrai taip, tikrai taip, nes... Vėlgi turėjome pačią istorijoje... nepriklausomos Lietuvos istorijoje palankiausią vyriausybę. Tai yra Šimonytės vyriausybę, su partneriais koalicijoje, kurie yra pasisakantys už žmogaus teisių principus, įsitvirtinimą ir visą kitą, bet rezultatų vis vien nebuvo, partnerystės įstatymo nebuvo, net ir tokio labai, sakykim, kompromisinio varianto, kuris ten realiai net jokių apsaugų didelių nebūtų suteikęs. Ir net jeigu nepavyksta pasiekti to simbolinio varianto, tai, ką jau kalbėti apie tą, kuris tikrai užtikrintų visą teisių katalogą, kuris turi būti užtikrintas tai... Aišku, čia didelis buvo nusivylimas, bet kartais nusivylimas paskatina iš tiesų susitelkti organizacijas. Tai mes labai palaikėme ir „Tolerantiško jaunimo asociacijos“ pradėtą strateginį bylinėjimąsi dėl šeimos teisių LGBT poroms. Tai nusivylimas paskatino taip, kaip jūs ir pasakėt, vienyti ir aišku, ir dabar, na, sakykim tų koordinuotų veiksmų galbūt yra šiek tiek daugiau. Nors, aišku, patirtis rodo, kad visuomenė veikia, tikrai veikia ir „Pride“, ir kitos, sakykim, kampanijos. Bet Įstatymų leidėjų Lietuvoje labiausiai motyvuoja tikrai toksai, nežinau, prievolė daugiau, o ne visuomenės nuostatos. Iš tiesų labai nemėgstu, kai remiamasi visuomenės nuostatomis, nes na visi puikiai suprantame, kad nuomonių tyrimai yra labai tokie, netvarūs ir ten vargu ar atspindi realią situaciją. Ir dažnai jie turi trūkumų, tiesiog metodologinių trūkumų. Tai aišku, įstatymo leidėjai, grįžtant prie temos, labiausiai motyvuoja toksai postūmis iš išorės, tai na daug susitelkta į strateginį bylinėjimąsi ir, aišku, čia bandom koordinuoti veiksmus ir su savo kitais partneriais, kitom NVO organizacijomis.

00:31:32 A: Ar buvo laikotarpis, kai matėte, kad nacionaliniu lygmeniu sprendimai stringa ir todėl bandėte remtis tarptautiniais partneriais arba tarptautinėmis institucijomis?

00:31:49 B: Čia ne dėl to, ar stringa ar nestringa, bet tiesiog šitame [žmogaus teisių] klausime be tarptautinio spaudimo ir paramos neįmanoma absoliučiai nieko pasiekti. Tai, galima sakyti, kad visos LGBT organizacijos Europoje, jos nuo pat savo to *inceptiono*, pat savo įkūrimo turėjo remtis ir tarptautine parama, pagalba ir taip toliau. Ir galų gale esminiais žmogaus teisių principais. Jeigu ne išstojimas į tarptautinius mechanizmus, tai vargu ar mes turėtume tą teisių katalogą, kurį mes turime. Viskas, ką mes turime, tai yra daugiau atėję iš Europos Sąjungos priemonių, o ne dėl to, kad mūsų įstatymų leidėjas sugalvojo. Vis dėlto, pavyzdžiui, lygybės standartus kelti arba į darbo kodeksą kažką naujo įrašyti, arba kad ir skaidraus atlygio sistemas taikyti. Viskas atėjo dėka išorės priemonių. Tai tos išorės priemonės, tame tarpe Europos Sąjungos mechanizmai. Jos na, kaip pasakyti, jos yra toks vedantis veiksnys ir lygiai taip pat mes irgi labai daug remiamės savo užsienio partnerių parama. Mes remiamės jų parama didinant matomumą LGBT klausimu Lietuvoje, nes dabar, sakykim tas europinis fokusas tikrai nėra Lietuvoje. Ir artimiausiu metu nebus, iš tiesų, mes esam daugiau suprantami, kaip jau pasiekę tam tikrą lygiateisiškumo standartą ir fokuso į Lietuvą yra labai mažai, daugiau akys krypta į Vengriją, į Bulgariją ir visa kita. Tai žinoma, mums ta tarptautinė parama ir matomumo platforma LGBT klausimų Lietuvoje yra labai svarbi ir toks, sakyčiau, esminis ar vienas esminių advokacijos įrankių.

00:34:29 A: O gal turite kažkokių pavyzdžių, kada kreipėtės ir kažkokį atsaką gavote kažkokį? Galbūt užsienio institucijų pozicijas naudojate, tarkime, argumentams vidaus, nacionaliniu lygmeniu?

00:34:49 B: Taip taip. Pavyzdžiui, kalbant apie LGBT klausimus, tarptautinė gėjų lesbiečių translyčių asmenų organizacija „ILGA Europe“ kasmet daro, atlieka tyrimą dėl situacijos 54 Europos šalyse. Tai tiesiog sudaro tam tikrą tokį vadinamąjį „vaivorykštės indeksą“, kuris tampa mums irgi advokacijos priemone. Vis tas palyginamasis momentas dažnai labai gerai veikia, ar ne? Kiek mes indikatorius lygiateisiškumo atitinkame tame Europos kontekste. Tai čia tokia kasmetinė priemonė. Aišku, tarptautinės organizacijos prisideda ir prie nuomonių teikimo, byloje, tai rengiame kartu ekspertinę poziciją, pavyzdžiui, Strasbūrai konkrečioje byloje. Kiek tai aišku, procesiškai yra leidžiama, jeigu mes tiesiogiai nedalyvaujame, tai galime pateikti ekspertinę nuomonę. Kitas dalykas, tai žinoma, visuotinė periodinė peržiūra, kas yra Jungtinių Tautų žmogaus teisių mechanizmas, kuris irgi atlieka tam tikrą... Na ten turi galimybę tiek Vyriausybės savo poziciją teikti dėl žmogaus teisių klausimų, bet lygiai taip pat yra ir nevyriausybinių organizacijų pozicija teikiama. Tai irgi su na sakykim... Tai yra tos visos minkštosios priemonės, jos neturi kažkokio prievartos mechanizmo, kad būtų įgyvendintos, bet tai padeda tiesiog konsoliduoti tuos mūsų advokacijos veiksmus ir stiprinti tai. Tokios būtų turbūt pagrindinės... bet taip pat aišku, tarptautinė parama, tarptautinių organizacijų dalyvavimas „Pride“ irgi yra labai svarbus. Turbūt atskirai visų organizacijų neminėsiu, bet irgi tai sukūrė tam tikrą kad ir minkštą, bet spaudimą ir prisideda prie mūsų bendrų advokacijos tikslų. Taip pat, aišku, dirbame ir su kitomis organizacijomis, kurios labiau tikisi LGBT klausimą pakylėti iš tos lygiateisiškumo darbotvarkės į teises viršenybės ir demokratijos darbotvarkę. Tai labai gerai pavyko su Vengrijos atveju, bet Lietuvoje... bet kad pavyktų tas Lietuvoje, tai žinoma, visi pažeidimo mąstai visai kitokie turi būti. Mes dabar daugiau kalbame ne apie pažeidimus Lietuvoje, bet apie neveikimą mūsų institucijų.

00:38:28 A: Aš dar noriu grįžti prie vienos dalies, kada kalbėjome apie institucinę prieigą, aš dar noriu užtvirtinti atsakymą, kad ar prie Ingos Ruginienės Vyriausybės jaučiatės, kad jūsų ekspertinės žinios yra vertinamos? Jūs buvo vieną kartą pakviesti, bet tas dialogas kažkoks tęsiasi? Konsultacijos?

00:38:53 B: Dabar iš tiesų egzistuoja dar viena darbo grupė, bet kalbant apie Ingos Ruginienės Vyriausybę ir tą ekspertinių žinių vertinimą, čia net sunku taip vienareikšmiškai pasakyti, kad galbūt ir jaučiamas premjerės, sakykim, supratimas šitos temos, bet ministrų kabinetas, kas yra Vyriausybės dedamoji, yra toks, koks yra. Tai, pavyzdžiui, yra darbo grupė Teisingumo ministerijoje, kuri nėra susijusi su partnerystės priėmimu, bet yra susijusi su translyčių asmenų klausimais ir nors formaliai vis dar egzistuoja, nes nieks poįstatyminio teisės akto dėl jos nepanaikino, bet ministerijos puslapyje apie tai nėra skelbiama. Tai tikrai toks vertinimas negali būti vienareikšmiškas. Vienas vertus, turėti tą tokį premjerės palaikymą yra labai svarbu, bet vis dėlto mes turime dirbti su šituo ministrų kabinetu, o jame prieigos yra ne per daugiausiai ir mes nelabai ir tikimės, kad ta prieiga artimiausiu metu prie tų tokių kritinių sričių, pavyzdžiui, teisingumo ministerijoje ar ne svarstomi klausimai? Mes tikrai tos prieigos daug nematome dėl objektyvių priežasčių.

00:40:52 A: Man dar įdomus rizikos suvokimo faktorius, ar per šitą 3 Vyriausybių laikotarpį jautėte, kad kalbėjimas apie partnerystę ar LGBT temą galėjo sukelti neigiamų reakcijų ar iššūkių Jūsų organizacijai, ar teko svarstyti galimas politines, reputacines, organizacines pasėkmes?

00:41:07 B: Šiaip mes kalbėdami apie NVO reputacinę žalą ar dar kažką, tai čia tikrai būtų bergždžias dalykas dėl to, kad vien tik veikti kaip „Lietuvos gėjų lyga“ yra tam tikra rizika, kurią žmonės jau prisiima ir čia aš nekalbu net apie politinį lauką, bet kalbu apie bendrą lauką ir ten ištisas problemas, su kuriomis susiduriame, pradedant, pavyzdžiui, nuomos paiešką, ofiso nuomos paiešką, ir baigiant ten prekių, paslaugų pirkimu. Ir nėra kažkokios teisinės priemonės, kuri, sakykim, organizaciją apsaugotų nuo diskriminacijos, ar ne? Nėra tokio pas mus dalyko. Aišku, galėčiau valandą apie tai šnekėti, bet kalbant apie tą politinį aspektą, tai, sakykim, dabar galbūt kažkokio antagonizmo tikrai nėra jaučiama prieš mūsų organizaciją, bet lygiai taip pat jokių proaktyvių veiksmų irgi per daug nedaroma. Kalbant apie antagonizmą prie Šimonytės Vyriausybės, tai vis dėlto, iš Vyriausybės atstovų tai to tikrai nebuvo. Sakyčiau, buvo gan konstruktyvūs, tikrai profesionalūs, konstruktyvūs santykiai, bet Seime antorganizmo buvo labai nemažai, pradedant netgi ir žmogaus teisių komitetu Seime. Tai tas irgi kalba labai daug, bet tiesiog atskleidžia tą situaciją, bet... Bet kadangi mes čia tokią labai siaurą sritį nagrinėjame kaip Vyriausybės, tai aš nepasakyčiau, kad dabar yra kažkoks skirtumas mūsų, kaip organizacijos, vertinime.

00:43:48 A: Bet tuo metu, prie Šimonytės VVyriausybės ta tema buvo žymiai aktualesnė, tai ar nebuvo taip, kad tos juntamos rizikos, ar tos juntamos antipatijos buvo žymiai daugiau tuo pat metu?

00:44:06 B: Gal kažkiek galima tą... Bet čia labai toks yra pritraukimas. Aš tai nesakyčiau, kad čia yra, nes jūs sakote, kad galbūt tas matomumas klausimą galbūt generavo ir kažkokį priešišumą, ar ne? Turbūt. Bet iš tiesų tai aš nelabai sakyčiau, kad čia buvo kažkoks esminis veiksnys. Sakyčiau, kad kaip tik priešingai, kadangi buvo didesnis iš politikų, toksai bent jau parodomasis aktyvumas tuo klausimu, tai kaip tik jie dalį tos visuomenės, pavadinkim, kuri priešiška žmogaus teisėms, neapykantos sugėrė. Kad jie tapo tokiu kaip amortizatorium - tie politikai, kurie yra palaikantys žmogaus teises. Bet dabar aš nepasakyčiau, kad tai yra susiję su Vyriausybės pokyčiais ar Vyriausybės komunikacija ar

žmogaus teisių klausimu. Aš manau, kad apskritai dabar visuomenė, vienas vertus, yra brandesnė, ar ne? Kiekviena visuomenė kiekvienais metais yra brandesnė. Kitas dalykas į visuomenės, sakykime, info darbotvarkę keliasi vis nauji klausimai, ar ne? Tai ne tik LGBT, tai ir Ukraina, ir Iranas, ir prieš tai kovidas ir taip toliau, ir panašiai. Tai aš tikrai nemanyčiau, kad čia kažkaip... Aš tikrai ne nesakyčiau, kad čia kažkaip gal nuvilsiu, bet tikrai nepasakyčiau, kad čia kažkokie esminiai buvo pokyčiai šituo klausimu prie šitų 3 Vyriausybių.

00:46:22 A: O kaip prie šitų 3 vyriausybių vertinote viešą kalbėjimą apie partnerystę? Ar jis atrodė kaip galimybę daryti poveikį, ar labiau kaip galintį sukelti problemų?

00:46:39 B: Aš iš viso esu tos pozicijos, kad tyla nėra problemos sprendimas. Na, kažko tai slėpimas, nutylėjimas ar dar kažkas. Toks dalykas apskritai negali kažkokių sprendimų generuoti. Tai buvo tokių pasakymų, kad kartais reikia, pavyzdžiui, šitą klausimą tyliau spręsti ar kažkaip kitaip ar panašiai. Pavyzdžiui, galima palyginti dalyvavimą, tarkim, „Pride“. Labai gaila, bet, pavyzdžiui, socialdemokratai „Pride“ nedalyvauja, kiti galbūt dalyvavo ir taip toliau ir panašiai, bet iš tiesų ar tas kažkaip kokybiškai keičia situaciją? Tikrai, mano nuomone, ne. Tai mūsų strategija, negali ir nebus tylėti. Tai tikrai kažkokio apčiuopiamo rezultato nepasieks, tik tiek, kad dabar, aišku, yra šiek tiek toks štilis galbūt viešoj komunikacijoje iš mūsų pusės dėl to, kad labai daug jėgų sutelkta į apčiuopiamus dalykus - tai yra a) strateginį bylinėjimąsi ir b) aišku, ta didžioji komunikacija bus per LT „Pride“. Tai aš apskritai na nemanyčiau, kad tasai esminis komunikacijos pokytis, jis gali pakeisti rezultatą, nes buvo atvejų, kada LGBT klausimas buvo, sakykim, mažiau matomas, mažiau eskaluojamas. Ar buvo kažkokie rezultatai? Nebuvo. Lygiai taip pat buvo laikotarpis, kai LGBT klausimas buvo labai stipriai eskaluojamas, lyginant su praeitomis Vyriausybėmis, bet rezultatai vėlgi tokie, kokie yra - tai yra praktiškai jokie. Tai ar mūsų, kaip organizacijos, keičiasi strategija? Nu nesikeičia, ji visa tokia, kokia buvo, tokia daugiau mažiau ir bus.

00:49:26 A: O kaip jūs apibūdintumėte ryšį su žiniasklaida šituo klausimu?

00:49:35 B: Kokiam laikotarpy? Ar dabar, ar apskritai?

00:49:39 A: Ar per Šimonytes ir dabartinius periodus, jeigu net galima palyginti juos.

00:49:47 B: Net nežinau, žinokit. Iš tiesų žiniasklaida pati kaip savaime truputėlį evoliucionavo, jeigu mes imam tą dešimtmečio laikotarpį, kurį jūs tiriate, tai žiniasklaida evoliucionavo ir be politikų pagalbos. Lygiai taip pat, kaip ir visuomenė evoliucionavo be politikų pagalbos. Tai tas pats įvyko ir su žiniasklaida. Tai dėl to tas santykis jį visą laiką buvo labai kintantis ir, sakyčiau, daugiau kintantis į geresnę pusę ir kažkokio tokio esminio pokyčio dabar, jeigu lyginant pastarąsias 2 vyriausybes santykyje su žiniasklaida, tai nebuvo. Sakyčiau, žiniasklaida pati yra tokia kartais kaip stichija, jinai reaguoja į tai, kas tuo metu labiau konfliktiška. Labiau, sakykim, generuoja tą matomumą, skaitomumą, bet tikrai norėčiau pagirti tam tikrą prasmę žiniasklaidą, nes jinai sugebėjo vis dėlto LGBT klausimą apšviesti įtraukiau. Ir tas pokytis, kad ir dešimties metų, taip, kaip LGBT klausimai yra apšviečiami, jį mato po truputį, jį mato ir mato tokia jau į geresnę pusę.

00:51:27 A: Ar dar galėtumėt papasakoti apie strateginį bylinėjimąsi, kaip savo strategiją, savo veiklą?

00:51:36 B: Strateginis bylinėjimasis tai iš tiesų buvo panaudotas dar turbūt 2009 ar 2010 metais, tai dėl pirmojo „Pride“ ir jį mato, jį yra įtikinantis argumentas ir čia iš tiesų mes Lietuvoje dar turime... Čia yra didelis privalumas pas mus Lietuvoje, nes, pavyzdžiui, yra vis dėlto Europos Sąjungos šalių, kurių vyriausybių neįtikina teisinis argumentas, bet mus dar įtikina, tai tas yra gerai. Ir apskritai tas strateginis bylinėjimasis jį mato irgi turi ten tokią vieną tam tikrą prasmę ir neigiamą konotaciją, nes, pavyzdžiui, kai turėjome Beizaro bylą [*Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą*], tai Vyriausybės atstovas tą strateginį bylinėjimąsi pačią sąvoką irgi neigiamam kontekste naudojo ir bandė sakyti, kad vis dėlto tai yra tik strateginis bylinėjimasis, o ne vardan, kažkokios konvencijos pažeistos vertybės bylinėjimasis ir taip toliau, ir panašiai. Bet nepaisant na tos neigiamos konotacijos, kuri, mano nuomone, šiaip jau labai dirbtinė yra, vis vien teisinis argumentas daugiau mažiau Lietuvoje veikia. Dėl to tai yra pakankamai efektyvi priemonė. Pati efektyviausia, tai žinoma, tiesiog LGBT žmonių matomumo skatinimas. Apskritai lygių galimybių integravimo klausimas, bet strateginis bylinėjimasis yra irgi tokia gera priemonė, geras instrumentas būtent advokacijai pastiprinti. Tai dabar, aišku, kalbant apie partnerystę, būtent strateginio bylinėjimosi dėka turime šitą galimybę sudaryti partnerystės teismo keliu. Ar tai yra sprendimas ilgalaikis? Žinoma, ne, bet tai yra jau apčiuopiamas rezultatas ir tiesiog, galbūt tam tikrą prasmę, ir motyvacija žmonėms eiti šituo keliu ir padrašinimas, sakykim, nes praktiškai kiekvieną dieną gaunamų žmonių užklausų dėl konsultacijos arba dėl partnerystės sudarymo, arba dėl santuokos sudarymo užsienyje, arba dėl sakykim tėvystės/motinystės pripažinimo. Tai vis dėl to tai rodo, kad tas strateginis bylinėjimas sugebėjo net ir tam tikrą bendruomenės dalį iš to pagrindžio ištraukti ir labiau ar aktyviau ginti savo teises.

00:55:17 A: Gerai paskutiniai 2 refleksiniai klausimai pabaigai. Tai pirmas iš jų yra: kaip jūsų nuomonė, politinė aplinka apskritai veikia tai kaip nevyriausybinių organizacijų renkasi veikti partnerystės klausimu?

00:55:35 B: Viena vertus, politinė aplinka, jeigu jinais yra labai priešiška, jinais tikrai tam tikra prasme turi tą poveikį gerą, kad organizacijos yra labiau linkusios telktis. Labiau galbūt koordinuoti savo veiksmus ir panašiai. Kita vertus, net ir ta buvusi, sakykim, iš dalies labai pozityvi aplinka politinė, jinais tam tikra lūkesčio kartelė galbūt užkėlė ir kelią, kad vis dėlto kalbant ir apie tarpinstitucinę bendradarbiavimą ir visa kita, pavyzdžiui, jeigu vėl lyginam Šimonytę ir dabar [I. Ruginienės Vyriausybę] ar ne, tai galbūt lūkestis tarpinstituciniam bendradarbiavimui, veiksmų koordinavimui buvo tikrai kur kas aukštesnis negu yra dabar, nes dabar yra... na koks ten gali būti koordinavimas ar bendradarbiavimas didelis su Teisingumo Ministerija tokiame sąsate? Nu, ne. Tai ta lūkesčio kartelė jinais yra kitokia, tai atitinkamai ir veiksmus kitaip skatina dėti ir advokacijos priemonės. Bet ar tai daro kažkokį esminį poveikį? Turbūt, kad ne.

00:57:22 A: Ar egzistuoja alternatyvūs paaiškinimai, kodėl nevyriausybinių organizacijos renkasi vienokias ar kitokias strategijas, veikimo strategijas?

00:57:33 B: Lietuvos kontekste? Na taip, iš tiesų tai taip, galima ir apie tai kalbėti, dėl to, kad yra ir daugiau, pavyzdžiui, organizacijų, kurios veikia LGBT fone, bet dažnai tos organizacijos paima tokią advokacijos kryptį, kuri yra nevienareikšmė, sakykim, kalba ir apie kitą visuomenės grupę arba kelias visuomenės grupes. Tai, pavyzdžiui, mūsų tikslas buvo labai toksai konkretus ir, sakyčiau, nelabai apsaugantis save, jis buvo gal net ir kaip tais laikais per drąsus imtis vien tikrai LGBT teisių advokacijos, nes LGL ėmėsi LGBT teisių advokacijos tada, kai tai buvo tikrai ir pavojingiau, ir nesaugiau, ir finansavimo priemonių buvo labai nedaug, tai čia yra toksai, sakykim... Daugiau tikėjimo pačia aktyvizmo idėja. Bet kitos organizacijos jos gal pasirinko tokį strategišką būdą. Tai yra tiesiog nekalbėti vienas išimtinai apie LGBT klausimus, nes integruoti kažkur tarp kitų [temų] tai yra tikrai saugesnė strategija. Aišku, dabar viskas pasikeitė. Dabar tikrai gyvenam tokioje realybėje, kad LGBT klausimas tampa vis labiau normalizuojamas. Toks ir turi tapti. Tai tikėtina, kad bent jau aš norėčiau tikėti, kad vis dėl to ir to aktyvizmo apraiškų bus vis daugiau ir matome, kad vis daugiau ir porų nori ginti savo teises ir aktyviai tą daro. Tai, kai žinoma, kad ta politinė aplinka jinais turi tą poveikį. Bet ar dar reikėtų kažkaip pagilinti kažkokį klausimo dalį, kad būtų tiksliau, nes dabar net... Ar kažkokiais konkrečiais pavyzdžiais galbūt papildyti galima būtų?..

01:00:14 A: Nuo ko gali priklausyti, kada nevyriausybinių organizacija renkasi, tarkime, kurti protestą ar kažkokią kampaniją *versus* eiti į tiesioginį kontaktą *versus* veikti per kažkokį bendrą organizacijų kolektyvinį veikimą? Kokios galėtų būti to priežastys? Kodėl organizacijos renkasi tokias skirtingas veikimo strategijas?

01:00:51 B: Čia šiaip irgi geras klausimas. Manau, kad ta politinė aplinka turi, tikrai turi tą dėmenį, kokį renkasi organizacijos, nes kaip aš ir minėjau taip, kuo didesnis, sakyčiau, priešiškas, tuo politinis priešiškas, ar ne? Tuo, sakykim, didesnis akstinas organizacijom koordinuoti veiksmus ir telktis. Tai čia toks, manau, esminis dalykas. Kita vertus, aišku, pavyzdžiui, dabar turime tokią situaciją, kai projektas, partnerystės projektas jau ant stalo, ar ne? Bet balsų nepavyksta, žodžiu, sutelkt, kad vis dėlto būtų priimtas sprendimas. Tai šitokia situacija paskatina į tą jau betarpišką *one-on-one* kontaktą su Seimo nariais, nes tiesiog toks jau poreikis yra, kad na visos atrodo kampanijos padarytos, teismų sprendimai yra, reikia tikrai, kad žmogus būtų tikintas paspausti mygtuką [t.y. *nubalsuoti už įstatymą Seime*], teisingą ir tiek. Tai aišku, taip paskatina eiti į tą jau tiesioginį kontaktą, bet kai yra daugiau abstrakcijų, ar ne, nėra konkrečių pasiūlymų, tai tada ta irgi advokacija patampa daugiau bendresnė, ar ne? Tai sakyčiau, kuo konkretesnis klausimas ar siauresnis klausimas tuo ir prieiga tampa tokia tikslingesnė ir siauresnė. Bet kuo platesnis ar abstraktesnis klausimas, kur reikia dar ir daugiau tokio visuomenės įsitraukimo, tai tada ir ta komunikacija daug platesnė būna. Nors aišku, ne visada taip, pavyzdžiui, 2019 metų „Pride“ irgi buvo dedikuotas šeimų lygybei ryšium su Konstitucinio Teismo 2019 metų sprendimu. Tai va tai čia irgi labai priklauso nuo situacijos ir tiesiog irgi verta atskiros analizės, kada kokia konkreiti situacija paskatina vieną ar kito veikimo būdą.

01:03:35 A: Gerai, dėkui labai už interviu, dėkui už laiką. Aš tiktais dabar po interviu dar atsiųsiu, to sutikimo dalyvauti dokumentą.

01:03:46 B: Gerai, jokių problemų.

Interviu Nr. 5: Lietuvos žmogaus teisių centras, 2026 m. kovo 13 d. 52 min. 06 s.

00:00:01 A: Tai pirmiausia, ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tiktais tyrimo ir analizės tikslams?

00:00:07 B: Taip.

00:00:08 A: Galbūt dar turite kažkokių klausimų prieš pradėdant?

00:00:13 B: Ne

00:00:14 A: Tai pirmiausia norėčiau...

00:00:15 B: Aš tik nepamenu, Agne... Turiu klausimą iš tikrųjų. Ką jūs studijuojat? Nebepramenu, nes seniai susirašėme.

00:00:21 A: Taip, studijuoju viešosios politikos analizę.

00:00:25 B: Viešosios politikos. Aha, gerai, nes nu tai irgi lemia atsakymus ir kaip struktūruoju atsakymus... kokio tipo tai darbas. Gerai.

00:00:33 A: Pirmiausia norėčiau, kad pristatytumėte, pasakytumėte savo vardą, kokią organizaciją atstovaujate ir kiek metų čia dirbate?

00:00:42 B: Aš esu [anonimizuota]. Centre dirbu nuo 2015 metų rudens plus minus. Ir tada įvairiose pareigose – komunikacija pagrindinė pozicija per kurią atėjau į organizaciją, o nuo 2021 metų esu direktorė.

00:01:08 A: Pirmiausia tokį platesnį klausimą užduosiu, ar jautėte, kad per pastaruosius 10 metų politinė situacija partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi?

00:01:21 B: Taip, jeigu mes galvotumėm nuo dabar apie jūsų laikotarpio atskaitos pradžią, tai iš esmės, kokiais 2016 metais... Aš taip sakyčiau, čia aišku, yra mano galvojimas ir reikėtų gal duomenis daugiau pasižiūrėti dar kažką, bet iš esmės aš sakyčiau, kad to laikotarpio pradžioje partnerystės klausimas nebuvo iš esmės politinės darbotvarkės klausimas. Taip, jis ten iš kur karts nuo karto iškildavo, bet jis buvo toks, nu, sakyčiau... Tie iškilimai arba ten dar galbūt kažkokie sušmėžavimai ir pasirodymai buvo tokie nu gal nepasakyčiau, kad jie buvo komiški, ar ne, nes jeigu mes kalbėtumėm apie šitų klausimų kėlimą kokiais 2012 ar metais arba aplink pirmojo „Pride“ [eitynių] laikotarpį, tai ten išvis mes nekalbame apie jokią tikrą diskusiją, ten viskas apskritai buvo apie kitus dalykus. Tai 2016 metais turbūt galim galvot apie kažkokį nu tokią mini arba nedidelę kažkokią pašalinę ten dvidešimtąjį geopolitinės ar šimtąjį politinės darbotvarkės klausimą. Kad toks klausimas yra, kad jį kažkada reikės spręsti ir kad, nu vat jis egzistuoja, ar ne? Bet jo turinys apie ką ir kad jis rimtai kažkaip ten politiniuose darbotvarkėse egzistuojęs – ne. Ir aš netgi dar priminčiau, kad... Dabar galvoju 2016- 2020 metų kadencija, ane buvo valstiečiai su Skverneliu? Tai iš esmės netgi galim prisimint ar ne kokia yra dabar valstiečių partijos, [Ramūno] Karbauskio iš esmės partijos pozicija šitais klausimais? Tai toje kadencijoje jie dar neturėjo netgi šito klausimo taip aiškiai suformuluotos pozicijos, nes jie nebuvo iš esmės, nu kaip čia pasakyti, jie nematė poreikio savęs pozicionuoti taip. Aišku, aš nesakau, kad su besikeičiančia politine situacija jų pozicija nesusiformavo būtent tokia, kokia dabar yra, ar ne? Tai nebūtinai 2016 metais turėjo jų politinę bendruomenę, tokią labai aiškią, apibrėžtą poziciją, kokia dabar yra. Bet iš esmės tuo metu jie netgi net nematė, ar ne nu, kad va dabar reikia ateiti, šokti, pasakyti, kad čia grėsmė tradicinėms šeimoms, kad čia griūva šeimos dar kažkas, ar ne? Nu tas jų naratyvas tam, kad jie rinkėjų balsus susirinktų ir kad nu vat dalyvauti diskusijoje, nes tos diskusijos tiesiog tuo metu nebuvo ir jiems nebuvo poreikio spęst taip apibrėžti. Ir aš dar pamenu, mes man atrodo, 2020 metų rinkimai buvo arba galbūt prieš rinkimus, mes įrašinėjom, nes tai buvo pandemijos metai. Mes įrašinėjom „nepatogaus kino“ diskusijas nuotoliu. Ten buvo diskusija apie... apie ką buvo?.. apie neapykantos kalbą ir pamenu, kad iš esmės ten, man atrodo, [politologas, Lauras] Bielinis dalyvavo, dar galbūt kažkas. Iš esmės, na, mes apie tai ir kalbėjom, ar ne? Kad, kad šitas klausimas, nu jis nėra politikų politiniam diskurse dalyvaujantis ir kai kurie ten taip labai ramiai apie tai pasisakę ir tada įvyko 2020 metų rinkimai ir įvyko tas, sakyčiau, esminis pokytis. Tai va nu žodžiu, čia išsiplėčiau šiek tiek.

00:05:08 A: O koks jausmas buvo dirbti prie Sauliaus Skvernelio Vyriausybės iš jūsų organizacijos perspektyvos?

00:05:20 J: Nu tuo laikotarpiu partnerystės klausimas nebuvo mūsų organizacijos *adžendos* numeris vienas klausimas arba numeris 2, nu sakykim, kas dabar yra. Tuo metu buvo kiti klausimai, mes tuo metu dirbome daug su holokausto atmintimi... Kas ten dar buvo? „#MeToo“ skandalai buvo - tai mūsų fokusas buvo kitur. LGBT klausimus arba LGBT teisinės situacijos klausimus mes pakomentuodavome arba į juos atkreipdavome dėmesį, bet iš esmės nu tai buvo toksai klausimas, kuris nu supranti, kad ten kažkokios diskusijos vyksta, matai, beje, lūži visuomenės, pasikeitimus matai, kaip

sakykim, nu tie patys „Pride“, jeigu jie gali indikuot visuomenės pokyčius, dalyvavau 2010 ir tada buvo, kokie 2019 metų „Pride“, tai ten atėjo žiauriai... Nu daug tikrai žmonių, nepamenu, koks sakyčiau, bet tai buvo vienas iš tų lūžinių. Kur buvo tikrai na daug. Ir matei, kad visuomenėje iš esmės, kaip ir pokyčiai vyksta, bet politiniam lygmenyje. Tiesiog tai nėra tema ir vargiai taps.

00:06:40 A: O prie Ingridos Šimonytės Vyriausybės?

00:06:47 B: Nu tai buvo esminis lūžis, nes viena vertus, atėjo partija, kuri sugebėjo tuos *virsmo*? balsus susirinkti, tai „laisvės partija“ ir „laisvės partija“ tapo valdančiosios koalicijos dalimi. Tai iš esmės nu vat įdomus klausimas yra, nes jūs formuluojat, kaip situacija atrodo prie Ingridos Šimonytės Vyriausybės, bet klausimas yra, ar Šimonytė yra... arba tiksliau jos Vyriausybė šitoj nu tiksliau... Ji kaip politinė lyderė, lemiantis veiksnys šitoj situacijoje ir ar ta situacija būtų keitusis, jeigu, pavyzdžiui, laisvės partijos nebūtų buvę toje daugumoje ir atvirkščiai? Tai yra kokia jos pozicija būtų buvusi, kiek tas klausimas būtų suaustrėjęs arba nesuaustrėjęs, kiek... nes koalicijos išsaugojimo tikslais, ar ne, nu ta prasme, jiems konservatoriams arba konservatorių frakcijos lyderiams teko daug dirbti su šituo klausimu teko... jie buvo kažkuriuo metu pri... sakau, nu vat sunku pasakyti, ar tai buvo priversti jie išeiti ir galvot kaip šitą klausimą spręst, suprasdami, kad tai yra vienas iš esminių jų koalicijos partnerių klausimų. Ar tai buvo tam tikras nu ir natūralus lūžis, kuris vyko nuo šitos politinės bendruomenės, jų politinės bendruomenės galvose. Gali būt, kad ir ten jau buvo nu tam tikri pokyčiai įvykę. Bet aš atsimenu, tai buvo turbūt kokie 2021 metų, galbūt pavasaris?.. Tai tuo metu buvo tikrai labai intensyvi kampanija prieš Tomą Vytautą Raskevičių ir ten buvo surinkta galimai apie 100 000 parašų, kur iš esmės peticijos turinys buvo apie tai, kad jis neturėtų būti Žmogaus teisių komiteto pirmininkas ne todėl, kad jis yra prastas, nepatyręs politikas arba dar kas nors, kur galėtumėm galvot apie argumentus, bet iš esmės dalis arba didelė dalis tų argumentų buvo homofobinių. Jis negali būt Žmogaus teisių komiteto pirmininkas, nes jis yra gėjus. Ir tada, man atrodo, vienas tų pirmųjų tokių viešųjų išėjimų buvo, kai Gabrieliūs Landsbergis užstojo jį ir pasakė, kad tai yra nepriimtina ir po truputėlį pradėjo ryškėti Šimonytės, konservatorių partijos, frakcijos pirmiausia, dalies pozicija šituo klausimu. Ir kažkuriuo metu, nu vat aš net negalėjau patikėt, nes man buvo toksai: „palaukit, tai yra ta pati partija, kuri 2010 metais iš esmės iniciavo „Nepilnamečio apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio įstatymą“... Ne, 2010 jau priimtas buvo, bet tai yra ta pati partija, kurios iš esmės patriarchas [tikriausiai kalbama apie Vytautą] Landsbergis yra lyginęs homoseksualumą su pedofilija. Ir tai daręs būdamas Europos Parlamento nariu. Ir atsirado toks tikrai diskursyvinis virsmas, kur, žinoma, jų frakcijoje buvo žmonių, tokių kaip [Audronius] Ažubalis, [Laurynas] Kasčiūnas, dar kai kurie... kurie sakė labai aiškiai „ne“, bet tuo pačiu atsirado didelis palaikymas jų frakcijoje ir jie tarsi nu vat priėmė šitą klausimą taip pat nešt, aišku, Laisvės partija lyderiavo ir dominavo, nes tai buvo politinės *adžendos* klausimas ir jiems reikėjo dominuoti. Jie tikėjosi taip išgyventi, ar ne? Bet iš esmės virsmas įvyko, tik sakau, nu, kas čia labiau lėmė? Turbūt buvo tam tikras pokytis susiakumulavęs ir konservatorių frakcijos gretose, bet iš esmės iš marginalinio ten kažkokio klausimo 2020-2024 metų kadencijoje partnerystės klausimas tapo... Nu aišku, ten buvo krizių daug įvairių: migracija, migracija, visa kita... Bet tai tapo tikrai esminė, ta prasme top *adžendos*, politinės *adžendos* dalimi.

00:11:24 A: Kalbant apie tas krizes, man visai įdomu, ar pandemija, kuri visai nemaža dalimi vyko per Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpį, ar pandemija kažkaip pakeitė tą galbūt visuomenės nusistatymą ir požiūrį į LGBT klausimus? Galbūt kažkokia prieiga prie institucijų pasikeitė? Ar pandemija kažkaip paveikė šitą klausimą ir darbą LGBT temoje?

00:12:01 B: Nu, aš manau, kad taip... Mes turėjom 2021 metų pavasarį, jūs pati turbūt viską puikiai žinot, kas vyko 2021 metų pavasarį. Mes turėjom tą esminę tokią krizę. Tai yra žmonės išeidinėjo iš pandemijos apribojimų įvairiausių, prasidėjo pavasaris, nu tai buvo praėjusi ta žiema bjauri, ką tik rudenį buvo paskirta nauja Vyriausybė, ji apšilo kojas ir tada buvo tas toksai ten „Šeimų maršo“ iškilimas staigus, kažkokia didžiulė diskusija apie Stambulo konvenciją, iš kažkur

atsiradusi, neaišku, iš kur, ir tame pačiame kontekste diskutuojamas partnerystės klausimas, nes laisvės partija atėjo su tikslu, kad partnerystės įstatymas bus priimtas per 100 dienų. Tai manau, kad pandemija... Iš esmės tai aišku, tiesiog oponentai darė savo darbą, nu ta prasme, jie turi tai daryti, ar ne? Bet iš esmės nu pandemija arba tas po pandeminis pyktis padėjo... Jis buvo nukreiptas ir į šitą klausimą, nu ta prasme šiaip tiesiog, kai pagalvoji, ar ne, nu *crazy*. Žmogaus teisių komiteto pirmininkas, nu tai nėra pagrindinė politinė figūra Lietuvoj, ar ne? Tai nu tikrai toli gražu. Valdžios vertikalėj tai yra tikrai nu, ar ne?.. Ir staiga visi apie jį sužino ir, aišku ten yra klausimas dėl to 100 000, ar kiek ten parašų, tikrumo buvo ir taip toliau, bet faktas, kad viena politinė figūra iš esmės... Į vienas politinę figūrą buvo nukreipta tiek *heito* ir buvo tiek sugeneruota, nepaisant tos politinės figūros iš esmės dalinio nereikšmingumo, tam tikra prasme. Tai čia manau, kad yra pandemijos toksai, sakykim, pasekmė. Kita vertus, tai yra ir nu politinio veikimo pasekmė. Politinio veikimo patirties stokos pasekmė. Nes, taip, laisvės partija atėjo su labai aiškia *adženda*, viskas yra okei su tuo, bet klausimas buvo keliamas... Iš tikrųjų žmonės buvo pavargę, ar ne, po pandemijos ir to klausimo forsavimas viešoj erdvėj, neatliepiant arba nu negalvojant apie tai, kas vyksta politiškai šiuo metu, kaip tai atrodys, nes ten tikrai buvo daug klausimų nu... Čia ta prasme, aš pati LGBT bendruomenės narė esu, esu tame, bet nu ta prasme galvojant apie tai, kad nu pandemiją palietė iš esmės nu, kiekvieną gyventoją Lietuvoj, partnerystės klausimas, jis yra svarbus ir 100 metų nesprendžiamas, ar ne? Bet jeigu tu... Visi ten problemose skęsta dėl pandemijos, ten ligos, neaiškumai, vakcinos, nu ta prasme žmonės iš esmės chaose, ar ne vis tiek? Nori tu to ar nenori ir ten kažkas apie kažkokias partnerystes kalba nu, tai faktas, kad tai nu nėra pats tinkamiausias laikas kelti tokius klausimus, ar ne? Nu ta prasme, tu turi galvoti taip pat. Ir manau, kad šitas patirties trūkumas, taip pat jis, nu jis prisidėjo prie tos krizės ir oponentai tą išnaudojo ir ten... Ir ir susivyniojo LGBT klausimas iš esmės su pandemija. Kažkaip susiję, nors nesusiję klausimai iš esmės.

00:15:52 A: O tas neilgas Gintauto Palucko ir dabar einantis Ingos Ruginienės Vyriausybės laikotarpiai, kaip jie jautėsi iš organizacijos perspektyvos veikti LGBT teisų srityje?

00:16:09 B: Aš manau, kad įvyko tam tikras apsiuostymas. Na, taip, Palucko Vyriausybė apskritai, sakyčiau, šitoj vietoj nu, kaip ir nefigūruoja. Buvo labai aiškus Palucko Vyriausybės atėjimas ir pasakymas, kad mes turime aiškius prioritetus, o tada spręsimė kitus klausimus. Ir tai buvo 2 pensijų pakopa, mokesčių reforma, jeigu ją galima taip pavadinti, ar ne? Iš esmės jie atsakė, taip: „žiūrėkit, čia yra mūsų programiniai klausimai, mes su jais atėjom, mes juos išspręsim vienaip arba kitaip ir tada gal galėsime galvoti apie kitus klausimus ir apie šių metų pavasario sesiją šitiems klausimams išspręst.“ Tai tokie pavyko pokalbio 2024 metų nu ten lapkritį, gruodį kai susiformavo naujoji valdančioji dauguma. Tai iš esmės Palucko, sakykim, Vyriausybė nu niekad ir nefigūravo, ar ne? Bet tada įvyko tam tikras apsiuostymas su Ruginienės vyriausybe. Tai tiek Palucko, tiek Ruginienės tas diskursyvinis palaikymas iš esmės yra, bet realiai skaičiuojant balsus arba realiai žiūrint į situaciją. Seime palaikymas yra mažesnis jeigu skaičiuojam balsus. Ir iš esmės yra gana aišku, kad nu tas klausimas niekaip kažkaip konstruktyviai sprendžiamas šiuo metu nebus. Jis nėra tokio lygio klausimas, kaip jis buvo prie praėjusios Vyriausybės [*t.y. prie Ingridos Šimonytės*]. Laisvės partijai, akivaizdžiai tai buvo išlikimo klausimas ir to klausimo neišsprendimas lėmė jų dabartinę situaciją. O šitoj valdančioj daugumoj ir šitam Seime nėra tokios situacijos ir šitai valdančiai daugumai, nu sakykim, aš nesakyčiau, kad žmogaus teisių klausimai nerūpi, nes yra atskiri politikai, kuriems tai rūpi, bet tai nesudaro kažkokios... nesugeneruoja kažkokio reikšmingesnio pokalbio ar diskusijos ir dabartinėje sudėtyje daugeliui Seimo narių balsuoti už šituos klausimus, jiems iš esmės absoliučiai nėra jokios motyvacijos. O ten kažkokių Konstitucinio Teismo nutarimų įgyvendinimas jiems, matyt, nu, bent jau šitoj srity jiems tikrai nėra prioritetas.

00:19:01 A: Atliepiant šitus 4 laikotarpius ar bandėte kada nors daryti poveikį sprendimams tiesiogiai per institucijas, pavyzdžiui, dalyvaujant darbo grupėse, teikiant pasiūlymus, konsultuojantis, konsultuojant ministerijas ar Seimo narius?

00:19:24 B: Jo, jo daugybė ta prasme, ypač prie... Tiksliau 2020-2024 metų kadencijos tai ten buvo *non stop* iš esmės šitas darbas vyko. Tarimasis, kalbėjimas, įvairūs veiksmai, viešinimas, prisidėjimas, redagavimas. Na ta prasme tai buvo labai intensyvu. Su šita kadencija mes netgi kai išėjo šitas civilinio kodekso pataisų paketas... Na, sakykim partnerystės paketas taip, ar ne, čia nėra vienas įstatymas. Tai tiesa pasakius, mes net neteikėm savo rašto, kažkokios esmingesnės pozicijos. Nes iš esmės šitas darbas, jis neturi prasmės, tai yra tiesiog laiko, nu iš esmės laiko gaišinimas būtų. Kažkoks esmingesnis darbas. Nu buvo susitikimų, žinoma, buvo derinimosi, buvo kalbėjimo prieš civilinio kodekso pataisų paketui pasirodant viešoj erdvėj, jam pasirodžius. Įvyko pasiskaičiavimas koalicijos viduje, supratom, kokie yra skaičiai ir tiesiog nu tai yra politinis rėkimas. Neturi jokios prasmės iš esmės. Jeigu siekiamas tikslas yra sprendimas politinis, tada tai neturi jokios prasmės, jeigu kažkokie kiti tikslai būtų, na tarkime klausimo viešinimas, aštrinimas, bet šiuo metu manau, kad tai būtų netgi kontrproduktyvu, nes iš esmės geopolitinė situacija, saugumo klausimai dominuoja ir balsų daugumos Seime civilinio kodekso pataisoms nėra. Partnerystės klausimų kėlimas politiniu būdu šiuo metu reikštų na, manau, būtų nesunkiai parodomas kaip dar tolimesnis rėkimas kitų didesnių problemų fone. Nu ir šiaip mes matom, kad Vyriausybė tiesiog nesusitvarko, ta prasme, valdančioji dauguma. Vakar buvo lygių galimybių įstatymo pataisų pateikimas. Tai yra, tai yra Vyriausybės pataisos, kurios ateina iš Europinių direktyvų, ar ne? Ir ta prasme jos ne nepaėjo pateikimo, nes valdančiosios koalicijos Seimo narių nebuvo. Nu tai ta prasme, tai yra nu vat ant tokio lygio, ar ne? Ta prasme, kur iš Vyriausybės atkeliauja pataisos, kurios ten yra parengtos Vyriausybės, tavo pačių ministrų paskirtų, tavo valdančiosios daugumos, ar ne, ir ta prasme jie net nedalyvauja, nu tai apie ką mes kalbam?

00:22:19 A: Ar per pastaruosius 10 metų buvo kažkoks periodas, kada daugiau rėmėtės viešu kalbėjimu – tai bendravimo su žiniasklaida, kampanijomis, socialiniais tinklais, viešais pareiškimais, siekdami daryti spaudimą sprendimų priėmėjams dėl partnerystės?

22:4100:22:41 B: Taip, tai 2020-2024 metais tikrai labai aktyviai. Man jau buvo paskui potrauminis streso sindromas kalbant viešoj erdvėj, mane tiesiog jau vimdydavo kažkuriuo metu kai paskambindavo žurnalistai ir nežinau, kokią nors eilinę diskusiją su [Agne] Širinskiene ar [Laurynu] Kasčiūnu apie partnerystę ir taip toliau. Ta prasme čia tikrai bloga viduje darydavosi nuo to, nes kažkuriuo metu tiesiog nu tipo prisiimi poziciją, kad privalai tai daryt, nes tu matai, kad galbūt įmanoma, nes iš esmės partnerystės klausimas... Nu jis turėjo apie 65-67 balsus, ar ne? Bet trūko dar maždaug 5, nes... Kad civilinės sąjungos įstatymas būtų priimtas, balsavimą turi dalyvauti 71 narys, Seimo narys. Ta prasme, kad 3 pakopą pereitų, nesvarbu, kuris čia įstatymas yra. Tai reiškia, kad 5-6 Seimo nariai, kurie nepritaria įstatymui, jie turi vis tiek dalyvauti balsavime. Ir rizika buvo labai didelė, nes dėl to jis nebuvo... Nenukeliavo į paskutinį balsavimą, į priėmimo stadiją, nes oponentai tiesiog gali neateit arba ištraukia korteles ir neįsiregistruoti balsavimui. Nepaisant to, kad balsuos 65 iš 65 dalyvaujančių Seimo narių, vis tiek nu teigiamo rezultato nebus. Bet kadangi tas skirtumas buvo pakankamai nedidelis, atrodė, kad gal vis dėlto įmanoma tą gazą iki galo paspausti. Ir tas taškymasis toksai nu tas kalbėjimas, komunikavimas, dalyvavimas visur, kur ten kviečia. Visų resursų įmanomų mobilizavimas ir taip toliau, jis buvo labai intensyvus. Dabar mes to nebedarome ir dabar mes, manau ir kitos organizacijos tą patį daro. Mes organizuojame kai kurias, kai kuriuos bylinėjimusis ir kai kurias strategines bylas. Tai manau, kad dabar ta strategija toliau ir bus ir tada per 2028 metų rinkimai kai įvyks, kad nu ateitų nauji sprendimai, kurie galbūt priverstų ieškoti politinių sprendimų, o jeigu tie politiniai sprendimai nerandami, nu tai nežinau, suformuota teismų praktika yra realu. Na, o vaikytis ten kažkokio politinio sprendimo, kurio dabar tikrai neįmanoma, tai yra tiesiog, man atrodo, laiko gaišimas, resursų taškymas, o mes jų neturim.

00:25:29 A: Tokį lyrinį nukrypimą, bet jūs minėjot, kad prieš tai LGBT klausimas jūsų organizacijoje nebuvo prioritetas? Kada įvyko tas pasikeitimas ir galbūt dėl ko?

00:25:41 B: Tas pasikeitimas įvyko kažkur 2020 metais ir tai vyko... buvo norvegų mechanizmus... „Aktyvų piliečių fondas“ atkeliavo į Lietuvą ir buvo šaukimai, ir mes tada atsimenu susėdom ir kažkaip pagalvojom - nu blemba reikia imtis šito klausimo. Bet ta prasme kažkaip. Nes vis tiek jis būdo, jis kaip ir rūpėjo, bet jis toks nu vat... Ir mes tada nusprendėm, kad mes aplikuosim į šitą, ta prasme, su paraiška, kuri yra skirta 2 klausimams: Stambulo konvencijai ir partnerystei. Ir tada dar nebuvo visas šitas mėsšlas užviręs. Tai buvo nu tokia. Nežinau, man atrodo dar net Seimo rinkimai, gal kampanija vyko, gal net ne, nebuvo prasidėjęs, neatsimenu iš tikrųjų. Bet mes kažkaip nu pataikėm labai kabutėse su šitais klausimais. Ir tada pradėjom įgyvendint tą projektą ir staiga viskas pradėjo ten pypsėt raudonai. Bet tai buvo toksai nu vat antras sprendimas, kad nu okay fuck it, ta prasme, nusibodo. Gal mes galim kažkaip geriau padaryt arba gal mes galim nu politiškai tikrai užsiimt advokacija, sėsti ties šituo klausimu ir gal galim išspręsti. Toks pamąstymas.

00:27:04 A: Ar per pastaruosius 10 metų kažkada buvo laikotarpis, kada sąmoningai stiprinote bendradarbiavimą su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, ten rengiant bendrus pareiškimus, koordinuojant veiksmus, dalijantis vieša komunikacija?

00:27:32 B: Jo, tai prie to paties grįžtu, 2020-2024 metai. Ir reikėtų atsiverst, pasižiūrėt, kiek ten tų kreipimūsi kažkokių ten į tuos Seimo narius, rašto rašymų ir taip toliau. Bet iš esmės kas buvo svarbu, kad tuo laikotarpiu atsirado daug... na pavyko ir peržengt tam tikrus rubikonus ir atsirado daug sąjungininkų. Na, pavyzdžiui, į vieną raštą dėl partnerystės, sakykim, raginimas buvo *atsinaujinti?* partnerystės įstatymą, nu kažkas tokio, tai pavyzdžiui, pasirašė „Lietuvos moterų lobistinė organizacija“, kur ten yra apie dabar 400 narių, turi daug jų regionuose, yra „Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija“, kuri yra specializuotos kompleksinės pagalbos centro asociacija Lietuvoje ir daug tokių organizacijų, kur jiems gal buvo pagaliau irgi proga. Jie na aktyviai gal nedirba na šituo klausimu, tai nėra jų *adžendos* klausimas, bet iš esmės nu vat jie visai taip sakyčiau, neskausmingai. Na, mes galvojom, kad tai gal kainuosi daugiau pastangų. Prisijungė prie to ir ten nereikėjo vaikščioti, įtikinėti, skambinėti, verkėti, prašyti. Ar nu čia aišku, šiek tiek tirštinu spalvas, bet prisijungė. Ten buvo gana daug tų organizacijų. Toksai jautėsi... arba, pavyzdžiui, kas buvo labai faina tuo metu, atsirado „Lietuvos psichologų sąjungos“ pozicija, kuri ten nebuvo labai lengvai išgimdyta, sakykim taip, ar ne? Bet jie galiausiai pasijungė. Su jais, pavyzdžiui, daug dirbom, nes jie galėjo atliepti tą emocinę sveikatos klausimą ir nu tiesiog autoritetingai pasakyti, kad reguliavimo nebuvimas didina mažumos stresą. nu ten ar ne argumentus savo pozicijos. Tai tokio derinimosi buvo daug ir buvo tokių ir nevyriausybinių organizacijų derinimosi, bet buvo ir šiaip tokių, nežinau, *random* žmonių, kurie atsirasdavo, ten norėdavo, bet ten kažką prisidėt, padėt. Kai kuriais klausimais buvo labai paprasta, ten nežinau, prašai kokiam nors ten *influenceriui* ir sakai, gal gali ten, nežinau, kažkuo pasidalint, ar ten nežinau, priklauso koks klausimas. Ir jiems net nereikėdavo sakyti, kas aš tokia esu, nes na ta prasme, tuo metu tiek tas klausimas tiek daug virė ir dalyje visuomenės žmonės norėjo jį spręsti. Labai taip nu palankiai žiūrėdavo į mano prašymu. Ten labai mielai prisidėdavo. Tai tas labai jautėsi, jautėsi, kad yra visuomenės dalis, nu tikrai dalyje visuomenės užvirė šitas klausimas. Ir dalis visuomenės tokiu būdu, koku gali, nori prisidėti prie šito klausimo sprendimo.

00:30:34 A: Ar buvo laikotarpis, kai matėte, kad nacionaliniu lygmeniu sprendimai stringa ir tuomet bandėte remtis tarptautiniais partneriais: kažkokiomis Europos institucijomis, kažkokiais tarptautiniais mechanizmais, siekdami daryti spaudimą Lietuvos valdžiai?

00:30:55 B: Neypatingai daug. Čia gal koks LGL labiau šitoj veikloj, nes jie priklauso „ILGA Europe“, nu ta prasme tarptautiniams LGBT organizacijų tinklams. Mes vis tiek esam iš esmės LGBT srity vieno klausimo organizacija. Na, tai yra šito konkrečiai [*turi omeny partnerystės klausimą*], bet bendram judėjime, nu kažkiek dalyvaujam, kažkiek sekam, bet iš esmės nu tai nėra, sakykim... Mes nesam LGBT organizacija, kaip tokia arba LGBT teisių organizacija kaip tokia. Tai tas. Buvo šitas klausimas keltas UPR [*Universal Periodic Review*], kurį teikiam nuo žmogaus teisių organizacijų

koalicijos UN žmogaus teisių komitetui. Bet iš esmės tarptautiškumas mums nebuvo tiek svarbus ir tarptautiškume mes nebūtinai matėm tiek argumento, kurie galėtų paveikti. Mūsų tikslas buvo labiau ieškoti vietinių istorijų, vietinių, vietinių nu per tam tikrus lokalius labiau priėjimus kelti šią klausimą. Tai ten, sakykim, Vitalijaus su Albinu istorija. Tai čia buvo 50 metų žmonės kartu. Koks turi būti atsilupėlis, ane, kad tavęs nejaudintų tokia istorija, arba pati jau visiškai drįstam ten nežinau, kažkaip menkinti žmones, kurie tiek kartų prabuvo. Arba mamų, turinčių LGBT vaikus istorijos, patirtys. Na, tai vat, labiau mes ėjom per šituos dalykus, nes jie atrodė gerokai paveikesni Lietuvos sprendimų priėmėjams.

00:32:52 A: Tiktais tam, kad užtvirtinčiau, ar Sauliaus Skvernelio laikotarpiu egzistavo galimybės bendradarbiauti su ar bendrauti su institucijomis? Ar jūs buvot kažkaip kviečiami, kaip iš kaip ar jūsų ekspertinės žinios ar ekspertinis vertinimas buvo vertinamas tuo metu?

00:33:13 B: Ne, bet aš negaliu ir pasakyti, neatsimenu, bet mes čia nedalyvavom ten, ar ne, ta prasme, aš nežinau. Buvo gal kokia nors ten darbo grupė netyčia, nemanau, tikrai nemanau, bet aš ir nežinau, nes mes nedalyvavom tame. Mūsų tuo metu centro veiklos prioritetai buvo kiti.

00:33:37 A: O dabar vykstantys bendradarbiavimas?

00:33:43 B: Su valstybės institucijom, ar ne?

00:33:45 A: Ir su valdžia, valdžios institucijom.

00:33:50 B: Jis labiau yra toks neformalus, bet iš esmės jis yra sustojęs. Nu, nes tiesiog nėra motyvacijos. Nu ta prasme ne nėra motyvacijos, bet tiesiog nu nėra prasmės. Kokia prasmė susitikti, išgerti kavos? Ministrė pirmininkė pasakys ir pasakė per susitikimą vakar: „taip, taip, labai svarbus klausimas. Aš tikrai palaikysiu.“ Bet nu iš esmės jis nejuda, tas klausimas niekaip nejuda.

00:34:21 A: Ar per pastaruosius 10 metų jautėte, kad kalbėjimas apie partnerystes arba LGBT temas galėjo sukelti neigiamų reakcijų ar iššūkių jūsų organizacijai? Galbūt teko svarstyti galimas politines, reputacines, organizacines rizikas ir pasekmes?

00:34:44 B: Jo, aš manau, kad na mes neturim pinigų tiek ir mes nesam tokio didžio organizacija, bet manau, kad jeigu būtų kokia nors apklausa, padaryta 2020 metais apie tai, kaip visuomenė vertina Lietuvos žmogaus teisių centrą, tai būtų vienas vaizdas. Dabar tai padarius yra kitas vaizdas. Manau, kad dalyje visuomenės mes tikrai turim labai neigiamą vaizdą ir būtent dėl šito klausimo. Aišku, dėl Stambulo konvencijos, bet Stambulo konvencija vis tiek buvo matoma mažiau. Tas klausimas tokio realaus sprendimo lygio ir nebuvau pasiekęs. Iš esmės buvo... tai ne nu neabejotinai, kad tai turi neigiamą, neigiamą krūvį, ta prasme, tai atspindi ir komentaruose facebook komentaruose, kiek jais apskritai galima pasitikėti, nes tie komentarai ten irgi, ta prasme, mes patiriam botų atakas ir ta prasme tikrai karts nuo karto... Ta prasme tai, bet jo, nesu paskaičiavus, nu nėra duomenų tikslų, bet neabejotinai.

00:36:03 A: Bet ar rizikos pojūtis ir jis didėjantis ar mažėjantis kažkaip lemia tai, kaip jūs veikiate? Kaip renkatės reaguoti, pavyzdžiui, ar nereaguoti į kažkokius, nežinau, politinius įvykius ar šiaip įvykius?

00:36:21 B: Nu jis lemia labiau, kaip galvoji apie argumentus ir kaip tu juos dėlioji. Jeigu ten kokiais 2020-2021 metais nu vienaip galbūt galvoji arba dėlioji argumentus, tai vėliau tu supranti arba bandai dėliojan argumentus, galbūt neutralizuoti arba atliepti iš anksto oponentu ten kažkokius svaichiojimus. Ten nežinau vienu metu... Nu, kad, pavyzdžiui, kad ta partnerystės įstatymas nu ta prasme, ten civilinės sąjungos įstatymas, tos pačios lyties šeimų šitas partnerystes, prilyginti santuokai, ar ne? Nu tai absurdas. Tai aišku, tada galvoju labiau per tą pusę. Labiau galvoju, kaip formuoti argumentą, kuris, vienas vertus, nu nemenkintų galimybės kada nors, ar ne, pasiekti santuokos lygio teisiškumą, bet, kita vertus, aiškiai pasakyti, kad šitas įstatymas nu jis nėra pro kur ir niekaip nepanašus į tai. Tai labiau tokią logiką ir tai lėmė, aišku, mūsų tokių, sakykim, gal ieškojimo naratyvų, argumentavimo naratyvų, kurie būtų tokie labiau *mainstream* būtų.

Kurie labiau vidutiniam žmogui atlieptų, kurie kartais mums patiems neįdomūs arba net nelabai patinka ir net nelabai norime taip komunikuoti ir nelabai norime taip kalbėti, bet labiau yra bandymas kalbėti tai neapsisprendusiai visuomenės daliai ir ją patraukti į savo pusę.

00:37:56 A: Ar buvo kažkokių situacijų, kada jautėtės, kad reaguojate per baikščiai arba per drąsiai? Kad kažkur nesureagavote, nors gal ir reikėjo arba atvirkščiai.

00:38:13 B: Nu buvo tų situacijų, kur svarstai, kad viena vertus, tu matai, kad sprendimai... nu ta prasme, rezultatų, ar ne, nėra politinių, tai ypač kalbant apie 2020-2024 metus rezultato nėra. Bet tu supranti, kad jo tu gali kritikuoti ir mes visą stengiamės kritišką tam tikrą poziciją, kad nepriimamas ir taip toliau. Bet kartais tu supranti, kad nu... O tai jeigu dabar pasakysi, kad visi yra durniai, debilai arba dar kažkas, ane, tai su kuo tu dirbsi paskui? Ir kad tai yra vis tiek nu, ne tik, kad su kuo dirbsi, bet tai yra... Vis tiek tu nu net tiesiog esi surištas, tu privalai vis tiek toliau su jais dirbt. Nes vis tiek nu tai yra, tai yra sprendimų priėmėjai ir nepaisant to, kaip jie tave erzina, kaip erzina jų ten, sakykim, susitarimų nesilaikymas arba dar kas, negebėjimas *deliverint* rezultato sutarto, tu supranti, kad nu vis tiek tai yra žmonės, kurie, deja, priima tuos sprendimus ir kad, deja, tu toliau turi su jais dirbt. Ir tai buvo klausimas nu vat manau, dėl tokios pakankamai kritiškos pozicijos išlaikymo, iš vienos pusės, bet iš kitos pusės nu tas realus supratimas, kad, deja, tu neturi kitų išeikių arba nu iš esmės eini tada į opoziciją ir sakai, kad na... Tada neprisidedi prie klausimo sprendimo, nebandai daryt, nu ta prasme paimi visiškai kitokią poziciją, kurią kai kurios organizacijos, dirbančios šitoje srityje, apsiėmė ir joje buvo.

00:40:06 A: Kaip per pastaruosius 10 metų vertinote viešą kalbėjimą apie partnerystę? Ar jis labiau atrodė kaip galimybė daryti poveikį, ar labiau kaip galintis sukelti problemų ir galbūt nu kažkokį pokytį, kažkokį skirtumą per šitas 10 metų matote?

00:40:27 B: Nu reikėtų atsiverst 2010 metais... 2016 metais buvo darytas koks nors tyrimas dėl partnerystės, bet iš esmės, jeigu biškį ilgesnį laikotarpį imant, tai 2010 arba 2009 metais, man atrodo, buvo atliktas tyrimas. Kažkas, sakykim, prieš 15-16 metų, kur ten buvo klausimas „ar palaikot tos pačios lyties santuokas/partnerystes“, nu per *slešą*, tai palaikančių buvo iki 10 %. Buvo 8 ar 9 %, kažkas tokio. Tai jeigu mes dabar žiūrim į 2023-2024 metais atliktas apklausas, tai mes matom, kad palaikymas tikrai yra daugiau negu trečdalis ir priklausomai dar nuo to, kaip yra formuluojamas klausimas, nes žodis „partnerystė“ yra *kileris*. Tai yra, kad jeigu formuluosi klausimą apie tos pačios lyties, ten nežinau, žmonių santykių įteisinimą, tai bus daugiau sekančių „taip“, jeigu formuluosi: „ar reikia priimt partnerystės įstatymą, kuris ten padarytų tą ir tą“, ane, tai bus mažiau teigiamų atsakymų, nes žodis „partnerystė“ tapo toksišku. Tai vienas vertus, nu tas pokytis yra labai aiškus ir taip pat reikia išskirti, kad apklausos taip pat indikuoja, kad iš esmės, jeigu tai būtų tokia nu vat partnerystė, kuri nėra kažkaip apibrėžianti ir kad būtų užtikrinta, kad niekada ten, pavyzdžiui, tos pačios lyties šeimos negalės įsivaikinti arba dar kas nors. Nu jeigu vat vaikus išimtum iš paveikslo, tai dar didesnė visuomenės dalis palaikytų. Jiems yra svarbu, kad tos pačios lyties šeimose nebūtų vaikų, kad gėjai neprieitų prie vaikų, kad negalėtų jų tvirkinti nu ir taip toliau. Ar ne ten vat visas šitas naratyvas egzistuoja galvose. Tai pokytis yra. Pokytis yra, svarbu kad matom jaunesnės kartos tarpe teigiamas nuostatas. O vyresnės kartos tarpe matom neigiamesnes nuostatas, vadinasi labai grubiai kalbant, ar ne, jeigu neįvyktų kažkokie esminiai pokyčiai, prieštaraujanti karta iš esmės natūraliai miršta, ar ne? Natūraliniai nyksta arba prieštaraujantys asmenys. Ir jeigu neįvyksta kažkokie labai esminiai pokyčiai toje jaunesnėje kartoje, kurie ateina ir na, nes jie irgi gali įvykti, čia nėra savaiminis procesas, tai iš esmės visuomenės nuomonė turėtų, nežinau, pavyzdžiui, per penkerius/šešerius galbūt metus, reikėtų skaičiuot demografiškai, turėtų persisverti į teigiamą pusę. Jeigu yra kalbama apie partnerystę arba ten santykių formalizavimą ne santuokoje tarp skirtingos lyties asmenų, tai ten yra gerokai virš 50 % palaikymas. Iš esmės dinamika yra besikeičianti ir besikeičianti į, sakykim, teigiamą pusę. Bet yra klausimas nu, nes mes dabar turime, ar ne, tuos konservatyvesnius judėjimus, tokių keistų tendencijų, kurios kol kas

atrodo labiausiai turi įtakos translyčiams asmenims ir taip pat daugiausia įtakos turi lyčių lygybės klausimams. Ar tai persimes ir į tos pačios, kaip ten visuomenė mato tos pačios lyties santykius ir jų reguliavimą, tai jau va čia atviras klausimas, nes man atrodo, kad gali tam ir įtakos turėti kažkiek, bet nežinau.

00:44:06 A: Ar galėtum dar papasakoti plačiau apie strateginę advokaciją ir kada ji prasidėjo? Kodėl jūs apsiėmėte šita veikla užsiimti?

00:44:24 B: Mes to ėmėmės, nes mūsų netenkino situacija iki 2020 metų. Mums atrodė, kad pagrindinių LGBT teisių organizacijų, galbūt toks, sakykim, pokytis jų veikloje įvyko ir jos labiau, galbūt, nu nežinau, ten fokusuojasi į „Pride“ organizavimą arba fokusuojasi į kitus tikslus, bet advokacija iš esmės liko, na ta prasme, iškruto iš fokuso ir mes galbūt matydavom tokius, iš vidaus žiūrint, tokius nesisteminčius veiksmus. Nu, kur nežinau, kažkas laimėjo kažkokį projektą tai suorganizavo, nežinau, kažkokį susitikimą su politikais, nes yra numatyta projektinė veikla, ar ne? Tokia, sakykim. Bet tokio tęstinio darbo, atrodo, kad nėra ir kad tai yra labai tikslu. Nu čia dabar kažkas įvyko, bet iš esmės, o kas ten po to susitikimo, ar na ta prasme po manęs, kad ir tvanas iš esmės, kažkas tokio mums atrodė. Tai čia buvo mūsų pagrindinis tikslas, mūsų pagrindinė motyvacija, tai yra, kad jeigu okey laimim tą projektą, sėdam ant to klausimo, nu ir tada mes jau ant jo sėdam taip, kad nu sėdim jame. Tai yra su sprendimu priėmėjais, tu bendrauji nuolat, o ne tiesiog dingsti ir atsirandi, kai ten nežinau, kai tavo projektinė veikla jinai yra kažkokia tai. Tai čia mes matėm tada. Ir taip sutapo, kad tada, sakau, nes mes tą sprendimą priėmėm dar prieš Seimo rinkimus ir taip sutapo, kad tada nu mums pasisekė, sakykim, taip. Nežinau, ar pasisekė ar nepasisekė, nes po to buvo labai labai daug darbo ir nuolatiniai susitikimai ir tokie rezultatai ir na įstatymo prasme rezultato mums vis tiek neatnešė.

00:46:42 A: O kuris periodais buvo aktyviausias su strateginiu bylinėjimusi, kurie metai galbūt?

00:46:51 B: Su bylinėjimusi mes iki 2023 metų mes jokių bylų neturėjom. 2023 metais pradėjom daryt... Nu, kai gimė mano vaikas, tai mes tada sėdom ant strateginių bylų, nes supratom, kad čia nieko nebus. Ir taip pat, sakiau, dabar kai kuriuos dalykus judinam. Pasižiūrėsim, kaip čia bus.

00:47:25 A: Paskutiniai 2 refleksiniai klausimai. Pirmas iš jų, kaip, jūsų nuomone, politinė aplinka apskritai veikia tai, kaip nevyriausybės organizacijos renkasi veikti partnerystės klausimu?

00:47:41 B: Nu tai visi skaičiuoja ir supranta. Tai dabar kadangi politinė aplinka turi tiesioginę įtaką. Jeigu tu matai, nu ta prasme žiūrint, kaip tu apsibrėžti savo tikslus. Jeigu tikslas yra tiesiog kažkokį nu, nežinau, ten politinį kvėpavimą palaikyt šitoj temoj, tai tada, aišku, gali eiti ir daužyt galvą į sieną. Bet iš esmės nu, jeigu apsibrėžt savo tikslą, kaip kažkokių realių sprendimų priėmimą, tai jeigu tu jų nematai, kad jie yra nu realistiškai bent jau kažkiek pasiekiami, arba kad būtų galima, kad ir kažkokį nedidelį žingsnį padaryt, kad padaryt. Tai tada nu sakyčiau, kad žmonės nu ir nieko nedaro ir dabar tikrai jaučiasi toks nu ten nežinau, ir kitose organizacijose, kad tikrai yra galvojama apie teismus. Tiksliau daromi dalykai, susiję su teismais. Tai politinė aplinka šitoj vietoj, šiuo metu neatrodo palanki ir man atrodo, visi tai supratę ir ten nieks nedaužo galvos į sieną.

00:48:53 A: Ar egzistuoja alternatyvūs paaiškinimai, kodėl nevyriausybės organizacijos renkasi vienokias ar kitokias strategijas?

00:49:06 B: Ką jūs turite omeny sakydama alternatyvūs?

00:49:09 A: Pavyzdžiui, nu dabar pateiksiu vieną iš galimų atsakymų, pavyzdžiui, finansavimas. Renkuosi tokią strategiją, kiek aš turiu finansų organizacijoje vykdyti veiklas skirtingas.

00:49:24 B: Taip, tai yra vienas iš svarbių faktorių. Kai kurios organizacijos labai griežtai jo laikosi ir, nu vat aš sakiau, tas toksai... Tokia prišokamoji advokacija: turiu veiklą - įvykdu, neturiu nieko -nedariau. Tai Lietuvos žmogaus teisių centras finansavimo paskutinį kartą LGBT veikloms jis baigėsi 2021 metų gal pabaigoj, gal 2022 metų pavasarį,

neatsimenu, reikėtų susitikrinti. Visa kita, ką mes darom, tai nėra susiję su finansavimu, nes mes jo neturim šitam klausimui. Bet tai yra labiau buvo atsakomybės klausimas, kad jeigu jau pradėjimu tu negali tiesiog numesti. Tai finansavimas, aišku, kad turi ir... Bet manau, kad jeigu dabar būtų, pavyzdžiui, kokių nors nu tikrai realių galimybių, ar ne nu priimti? Tai aš manau, kad tas finansavimas, taip jis, aišku, esminis yra, nes nu tada vadinasi, tu turi gali visą šią su LGBT klausimais susijusius dalykus gali padaryti realiai savo tiesioginiu darbu, ar ne? Nu ir vis tiek tau yra mokami pinigai už rezultatus, o ne tiesiog, kad nežinau, ten saulė šviečia ir tu esi ten, ane? Bet aš manau, kad mes vis tiek rastumėm, konsoliduotumėm, ieškotumėm, nu ir išsisuktumėm iš situacijos. Bet nėra prasmės, tai tas yra. Jo taip pat, kaip organizacijos suvokia save, kokius sau tikslus kelia, kokioj situacijoje yra žmoniškųjų išteklių prasme. Tai irgi labai svarbus klausimas yra. Sakyčiau, ne paskutinėj vietoj kai kuriais atvejais, ypač per praėjusią kadenciją [Ingridos Šimonytės] buvo asmeniškumai ir asmeniniai santykiai. Na, tai mes tų asmeniškumų, gal neturėjom, bet kai kurios organizacijos su vienu pagrindiniu nešančiu klausimą politiku ten tų asmeniškumų labai nemažai buvo. Tai manau, kad tai taip pat apibrėžė jų, kaip organizacijų pozicijas ir dalyvaujo įsitraukimą arba neįsitraukimą. Tai daug tokių yra. Daug tokių įdomumų, bet taip finansavimas, aišku, kad yra, kad yra svarbus klausimas.

00:52:04 A: Gerai. Dėkui labai.

Interviu Nr. 6: Seimo kontrolierių įstaiga, 2026 m. balandžio 10 d. 48 min. 23 s.

00:00:00 A: Aš tiktais noriu pradėti nuo... pradėsiu gal nuo to, kad interviu yra savanoriškas, visą laiką gali atsisakyti, atsakyti į klausimus, nutraukti pokalbį ir po šito interviu aš dar atsiųsiu tokią tokią dokumentą, kur galėsi pasižymėti ten, kaip tu nori, kad duomenys būtų naudojami, kaip ten tavo vardas minimas arba neminimas, tai tiesiog tokį tokią dar oficialią dalį. Ir ar sutinkate, kad pokalbis būtų įrašomas tiktais tyrimo ir analizės tikslams?

00:00:34 B: Taip, be abejo.

00:00:35 A: Ar turite kažkokių klausimų prieš pradėdant?

00:00:38 B: Ne, galim pradėti.

00:00:40 A: Tai pirmiausia ir norėčiau, kad prisistatytumėt. Pasakytumėt savo vardą, kokią organizaciją atstovaujate, pareigas, kiek laiko dirbate?

00:00:50 B: O tu jau įrašinėji, nes aš negavau jokio pranešimo?

00:00:54 A: Taip, aš įrašinėju per telefoną.

00:00:57 B: A nu bet jeigu reikia, tai gali ir čia pasidaryti įrašą.

00:01:00 A: Viskas gerai.

00:01:01 B: Gerai, tvarkoj tai aš [anonimizuota] ir įstaigoje dirbu dabar šiek tiek daugiau jau nei metai. Tai to, ko negaliu, pati pakomentuoti, sakau, bandau padengti kolegų patirtimis, ką susirinkau ir taip.

00:01:29 A: Ar jūsų vertinimu, per pastaruosius 10 metų politinė situacija Lietuvoje partnerystės klausimu reikšmingai keitėsi?

00:01:39 B: Tai keitėsi reikšmingai nebent tiek, kiek šis klausimas yra liečiamas ir keliamas, ir viešojoje erdvėje, ir tarp politikų, ir tarp NVO. Mes teisiškai tai nu matome, kad pasikeitė vienintelis dalykas tai po konstitucinio teismo sprendimo, bet irgi čia yra nu sunkus kelias, bet realiai kažkokių vat teisinių pokyčių, kurie ateitų iš sprendimo priėmėjų, tai mes neturėjome. Buvo 2019 metų konstitucinio teismo, man atrodo, kad 2019, reiktų pasitikrinti, bet tu jau gal ir užsirašius visa tai, dėl užsienyje sudarytų santuokų pripažinimo Lietuvoje, nepriklausomai nuo abiejų sutuoktinių lyties, na ir tada kitas partnerystės klausimu tai reikšmingas buvo pernai. O be to, Skvernelio Vyriausybės laiku, kaip ir buvo bandoma, nu kaip ne nebandoma, bet pripažįstama, kad reikia tos pačios lyties porų santykius kažkaip teisiškai sureguliuoti. Bet niekad nebuvo kalbos, kad sureguliuot kaip šeimos vieneto, ar ne, labiau tokių, kaip kažkokių teisinių subjektų, juridinių asmenų, kad grynai išspręstų turtinius klausimus. Tai, kas susiję su paveldėjimu arba galbūt lankymu ligoninėse, bet į tokį moralinį lygmenį net nebuvo žiūrima ir tiesiog vadovaujamasi tuo, kokia yra daugumos nuomonė. Nu, tai daugumos nuomonė per visus šitus metus nu reikšmingai ir nepasikeitė. Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpiu tai buvo turbūt intensyviausias ir labiausiai proaktyvus toks laikas, bet irgi aišku, buvo daug gerų intencijų ir teikiamas projektas, bet jis bandomas buvo sukurti toks, kad už jį būtų nubalsuota ir vis tiek to nepavyko padaryti. Tai tokių apčiuopiamų rezultatų labai daug ir nėra, išskyrus tai, kad Čmilytė buvo ta, kuri kreipėsi, man atrodo, dėl nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo

viešosios informacijos poveikio įstatymo nuostatos. Tai čia buvo irgi iš jos toks vat proaktyvus veiksmas. O be to nu, kaip ir sakau, apčiuopiamo teisinio pagerėjimo kažkokio nėra ir prie dabartinės Vyriausybės nu vėl tokia tokia paradoksali, komiška situacija, kai teisingumo ministerija teikia civilinio kodekso pas pataisas, o tuo tarpu teisingumo ministrė sako, kad joms nepitaria ir vėl vadovaujasi tuo statusu, ir tuo, kas tinka daugumai. Tai tokie tebtų pokyčiai, kurių nebuvo iš tikrųjų.

00:05:02 A: O matėsi kažkoks skirtumas tarp Gintauto Palucko Vyriausybės, kuri ten, žinoma, labai trumpas laikotarpis, ir Ingos Ruginienės?

00:05:13 B: Čia nu šituo klausimu negalėsiu kažkaip pakomentuoti. Tai, bet na, nebent vat žiūrint iš irgi to ką mes stebime, tai žinant pačios Ingos Ruginienės poziciją ir iš jos iš kur jinai atėjus, kad irgi iš profsąjungų ir žinome, kad kairiųjų pažiūrų, tai daug labiau atrodo yra linkusi galbūt į dialogą ir nevyriausybinių organizacijos, irgi labiau linkusios tada ieškoti tų bendrų sprendimų, bet nu kol kas kur tai veda – nežinia.

00:06:00 A: Kiek jūsų institucijos veiklos ir stebėjimo lauke buvo matomi nevyriausybinių organizacijų bandymai daryti poveikį per institucijas tiesiogiai, per dalyvavimą darbo grupėse, pasiūlymų teikimus ir panašiai?

00:06:19 B: Mūsų kaip institucijos... Žodžiu, LGBT teisių tema nėra mūsų lydinčioji tema, kaip institucijos. Mes ją paliečiame nu tiek, kiek tą pavyksta padaryti. Pavyzdžiui, kai tai persidengė su migrantų klausimais su, pavyzdžiui, nuteistųjų klausimais ar kitų laisvės apribojimo vietose gyvenančių ar laikomų žmonių. Tai labiau kai toks interseksionalumas kai fiksuojamas, o ne būtent susitelkiant į tos pačios lyties porų teisinį reglamentavimą arba translyčių žmonių teises. Tai, kadangi tai, nu kaip sakau, nėra, mūsų lydinčioji tema *by default* mes ir neesam ta įstaiga, kuri būtų kviečiama į darbo grupes, arba kurios, pavyzdžiui, būtų prašoma būtent su tarkim lyties keitimu kažkokių susijusiais klausimais pastabų. Tai irgi anksčiau, kuo labiau atgal, tuo mažiau mes ten kažkaip pasisakydavome ar dalyvaudavome, bet irgi, ką verta, galbūt paminėt tai, kad nuo kažkur 2018-2019 metų vis būdavo proga mums kartu su nevyriausybiniams organizacijom, tai dažniausiai su LGL, įsitraukti į dialogą su Vyriausybės atstovais, su ministerijų atstovais, tam tikrais klausimais. Tai veikiam labiau kai to reikia kaip pastiprinimas nevyriausybiniams organizacijoms, kad mes irgi kaip žmogaus teisių institucija ateiname, pasakome, kad taip, tai yra svarbu pateikti savo nuomonę, nes yra irgi truputį skirtis tarp to, kaip, pavyzdžiui... Ministerijos, aišku, priklausomai nuo to, kas tuo metu yra valdžioj, bet kaip vertina nevyriausybinių organizacijų pozicijas ir tada institucijų kitų. Tai mes stengiamės ir palaikyti, ir veikti kartu, ir kai reikia suteikti erdvę ir suburti kitas organizacijas irgi dialogams. Tai ir praeitais metais tai vyko per pasididžiavimo mėnesį. [dalis išimta informanto prašymu]. Tai nu tokie dalykai vyksta, tokie susitikimai ir visą laiką yra džiugu, kai mes irgi kažkaip galim įsitraukti. Ir dar turbūt reikia pabrėžt, kad tai, kiek mes dalyvaujam klausimuose, kuris sprendžiamos LGBT teisių temos, tai priklauso ir nuo įstaigos vadovo, ir nuo nu sakykim, grupių arba žmogaus teisių biuro vadovo ar vadovės pozicijos, nes mes klausimų apimam labai daug. Tai nu tiesiog fokusas arba į vienas pusę, arba į kitą nukrypsta.

00:11:00 A: O per šitus 10 metų, per šitas 4 Vyriausybes, ar galėtumėt pakomentuoti, kaip skyrėsi tas šitų vyriausybių požiūris į nevyriausybinių organizacijų veiklą ar tą ryšį?

00:11:20 B: Vienintelė, dėl kurios tikrai gali pakomentuoti Ingridos Šimonytės Vyriausybė, nes ten buvo jau žinom, kada tu ar ne žmonės, kurie palaikė idėją, kad reikia pokyčių LGBT teisių srityje, ypač partnerystės klausimu, tai ir čia niekad nebuvo slepiama, ir dėl to tas santykis ir požiūris tikrai buvo pozityvus, bet tuo pačiu na tiek neužtenka, kad įvyktų pokyčiai kažkokie, bet Ingridos Šimonytės Vyriausybės tikrai buvo turbūt palankiausia pozicija NVO atžvilgiu.

00:12:06 A: Yra kažkokia priežastis, kodėl ryšys su LGL yra toks artimas dėl kažkokių, dėl kokių priežasčių taip galėtų būti?

00:12:20 B: Nu daug būna ir visokių politinių niuansų ir iš ankstesnių darbinių patirčių, kodėl vienos organizacijos labiau sulimpa kitos ne, bet LGBT teisių srity iš esmės yra Lietuvos gėjų lyga ir tada yra Lietuvos žmogaus teisių centras. Tai mes su jom abiem, kaip ir bendradarbiaujame, dirbame, bet taip nutinka, kad LGBT teisių tema visgi labiau su LGL. Iš dalies, galbūt dėl to, kad į jie į mus kaip į instituciją dažniau kreipiasi, nes na iniciatyva dažnai iš jų pusės ateina.

00:13:05 A: Kaip, jūsų vertinimu, NVO naudojimasis viešąja erdve: žiniasklaida, kampanijomis, protestais ir panašiai veikia jų galimybes daryti poveikį sprendimų priėmėjams?

00:13:18 B: Tai iš tikrųjų labai didžiulę įtaką daro tai kaip organizacijos komunikuoja tai vienas vertus, jos visą laiką buvo ir yra tos, kurios gali drąsiai nebijodamos kažkokių politinių, tarkim, pasekmių jiems, nes kai mes kalbam apie biudžetines įstaigas, tai kalbam apie vadovų postus, į kuriuos yra skiriami žmonės ir nu nori ar nenori čia įsijungia politika. O NVO šiuo atžvilgiu, sakykime, neturi bijoti dėl savo kėdės ir gali daug drąsiau išeiti ir kalbėti ir sakyti tas pozicijas ir, aišku, mes irgi tą darome, kai kalbame apie Europos žmogaus teisių teismo sprendimus ir tų tarptautinių standartų įgyvendinimą Lietuvoje ir nacionalinių teisės aktų pritaikymą atitinkamai, bet NVO nu tikrai visada buvo tie vėliavos nešėjai, kurie pasakydavo ir pasako, kad, žiūrėkit Europoj yra taip, o pas mus, tuo tarpu, na mes atsiliekam, pažeidžiamas

žmonių teises ir jie tą pakankamai drąsiai visą laiką darė. Tikslai, kas irgi labai aiškiai pasimato, kad nuo to, kaip kokia ta prieiga pasirenkama, priklauso visuomenės reakcija. Tai jų tikslas NVO kaip ir turėtų būti palenkti didžiąją daugumą visuomenės į savo pusę, nes tai tada analogiškai lemia ir daro įtaką nemažą politikų sprendimams. Kadangi jeigu iš visuomenės ateina poreikis ir žinia, kad šito pokyčio reikia, tai na politikai bus labiau linkę priimti reikiamus sprendimus. Taip tuo pačiu toks netiesioginis spaudimas gali būti daromas, ar ne. Ir tada, jeigu įvyksta priešingas efektas ir visuomenė yra nepatenkinta, kilo šurmulys. Tai na, labai drąsiai atspindi ir politikų pozicijos. Tai ir dabar mes tą patį matome, kaip ir prie Skvernelio valdymo, taip ir dabar, kai ministrai niekur nieko sako, ar ne, kad vadovausimės tuo, kas žmonėms priimtina ir tuo *status quo*, kai na nusprendžiama daryt referendumus tam, kad būtų apsprendžiamos, pažeidžiamos visuomenės grupės teisės, iš esmės taip kai vadovaujamas ne, ne kažkokiais na. Pavyzdžiui, Europos žmogaus teisių teismo praktika ir tų valstybių, į kurias mes tarsi norėtume lygiuotis ir kitose srityse, ne tik kai kalbam apie žmogaus teises bendrai, ne jų praktika, bet tuo, ką mano dauguma tai tarsi paliekam tai nuomonės klausimui, o ne kažkokiems pagrįstiems teisiniams sprendimams ir tam, kas, kas būtų teisinga tai. Taip buvo prie Skvernelio, tai buvo prie Palucko prie Ruginienės irgi dabar tas pats. Ir tik Ingridos Šimonytės Vyriausybė jie, kadangi jau atėjo su tokia tvirta vertybine pozicija, tai ir nebuvo galvojama apie tai, ar bent jau komunikuojama viešai, išsakoma tokia jų pozicija, kad svarbu atsižvelgti į daugumos nuomonę. Na, nesvarbu atsižvelgti į tai, kur yra įstatymo spragos ar ne, ir jas užpildyti tiek, kiek tai leidžia, vis tiek esama politinė situacija. Mes galima labai paprastai įvardyti tas spragas, pasiūlyti pakeitimus, bet jeigu yra jie „radikalūs“, tai „radikalūs“ kabutėse, kažkokie labai ženkliai išlipantys iš to, kas būtų visiems priimtina nu tai tada jie būna nesėkmingi. Ir galbūt iš dalies tai ir pakišo koją tuo metu siekiant pokyčių dėl to, kad buvo visiškai be kompromisų iš tokios gal šiek tiek didaktinės pozicijos einama tiesiai prie tų klausimų labiau, „mes pasakysime jums, kaip turi būti“, ar ne, o ne, kad ir fiktyvus, bet tokio dialogo principo.

00:18:22 A: O paminėjai tas teises spragas, dabar atrodo, kad nevyriausybinių organizacijos visai taip eina teisiniu keliu per strateginį bylinėjimąsi. Ar prieš tai tai darydavo su Europos žmogaus teisių teismu ir tikriausiai, ir dabar to galėtų imtis, dabar eina per konstitucinį teismą. Tai ar tai kaip tokia reikšminga strategija veikti ir siekti partnerystės galiausiai įstatymo?

00:19:00 B: Tai taip, dėl to, kad visų pirma būtent strateginis bylinėjimasis ir nulemia apskritai, kad įmanoma kažką padaryti. Nors ir su dideliais ištekliais tiek laiko, tiek finansiniais, aišku, yra labai gerai ir tai, kad kai kurios nevyriausybinių organizacijos padeda, taip pat advokatų kontoros *pro bono*, kurios padeda praeiti visą šitą teismo procesą ir įteisinti partnerystę. Na, bet nepaisant to, tai vis tiek nėra ilgalaikis sprendimas, bet jis jau sukuria precedentą ir vėlgi daro spaudimą, pasako, kad žiūrėkite, čia nėra ilgalaikė išeitis ir reikia imtis tokių aiškių politinių sprendimų, kurie išspręs šituos klausimus, nes bylinėjimasis kiekvienai porai nu tai nėra, nėra išeitis. Bet nu taip, tik dėl to jie iš esmės pramina kelią ir kuria galimybes, kaip tokią gerąją praktiką, kaip tai galėtų veikti. Tiek kalbant apie apskritai partnerystės įteisinimą, tiek, pavyzdžiui, apie tos pačios lyties porų vaikų apsaugą.

00:20:27 A: Tas tarptautinis spaudimas ar ateinantis iš Europos institucijų, ar ateinantis iš kažkokių, galbūt tyrimų ar kitų valstybių praktikų, ar jis veikia Lietuvos valstybę, valdžią?

00:20:44 B: Veikia, bet nebūtinai vien dėl to, kad, pavyzdžiui, EŽTT priėmė tam tikrą sprendimą. Ne pats sprendimas savaime, bet tuo sprendimu remiasi tiek nevyriausybinių organizacijos argumentuodamas savo poziciją ir siūlydamas pokyčius, tiek mes ir LGKT ir kitos žmogaus teisių institucijos, organizacijos Lietuvoje, žodžiu, tiek nevyriausybinių, tiek valstybinių. Ir tuo pačiu, teismų praktikoje tie atsisprendimas, pavyzdžiui, konstitucinis teismas, jis nėra įpareigotas įgyvendinti ar aklaivai vadovautis Europos žmogaus teisių teismo sprendimais, bet tas teisminis aktyvizmas toks, sakykim, jis vis tiek vyksta ir konstitucinis teismas pakankamai aktyviai remiasi EŽTT sprendimais, kai argumentuoja savo paties savo paties sprendimus. Aišku, kartais tai būna padaroma taip pakankamai rezervuoti. Galbūt ne ne taip drąsiai kaip mums norėtųsi nu, bet tarptautinių organizacijų pozicija tiesiog persismelkia per visus skirtingus lygmenis ir visur ją galima rasti.

00:22:16 A: Ar jūsų perspektyvoje buvo matoma, kad NVO bendradarbiavimas tarpusavyje turėjo įtakos jų matomumui, veiksmingumui, kažkokiai nešamai žinutei ar panašiai?

00:22:28 B: Tai taip ir kai NVO, skirtingos NVO veikia kartu, visą laiką į viešumą išveda daugiau pasisakymų, tokių, kokių reikia ta tema kuri tuo metu keliama, tarkim, partnerystę gali mintėt. Ir tai, sukuria tokį vaizdą, kad yra didesnis poreikis negu, pavyzdžiui, tik viena organizacija kalbėtų, tai kai jos veikia kartu, dabar irgi galima matyti šį mėnesį, kadangi yra „mėnuo prieš seksualinį smurtą prieš moteris“, tai nevyriausybinių organizacijos, susitarusios bendradarbiaudamos, susigyrinusios žinutes jos ir kartu komunikuoja, ir kuria reklamas, ir organizuoja diskusijas. Tai šitaip pasiekama daug platesnė auditorija ir iškeliama tiesiog, daugiau tokio na daugiau dėmesio yra atkreipiama į tas temas, į kurias jie nori.

00:23:46 A: Nežinau kiek galėsi pakomentuoti tai, bet ar jūsų įvertinimu, pačios NVO galėjo suvokti savo galimybes pasiekti sprendimų priėmėjus skirtingais laikotarpiais ar kažkokie laikotarpiai jiems buvo labiau atviri, riboti ir panašiai?

00:24:08 B: Aš manau, kad jos visą laiką labai gerai suvokia ir pagal tai atitinkamai derino ir vykdė savo veiksmus. Nes kartais į susitikimą su, pavyzdžiui, teisingumo ministru, ministre ar sveikatos apsaugos ministru, kur irgi po... Kai Veryga buvo tuometinis sveikatos apsaugos ministras, tai buvo keliamas translyčių asmenų galimybės pasikeisti lyti klausimas, tai irgi labai priklauso, ar tu eini, bandydamas įtikinti ar eini, bandydamas jau ieškoti sprendimo bendro, nes nu kartais reikia vieno, kartais reikia kito, priklausomai nuo to, kokių pažiūrų yra tie asmenys, kurie tuo metu yra valdžioje ir kurie diktuoja šituos sprendimus.

00:25:17 A: O kaip, kaip, jūsų vertinimu, LGBT teisių klausimai, partnerystės klausimas, skirtingais laikotarpiais buvo vertinamas instituciniame lauke? Ar tai buvo jautri, konfliktiška tema? Ar tai buvo kažkokia įprasta politinės darbotvarkės dalis?

00:25:41 B: Tai, manau, kad jinai visą laiką buvo konfliktiška, visada buvo ir visada tebėra, ar dėl vienas, ar dėl kitų priežasčių, nes taip Seime, sakykime, niekada nebuvo vieningos nuomonės. Nepaisant to, kas buvo opozicijoje, kas buvo valdantieji. Na nepriklausomai nuo to, tie nesutarimai visada buvo ir na, dabar galvoju, na, taip, ir tada yra tiesiog klausimas, kaip tą konfliktiškumą apžaišti, ar tai yra labai atsargus, pavyzdžiui, temos stūmimas į priekį, ar tai yra kažkoks jau kaip sakiau, kaip minėjau, kad jau eini ieškoti sprendimo ir tiesiog strategiškai tartis, o ne bandyti įrodyti poreikį... Tuoju dar pasižiūrėsiu ką... O dar apie institucinį lygmenį irgi ką norėtusi paminėti, kad labai daug pokyčių įvyko tame, kaip mes kalbame apie LGBT žmonių teises, nes aš, pavyzdžiui, pažiūrėjau, atsiverčiau senas netgi Seimo kontrolierių įstaigos ataskaitas. Tai ten vartojamas terminas buvo „transeksualai“, net ne „translyčiai“ asmenys, kur nu dabar, aišku, galbūt kai kurie politikai ar kiti visuomenės veikėjai gal vis dar vartotų šitą tokį medikalizuotą, patologizuojantį terminą, bet niekur kitur jo jau neberas tai. Ta kalba keitėsi ir supratimas taip pat labai keitėsi, bet priklausomai irgi nuo institucijų nu vis dar yra daug nematomumo. Pavyzdžiui, kadangi kalėjimai yra vien vienos iš pagrindinių tų institucijų su kuriomis mes dirbam, į kurias važiuojam, lankomės, tikrinam, tai ten vis dar yra tabu. Irgi kiek daugiausia mum yra takę susirinkti informacijos, tai tiesiog moterų kalėjime buvo nu tokie signalai tiek iš kitų nuteistųjų, tiek iš kalėjimo administracijos, kad yra moterų pora, kuri tarsi norėtų kartu gyventi, bet tuo pačiu ten tie santykiai yra smurtiniai. Tai galbūt kai kas vyksta ne savo noru, ar ne, vienos iš partnerių atžvilgiu Bet tik tiek, nes pačių nuteistųjų klausiant tiesiog niekas nekalba, niekas nesikreipia, nes bijo pasekmių, kas bus. Tai kai apie tai nekalbama ir ne būna nematoma ta tema, nėra pakankamos apsaugos. Ir institucijose taip ir lieka, na žinia, kur ar ne... O, pavyzdžiui, vyrų kalėjimuose nu tai, manau, gerai žinom kokia yra pozicija visoj kastų struktūroje homoseksualių vyrų arba tiesiog gal ne heteroseksualių vyrų. Tai nu kai kurios kai kuriose institucijose tikrai yra nematoma tema ir lygiai taip pat medicinos srityje irgi yra labai mažai specialistų, kurie yra kvalifikuoti dirbti su translyčiais asmenimis būna, kad dažnai translyčiai asmenys kreipiasi į gydytojus nebūtinai dėl kažko susijusio su, tarkim, pakaitine hormonų terapija ar panašiai. Ne, tiesiog dėl kažkokių sveikatos problemų ir gydytojai tiesiog nežino, ką daryti, kaip reaguoti. Daro neteisingas, beje, prielaidas, kad galbūt ta problema yra sukelta vartojimo hormonų, tai žmonės jau nueina pas gydytojus, neretai žinodami daugiau ir galėdami juos pataisyti, tas klaidingas išankstinis nuostatas. Tai specialistų trūkumas yra šitoje srityje didžiulis ir lygiai taip pat kalbant apie psichiatrus, kurie gali ir diagnozuoja transseksualumą, nes nu vis dar tai yra diagnozė, dėl kurios kiti keliai kitoms procedūroms yra užkirsti ir jeigu nori legaliai siekti, legaliais būdais siekti šitų lytį patvirtinančių procedūrų, tai na, tai yra vienintelis būdas su gauta diagnoze.

00:30:57 A: Kokie veiksniai labiausiai riboja pažangą šitoje srityje: politiniai sprendimai, visuomenės nuostatos, institucinis atsargumas, kažkokie kitokie aspektai?

00:31:17 B: Instituciniu lygmeniu tai neretai tai, kad apie tai išvis galbūt net nepagalvojama. Tai yra tarsi tokios mažos visuomenės grupės, kurių, ypač kalbant apie translyčius asmenis, kurių nelabai matosi, apie jų teises nelabai kalbama, jie problemų nekelia, nes realaus sprendimo nesulaukia. Na ir tada tiesiog lieka tokia dėmė kažkokia kažkur egzistuojanti, bet tol, kol tiesiogiai nesusiduriama, tol niekas per daug ir nesijaudina. Tai arba atrodo, kad nu tai tada atrodo, kad ne pas mus nėra pas mus, ne. Bet tai galbūt pas jus nėra dėl to, kad visi žino, jog jūs negalėsit arba nenorėsit, nebūsit linkę padėti. Tai vienas dalykas, kitas dalykas yra institucijose dirbančių asmenų požiūris, nes oficiali politika yra viena, įstaigos institucijos politika, vertybės ir visa kita tai, kas yra deklaruojama kokių procedūrų turėtų būti laikomasi, tai yra viena, bet galiausiai visa tai įgyvendina vis tiek asmenys, kurie ateina iš... su savo tam tikrom patirtim, su savo pasaulio suvokimu, su savo vertybėmis, kurios nebūtinai atspindi tai, ko mes kaip valstybė, pavyzdžiui, norime laikytis ir ką mes skatiname. Tai vėlgi tada kyla tokios situacijos, kaip, pavyzdžiui, neapykantos nusikaltimai nėra kvalifikuojami kaip tokie, dėl to, kad pareigūnai neįžvelgia, tarkim, seksualinės orientacijos kaip motyvo tai nusikaltimams veikti. Nu ir tada gaunasi, kad to vieno žmogaus nuomonė, vieno ar dviejų, kurie atvyko, jie jau atspindi ir institucijos vedamoje kažkokioje

statistikoje arba kaip tik neatsispindi, nors pareigūnai va gal 2024 ar 2023 metais darytas tyrimas, kad ne pareigūnai jiems atrodo, kad LGBT asmenys yra pažeidžiamiausi, kalbant apie neapykantos kalbą, jie didžiausią riziką patiria ir tuo tarpu kai kreipdamasi pagalbos na yra mažiau šansų, kad iš tikrųjų bus ir pripažinta ar neapykantos kalba, ar neapykantos nusikaltimai atpažinti kaip tokie.

00:34:23 A: Kaip, jūsų vertinimu, skirtingais laikotarpiais viešojoje erdvėje veikia nevyriausybinių organizacijų galimybės kelti partnerystės klausimą ir daryti poveikį?

00:34:42 B: Nu čia sudėtinga pasakyti, nes viskas labai tarpusavyje persipina ir skirtingos sritys skirtingose, sakykim, skirtinguose lygmenyse dirbančių žmonių irgi nuomonės jos vienos kitas atspindi ir vienas kitoms daro įtaką. Tai jeigu valdantieji labai aiškiai deklaruoja poziciją, kad, pavyzdžiui, tos pačios lyties poros nėra ir negali būti prilygintos šeimoms, nes šeima, nepaisant to, ką sako konstitucinis teismas, yra ar ne vyras ir moteris, tai kaip ir diktuoja kažkokią vertybinę poziciją visuomenei. Tarsi tai nu, kuo mes turėtume vadovautis ir tada daro įtaką tam, kaip visuomenė reaguoja į nevyriausybines organizacijas. Na ir tada galima ir atvirkščiai galvoti, kad jeigu visuomenėje yra didelis priešiškas, kad tas priešiškas atsispindės ir politikų pozicijose, nes jiems reikia balsų, reikia susirinkti balsus, kad jie būtų išrinkti ir jie nu laikysis savo rinkėjų irgi vertybių, tam tikra prasme. Tai va toks uždaras ratas susikuria, iš kurio yra irgi nežinia kaip išlipti.

00:36:17 A: Bet matyt, politikai kartais patys aštrina kažkurią temą, apie kurias galbūt visuomenė dar nespės susidaryti savo nuomonės tokios griežtos?

00:36:31 B: Ir čia tikriausiai geriausias pavyzdys buvo Šimonytės Vyriausybės, kai tikrai ateinama su, nors kai kuriems tai atrodo taip atrodo, kad jau čia viskas iškalbėta, viskas seniai žinoma, čia jau net nebėra kažkoks tai *ground breaking* dalykas, bet kitiems yra. Nėra tiems, kurie šitam burbulė, bet tada, kai tu bandai su kitais kalbėti taip, kaip tu kalbėtum su savo kolegomis, su kuriais jūs esat tam pačiam lygį vertybių klausimu, tai tai neveikia, kaip tik sukelia labai didelį pasipriešinimą. Dėl to kas ir dabar yra daroma, tai strateguojama tam, kad po truputėlį būtų galima kažkaip gerinti tos pačios lyties porų santykių teisinę padėtį, bet nesupykdam visuomenės dar labiau, kad nors tai ir būtų labai kompromisinis, pavyzdžiui, variantas visiškai, kaip nežinau, 2 juridinių asmenų sureguliuoti turiniai klausimai, o ne santykių klausimai. Bet kad bent jau tiek būtų padaryta, o ne vėl tiesiog atkristų dėl per didelių užmojų neva suardyti šeimos sąvoką, šeimos institutą.

00:38:17 A: Pereisiu prie paskutinių refleksinių klausimų, bet kaip, jūsų nuomone, politinė aplinka apskritai veikia nevyriausybinių organizacijų galimybes daryti poveikį žmogaus teisių klausimams?

00:38:45 B: Na tai vėlgi čia aš gal pradėdau kartotis, bet taip ir veikia, kad šiek tiek diktuoja poziciją, iš kurios arba eis į dialogą, tiek į dialogą su visuomene, tiek su sprendimų priėmėjais ar kitom organizacijom, ar ne, nes tiesiog faktas, kad jeigu NVO nori pasiekti pokyčių ir padaryti poveikį, tai turi pasirinkti tokį būdą ir tokį užsą kaip... turėti tokius užmojus, kurie būtų priimtini sprendimų priėmėjams, tuo metu ir esantiems valdžioje, nes kitu atveju tiesiog būtų kaip kova su vėjimo malūnais. Bet irgi gal verta vėlgi tai paminėti, kad kuo sudėtingesnė yra ta pati geopolitinė situacija ir kuo daugiau yra kitų kažkokių tai politinių veiksmų, kurie na sujauktina visuomenę, kai yra jaučiamos kitos grėsmės, tai kai apskritai tokia bendraja prasme yra jaučiama grėsmė, tai tarsi kyla noras saugoti tai, ką tu jau turi, kas tu esi ir kaip žmonės supranta tą savo esybę ir tai, ką jie gali apsaugoti. Ir jeigu kažkas yra pozicionuojama jiems kaip grėsmė, tai labai lengva yra sugręsminti ir kitus klausimus: tiek migrantų, tiek tos pačios lyties porų santykių, kur tarsi niekas nepasikeis jeigu kaimynystėje gyvenanti pora jau bus oficialiai kaip 2 partnerės ar partneriai. Na, tavo gyvenime tai kaip ir niekaip neliečia, bet yra nu kyla tas noras apsaugoti tai, ką tu žinai, tai, ką tu, kas dar yra nepaliesta, ar ne kažkaip nepaliesta, tai irgi šiek tiek, kaip ir suprantama, nekalbant apie tai, ar tai yra ne vertybiškai teisinga, pagrįsta ar ne, bet tokia tiesiog kyla visuomenės reakcija. Tai politinė, politinė aplinka, na, tikrai tam turi įtakos.

00:41:27 A: Kas lemia nevyriausybinių organizacijų strateginį pasirinkimą, kaip veikti, jeigu kalbame nebe apie politinį kontekstą, kokios dar galėtų būti to priežastys? Veiksniai galbūt ne priežastys?

00:41:44 B: Tai yra ir visuomenės nuomonė ten, kur yra pamatuojama. Tai nu nemažai būna skirtingų atliekamų tyrimų, pavyzdžiui, dabar galvoju, ar gal diversity development group apklausos, kuriose kas metus atliekama ir klausama, ar norėtume gyventi su kaimynystėje, pavyzdžiui, romais, ukrainiečiais, migrantais iš kitų šalių ir panašiai? Nu, tai tuo aspektu šiek tiek galima visuomenės nuomonę pamatuoti. Tada yra aišku visos mikroklimatas socialiniuose tinkluose, kur mes daugiausia ir galim arba sulaukti kažkokio palaikymo arba priešiško, kur irgi dabar tai yra na labai sudėtinga situacija, nes nebėra kovojama vien tik su žmonių stereotipinėm nuostatom, dabar yra kovojama ir su botais, kurie gali labai lengvai sukurti įspūdį, kad visuomenėje yra priešiška tam tikru klausimu, bet iš tikrųjų ten nu tiesiog yra netikros paskyros ir ne žmonės komentuoja. Bet jeigu tu atsidarai komentarus skiltį ir matai ten kelis šimtus į tą patį tašką taikančių komentarus, tai atrodo, kad žmonės iš tikrųjų nesutinka, nes ir ir apskritai ar ne, kas komentuoja dažniau tai ar komentuoja

tie, kurie pritaria, ar tie, kurie jaučia kokių nors nepasitenkinimų? Kaip ir nu, pavyzdžiui, nežinau atsiliepimais apie restoranus ir panašiai. Ar mes labiau būtume linkę parašyti, jeigu buvo žiauriai fainas maistas ir gera aplinka, ar atvirkšti, jeigu kažkas ne taip buvo, tai irgi gali sukurti na šiek tiek klaidingą išpūdį.

00:43:48 A: Ką nevyriausybinių organizacijų galėtų daryti kitaip, kad jų advokacija būtų veiksmingesnė dirbant su tokiais politiškai jautriais klausimais?

00:44:04 B: Atrodo, lengviausia būtų pasakyti, kad jos galėtų kaip nors, aišku, netiesiogiai galbūt reikia priimti tą, ką sakau, tyliu ieškoti sprendimų, galbūt daugiau eiti būtent į dialogą su sprendimų priėmėjais ir kažkaip už uždary durų siekti pokyčių, bet nu vien šitai yra neįmanoma. Reikalingas ir tam tikra prasme visuomenės pritarimas, nes politikai renkami ir jie atsižvelgia po to į savo rinkėjus irgi būtent nu žiūrėdami į tai, kokia yra jų pozicija. Bet tada čia na, tai yra padaryti sunku vertybiškai, gal lygiai taip pat ir mes, kai kaip žmogaus teisių institucija, tarsi mes kartais norėtume pasakyti ne tik LGBT teisių temomis, kitomis žmogaus teisių temomis irgi, kažką tai drąsiau, griežčiau. Bet nu, kaip ir suprantame, kad nelabai galime sau tą leisti ir tada lygiai taip pat kalbant apie partnerystę, tarsi norėtum laikytis griežtos pozicijos, nes čia taip viskas aišku, čia net nėra apie ką diskutuoti. Atrodo, tiesiog reikia daryt ir padaryt, bet tada turi tarsi lipti per save ir bandyti minimizuoti tą problemą tam, kad jina bent dalinai būtų sprendžiama. Tai nu taip yra viena, kas galbūt būtų kažkiek paveikiau, bet nu vertybiškai tai padaryti tikrai sunku gali būti, nes turi tarsi nusižengti sau, savo principams ir nu kažkaip vat. Išspręst problemą jos neįvardydamos, ar ne, per aplinkui sakyti, kad partnerystė būtų labai aktuali jaunoms nesusituokusioms sislyčių, heteroseksualių žmonių poroms, nes abc, vyresnėms galbūt poroms, kur jau buvo kažkada kažkas susituokę, nu taip būtų, bet tai ar tai yra? Ar tai yra tikrai pagrindinis tas variklius? Ne. Bet ėmiesi, griebiesi to paskutinio šiaudo, kad nu kažkas įvyktų tai.

00:46:41 A: O aš dar noriu pasitikslinti, kad, sakai, kad veikimas garsiai, taip įžūliai kelia riziką to, kad visuomenė daugiau priešinsis ir tiesiog atstums tas idėjas, kurias neši?

00:47:02 B: Taip, taip, nes taip. Tada tu ne tai, kad sudarai išpūdį, jiems susidaro išpūdis tų, sakykim, tradicinių pažiūrų, visuomenės daliai, kad tu kėsiniesi į kažką, kas yra jų, į tai, kas jie yra, kaip kaip žmonės. Į jų vertybes, nors nu tai tai to nėra, bet tada kyla labai emocinė reakcija ir atmetimo reakcija. Tai nu taip, kuo kuo griežčiau. Aišku, jeigu žiūrėtume, pavyzdžiui, Stambulo konvencija ir kiek buvo nevyriausybinių organizacijų aktyvizmo ir bandymų, ar ne, visom prasmėm paaiškinti, visaip skersai ir išilgai išnagrinėti ir perteikti visuomenei, apie ką tai iš tikrųjų yra, nu tarsi žala jau padaryta ir labai sunku, jeigu išvis sakyčiau, jeigu apskritai yra įmanoma pasiekti tuos žmones.

00:48:08 A: Gerai, dėkui.

3 priedas. „Lietuvos gėjų lygos“ metinių pajamų suvestinė

„Lietuvos gėjų lygos“ metinės pajamos Sauliaus Skvernelio Vyriausybės laikotarpiu²⁶⁴

2017 m. metinės pajamos	405.924,36 €
2017 m. finansavimas atėjęs iš valstybės. LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija	51.076,13 €
2018 m. metinės pajamos	213.714 €
2019 m. metinės pajamos	380.625 €
2020 m. metinės pajamos	192.873 €

„Lietuvos gėjų lygos“ metinės pajamos Ingridos Šimonytės Vyriausybės laikotarpiu

2021 m. metinės pajamos	447.111 €
2022 m. metinės pajamos	432.492 €
2023 m. metinės pajamos	218.628 €
2024 m. metinės pajamos	582.893 €

²⁶⁴ Informacija apibendrinta remiantis Lietuvos gėjų lygos 2017-2025 m. metinėmis ataskaitomis: „Ataskaitos“, lgl.lt, žiūrėta 2026 balandžio 30 d., <https://www.lgl.lt/lgl/veikla/ataskaitos/>

2024 m. finansavimas atėjęs iš valstybės. LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija	48.762 €
---	----------

„Lietuvos gėjų lygos“ metinės pajamos Gintauto Palucko Vyriausybės laikotarpiu*

*reikia atsižvelgti į tai, kad Gintauto Palucko Vyriausybė dirbo ne pilnus metus, iki 2025 m. rugsėjo 25 d.

2025 m. metinės pajamos	515.423 €
2025 m. finansavimas atėjęs iš valstybės. LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija	20.338 €